

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОЛОГІЇ ТА ТУРИЗМУ

Регіональна доповідь
про стан навколишнього природного середовища в Чернівецькій області
у 2013 році

2014 рік

ЗМІСТ

	Стор.
Вступне слово	7
1 Загальні відомості	8
1.1 Географічне розташування та кліматичні особливості території	8
1. Соціальний та економічний розвиток	13
2 Атмосферне повітря	15
2.1 Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	15
2.1.1 Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами	16
2.1.2 Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах	17
2.1.3 Основні забруднювачі атмосферного повітря (за галузями економіки)	19
2.2 Транскордонне забруднення атмосферного повітря	21
2.3 Якість атмосферного повітря в населених пунктах	22
2.4 Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря	23
2.5 Використання озоноруйнівних речовин	24
2.6 Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	25
2.7 Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря	26
3 Зміна клімату	27
3.1 Тенденції зміни клімату	28
3.2 Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів	29
3.3 Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	29
4 Водні ресурси	30
4.1 Водні ресурси та їх використання	30
4.1.1 Загальна характеристика	30
4.1.2 Водозабезпеченість територій та регіонів	33
4.1.3 Водокористування та водовідведення	35
4.2 Забруднення поверхневих вод	37
4.2.1 Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	37
4.2.2 Основні забруднювачі водних об'єктів (за галузями економіки)	38
4.2.3 Транскордонне забруднення поверхневих вод	39
4.3 Якість поверхневих вод	43
4.3.1 Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками	43
4.3.2 Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів	44

4.3.3 Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію	46
4.3.4 Радіаційний стан поверхневих вод	47
4.4 Якість питної води та її вплив на здоров'я населення	48
4.6 Заходи щодо покращення стану водних об'єктів	52
5 Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	54
5.1 Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі	54
5.1.1 Загальна характеристика	54
5.1.2 Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	56
5.1.3 Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	57
5.1.4 Формування національної екомережі	59
5.1.5 Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами	61
5.2 Охорона, використання та відтворення рослинного світу	61
5.2.1 Загальна характеристика рослинного світу	61
5.2.2 Лісові ресурси	62
5.2.3 Стан використання природних недревних рослинних ресурсів	66
5.2.4 Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	67
5.2.5 Адвентивні види рослин	69
5.2.6 Стан зелених насаджень	70
5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду	70
5.3 Охорона, використання та відтворення тваринного світу	73
5.3.1 Загальна характеристика тваринного світу	73
5.3.2 Стан і ведення мисливського та рибного господарств	74
5.3.3 Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	77
5.3.4 Інвазивні види тварин	79
5.3.5 Заходи щодо збереження тваринного світу	79
5.4 Природоохоронні території та об'єкти	80
5.4.1 Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	80
5.4.2 Водно-болотні угіддя міжнародного значення	85
5.4.3 Біосферні резервати та об'єкт Всесвітньої природної спадщини	85
5.4.4 Формування української частини Смарагдової мережі	85

Європи	
5.5 Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон	86
5.6 Туризм	87
6 Земельні ресурси і ґрунти	89
6.1 Структура та використання земельних ресурсів	89
6.1.1 Структура та динаміка змін земельного фонду	89
6.1.2 Господарська освоєність земельних угідь	91
6.2 Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси	92
6.3 Стан і якість ґрунтів	93
6.3.1 Якість ґрунтів сільськогосподарського призначення	93
6.3.2 Забруднення ґрунтів	94
6.3.3 Деградація земель	95
6.4 Оптимізація використання та охорона земель	96
7 Надра	98
7.1 Мінерально-сировинна база	98
7.1.1 Стан та використання мінерально-сировинної бази	98
7.2 Система моніторингу геологічного середовища	101
7.2.1 Підземні води: ресурси, використання, якість	101
7.2.2 Екзогенні геологічні процеси	102
7.3 Геологічний контроль за вивченням та використанням надр	104
7.4 Дозвільна діяльність у сфері використання надр	105
8 Відходи	106
8.1 Структура утворення та накопичення відходів	106
8.2 Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	113
8.3 Використання відходів як вторинної сировини	115
8.4 Транскордонне перевезення небезпечних відходів	117
8.5 Державне регулювання в сфері поведження з відходами	118
9 Екологічна безпека	121
9.1 Екологічна безпека як складова національної безпеки	121
9.2 Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку	122
9.3 Радіаційна безпека	123
9.3.1 Стан радіаційного забруднення території України	123
9.3.2 Поводження з радіоактивними відходами	125
10 Промисловість та її вплив на довкілля	126
10.1 Структура та обсяги промислового виробництва	126
10.2 Вплив на довкілля	133
10.2.1 Гірничодобувна промисловість	133
10.2.2 Металургійна промисловість	133
10.2.3 Хімічна та нафтохімічна промисловість	134
10.2.4 Харчова промисловість	134
10.3 Заходи з екологізації промислового виробництва	134
11 Сільське господарство та його вплив на довкілля	136
11.1 Тенденції розвитку сільського господарства	136
11.2 Вплив на довкілля	137

11.2.1 Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	137
11.2.2 Використання пестицидів	139
11.2.3 Екологічні аспекти зрошення та осушення земель	140
11.2.4 Тенденції в тваринництві	140
11.3 Органічне сільське господарство	142
12 Енергетика та її вплив на довкілля	143
12.1 Структура виробництва та використання енергії	143
12.2 Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	145
12.3 Вплив енергетичної галузі на довкілля	147
12.4 Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики	148
13 Транспорт та його вплив на довкілля	149
13.1 Транспортна мережа України	149
13.1.1 Структура та обсяги транспортних перевезень	149
13.1.2 Склад парку та середній вік транспортних засобів	151
13.2 Вплив транспорту на довкілля	153
13.3 Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля	153
14 Збалансоване виробництво та споживання	154
14.1 Тенденції та характеристика споживання	156
14.2 Структурна перебудова та екологізація економіки	157
14.3 Впровадження елементів “більш чистого виробництва”	147
14.4 Ефективність використання природних ресурсів	158
15 Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	159
15.1 Національна та регіональна екологічна політика	159
15.2 Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки	160
15.3 Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства	161
15.4 Виконання державних цільових екологічних програм	163
15.5 Моніторинг навколишнього природного середовища	164
15.6 Державна екологічна експертиза	170
15.7 Економічні засади природокористування	171
15.7.1 Економічні механізми природоохоронної діяльності	171
15.7.2 Стан фінансування природоохоронної галузі	171
15.8 Технічне регулювання у сфері охорони довкілля, екологічної безпеки та раціонального природокористування	174
15.9 Дозвільна діяльність у сфері природокористування	175
15.10 Екологічний аудит	175
15.11 Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля	176
15.12 Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля	179

15.12.1 Діяльність громадських екологічних організацій	179
15.12.2 Діяльність громадських рад	181
15.13 Екологічна освіта та інформування	181
15.14 Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля	185
15.14.1 Європейська та євроатлантична інтеграція	187
15.14.2 Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм /проектів зовнішньої допомоги	188
15.14.3 Двостороннє та багатостороннє співробітництво	189
Висновки	189

Вступне слово

За останні роки в нашій державі набули широкого впровадження функціональний підхід до використання природних ресурсів, принципи сталого розвитку діяльності природокористувачів, що передбачають у кінцевому підсумку формування цілісної системи державного управління у галузі використання, збереження та відтворення природних ресурсів. Визначені основні пріоритетні напрями екологічної політики держави, серед яких - розвиток екологічного законодавства, вдосконалення державного управління довкіллям та економічного механізму природокористування, створення ефективної системи контролю та моніторингу довкілля, формування нової екологічної свідомості тощо.

Національна система екологічної безпеки, запобігання і реагування на аварії, катастрофи інші надзвичайні ситуації природного і техногенного походження дає можливість конструктивно вирішувати питання екологічної безпеки.

Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду українського народу є обов'язком держави - проголошує ст. 16 Конституції України.

З кожним роком все більшого значення набуває охорона рослинного, тваринного світу, водних та земельних ресурсів, ландшафтів, особливо цінних природних територій та об'єктів, зростає їх роль в житті біосфери та суспільства. Насамперед, цінні природні території та об'єкти є основою екологічної мережі, формування якої спрямоване на забезпечення екологічної рівноваги регіонів та України в цілому. До екологічної мережі входять природно-заповідні території, які є її ядром, території, що охороняються — ліси І групи, зелені зони міст, а також природна рослинність, яку людина використовує регламентовано - експлуатаційні ліси, луки, пасовища тощо.

Розвиток рекреаційної діяльності, створення сприятливих екологічних умов для здоров'я людини також нерозривно пов'язані з розвитком екологічної діяльності. Доведено, що, наприклад, вартість екологічних і рекреаційних функцій природних ресурсів, а також темпи росту значимості цих функцій є значно вищими за сировинні ресурси.

Узгодження взаємодії суспільства з природою потребує спеціальних знань в тому числі і з контролю за станом довкілля. Державний екологічний контроль, насамперед, встановлює закономірності у взаємовідносинах між людиною, об'єктами господарювання, живими організмами і довкіллям, а також визначає порядок застосування законодавчих і нормативних документів у природоохоронному контролі, оцінці екологічного стану об'єкту, ступеню і характеру його впливу на довкілля, дотримання цим об'єктом вимог законодавства, норм і правил у галузі охорони природи для своєчасного вживання заходів з усунення виявлених порушень та попередження негативного впливу на довкілля.

Охороні навколишнього природного середовища значну увагу приділено у програмі економічного і соціального розвитку Чернівецької області, основними завданнями якої є:

- забезпечення реалізації заходів щодо збереження та раціонального використання наявних природних ресурсів;
- впорядкування відповідно до вимог природоохоронного законодавства, сміттєзвалищ, впровадження ресурсозберігаючих та безвідходних виробництв, налагодження використання відходів як вторинної сировини;
- впровадження ґрунтозахисних технологій на лісосічних роботах у лісах Карпатського регіону, зокрема канатно-повітряних установок, колісних тракторів та гужового транспорту при трелюванні деревини;
- недопущення безсистемної вибірки піщано-гравійної суміші у річках;
- сприяння розробці та впровадженню інвестиційних проектів з мінімізації впливу на довкілля відходів виробництва і споживання, утилізації відходів, використання відходів, як альтернативного палива та вторинної сировини;
- посилення природоохоронного контролю, з метою недопущення несанкціонованого використання природних ресурсів та неорганізованого розміщення промислових і побутових відходів;
- впровадження сучасних технологій енергозбереження, використання відновлюваних джерел енергії, розвиток альтернативної енергетики що дозволяє суттєво зменшити викиди в атмосферу;
- забезпечення виконання робіт з розчистки річок та прибережних смуг від засмічення та замулення.

1. Загальні відомості

1.1 Географічне розташування та кліматичні особливості

Чернівецька область – унікальний край, в якому поєднані історично долі Північної Буковини та частини Бессарабії. Розташована на перехресті

магістральних шляхів Центральної, Південної та Східної Європи, на південному заході України у передгір'ї Карпат за течією рік Дністер і Прут. Вперше назва краю зустрічається в 1392 році. Почергово Північна Буковина перебувала в складі Київської Русі, Галицько-Волинського князівства.

Після розпаду Галицької держави землі сучасної Чернівецької області потрапили під владу Угорської корони. Згодом, в середині XIV століття тут виникло Молдавське князівство, яке невдовзі потрапило у васальну залежність від Туреччини. У кінці XVIII – початку XIX століття вони зазнали панування найбільших, наймогутніших імперій свого часу – Російської (Бесарабія) та Австро-Угорської (Буковина).

Область одна з наймолодших в Україні, утворена 7 серпня 1940 року в результаті возз'єднання північної частини Буковини та Хотинського повіту Бесарабії.

На півдні та сході проходить державний кордон протяжністю 404,7 км, в тому числі з Румунією – 234,7 км, з Республікою Молдова – 170 км. Область межує з Івано-Франківською, Тернопільською, Хмельницькою та Вінницькою областями України, займає вигідне транспортно-географічне положення, має досить щільну мережу залізниць, автомобільних шляхів, трубопроводів та ліній електропередач. Відстань від Чернівців до Києва: залізницею - 594 км, шосейними дорогами - 608 км.

Площа - 8,1 тис. кв. км, що становить 1,3% загальної території країни.

Згідно фізико-географічного зонування території рельєф області достатньо складний. В Чернівецькій області знаходиться три зони: гірська, передгірна, лісостепова.

Гірська частина - Буковинські Карпати розташована на крайньому південному заході області і займає приблизно 1/4 території. Гори тут середньої висоти, від 500 м до 1600 м, з характерними мікрокліматичними умовами. Їх розсікають вузькі долини Сірету і Черемошу. Притоки цих річок протікають переважно паралельно хребтам у повздовжніх долинах. Гори вкриті листяними і хвойними лісами.

Клімат гірської та високогірної частини характерний тривалою зимою зі стійким сніговим покривом та прохолодним дощовим літом.

В карпатському регіоні в структурі сільськогосподарських угідь рілля і багаторічні насадження займають менше одного відсотка.

Між Карпатами і річкою Прут розташована похила передгірна рівнина з розчленованим горбистим рельєфом. На загальному більш-менш рівнинному фоні виділяється Хотинська гряда висотою 400-500 м над рівнем моря, яка тягнеться широкою дугою від Чернівців до Хотина.

Прикарпатський район в західній частині за кліматичними особливостями відноситься до зони "оптимального комфорту" – клімат м'який без сильних вітрів з достатньою кількістю сонячних днів ранньої весни і пізньої осені.

В цій зоні розташовані цілющі мінеральні джерела і грязі.

В Прикарпатті переважають сільськогосподарські угіддя, а в складі сільськогосподарських угідь - кормові угіддя і рілля.

Гірський Карпатський район і частина Прикарпаття по природному ландшафту є надзвичайно цінною зоною для всієї України.

На північному-сході області, вздовж річки Дністер розташована рівнинна частина. Це хвиляста рівнина з долинно-балковим рельєфом ерозійного типу. Існує кілька підвищень в Кельменецькому районі, що створилися внаслідок виходу на поверхню давніх третинних вапняків.

Долина Дністра має ширину від 0,5 км до 2,0 км, а місцями до 6,0 км.

Дністровсько-долинні ландшафти за своєю красою, рекреаційною та науково-пізнавальною цінністю являють надзвичайно багатий музей природи.

Тут зосереджено неповторні геологічні пам'ятки: єдиний в Україні та в Європі безперервний стратегічний розріз у вигляді суцільного оголення від докембрійських порід до середнього палеозою, прийнятий міжнародним симпозіумом 1968 року як еталон геологічного розрізу Європи і світу; стратиграфічні розрізи та оголення порід з численними палеонтологічними ділянками; збережені древні ландшафти у вигляді викопних решток пустелі і древніх рифів, скелі, стовпи вивітрювання; в оголеннях порід кембрію, сілуру, девону і антропогену є викопні рештки тварин і рослин (морські мідії, раки, скорпіони, панцирні риби, медузи).

В лісостеповій зоні переважають сільськогосподарські угіддя, а в їх складі - рілля. В області сільськогосподарські угіддя представлені в основному , ріллею (40,9%), меншою мірою – сіножаті і пасовищами (13,5%), багаторічні насадження (3,7%). Загальна площа сільськогосподарських угідь - 470,1 тис. га, що становить 58,1%. Інтенсивний розвиток сільського господарства, хвилястий рельєф території призвів до значної ерозії ґрунтів: з 92,3 тис. га в 1959 році до понад 250 тис. га за останні роки. Це більше половини всіх сільськогосподарських угідь області.

Територія Карпатського регіону більше як на 50% вкрита лісами: Путильського району – 68, Вижницького – 58 та Сторожинецького – 47 відсотків, тоді як лісистість Кельменецького становить 9, а Новоселицького – тільки близько 5 відсотків. Загалом лісистість області становить 29,2 відсотка.

Карпатські ліси відзначаються високою продуктивністю. Середній запас на 1 га стиглих та перестиглих деревостанів становить 450 і більше м³/га проти середнього показника в Україні 237 м³/га. В зв'язку з цим тут проводяться найбільш інтенсивні рубки, заготовлюється в межах 80 відсотків всієї деревини області.

Рубки проводяться на основі розрахункової лісосіки, тобто вибирається деревної маси менше, ніж її приростає, проте це не знімає загрози для Карпат. При заготівлі лісу завдається значна шкода природі – відбувається забруднення гірських річок і потоків та ерозія ґрунтів на гірських схилах. Це пов'язано з тим, що в регіоні заготівля деревини переважно проводиться шляхом суцільних вирубок із застосуванням гусеничної техніки.

Чернівецька область вирізняється помірним кліматом, перехідним до помірно-континентального.

Середньорічна температура повітря коливається від +8,9 °С на північному сході до +4,8 °С у гірській частині.

За даними геофізичної обсерваторії Чернівецького національного університету, річна кількість опадів у Чернівцях у 2013 році становила 732,0 мм. В середньому у рівнинній частині кількість опадів становить 831 мм, у гірській – 884 мм.

Прикарпатський район в західній частині за кліматичними особливостями відноситься до зони оптимального комфорту – клімат м'який без сильних вітрів з достатньою кількістю сонячних днів ранньої весни і пізньої осені.

Клімат гірської та високогірної частини характерний тривалою зимою зі стійким сніговим покривом і прохолодним дощовим літом.

Область займає 4 місце в Україні з водозабезпечення. Поверхневий стік, що формується в межах області в середній щодо водності рік складає 1296,3 млн. м³. Об'єм річкового стоку складає 865,5 млн м³/рік. Розподіл водних ресурсів по басейнах наступний:

- р. Дністер - 50% забезпеченості – 7378,7 млн.м³/рік
- 75% забезпеченості - 5843,4 млн.м³/рік
- 95% забезпеченості - 4086,4 млн.м³/рік
- р. Прут - 50% забезпеченості – 2470,4 млн.м³/рік
- 75% забезпеченості – 1982,8 млн.м³/рік
- 95% забезпеченості – 13124,4 млн.м³/рік
- р. Сірет - 50% забезпеченості – 505,5 млн.м³/рік
- 75% забезпеченості – 388,6 млн.м³/рік
- 95% забезпеченості – 271,3 млн.м³/рік

Загальна площа водного дзеркала Дністровського водосховища 55,1 тис га, повний об'єм – 1164,09 млн м³, корисний – 775,81 м³. Крім цього, на території області нараховується 4240 річок, включаючи струмки, водостоки довжиною менше 10 км, їх загальна довжина 8966 км. Кількість ставків – 1243, їх загальна площа водного дзеркала 4523,51 га, їх загальний об'єм 45,24 млн м³. Кількість великих озер - 17, їх загальна площа водного дзеркала 57,53 га, їх загальний об'єм 0,058 млн м³.

Всього водами покрито 18,9 тис. га, або 2,3% загальної території області.

Ландшафтна карта Чернівецької області

Умовні позначення:

1	9	16	24	32	40	48	56	64
2	10	17	25	33	41	49	57	65
3	11	18	26	34	42	50	58	66
4	12	19	27	35	43	51	59	67
5	13	20	28	36	44	52	60	68
6	14	20'	29	37	45	53	61	69
6'	15	21	30	38	46	54	62	70
7		22	31	39	47	55	63	
8		23						

1.2 Соціальний та економічний розвиток.

Відповідно до галузевої структури виробництва область належить до категорії індустріально-аграрної. Упродовж останніх років економічна діяльність області відмічається стабільним зростанням багатьох показників. Це відбувається завдяки активній підтримці традиційних видів діяльності. Провідне місце в економіці області займають промисловість і сільське господарство.

У машинобудуванні провідним є виробництво нафтогазопереробного устаткування; у лісовій і деревообробній промисловості — виробництво пиломатеріалів, фанери, меблів; у промисловості будівельних матеріалів — виробництво цегли, толі, кераміки, залізобетонних конструкцій; у легкій промисловості — виробництво швейних і трикотажних виробів, бавовняних тканин; у харчовій промисловості — виробництво хлібобулочних виробів, спирту, соняшникової олії, м'яса, молока, плодоовочевих консервів.

Загальна кількість підприємств у 2013 році – 3994 шт., обсяг виробництва яких становить 0,4% загальнодержавного обсягу.

Володіючи значною сировинною базою, особливого розвитку набула харчова промисловість, де зайнято майже чверть всіх штатних працівників промисловості та зосереджено п'ята частина основних фондів.

Вагомою складовою промислового комплексу області є легка промисловість, яка посідає третє місце в структурі галузей промисловості і формує внутрішній споживчий ринок. Галузь представлена 23 підприємствами. Пріоритетне місце в легкій промисловості області мають підприємства з пошиву готового одягу, виробництва взуття та текстильної промисловості. До найбільших підприємств галузі відносяться АО “Трембита” АО “Розма”, АО “Мальва”.

Високими темпами розвивається машинобудування, ремонт та монтаж машин і устаткування. Галузь представлена 13 підприємствами, які переважно спеціалізуються у виробництві машин та устаткування, електричного та електронного устаткування, обладнання для нафтогазової, нафтохімічної та хімічної промисловості. Найбільшим підприємством галузі є “Чернівецький машинобудівний завод”.

Велике значення в економічному і соціальному розвитку області мають ліси, які є джерелом деревини і продуктів недеревної рослинності. Ліс — природне багатство нашого краю. Основними лісовими породами є ялина, бук, ялиця і дуб. Середній вік насаджень складає 60 років. За 2013 рік на землях Держлісагенства відтворено лісів на площі 1935,3 га, що на 11% більше, ніж у попередньому році. Нові ліси створено на площі 15,0 га (лісорозведення) що сприяє примноженню лісового фонду та підвищенню продуктивності лісів. Саме тому широко розвинена деревообробна промисловість, яка є однією з найстаріших галузей. За обсягами промислового виробництва галузь займає шосте місце і представлена 36 підприємствами, що становить 15,8% загальної кількості підприємств області.

На Буковині розвинуті художні промисли з виготовлення виробів з дерева, вишивання.

Сформована в області автобусна маршрутна мережа спроможна задовольнити зростаючі потреби населення в пасажирських автоперевезеннях.

У загальному обсязі перевезень пасажирів найбільша частка забезпечується автомобільним транспортом усіх форм власності, фізичними і юридичними особами. А пропозиції перевізників перевищують попит населення у перевезеннях, окрім віддалених від обласного центру сіл.

Протяжність мережі доріг загального користування області становить 2885,5 кілометрів, в т. ч. з твердим покриттям – 2885,5 км. В області спостерігається один з найбільших показників щільності автомобільних доріг загального користування на 1 тис. кв. кілометрів - 354 км при середньому по Україні 281 кілометр.

Експлуатаційна довжина залізничних колій загального користування складає 412,9 км. На території Чернівецької області функціонують 30 залізничних станцій, відкритих для вантажних робіт. Експлуатація їх здійснюється двома залізницями - Львівською, Південно-Західною.

Рух, посадку і технічне обслуговування повітряних бортів забезпечують комунальне підприємство “Міжнародний Аеропорт Чернівці” і Чернівецький структурний підрозділ підприємства “Украерорух”. З Чернівецького аеропорту виконуються авіарейси до Києва (Бориспіль, Жуляни), Стамбулу (Туреччина), Форлі та Неаполя (Італія), Алеппо (Сірія), Тель-Авіву (Ізраїль).

Тролейбусні шляхи загального користування (в однопутному обчисленні) становлять 86,8 км.

Послуги зв'язку переважно надають: Чернівецька дирекція ВАТ “Укртелеком”, Чернівецька дирекція УДППЗ “Укрпошта”, Чернівецька філія ЗАТ “Утел” та Чернівецький обласний радіотелевізійний передавальний центр.

Фізичне зношення водопровідно-каналізаційних мереж, запірної арматури становить понад 60%. Зокрема, інженерні мережі м.Чернівці експлуатуються понад 40 років. Система водопровідної мережі включала 39 водопроводів, 8 окремих водопровідних мереж, 210 свердловин та 177 вуличних колективних установок (пристроїв питного водопостачання, будок, колонок, кранів). Одиночна протяжність водоводів, вуличних водопровідних, внутрішньоквартальних та внутрішньодворових мереж на кінець 2013р. порівняно з 2012р. збільшилась на 1,1% і становила 839,9 км, з них 255,6 км (35,5% від загальної кількості водопровідних мереж) становили ветхі та аварійні мережі.

Вагоме місце в економіці Чернівецької області займають малі підприємства, яких налічується близько 5 тис.

В структурі обсягів реалізованої продукції у 2013р. 98,9% припадає на добувну та переробну промисловість, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, при цьому на добувну та переробну промисловість – 56,4%, добувну промисловість та розроблення кар'єрів – 0,7%, переробну промисловість – 55,7%. У переробній промисловості найбільша частка реалізованої продукції припадає на виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів - 21,8%, машинобудування (крім ремонту та монтажу) – 10,5%, виробництво гумових і пластмасових виробів та іншої неметалевої мінеральної продукції – 9,8%, текстильне виробництво – 4,8%.

У Чернівецькій області наявні суттєві диспропорції соціально-економічного розвитку територій, господарська діяльність більшості яких базується переважно на одній галузі. Обсяг капітальних інвестицій в економіку області за 2013 рік наступний. Освоєно капітальних інвестицій усього 2127217 тис. грн., що до 2012р. 96,4%. За видами економічної діяльності розподіл наступний: промисловість - 194802 тис. грн. (127,6% до 2012р.), будівництво – 1399473 тис.грн. (90,9% до 2012р.), транспорт, складське господарствл, поштова та кур'єрська діяльність – 10259 тис. грн. (71,5% до 2012р.). Освіта – 13076 тис. грн. (117,7% до 2012р.), охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 16153 тис. грн. (62,0% до 2012р.), мистецтво, спорт, розваги та відпочинок – 2553 тис. грн. (70,1% до 2012р.). Таким чином у соціальній сфері спостерігається значне зниження освоєних капітальних інвестицій порівняно з попереднім роком.

У зовнішніх економічних зв'язках переважають експортно-імпортні операції суб'єктів підприємництва області з країнами далекого зарубіжжя. Основними торговими партнерами з цієї групи країн залишаються Німеччина, Італія, Болгарія, Польща. Активізувався товарообіг також з Австрією, Бельгією, Грецією, Іспанією, Португалією, Румунією, Сан-Маріно, Словенією, Угорщиною, Францією, Швецією, Югославією, Ізраїлем, Китаєм, Республікою Корея, Туреччиною, Канадою та США. Зовнішня торгівля здійснюється з такими партнерами, як Республіка Білорусь, Російська Федерація, Казахстан, Республіка Молдова, Таджикистан, Туркменістан.

У загальній структурі експорту товарів переважають: текстиль та текстильні вироби, деревина та вироби з неї, машини та устаткування, продукти рослинного походження, недорогоцінні метали та вироби з них, м'ясо і субпродукти харчові. У структурі імпорту товарів переважають: текстиль та текстильні вироби, машини та устаткування, мінеральні добрива, полімерні матеріали, пластмаси, недорогоцінні метали та вироби з них.

2. Атмосферне повітря

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Останніми роками за рахунок спаду виробничої діяльності та переходу з твердих видів палива на газоподібні спостерігалось незначне зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. У 2013 році викинуто 2,7 тис. тонн шкідливих речовин від стаціонарних джерел.

Разом з тим у 2004-2013 роках спостерігалось невиконання заходів щодо охорони повітряного басейну. Причина – зменшення обсягів виробництва, ліквідація та консервація джерел викидів, зупинка окремих виробництв, у зв'язку з чим викиди підприємств відповідають нормативним чи значно нижчі за них, а також відсутність необхідних коштів. При відповідності викидів нормативам ГДВ, що перевіряється за допомогою проведення інструментальних вимірів, а також піврічних та річних звітів валових викидів 2-ТП (повітря), заходи переносяться на пізніший термін.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами.

Основним джерелом забруднення атмосферного повітря в Чернівецькій області є викиди від пересувних джерел (відпрацьовані гази автотранспорту), викиди яких в 2013 році складають 36,4 тис. тонн і сягають 93,1 % від загальної кількості викидів. Введення в експлуатацію об'їзної дороги для обласного центру дозволило покращити стан атмосферного повітря в м. Чернівці.

Динаміка викидів в атмосферне повітря

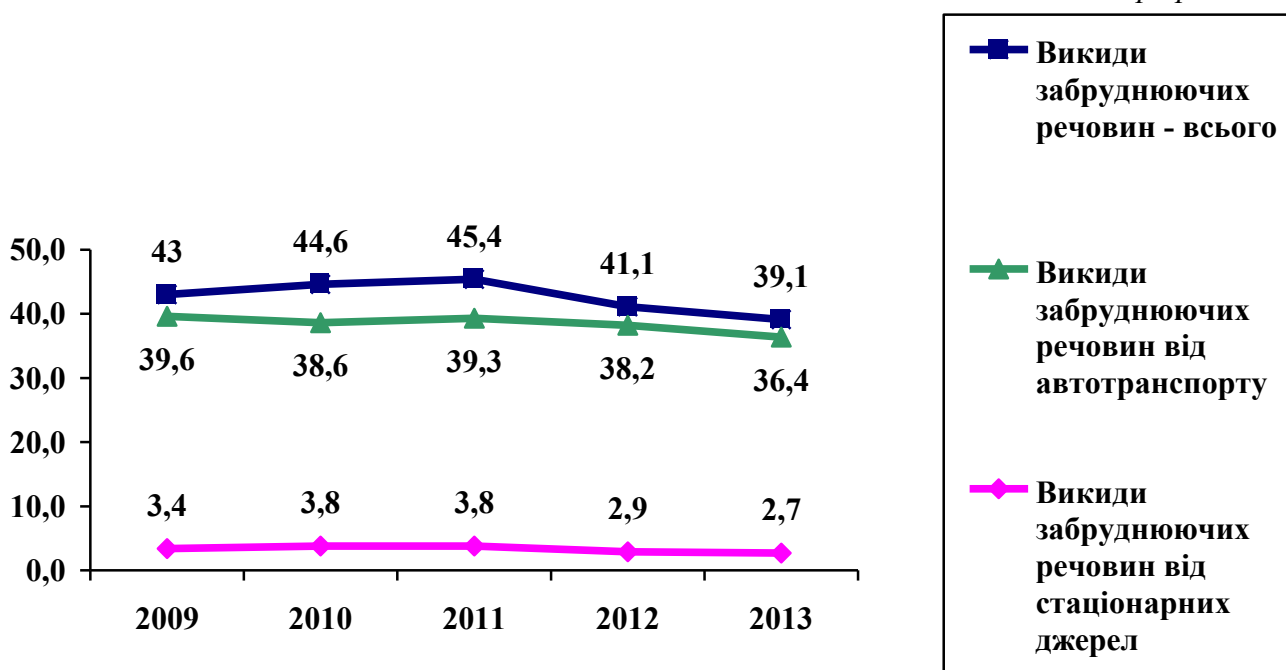
Таблиця 2.1

Показники	2011 рік	2012 рік	2013 рік
1	2	3	4
Загальна кількість суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, од.	140	130 ¹	113 ¹
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел, тис. т	45,4	41,1	39,1
у тому числі:			
від стаціонарних джерел, тис. т	3,8	2,9	2,7
від пересувних джерел, тис. т	41,6	38,2	36,4
з них від автомобільного транспорту, тис. т	39,3	36,1	34,5
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел у розрахунку на км ² , т	5,6	5,1	4,8
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел у розрахунку на одну особу, кг	50,2	45,3	43,0
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км ² , т	0,5	0,4	0,3
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг	4,2	3,2	3,0
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел у розрахунку на км ² , т	5,1	4,7	4,5
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел у розрахунку на одну особу, кг	46,0	42,1	40,0

¹ Від стаціонарних джерел.

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря по Чернівецькій області (тис. тон)

Графік 1

2.1.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Таблиця 2.2

Назва забруднюючої речовини	2011	2012	2013
1	3	4	5
1. Викиди забруднюючих речовин, усього, тис. т	45,4	41,1	39,1
у тому числі від:			
1.1. стаціонарних джерел:	3,8	2,9	2,7
метали та їх сполуки	0,0	0,0	0,0
стійкі органічні забруднювачі	0,0	0,0	0,0
оксид вуглецю	1,2	0,6	0,5
діоксид та інші сполуки сірки	0,4	0,4	0,3
оксиди азоту	0,3	0,2	0,2
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	0,9	0,8	0,8
леткі органічні сполуки	0,6	0,5	0,5
1.2. пересувних джерел:	41,6	38,2	36,4
сірчистий ангідрид	0,5	0,5	0,5
оксиди азоту	5,2	4,9	4,8
оксид вуглецю	30,5	27,9	26,4
вуглеводні	-	-	-

Продовження таблиці

леткі органічні сполуки	4,6	4,1	3,9
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	0,7	0,7	0,7
у тому числі від: 1.2.1. автомобільного транспорту:	39,3	36,1	34,5
сірчистий ангідрид	0,5	0,4	0,5
оксиди азоту	4,3	4,0	4,0
оксид вуглецю	29,4	27,0	25,5
вуглеводні	-	-	-
леткі органічні сполуки	4,4	-	-
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	0,6	-	-
2. Парникові гази, усього, млн. т CO ₂ – екв.	0,8	-	-

Вміст основних забруднюючих речовин в атмосферному повітрі

Таблиця 2.3

Речовина	Клас небезпеки	Кількість міст, охоплених спостереженнями	Середньорічна концентрація, відносно середньодобової ГДК	Середньодобова ГДК, мг/м ³	Максимально разова концентрація, відносно максимально разової ГДК	Максимально разові ГДК, мг/м ³	Кількість спостережень	Відношення випадків перевищення максимально разової ГДК до загальної кількості спостережень	Відношення випадків перевищення 5 ГДК до загальної кількості спостережень
Пил	3	1	0,3	0,150	0,2	0,500	1622	0	0
Двоокис сірки	3	1	0,06	0,050	0,07	0,500	3211	0	0
Оксид вуглецю	4	1	0,3	3,000	0,8	5,000	1620	0	0
Двоокис азоту	2	1	0,75	0,040	1,6	0,200	3223	0,6	0
Оксид азоту	3	1	0,17	0,060	0,3	0,400	1083	0	0
Фенол	2	1	0,33	0,003	2,0	0,010	1065	0,1	0
Фтористий водень	2	1	0,60	0,005	2,6	0,020	1061	2,2	0
Хлористий водень	2	1	1,05	0,200	4,6	0,200	1061	40,9	0

Продовження таблиці

Формальдегід	2	1	1,67	0,003	0,9	0,035	2130	0	0
Бенз(а)пірен	1	1	1,1	0,000001	8,1	0,000001	36	-	-

Вміст основних забруднюючих речовин у атмосферному повітрі наведений у таблиці показує, що перевищення середньорічної концентрацією середньодобової ГДК визначено по “хлористому водню” – 1,05 ГДК, по “формальдегіду” – 1,67 ГДК та по бенз(а)пірену – 1,1 ГДК. Перевищення максимально разовою концентрацією максимально разової ГДК визначено для “діоксиду азоту” (1,6 ГДК), “фенолу” (2,0 ГДК), “фтористому водню” (2,6 ГДК), “хлористому водню” (4,6 ГДК), “бенз(а)пірену” (8,1 ГДК).

Перераховані речовини та ще велика кількість інших елементів присутні у викидах багатьох джерел, наприклад хлористий водень і фтористий водень, формальдегід викидається при виробництві синтетичних барвників та смол на ВАТ “Чернівецький хімічний завод”, виготовленні жирів на ВАТ “Чернівецький олійно-жировий комбінат”. Оксиди азоту та вуглецю, а також бензопірен є продуктами неповного згоряння палива автотранспорту.

2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за галузями економіки)

Слід зазначити те, що останніми роками все більше і більше підприємств для обігріву приміщень та на технологічні потреби встановлюють сучасні високопродуктивні та економічні нагрівальні прилади, що відповідно зменшує викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря. І як видно з таблиці 2.1, темпи зростання викидів від стаціонарних джерел у звітному і попередньому роках в порівнянні з 2011 роком уповільнились.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за видами економічної діяльності у 2013 році

Таблиця 2.4

	Кількість підприємств, які мали викиди	Обсяги викидів забруднюючих речовин		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		т	відсотків до 2012р.	
Усього	113	2735,1	93,6	24,2
Сільське, лісове та рибне господарство	15	599,5	95,2	40,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	5	115,2	111,7	23,0
у тому числі				
добування кам'яного та бурого вугілля	–	–	–	–
добування металевих руд	–	–	–	–

Продовження таблиці

добування інших корисних копалин і розроблення кар'єрів	2	52,1	135,0	26,0
Переробна промисловість	51	1498,2	89,3	29,4
у тому числі				
виробництво харчових продуктів	15	661,5	98,9	44,1
виробництво напоїв	—	—	—	—
виробництво тютюнових виробів	—	—	—	—
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	—	—	—	—
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	1	7,1	92,9	7,1
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	15	614,5	84,2	41,0
металургійне виробництво	—	—	—	—
виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	2	3,6	17,6	1,8
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	5	96,2	91,7	19,2
Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	—	—	—	—
Будівництво	4	14,5	31,5	3,6
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	10	126,7	164,3	12,7
Інші види економічної діяльності	23	284,8	99,9	12,4

Основні забруднювачі атмосферного повітря за звітний рік

Таблиця 2.5

№ з/п	Назва об'єкту	Назва забруднюючої речовини	Частка викидів забруднюючої речовини			Частка оснащення джерел викидів газоочисними установками (ГОУ), %	Ефективність роботи ГОУ, %	Заходи, спрямовані на зменшення викидів			
			усього викидів, т/р	до загального обсягу викидів об'єкту, %	до загального обсягу викидів (населеного пункту), %			загальний обсяг витрат за кошторисною вартістю, тис. грн	фактично витрачено з початку виконання заходу, тис. грн	Зменшення викидів після впровадження заходу, т/рік	
										очікуване	фактичне
1	ПАТ "Чернівецький олійно-жировий комбінат" (ІК 373959), м.Чернівці	сполуки сірки	7,048	1,5	16,0	...	...	—	—	—	—
		сполуки азоту	9,982	2,1	8,7	...	...	—	—	—	—
		оксид вуглецю	230,612	47,8	67,5	...	...	—	—	—	—
		сірчистий ангідрид	7,023	1,5	16,0	...	...	—	—	—	—

Продовження таблиці

2	СТЗОВ "Котелеве" (ІК 32895240), Новоселицький район	сполуки сірки	51,556	16,7	84,6	...	...	—	—	—	—
		сполуки азоту	14,552	4,7	61,8	...	...	—	—	—	—
		оксид вуглецю	43,151	14,0	86,3	...	...	—	—	—	—
		сірчистий ангідрид	45,912	14,9	83,9	...	...	—	—	—	—
3	ТЗОВ "Новодністровськ ий бетонно- розчинний завод" (ІК 31621126), м.Новодністровськ	сполуки сірки	—	—	—	...	...	—	—	—	—
		сполуки азоту	0,165	0,1	8,7	...	...	—	—	—	—
		оксид вуглецю	0,028	0,0	8,7	...	...	—	—	—	—
		сірчистий ангідрид	—	—	—	...	...	—	—	—	—
4	ПАТ "Чернівецький цегельний завод №3" (ІК 5508177), м.Чернівці	сполуки сірки	16,197	15,0	36,9	...	...	—	—	—	—
		сполуки азоту	19,999	18,5	17,4	...	...	—	—	—	—
		оксид вуглецю	58,563	54,2	17,2	...	...	—	—	—	—
		сірчистий ангідрид	16,197	15,0	36,9	...	...	—	—	—	—
5	Богородчанське ЛВУМГ (153133), Хотинський район	сполуки сірки	0,011	0,0	1,0	...	...	—	—	—	—
		сполуки азоту	1,038	1,0	22,6	...	...	—	—	—	—
		оксид вуглецю	1,320	1,3	7,8	...	...	—	—	—	—
		сірчистий ангідрид	0,010	0,0	0,9	...	...	—	—	—	—

*графи 12 та 13 заповнюються тільки щодо виконаних заходів

За видами економічної діяльності найбільшим забруднювачем атмосферного повітря в 2012 році є переробна промисловість, на яку припадає 1,4982 тис тонн або 54,8% від загальної кількості викидів. Це 93,6% в порівнянні з 2012 роком, що пов'язане з спадом виробництва у галузі. Галузь представлена 51 підприємством, в середньому одним підприємством викинуто 29,4 т.

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Вплив викидів в атмосферне повітря Чернівецької області підприємствами сусідніх держав Румунії та Молдови мінімальний у зв'язку з відсутністю підприємств у прикордонній зоні зазначених країн, які могли б здійснювати

значний вплив на стан атмосферного повітря області. Цьому також сприяє переважання на території області рози північно-західних вітрів.

Також, на пунктах пропуску через державний кордон здійснюється перевірка викидів забруднюючих речовин до атмосферного повітря від пересувних джерел, що унеможливорює потрапляння на територію України таких автотранспортних забруднювачів.

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за регіонами у 2013 році(т)

Таблиця 2.6

	Обсяги викидів забруднюючих речовин – усього	У тому числі			
		речовин у вигляді твердих суспендованих частинок	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю
Чернівецька область	2735,1	747,3	320,5	176,5	512,2
міста					
Чернівці	987,4	129,3	43,9	113,4	341,5
Новодністровськ	155,1	150,0	–	1,9	0,3
райони					
Вижницький	53,4	8,9	0,4	2,9	2,7
Герцаївський	87,5	15,0	20,8	3,0	2,6
Глибоцький	103,6	42,6	1,3	6,0	5,4
Заставнівський	216,6	79,4	68,8	6,5	50,6
Кельменецький	14,6	0,8	–	–	–
Кіцманський	265,0	97,4	39,0	12,5	29,4
Новоселицький	425,9	77,7	54,7	11,9	50,0
Путильський	11,0	8,3	0,6	0,4	1,1
Сокирянський	107,8	29,9	49,9	9,6	2,8
Сторожинецький	171,5	92,7	40,0	4,0	8,8
Хотинський	135,7	15,3	1,1	4,4	17,0

В цілому по області було зменшення обсягів викидів шкідливих речовин у порівнянні з попереднім роком (відповідно 2735,1 т та 2923,2 т), що пов'язано з загальним спадом виробництва. Незначне зростання обсягів викидів відбулось у Заставнівському, Сокирянському районах та Хотинському районах, що пояснюється насамперед із розвитком економіки району та відкриттям нових підприємств по виробництву будівельних матеріалів. Також внаслідок розвитку деревообробної та переробної промисловості.

Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за регіонами у 2013 році(т)

Таблиця 2.7

	Обсяги викидів - усього		Збільшення / зменшення викидів у 2012р. проти 2011р.	Обсяги викидів у 2012р. до 2011р.,%	Викинуто в середньому одним підприємством
	2013р.	2012р.			
Чернівецька область	2735,1	2923,2	-188,1	93,6	24,2
м. Чернівці	987,4	1113,8	-126,4	88,7	23,5
м.Новодністровськ	155,1	156,1	-1,0	99,4	51,7
райони					
Вижницький	53,4	55,5	-2,1	96,1	5,9
Герцаївський	87,5	111,1	-23,6	78,8	43,8
Глибоцький	103,6	41,5	62,1	249,9	11,5
Заставнівський	216,6	164,0	52,6	132,1	30,9
Кельменецький	14,6	14,9	-0,3	98,0	7,3
Кіцманський	265,0	366,5	-101,5	72,3	24,1
Новоселицький	425,9	443,8	-17,9	96,0	30,4
Путильський	11,0	12,1	-1,1	91,3	2,8
Сокирянський	107,8	105,8	2,0	101,9	15,4
Сторожинецький	171,5	211,3	-39,8	81,1	14,3
Хотинський	135,7	126,8	8,9	107,0	17,0

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

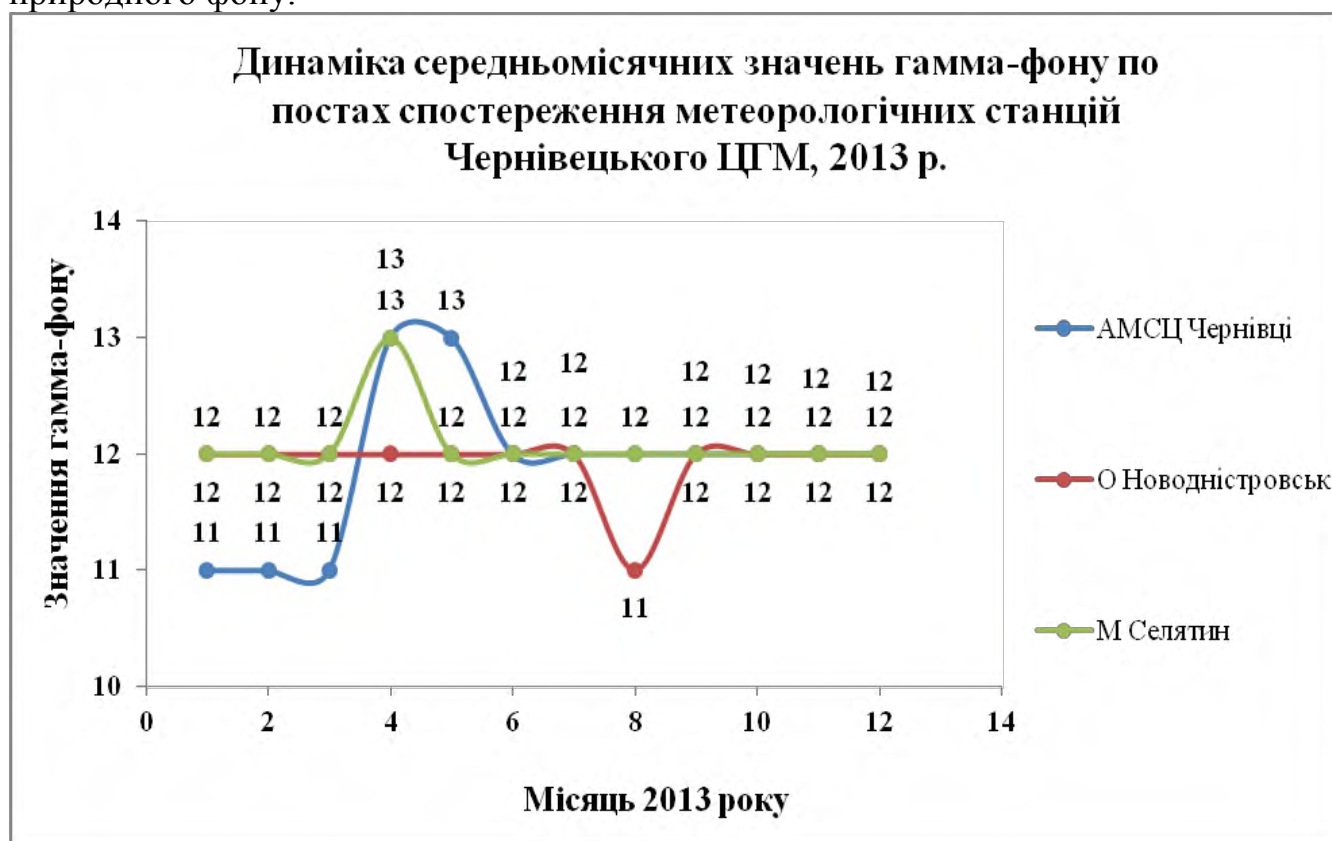
Спостереження за радіоактивним забрудненням атмосферного повітря в Чернівецькій області проводиться на трьох метеорологічних станціях Чернівецькогообласного центру з гідрометеорології:

- “АМСЦ Чернівці”, розташована на території Чернівецького міжнародного аеропорту по вул. Чкалова, 30;
- “Озерна Новодністровськ”, розташована в м. Новодністровськ, Сокирянського району;
- “М Селятин”, розташована в с. Селятин, Путильський район.

Визначаються наступні показники: максимально разовий рівень, (мкР/год), кількість перевищень максимально разового рівня (дні), середньомісячне значення радіоактивного забруднення, (мкР/год).

На рисунку нижче представлена діаграма середньомісячних значень гамма-фону за постами спостереження в Чернівецькій області.

Середньомісячні значення рівня гамма-фону були значно нижче рівня природного фону.

2.5. Використання озоноруйнівних речовин

На виконання положень Віденської Конвенції про охорону озонового шару (Відень, вересень, 1985 р.) в області проводились заходи по регулюванню використання речовин, що руйнують озоновий шар. Митне оформлення вантажів здійснювалось на підставі листів-роз'яснень про те, що дана продукція (обладнання) не містить озоноруйнуючі речовини.

Озоноруйнуючі речовини, які регулюються Монреальським протоколом, в Україні не виробляються, а повністю завозяться ззовні. Департаментом ведеться постійна робота з підприємствами щодо виконання вимог цього протоколу по речовинам, що руйнують озоновий шар У відповідності з

“Програмою припинення виробництва та використання озоноруйнівних речовин на 2004-2030”, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2004р. №256. Департаментом були направлені підприємствам плани-графіки по переходу обладнання на озонобезпечні замінники.

2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

За інформацією Чернівецького обласного центру з гідрометеорології про стан атмосферного повітря міста Чернівці в 2013 році було проведено 17314 спостереження за станом атмосферного повітря обласного центру, які були відібрані на трьох стаціонарних постах: ПСЗ №1, вул. Заводська, 34; ПСЗ №3, вул. Головна, 265А та ПСЗ №4, вул. О. Гузир. Аналіз проводився по наступним домішкам: пил, двоокис сірки, окис вуглецю, двоокис азоту, окис азоту, фенол, фтористий водень, хлористий водень, формальдегід, по групі металів (кадмій, залізо, марганець, мідь, нікель, свинець, хром, цинк) і бенз(а)пірен. Визначались: середньорічна концентрація домішки (відносно середньодобової ГДК, $Q_{\text{ср}}$), максимально разова концентрація домішки (відносно максимально разової ГДК, $Q_{\text{макс}}$), кількість спостережень, відношення випадків перевищення максимально разової ГДК до загальної кількості спостережень, відношення випадків перевищень 5 ГДК до загальної кількості спостережень.

$Q_{\text{ср}}$ по місту по вказаних домішкам була нижче нормативу за виключенням формальдегіду, для якого цей показник був 1,67 ГДК, хлористого водню – 1,05 ГДК та бенз(а)пірену – 1,1 ГДК. $Q_{\text{макс}}$ по місту перевищувала норматив по двоокису азоту (1,6 ГДК), фенолу (2,0 ГДК), фтористому водню (2,6 ГДК), хлористому водню (4,6 ГДК), бенз(а)пірену (8,1 ГДК). По важких металах $Q_{\text{ср}}$ та $Q_{\text{макс}}$ були значно нижче ГДК.

На основі аналізу даних забруднення повітря за останні 5 років незначна додатна тенденція визначена для наступних домішок: формальдегід (+0,0003), в межах ГДК для: мідь (+0,0152), нікель (+0,0006), свинець (+0,0024), хром (+0,0042), двоокис сірки (+0,0001), двоокис азоту (+0,0020), кадмій (+0,0001), мідь (+0,0100), нікель (+0,0030), свинець (+0,0030), хром (+0,0040), цинк (+0,0030). Нульова тенденція (0,0000) - для пилу, окису вуглецю, двоокису азоту, окису азоту, фенолу, кадмію. По решті домішок визначена від'ємна тенденція.

Чисельність населення на 01 грудня 2013 року в області склала 908545 осіб (постійне – 905780 осіб). У 2013 році відмічається скорочення чисельності наявного сільського населення (-997 осіб) і приріст міського населення (2379 осіб). Всього по області цей показник має додатне значення (+1382). Порівняно з попереднім роком суттєвих змін не відбулось.

У січні - листопаді кількість померлих була 10521 особа, що більше, ніж за такий же період попереднього року (10347 осіб). Від туберкульозу за цей період померло 87 осіб (у січні – листопаді 2012 року – 84), від новоутворень – 1494 осіб (2012 рік – 1524 осіб).

2.7. Заходи, спрямовані на поліпшення якості атмосферного повітря

Протягом звітнього періоду у сфері охорони атмосферного повітря працівниками інспекції здійснено 355 перевірок. За порушення вимог природоохоронного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 208 осіб на суму 43,775 тис. грн. Загальна сума розрахованих збитків у сфері охорони атмосферного повітря становить 41,291 тис.грн., пред'явлено 34 претензій та позовів на суму 41,291 тис. грн., а стягнуто – 34 на суму 46,246 тис.грн. Без дозволу на викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря підраховано збитки завдані державі:

- виконавчому комітету Чернівецької міської ради на суму 5711,95 грн.;
- ПП “Бікс” на загальну суму 2086,65 грн;
- ПП “Діана Дністер” на загальну суму 2436,34 грн.
- ФОП Маковей Д.Г. на загальну суму 1005,10 грн

Винесено 23 рішення про тимчасову заборону діяльності, а саме: газових конвекторів, котлів та іншого обладнання ТОВ “Патрія Нова”, ФОП Тимофійчука І.В, АЗС “ОКО”, ТзОВ “Ікар”, ТзОВ “Ресурс Ойл”, Управління Національного банку України в Чернівецькій області тощо.

Впровадження повітроохоронних заходів у 2013 році

Таблиця 2.8

	Кількість заходів	Загальний обсяг витрат за кошто-рисною вартістю, тис.грн.	Фактично витрачено з початку виконання заходів, тис.грн.	Зменшення викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря після впровадження повітроохоронних заходів, т	
				очіку-ване	фактич-не
Всього	2	117,6	117,6	0,610	0,645
у тому числі					
удосконалення технологічних процесів (включаючи перехід на інші види палива, сировини тощо)	1	18,2	18,2	0,510	0,510
будівництво і введення в дію нових газоочисних установок і споруд	—	—	—	—	—
підвищення ефективності роботи існуючих очисних установок (включаючи їхню модернізацію, реконструкцію і ремонт)	1	99,4	99,4	0,100	0,135
ліквідація джерел забруднення	—	—	—	—	—

перепрофілювання підприємств (цехів, дільниць) на випуск іншої продукції	–	–	–	–	–
інші заходи	–	–	–	–	–

Для покращення екологічного стану атмосферного повітря в області у 2013р. на удосконалення технологічних процесів було виділено 18,2 тис. грн. (у 2012р. - 14,3 тис. грн.), всі кошти фактично витрачені. На модернізацію, ремонт та реконструкцію також було виділено більше грошей (99,4 тис. грн. проти 82,4 тис. грн. у попередньому році).

Відділом державної екологічної експертизи та регулювання, використання природних ресурсів було видано 394 дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

При видачі дозволів на викиди забруднюючих речовин відділ керується Законом України “Про охорону атмосферного повітря” та Постановою КМУ № 302 від 13 березня “Про затвердження порядку проведення та оплати робіт, пов’язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців, які отримують такі дозволи”.

Станом на 01.01.2014р. взято на державний облік за потенційними обсягами викидів 270 об’єктів, фактично мали викиди 113 підприємств..

Основними забруднювачами повітря в області у 2013 р. були такі підприємства: ПАТ “Чернівецький олійно-жировий комбінат”, м. Чернівці (викинуто всього близько 470,0 т забруднюючих речовин), СтЗОВ “Котелеве” Новоселицького району (викинуто всього близько 310,0 т), ТЗОВ “Новодністровський бетонно-розчинний завод”, м. Новодністровськ (викинуто всього близько 160 т), ВАТ “Чернівецький цегельний завод №3” м. Чернівці (всього 110,0 т).

3. Зміна клімату

Зміна клімату є, можливо, найбільш важливою та складною проблемою в сфері охорони навколишнього середовища, яка спіткала людство за останнє століття. Підписання Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату представниками 150 країн свідчить про те, що зміна клімату є нагальною загрозою екології Землі та економічному розвитку людства. Головна мета Конвенції полягає в “стабілізації концентрацій парникових газів в атмосфері на такому рівні, який не допускав би небезпечного антропогенного впливу на кліматичну систему”. Україна підписала Конвенцію в червні 1992 року, ратифікувала її в жовтні 1996 року, а в серпні 1997 року стала Стороною Конвенції. Відповідно до статті 4.2b цього документу Україна прийняла 1990 рік як базовий для оцінки антропогенних емісій вуглекислого газу та інших парникових газів, які не контролюються Монреальським протоколом.

На сьогоднішній день на території області підприємств, які б здійснювали значний вплив на зміну клімату (викидали – CO₂, CH₄, N₂O) немає.

3.1 Тенденції зміни клімату

За даними ННГФ обсерваторії Чернівецького національного університету найчастіше аномально високі середньорічні температури повітря спостерігались протягом 1990-2013 років. Чітка тенденція до підвищення середніх річних температур повітря почала з'являтися після 1989 року і простежується наразі по 2013 рік включно. Період потепління, що триває вже 25 років, не є монотонним. Його можна поділити на два відрізки меншої тривалості: 1989-1994 та 1998-2013 рр., межею яких є 4-річний (1995-1998 рр.) період похолодання.

Підвищення середніх річних температур в Чернівцях було наслідком підвищення значень середніх місячних і, відповідно, середніх сезонних температур повітря. Протягом останніх 25 років спостерігалось підвищення середніх значень температур усіх місяців року. Найбільш помітним було зростання температур зимових і весняних місяців, яке складало +1,5-2,5°C. Теплішими стали і літні місяці, для яких підвищення температур становило +1,5-1,6°C. Значно теплішими стали зими і весни, помірно потеплішали літньо-осінні сезони.

Внаслідок потепління у Чернівцях почали зміщуватись часові границі кліматичних сезонів. Дати початку періоду стійкого переходу середніх добових температур повітря через 0°C у бік підвищення (початок весняного кліматичного сезону) змістилися на більш ранні терміни, тобто спостерігалось зменшення тривалості зимового сезону.

Але змін зазнала не лише середня температура, а й кількість опадів, напрямок вітру, терміни формування снігового покриву тощо.

Останній 10-річний період, протягом якого клімат Чернівців зазнавав впливу глобального потепління, характеризувався річними сумами опадів, що на 12% перевищували багаторічну норму.

Аналіз характеру змін вітрового режиму в Чернівцях показав, що протягом останнього 12-річного періоду на 5-7% зменшилась кількість випадків вітрів північно-західного напрямку, проте суттєво – на 10-12% – збільшилась кількість вітрів північного і південного напрямків.

основними проявами та наслідками глобальної зміни клімату, які вже спостерігаються, є:

- посухи
- висихання дерев (дуб, ялина, берест, смерека)
- поширення видів - вселенців
- збільшення інтенсивності явищ підтоплення та затоплення
- деградація ґрунтів
- зменшення виробництва електроенергії малими ГЕС (внаслідок пониження рівня у водосховищах)
- зменшення водності малих рік

- зменшення сніжності (гірський регіон)
- паводки
- руйнування меліоративних систем (Полісся)
- зменшення рівня ґрунтових вод
- зміна біорізноманіття
- зміна екосистем
- посилення екстремальних явищ
- збільшення кількості критичних паводків

3.2. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів

Парникові гази утворюються в процесі використання (головним чином, спалювання) викопних видів палива. Саме парникові гази, потрапляючи в атмосферу, створюють тепличний ефект, внаслідок чого відбувається підвищення середньорічної температури.

Упродовж 2013р. викиди в атмосферу здійснювали стаціонарні джерела 113 підприємств області, з яких більше третини розташована в м.Чернівцях. В 2013р. ними викинуто в повітря 2,7 тис т забруднюючих речовин, що на 0,2 тис т менше, ніж у попередньому році. В середньому по області одним підприємством було викинуто по 23,9 т шкідливих речовин.

Основними забруднювачами атмосферного повітря області були підприємства переробної промисловості, від яких в повітря надійшло 1,5 тис.т або 54,8% від загального обсягу всіх викидів.

Щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення в розрахунку на 1 км² території області склала 4,8 т шкідливих речовин. У розрахунку на одну особу населення області в середньому припадало 43,0 кг шкідливих викидів.

Виконуючи зобов'язання, які взяла на себе Україна за Кіотським протоколом, держуправління у січні 2013 році надало інформацію за попередній рік для поновлення національного електронного кадастру (інвентаризації) антропогенних викидів парникових газів. За даними цього кадастру здійснюється оцінка антропогенних викидів парникових газів.

3.3 Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату

Найбільш ефективними є заходи, пов'язані зі зниженням втрат природного газу, з впровадженням засобів контролю та автоматизованого управління енергопостачанням, реалізацією міжгалузевих програм енергозбереження. Найменш ефективними заходами щодо зниження викидів ПГ є: впровадження нетрадиційних джерел енергії, оптимізація структури генеруючих потужностей, впровадження устаткування для спалювання низькосортного вугілля, встановлення на очисних станціях споруд для обробки осадів стічних вод.

Основними заходами із скорочення зазначених викидів є реконструкція котелень МКП “Чернівцітеплокомуненерго”, із заміною котлів з ККД – 75% на котли з ККД до 92%, які працюють на газі. У 2013 році обсяг викидів діоксиду вуглецю становив 0,7 млн. т., у т.ч. 0,2 млн. т від стаціонарних джерел та 0,5 млн. т від пересувних джерел. Це 96,1% по відношенню до 2012 року.

Адсорбція парникових газів передбачається, насамперед за рахунок збільшення площі зелених насаджень у населених пунктах, а також збільшенням площі лісів та природно-заповідного фонду області.

Для запобігання шкідливих наслідків зміни клімату в області вживаються наступні заходи:

- виконуються заходи з пом'якшення антропогенного впливу на довкілля у рамках комплексної програми охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів “Екологія”;
- функціонує регіональна система моніторингу довкілля Чернівецької області;
- комплексна програма протипаводкових заходів.

4. Водні ресурси

4.1. Водні ресурси та їх використання

4.1.1. Загальна характеристика

Вода є одним з основних елементів біосфери. Жоден життєво важливий процес не може здійснюватись без води. Вода необхідна як для організму людини, так і для виробничих потреб - найбільше у промисловості та сільському господарстві.

Річкова мережа області належить до басейнів двох основних річок Прута і Сірету, які займають відповідно 60 і 25,5 % її території. Річки басейну Дністра представлені невеликими водотоками, які становлять решту – 14,5 % загальної площі. Густота річкової мережі області становить 1,04 км/км², в тому числі в басейнах Прута – 1,32 км/км², в т.ч. Черемошу – 2,40 км/км², Сірету – 1,34 км/км², в т.ч. Сучави – 1,14 км/км², Дністра – 0,46 км/км². Відносячись до Прикарпатського регіону за цим показником Буковина значно виділяється серед інших в Україні.

На території області протікає 4240 річок загальною довжиною 8966 км. Їх кількісні характеристики були визначені на основі картографічних та довідникових матеріалів. Річок, включаючи струмки і водотоки довжиною менше 10 км кожна, нараховується 4131, а їх загальна довжина 6597,5 км. Кількість водотоків довжиною 10 і більше кілометрів – 109, сумарною довжиною 2368,5 км.

В залежності від площі басейну річки поділяються на великі, середні і малі. До великих належать водотоки, які мають водозбірну площу понад 50 тис. км², середніх – більше 2 і до 50 тис. км² і малих – до 2 тис. км².

Відповідно до цієї класифікації на території Чернівецької області виділяються:

- 1) одна велика річка:
 - р. Дністер загальною площею басейну 72100 км² (в межах області – 1190 км²) і довжиною 1352 км (в межах області – 290 км);
- 2) чотири середні річки:
 - р. Прут загальною площею басейну – 27500 км² (в межах області – 4836 км²) і довжиною 989 км (в межах області – 108 км),
 - р. Черемош загальною площею басейну 2560 км² (в межах області – 1306 км²) і довжиною 80 км. Річка повністю протікає на межі з Івано-Франківською областю;
 - р. Сірет загальною площею басейну 47600 км² (в межах області – 2070 км²) і довжиною 513 км (в межах області – 100 км),
 - р. Сучава загальною площею басейну 2400 км² (в межах області – 315 км²) і довжиною 140 км (в межах області – 28 км);
- 3) 4235 малих річок загальною довжиною 8360 км. До них належать 104 водотоки довжиною 10 і більше кілометрів кожний загальною протяжністю 1762,5 км та 4131 - довжиною менше 10 км кожний загальною протяжністю 6597,5 км.

Загальні відомості про водні об'єкти та водні ресурси Чернівецької області

Таблиця 4.1

№ п/п	Показники	Од. вим.	К-сть
1	2	3	4
1.	Кількість річок	шт	4240
2.	Їх загальна довжина	км	8966
	в тому числі:		
3.	Кількість річок. Включаючи струмки, водостоки довжиною менше 10 км	шт	4131
4.	Їх загальна довжина	км	6597,5
5.	Кількість річок довжиною 10 і більше км	шт	109
6.	Їх загальна довжина	км	2368,5
7.	Кількість малих річок (S басейну до 2 тис. км ²)	шт	4235
8.	Їх загальна довжина	км	8360
9.	Кількість середніх річок (Прут, Черемош, Сірет, Сучава) (S басейну 2000,1 – 50000 км ²)	шт.	4
10.	Їх довжина в межах області	км	316
11.	Кількість великих річок – Дністер (S басейну більше 50 тис. км ²)	шт.	1
12.	Довжина в межах області	км	790
13.	Поверхневий стік, що формується в межах області:		
	В середній щодо водності рік	млн. м ³	1296,3
	Маловодний рік 75% забезпеченості	млн. м ³	1005,3
	Маловодний рік 95% забезпеченості	млн. м ³	697,8
14.	Кількість водосховищ	шт	5
15.	Їх загальна площа водного дзеркала	тис.га	6136,0

Продовження таблиці

16.	Їх загальний об'єм – повний	млн.м ³	1200,92
17.	Їх загальний об'єм – корисний	млн.м ³	803,26
	в тому числі:		
18.	Кількість водосховищ, об'ємом до 10 млн. м ³	шт.	3
19.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	168
20.	Їх загальний об'єм – повний	млн.м ³	7,83
21.	Їх загальний об'єм – корисний	млн.м ³	4,90
22.	Кількість водосховищ об'ємом від >10 до 100 млн. м ³	шт	1
23.	Загальна площа водного дзеркала	га	458,0
24.	Їх загальний об'єм - повний	млн.м ³	29,0
25.	Їх загальний об'єм – корисний	млн.м ³	22,55
26.	Кількість водосховищ об'ємом більше 100 млн. м ³ - Дністровське	шт.	1
27.	Загальна площа водного дзеркала	тис.га	55,51
28.	Загальний об'єм – повний	млн.м ³	1164,09
29.	Загальний об'єм - корисний	млн.м ³	775,81
30.	Кількість ставків (станом на 01.01.2012 р.)	шт.	1243
31.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	4523,51
32.	Їх загальний об'єм	млн.м ³	45,24
	в тому числі:		
33.	Кількість ставків в оренді (станом на 01.01.2012 р.)	шт	550
34.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	3307,48
35.	Їх загальний об'єм	млн.м ³	33,07
36.	Кількість озер	шт.	17
37.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	57,53
38.	Їх загальний об'єм	млн.м ³	0,058
39.	Кількість паспортизованих річок	шт.	70
	їх загальна довжина	км	1373,0
	їх загальна площа водозборів	км ²	4597,0
	кількість водогосподарських паспортів	шт	32

Річкова мережа

Таблиця 4.2

Головна річка (велика, середня)	Площа басейну, км ² *	Довжина річки, км *	Кількість малих річок, шт.		Сумарна довжина малих річок, км		Густота річкової мережі, км/км ²
			Всього	В т. ч. L < 10 км	Всього	В т. ч. L < 10 км	
Дністер	<u>72100</u> 2046	<u>1352</u> 290	191	176	643	432	0,46
Прут	<u>27500</u> 3980	<u>989</u> 108	2584	2523	5078	3947	1,32

Продовження таблиці

в т. ч. Черемош	$\frac{2560}{1066}$	$\frac{80}{80}$	1601	1582	2398	1940	2,40
Сірет	$\frac{47600}{2070}$	$\frac{513}{100}$	1460	1432	2639	2218,5	1,34
в т. ч. Сучава	$\frac{2400}{351}$	$\frac{140}{28}$	350	343	371,5	307	1,14
Разом по області:	$\frac{147200}{8096}$	$\frac{3074}{606}$	4235	4131	8360	6597,5	1.04

* - в чисельнику – вся площа і довжина,
- в знаменнику – в межах області.

4.1.2. Водозабезпеченість Чернівецької області

В межах області знаходяться 5 водосховищ, їх загальна площа водного дзеркала 6136,0 тис. га, а загальний повний об'єм – 1200,92 млн м³ (корисний – 803,26 млн м³), таблиця 4.1. Два із них, що належать до Дністровського каскаду, розташовані на кордоні з Хмельницькою та Вінницькою областями і їх греблі віднесені до її території. Вони займають близько 70% території, що знаходиться під водою.

Найбільшим із них, яке відноситься до категорії великих місткістю більше 100 млн. м³ є Дністровське. Загальна площа водного дзеркала 55,10 тис. га, загальний об'єм повний – 1164,09 млн м³, корисний – 775,81 млн м³. Буферне – до категорії середніх (об'єм від 10 до 100 млн м³). Його площа водного дзеркала 458 га, загальний об'єм повний 29,0 млн м³, корисний – 22,55 млн м³. Три малих водосховища (об'ємом до 10 млн м³). Їх загальна площа водного дзеркала 168 га, загальний об'єм повний – 7,83 млн м³, корисний – 4,90 млн м³. За період експлуатації вони частково замулились і їх теперішні основні параметри не відповідають проектним. Відомості про водосховища наведені в таблиці 4.3, а також в їх переліку (таблиця 4.4).

До ставків віднесені штучні водойми місткістю до 1 млн. м³. Практично всі вони побудовані на малих річках та їх притоках, в результаті чого стік цих водотоків в певній мірі зарегульований. Їх загальна кількість 1243.

Ставки використовуються в основному для риборозведення і кілька з них для технічного водопостачання.

Загальна площа водного дзеркала ставкового господарства становить 4523,51 га.

Згідно показників державного обліку використання вод за формою 2-ТП (водгосп) у 2013 році на потреби населення і економіки було забрано 84,21млн.м³ водних ресурсів. Із них 63,63 млн.м³ – поверхневі і 20,58 млн.м³ – підземні води.

Об'єм річкового стоку наступний 865 млн.м³/рік.

Щодо басейнів розподіл у звітному році водних ресурсів є наступним:

р. Дністер, 50% забезпеченості – 7378,7 млн.м³/рік; 75% забезпеченості – 5843,4 млн.м³/рік, 95% забезпеченості – 4086,4 млн.м³/рік;

р. Прут, 50% забезпеченості – 2470,4 млн.м³/рік; 75% забезпеченості – 1982,8 млн.м³/рік, 95% забезпеченості – 13124,4 млн.м³/рік;

р. Сірет, 50% забезпеченості – 505,5 млн.м³/рік; 75% забезпеченості – 388,6 млн.м³/рік, 95% забезпеченості – 271,3 млн.м³/рік.

Враховуючі запаси і об'єми забраних у 2012 році поверхневих та підземних вод область характеризується достатньою водозабезпеченістю. Через нерівномірний розподіл поверхневих водних ресурсів на її території близько 15,8 млн.м³ річкового стоку перекинуто у звітному році із басейну р. Дністер у басейн р. Прут. У сільській місцевості використовуються для водопостачання підземні води криниць і свердловин.

Населення та економіка області не відчували дефіциту водних ресурсів. На підставі даних державної статистичної звітності за формою 2-ТП (водгосп) у 2013 році використано свіжої води усього 72,73 млн.м³. (2012 році – 72,25 млн.м³).

Наявність ставків і водосховищ в адміністративних районах

Таблиця 4.3

№ п/ п	Райони, обласний центр	Ставки			Водосховища			
		К - сть, шт.	Площа водної поверх ні, га	Об'єм, млн. м ³	К - сть, шт.	Площа водної поверх ні, га	Об'єм, млн. м ³	
							Повний	Корисний
1	Сокирянський	182	495,9	4,959	3*	2734	509,77	342,57
2	Кельменецький	135	477,6	4,776	1*	2280,0	481,69	312,12
3	Хотинський	111	471,0	4,710	1*	970,0	204,93	136,62
4	Новоселицький	137	563,2	5,632	2	138,0	4,53	2,95
5	Заставнівський	240	567,65	5,676	-	-	-	-
6	Кіцманський	148	1106,1	11,061	-	-	-	-
7	Глибоцький	45	220,28	2,203	-	-	-	-
8	Герцаївський	37	91,18	0,912	-	-	-	-
9	Сторожинецьк ий	92	284,4	2,844	-	-	-	-
10	Вижницький	86	111,7	1,117	-	-	-	-
11	Путильський	17	12,8	0,128	-	-	-	-
12	м. Чернівці	13	21,7	0,217	-	-	-	-
	Разом:	1243	4523,51	45,235	5	6136,0	1200,92	803,26

* - у кількість, площу і об'єм водосховищ увійшло Дністровське, що розташоване в межах 3-х районів

Перелік водосховищ Чернівецької області

Таблиця 4.4

Територія розташування (адміністративний район)	Назва водосховища, басейн річки	Водостік на якому створено водосховище	Площа водного дзеркала при НІР, га	О'б'єм водосховища млн. м ³		Відомча приналежність	Призначення водосховища
				Повна	Корисна		
Новоселицький р-н	Водосховище на р. Черлені	р. Черленя	98,0	3,16	2,01	Новоселицька РДА	Протиерозійне, акумулююче
Новоселицький р-н	Водосховище в с. Костишани, б-н р. Прут	р. Щербинці	40,0	1,37	0,94	Новоселицька РДА	Протиерозійне, акумулююче
Хотинський, Кельменецький, Сокирянський р-ни	Дністровське, б-н р. Дністер	р. Дністер	5510,0	1164,09	775,81	Дністровське-Прутське БУВР	Енергетичне
Сокирянський р-н	Буферне, Б-н р. Дністер	р. Дністер	458,0	29,0	22,55	Дністровське	Енергетичне
Сокирянський р-н	Верхнє Б-н р. Дністер	наливне	30,0	3,30	1,95	Дністровське	Енергетичне
Разом:			6136,0	1200,9	803,26		

Згідно державного земельного кадастру Чернівецької області площа земель під водою 18,9 тис. га, що становить 2,3% загальної площі.

4.1.3. Водокористування та водовідведення

Найбільші обсяги забору свіжої води з поверхневих водних об'єктів здійснюють: ДКП "Чернівціводоканал", ВАТ "Цукровий завод "Хрещатик" Лужанський експериментальний завод та ставкові господарства.

За 2013 рік в області було використано 72,73 млн.м³ води, в тому числі 10,31 млн.м³ на господарсько-питні потреби, 19,04 млн.м³ - виробничі потреби, а також 13,18 млн.м³ для сільського господарства.

У звітному році втрати води при транспортуванні склали 10,73 млн.м³ (у попередньому році – 10,35 млн.м³). Це збільшення відбулося в основному за рахунок ДКП "Чернівціводоканал", який є найбільшим водоспоживачем і втрати якого становили 43,45% від забраних водних ресурсів, це 10,03 млн.м³.

Крім того найбільші втрати допустили:

- Заставнівське ЖЕУТВЗ – 0,159 млн.м³ (60,0%);
- Хотинське ВУЖКГ - 0,143 млн.м³ (45,11%);

- Кіцманське ВУЖКГ – 0,153 млн.м³ (63,5%).

Враховуючи потенційні запаси поверхневих та підземних вод у межах області водозабезпеченість на одного мешканця становить 0,935 тис. м³/рік.

Забір та використання води

Таблиця 4.5

Показники	Одиниця виміру	2011 рік	2012 рік	2013 рік
1	2	4	5	6
Забрано води з природних джерел, усього	млн. м ³	81,28	83,33	84,21
у тому числі:				
поверхневої	млн. м ³	60,05	61,77	63,63
підземної	млн. м ³	21,24	21,56	20,58
морської	млн.. м ³	-	-	-
Забрано води з природних джерел у розрахунку на одну особу	м ³	90,10	91,85	92,68
Використано свіжої води, усього	млн. м ³	70,08	72,25	72,73
у тому числі на потреби:				
господарсько-питні	млн. м ³	10,20	10,08	10,31
виробничі	млн. м ³	23,71	23,99	19,04
сільськогосподарські	млн. м ³	113,34	13,67	43,37
зрошення	млн. м ³	0,0	0,002	0,015
Використано свіжої води у розрахунку на одну особу	м ³	77,68	79,64	80,05
Втрачено води при транспортуванні	млн. м ³	-	10,35	12,73
	% до забраної води	10,78	12,42	12,73
Скинуто зворотних вод, усього	млн. м ³	53,97	55,95	
у тому числі:				
у підземні горизонти	млн. м ³	-	-	-
у накопичувачі	млн. м ³	2,898	2,862	2,799
на поля фільтрації	млн. м ³	-	-	-
у поверхневі водні об'єкти	млн. м ³	51,07	53,09	52,68
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти,				
усього	млн. м ³	51,07	53,09	52,68
з них:				
нормативно очищених, усього	млн. м ³	17,64	21,13	18,53
у тому числі:				
на спорудах біологічного очищення	млн. м ³	17,64	21,13	18,51
на спорудах фізико-хімічного очищення	млн. м ³	-	-	-
на спорудах механічного очищення	млн. м ³	-	-	0,012
нормативно (умовно) чистих без очищення	млн. м ³	28,17	29,49	37,41
забруднених, усього	млн. м ³	5,2640	2,462	2,443
у тому числі:				
недостатньо очищених	млн. м ³	1,472	1,127	1,048
без очищення	млн м ³	3,792	1,335	1,395
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти у розрахунку на одну особу	м ³	56,61	58,52	51,69

Обсяги оборотної, повторної і послідовно використаної води

Таблиця 4.6

Види економічної діяльності	2011 рік		2012		2013	
	усього, млн. м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн. м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн. м ³	% економії свіжої води за рахунок оборотної
Усього по регіону	448,0	94,98	589,0	96,09	1212	98,45
у тому числі:						
промисловість	446,4	99,3	587,4	99,4	1210	99,5
сільське господарство	1,577	18,95	1,599	87,62	1,577	25,34
житлово-комунальне господарство	-	-	-	-	-	-

Втрати при транспортуванні – 10,73 млн.м³.

4.2. Забруднення поверхневих вод

4.2.1. Скидання ЗР у водні об'єкти та очистка стічних вод

Таблиця 4.7

Показники	Одиниця виміру	2011 рік	2012 рік	2013 рік
1	2	3	4	5
Скинуто зворотних вод, усього	млн. м ³	53,97	55,95	55,48
у тому числі:				
у підземні горизонти	млн. м ³	-	-	-
у накопичувачі	млн. м ³	2,898	2,862	2,799
на поля фільтрації	млн. м ³	-		-
у поверхневі водні об'єкти	млн. м ³	51,07	53,09	52,68
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти,				
усього	млн. м ³	51,07	53,09	52,68
з них:				
нормативно очищених, усього	млн. м ³	17,64	21,13	18,53
у тому числі:				
на спорудах біологічного очищення	млн. м ³	17,64	21,13	18,51
на спорудах фізико-хімічного очищення	млн. м ³	-		-
на спорудах механічного очищення	млн. м ³	-		0,012
нормативно (умовно) чистих без очищення	млн. м ³	28,17	29,49	31,71
забруднених, усього	млн. м ³	5,2640	2,462	2,4430
у тому числі:				
недостатньо очищених	млн. м ³	1,472	1,127	1,048
без очищення	млн. м ³	3,792	1,335	1,395
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти у розрахунку на одну особу	м ³	56,61	58,52	-

Скинуто зворотних вод всього – 55,48 млн.м³. Фактичний скид стічних вод у водні об'єкти склав 52,68 млн.м³, з них 2,4430 млн.м³ забруднених, 31,71 млн.м³ нормативно чистих без очищення, нормативно очищених 18,51 млн.м³.

На кінець 2013р. в області налічувалося 29 каналізацій та 6 окремих каналізаційних мереж. Одиночна протяжність головних колекторів, вуличних, внутрішньоквартальних та внутрішньодворових мереж становила 536,7 км, з них ветхих та аварійних 152,1 км, що становить 28,3% від загальної протяжності каналізаційних мереж. На балансі житлово-комунальних підприємств області знаходиться 12 каналізаційних очисних споруд, 16 каналізаційних насосних станцій (45% насосно-силового обладнання працює з амортизаційним зносом). Каналізаційні мережі і запірні арматури замортовані, фізично застарілі та потребують заміни.

У 2013 році у поверхневій воді області скинуто всього 1,048 млн.м³ недостатньо очищених зворотних вод, що негативно впливає на екологічний стан навколишнього природного середовища. Для капітального ремонту і реконструкції існуючих очисних каналізаційних споруд у м. Чернівцях та районах області необхідні значні кошти. Проводяться роботи щодо реконструкції очисних споруд у містах Вижниці, Новоселиці, Сокирянах та будівництва – у м. Сторожинці. Внаслідок незадовільного технічного стану мереж і насосного обладнання, роботи насосних станцій в неоптимальному технологічному режимі втрачається значна кількість електроенергії, що споживається ними.

*Скидання забруднюючих речовин із зворотними водами
у поверхневій воді об'єкти*

Таблиця 4.8

Скидання забруднюючих речовин по регіону	2011 рік		2012		2013	
	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	% до загального обсягу	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	% до загального обсягу	обсяг забруднюючих речовин, тис. т	% до загального обсягу
1	2	3	4	5	6	7
Скинуто забруднюючих речовин, усього	14,844	-	18,15	-	17,7235	-
Скинуто забруднюючих речовин з перевищенням нормативів граничнодопустимого скидання	-	-	-	-	-	-

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за галузями економіки)

*Скидання зворотних вод та забруднюючих речовин водокористувачами -
забруднювачами поверхневих водних об'єктів*

Таблиця 4.9

Назва водокористувача-забруднювача	2011 рік		2012 рік		2013 рік	
	об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³	обсяг забруднюючих речовин, т	об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³	обсяг забруднюючих речовин, т	об'єм скидання зворотних вод, млн. м ³	обсяг забруднюючих речовин, т
Прут						
ДКП «Чернівціводоканал»	18,41	14284,97	19,14	16,238	14,739	16,55

Дністер						
ДКП «Чернівціводоканал»	2,482	470,277	2,42	0,682	1,842	0,1
"Тепловодоканал" м. Новодністровськ	0,270	76,00	0,282	0,063	0,233	0,052

4.2.3. Транскордонне забруднення поверхневих вод

Річка Дністер. В середній частині ділянка довжиною 225 км є суміжною з Республікою Молдова. Якість вод на даній транскордонній ділянці досліджувалась у наступних створах (Чернівецька та Вінницька області):

1. 658 км, с. Наславча. Перевищень не зафіксовано.
2. 631 км, м. Могилів-Подільський. Перевищень не зафіксовано.
3. 550 км, с. Цикинівка. Перевищень не зафіксовано.

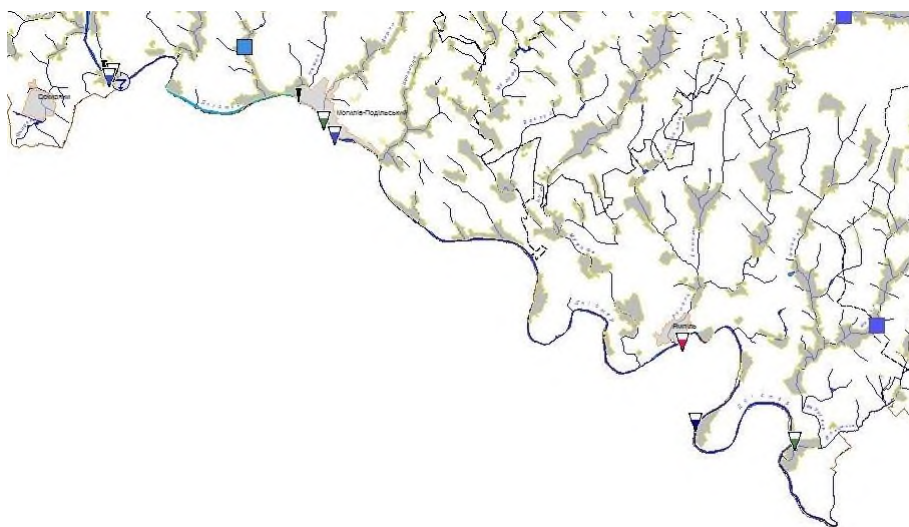

Рис.4.1. Прикордонна ділянка р. Дністер.

Прикордонний пункт спостереження “Волошкове-Козлов-Наславча” (с. Наславча, 658 км, нижній б’єф, 600 м нижче греблі ГАЕС). У таблиці нижче надані значення показників, які визначались в пробах поверхневої води цього пункту впродовж звітного року у порівнянні з попереднім.

Прикордонні пункти спостереження

Таблиця 4.10

Фізичні показники

Параметр	Рік	avg	min	max	Рік	avg	min	max
Зав.реч.	2012	5,5	2,0	10,0	2013	6,3	6,0	7,0
Запах	2012	1,0	1,0	1,0	2013	1,0	1,0	1,0
Кольор-сть	2012	6,6	3,6	8,8	2013	4,6	3,7	5,8
Проз-сть	2012	20,0	20,0	20,0	2013	20,0	20,0	20,0
to	2012	10,8	2,4	16,3	2013	9,8	2,2	15,3
pH	2012	7,9	7,5	8,2	2013	7,9	7,8	8,0

Показники кисневого режиму

Параметр	Рік	avg	min	max	Рік	avg	min	max
БСК-20	2012	3,0	2,9	3,2	2013	2,9	2,8	3,2
БСК-5	2012	2,3	2,2	2,4	2013	2,2	2,1	2,4
Перман. окисл.	2012	2,8	2,2	3,1	2013	6,9	2,3	11,1
Р/кисень	2012	11,00	9,45	13,65	2013	11,15	9,48	13,82
% насич. O ₂	2012	97,78	91,66	100,09	2013	96,71	90,46	100,22

Показники засолення

Параметр	Рік	avg	min	max	Рік	avg	min	max
НСО ₃	2012	190,6	146,4	219,6	2013	181,5	158,6	207,4
К+Na	2012	60,90	9,67	103,09	2013	17,78	7,37	24,86
Ca	2012	34,7	16,9	45,2	2013	54,1	49,1	66,1
Mg	2012	12,0	6,3	20,0	2013	11,7	9,5	13,4
Сух. Залиш.	2012	256,3	170,0	325,0	2013	237,5	229,0	250,0
Cl-1	2012	25,3	19,5	32,0	2013	21,4	18,4	24,8
Мінер-ція	2012	379,3	283,0	426,0	2013	328,3	308,0	351,0
Жорсткість	2012	2,8	2,0	3,8	2013	3,7	3,3	4,4
Лужність	2012	3,1	2,4	3,6	2013	3,0	2,6	3,4

Біогенні показники

Параметр	Рік	avg	min	max	Рік	avg	min	max
N(заг)	2012	1,490	0,510	2,330	2013	1,553	0,770	2,320
NH ₄ -1	2012	0,426	0,038	0,910	2013	0,455	0,170	0,580
NO ₃ -1	2012	1,035	0,420	1,600	2013	1,083	0,600	1,780
NO ₂ -1	2012	0,029	0,012	0,047	2013	0,015	0,003	0,026
Фосфат-іони	2012	0,062	0,030	0,155	2013	0,145	0,120	0,210

Специфічні речовини

Параметр	Рік	avg	min	max	Рік	avg	min	max
Fe	2012	0,030	0,025	0,036	2013	0,047	0,032	0,058
Mn	2012	0,008	0,000	0,010	2013	0,010	0,010	0,010
Cu	2012	0,005	0,000	0,010	2013	0,000	0,000	0,000

Перевищень ГДК-с/п не зафіксовано.

Річка Пут. Прикордонний пункт спостереження “Костичани” (697 км, р. Прут, с. Костичани, кордон з Румунією та Республікою Молдова, 200 м нижче впадіння в р. Прут р. Черлена). У таблиці нижче надані значення показників, які визначались в пробах поверхневої води цього пункту впродовж звітнього року у порівнянні з попереднім.

Фізичні показники

Параметр	Рік	avg	min	max	Рік	avg	min	max
Зав.реч.	2012	16,5	7,0	28,0	2013	11,0	6,0	15,0
Запах	2012	0,5	0,0	1,0	2013	0,3	0,0	1,0
Кольор-сть	2012	4,7	2,3	6,9	2013	4,2	3,0	5,0
Проз-сть	2012	17,8	15,0	20,0	2013	18,8	17,0	20,0
To	2012	13,8	0,0	25,0	2013	14,1	1,0	25,4
pH	2012	7,8	7,4	8,0	2013	8,4	8,3	8,6

Показники кисневого режиму

Параметр	Рік	avg	min	max	Рік	avg	min	max
БСК-20	2012	2,5	1,6	3,7	2013	2,6	1,9	3,1
БСК-5	2012	1,9	1,2	2,8	2013	2,0	1,4	2,3
Перман. окисл.	2012	3,0	2,0	3,4	2013	2,8	2,4	3,4
Р/кисень	2012	10,50	8,32	14,40	2013	10,73	9,20	12,80
ХСК	2012	8,2	7,0	9,6	2013	8,5	6,1	10,6

Показники засолення

Параметр	Рік	avg	min	max	Рік	avg	min	max
НСО3	2012	199,8	152,5	293,0	2013	190,6	164,7	213,5
К	2012	3,79	2,27	5,80	2013	3,62	3,11	4,40
Ca	2012	70,6	42,1	114,0	2013	68,9	62,1	77,2
Mg	2012	10,3	8,5	13,4	2013	12,3	10,9	14,0
Na	2012	22,5	12,5	43,1	2013	20,4	8,9	39,8
SO4-2	2012	59,4	44,2	77,6	2013	65,0	53,6	79,2
Сух. залиш.	2012	323,5	209,0	432,0	2013	339,3	293,0	383,0
Cl-1	2012	43,0	19,5	60,3	2013	44,2	28,4	68,8
Жорсткість	2012	4,4	2,8	6,8	2013	4,5	4,0	5,0
Лужність	2012	3,3	2,5	4,8	2013	3,1	2,7	3,5

Біогенні речовини

Параметр	Рік	avg	min	max	Рік	avg	min	max
N(заг)	2012	0,898	0,510	1,360	2013	0,673	0,290	0,840
NH4-1	2012	2,095	0,220	7,350	2013	0,233	0,052	0,420
NO3-1	2012	2,473	0,500	5,150	2013	1,758	1,000	2,280
NO2-1	2012	0,109	0,011	0,270	2013	0,287	0,049	0,750
ХСК	2012	8,2	7,0	9,6	2013	8,5	6,1	10,6

Специфічні речовини

Параметр	Рік	avg	min	max	Рік	avg	min	max
AL	2012	0,000	0,000	0,000	2013	0,025	0,000	0,100
Fe	2012	0,012	0,000	0,048	2013	0,012	0,000	0,027
Cd	2012	0,000	0,000	0,000	2013	0,000	0,000	0,001
Co	2012	0,000	0,000	0,000	2013	0,013	0,000	0,050
Mn	2012	0,005	0,000	0,012	2013	0,015	0,009	0,020
Cu	2012	0,010	0,000	0,038	2013	0,006	0,000	0,020

Продовження таблиці

Нафт/прод	2012	0,018	0,011	0,022	2013	0,022	0,008	0,032
Ni	2012	0,000	0,000	0,000	2013	0,010	0,000	0,040
Pb	2012	0,005	0,000	0,013	2013	0,028	0,000	0,100
Cr(заг.)	2012	0,000	0,000	0,000	2013	0,013	0,000	0,050
Zn	2012	0,002	0,000	0,007	2013	0,001	0,000	0,005

Перевищень ГДК-с/п не зафіксовано.

Річка Сірет. Прикордонний пункт спостереження “Тереблече-КПП “Порубне” (448 км, р. Сірет, ліва притока р. Дунай, с. Черепківці, прикордонна зона з Румунією). У таблиці нижче надані значення показників, які визначались в пробах поверхневої води цього пункту впродовж звітнього року у порівнянні з попереднім.

Таблиця 4.12

Фізичні показники

Параметр	Рік	avg	min	max	Рік	avg	min	max
Зав.реч.	2012	24,0	18,0	36,0	2013	33,6	3,0	281,0
Запах	2012	0,0	0,0	0,0	2013	0,1	0,0	1,0
Кольор-сть	2012	6,6	2,7	12,8	2013	6,0	0,0	15,9
Проз-сть	2012	15,3	11,0	18,0	2013	17,0	4,0	20,0
to	2012	12,0	1,0	21,0	2013	10,0	0,8	21,0
pH	2012	7,9	7,4	8,4	2013	8,2	8,1	8,6

Показники кисневого режиму

Параметр	Рік	avg	min	max	Рік	avg	min	max
БСК-20	2012	1,5	1,0	2,1	2013	2,4	1,5	3,4
БСК-5	2012	1,1	0,7	1,6	2013	1,8	1,1	2,6
Перман. окисл.	2012	2,6	1,7	4,0	2013	3,1	1,2	6,8
P/кисень	2012	10,77	9,04	12,32	2013	10,78	8,84	13,20

Показники засолення

Параметр	Рік	avg	min	max	Рік	avg	min	max
HCO ₃	2012	181,5	164,7	189,1	2013	178,9	103,7	219,6
K	2012	2,35	1,29	3,28	2013	2,42	0,80	4,00
Ca	2012	56,6	56,1	58,1	2013	56,1	36,1	66,1
Mg	2012	7,6	4,9	9,7	2013	9,3	6,1	13,4
Na	2012	8,4	1,4	19,1	2013	9,9	0,0	19,8
SO ₄ -2	2012	43,9	41,4	48,4	2013	44,2	33,8	61,2
Сух. залиш.	2012	261,5	242,0	281,0	2013	266,0	191,0	314,0
Cl-1	2012	15,1	12,4	19,5	2013	16,7	8,9	21,3

Біогенні показники

Параметр	Рік	avg	min	max	Рік	avg	min	max
N(заг)	2012	0,765	0,270	1,110	2013	0,709	0,290	1,370
NH ₄ -1	2012	0,443	0,190	0,640	2013	0,149	0,021	0,380

Продовження таблиці

NO3-1	2012	1,758	0,490	3,300	2013	2,494	0,710	4,720
NO2-1	2012	0,051	0,014	0,070	2013	0,064	0,019	0,200
Фосфат-іони	2012	0,022	0,000	0,053	2013	0,043	0,000	0,108

Специфічні речовини

Параметр	Рік	avg	min	max	Рік	avg	min	max
AL	2012	0,000	0,000	0,000	2013	0,033	0,000	0,100
Fe	2012	0,067	0,000	0,175	2013	0,078	0,002	0,135
Cd	2012	0,000	0,000	0,000	2013	0,001	0,000	0,005
Co	2012	0,000	0,000	0,000	2013	0,018	0,000	0,050
Mn	2012	0,014	0,000	0,055	2013	0,021	0,000	0,055
Cu	2012	0,000	0,000	0,000	2013	0,012	0,000	0,068
Нафт/прод	2012	0,010	0,006	0,015	2013	0,020	0,005	0,033
Ni	2012	0,000	0,000	0,000	2013	0,015	0,000	0,040
Pb	2012	0,007	0,001	0,015	2013	0,031	0,000	0,100
Cr(заг.)	2012	0,000	0,000	0,000	2013	0,017	0,000	0,050
Zn	2012	0,000	0,000	0,000	2013	0,008	0,000	0,040

4.3. Якість поверхневих вод

4.3.1. Оцінка якості вод за гіdroхімічними показниками

Басейн р. Дністер. На протязі 2013 року поверхневі води р. Дністер та Дністровського вдсх. характеризувалися як “слабко забруднені” (розрахований коефіцієнт забрудненості 1,03), одиничні перевищення санітарних норм у пробах припадають на теплу пору року. Усереднені дані на протязі року – в межах норми. Суттєвих перевищень санітарних норм не спостерігалось. Метеоумови (помірне підвищення температур та часті опади) сприяли відносно задовільному стану вод в усьому басейні.

Порівнюючи якість вод Дністра у 2013 році з аналогічним періодом минулого року, можна стверджувати про певне покращення якісного стану на транскордонній ділянці, що передусє виходу з території України. Так, в пунктах с. Наславча та м. Могилів-Подільський в 2012 році було виявлено незначне перевищення ГДК по азоту загальному в 1,2 рази. У 2013 році перевищень у пробах не визначалось.

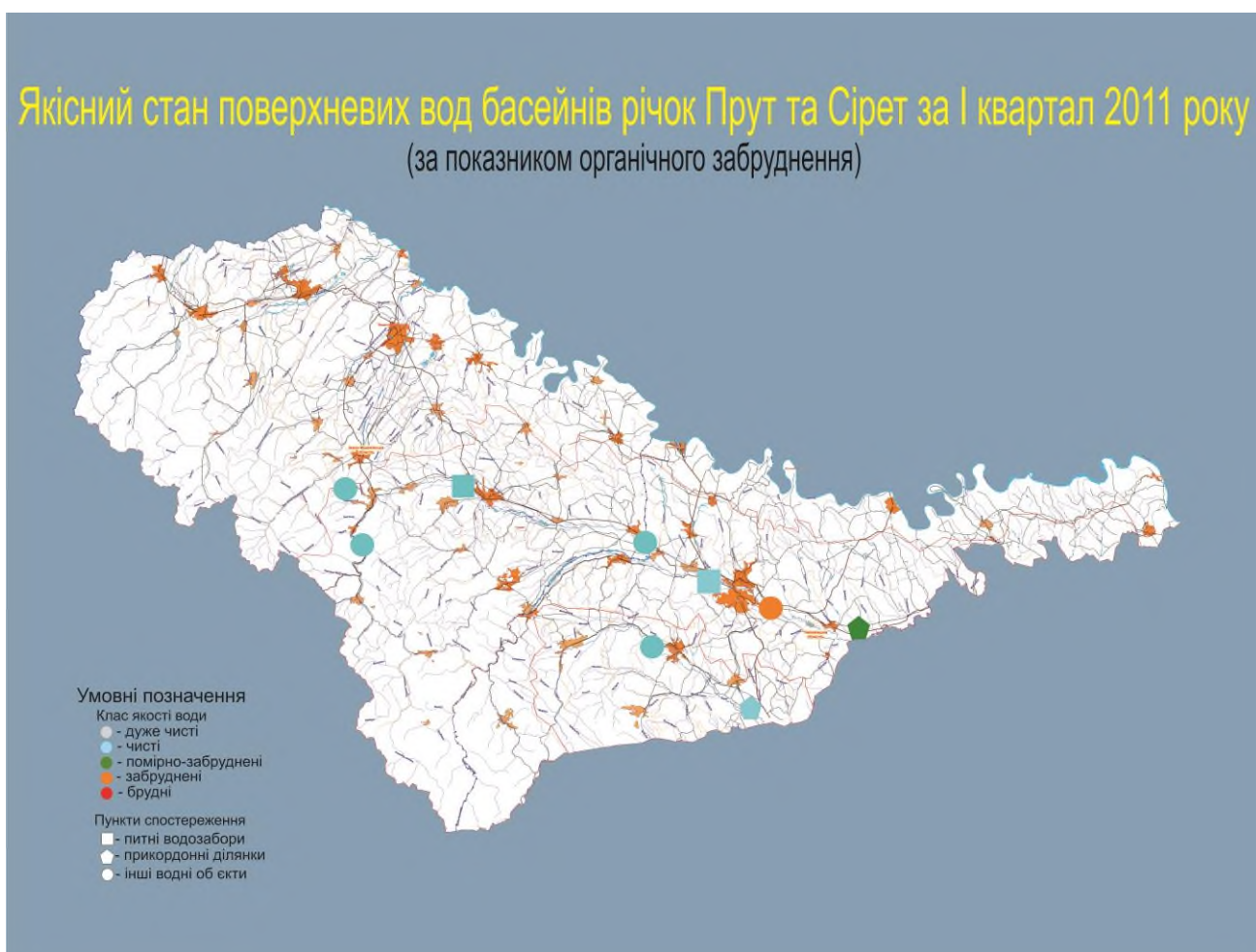
У порівнянні з минулим роком гіdroхімічний та радіологічний стан практично не змінився. Концентрація вмісту радіоактивних цезію-137 та стронцію-90 в басейні Дністра знаходилася в межах допустимих рівнів в діапазоні 1,25 пКю/дм³ – 1,41 пКю/дм³ та 0,15 пКю/дм³ – 0,19 пКю/дм³ відповідно.

Річка Дністер на території Чернівецької області належить до Середньо-Подільської частини басейну. В цілому у 2012 році якість вод Дністра краща ніж у 2011 році. Враховуючи те, що основне русло річки приймає забруднення з приток та водозбірної площі, можна стверджувати, що якість поверхневих вод в цілому відображає загальну екологічну картину басейну.

Басейн р. Дунай. На території Чернівецької області у першій половині року в басейні всі показники відповідали нормам, на транскордонних річках Прут та Сірет екологічна ситуація в порівнянні з аналогічним періодом минулого року залишається стабільно доброю.

Відсутність значних антропогенних джерел забруднення сприяє тому, що води даних річок, згідно Інтегральної оцінки якості, відповідають “доброму” класу за станом, та характеризуються як “чисті” за ступенем чистоти, як за найгіршими, так і за середніми значеннями досліджуваних показників.

В порівнянні з аналогічним періодом минулого року спостерігається тенденція до покращення якісного стану в місцях питних водозаборів на річках Прут та Сірет. Вода в місцях питних водозаборів є придатною для використання в господарсько-побутових цілях.

Поверхневі води річки Прут у 2013 році віднесені до категорії “слабко забруднені” (розрахований коефіцієнт забрудненості 1,03). Поверхневі води річки Сірет у 2013 році також віднесені до категорії “слабко забруднені” (розрахований коефіцієнт забрудненості 1,06).

4.3.2. Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів

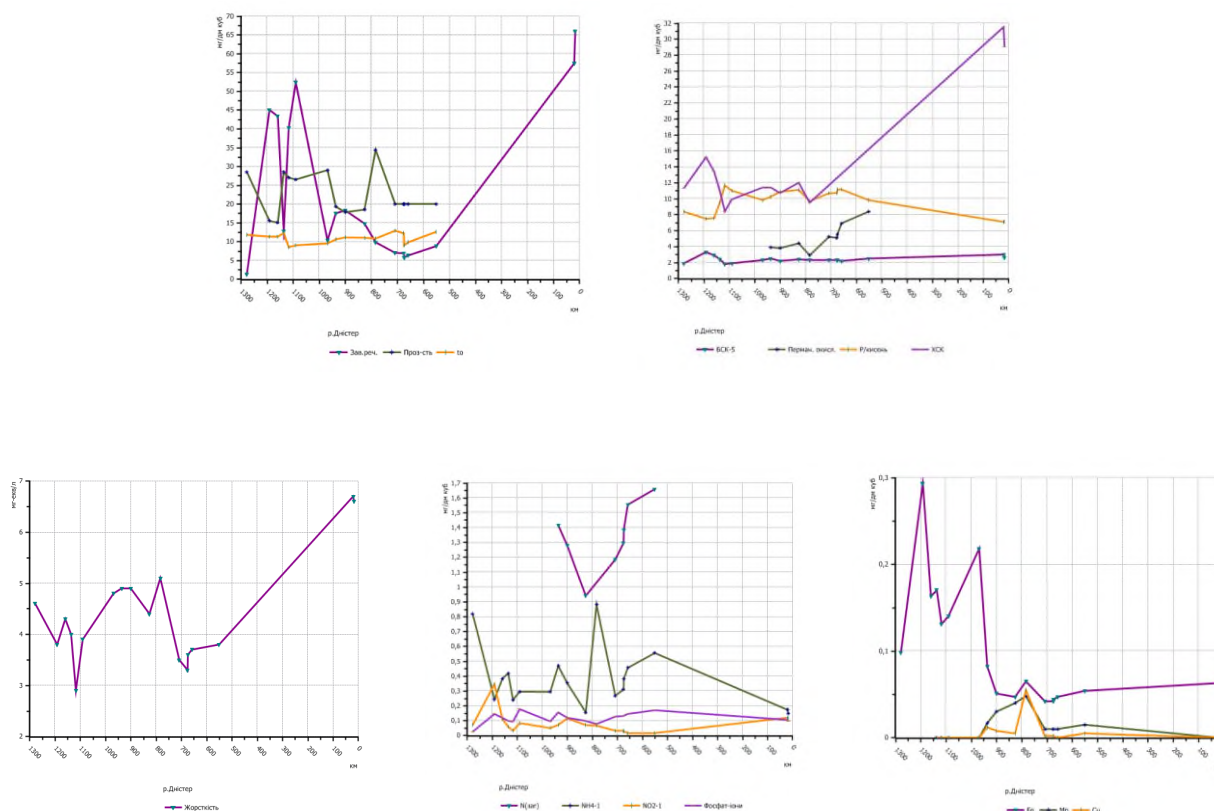
В цілому у 2013 році якість вод Дністра суттєво не змінилась у порівнянні з попереднім роком. Враховуючи те, що основне русло річки приймає

забруднення з приток та водозбірної площі, можна стверджувати, що якість поверхневих вод в цілому відображає загальну екологічну картину басейну.

Характерною тенденцією 2013 року слід назвати певне зменшення забруднення, що потрапляє із стоками житлово-комунальних підприємств та зростання ролі біогенного забруднення. Якщо за усередненими значеннями концентрацій пріоритетним є біогенне забруднення, то за випадками перевищення норм ГДК вже пріоритетним є біологічне та хімічне споживання кисню.

Значення показників “зважені речовини” “прозорість”, БСК₅, “окислюваність”, “розчинений кисень”, ХСК, “жорсткість”, “азот загальний”, NH₄, NO₂, “фосфат-іони”, Fe, Mn, Cu у поверхневих водах р.Дністер у 2013 році

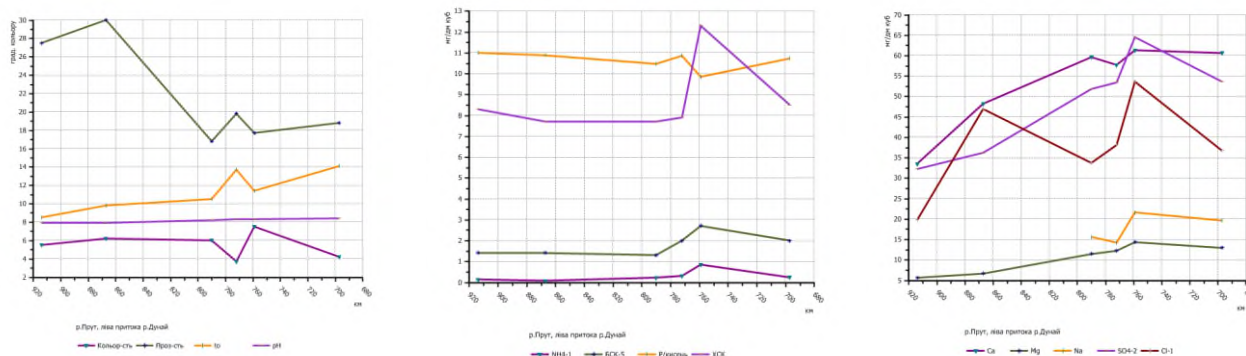
Графік 4

На транскордонних річках Прут та Сірет відсутність значних антропогенних джерел забруднення сприяє тому, що води даних річок, згідно Інтегральної оцінки якості, відповідають “доброму” класу за станом, та характеризуються як “чисті” за ступенем чистоти, як за найгіршими, так і за середніми значеннями досліджуваних показників.

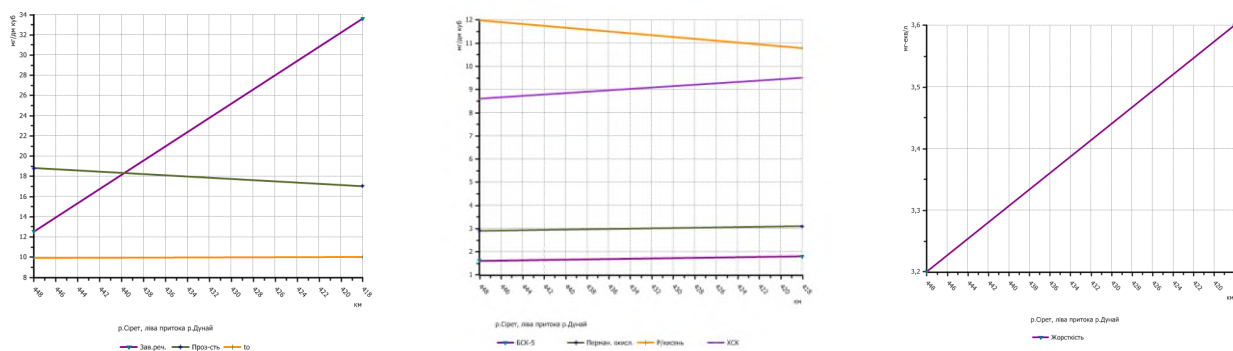
Значення показників “кольоровість”, “прозорість”, рН, NH_4 , БСК_5 , “розчинений кисень”, ХСК , Ca , Mg , Na , SO_4 , Cl р.Прут у 2013 році

Графік 5

Значення показників “завислі речовини”, “прозорість”, БСК_5 , “окислюваність”, “розчинений кисень”, ХСК , “жорсткість” у поверхневих водах р.Сірет у 2013 році

Графік 6

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідеміологічну ситуацію

Впродовж 2013 року санепідустановами області проводився постійний лабораторний контроль за якістю питної води у місцях водозаборів, на водопровідних спорудах і мережах централізованого господарсько-питного водопостачання з вживанням відповідних заходів у разі виявлення порушень.

Проби з джерел централізованого водопостачання, що не відповідали санітарно-хімічним показникам склали всього 0,28% від загальної кількості проб, за бактеріологічними показниками – всього 2,36% загальної кількості проб. Проби з джерел децентралізованого водопостачання, що не відповідали санітарно-хімічним показникам склали всього 0,35% від загальної кількості проб, за бактеріологічними показниками – всього 2,82% проб. Відхилень від радіологічних нормативів не визначено.

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

Зафіксовані концентрації під час відборів проб води у різний період 2013

Таблиця 4.14

№ п/п	Пункти спостереження	Цезій-137, $n\text{Ki}/\text{дм}^3$				Стронцій-90, $n\text{Ki}/\text{дм}^3$				Примітка
		I- квартал	II- квартал	III- квартал	IV- квартал	I-квартал	II- квартал	III- квартал	IV- квартал	
1	с.Митків, питний в/з м.Чернівці, вище станції 1- го підйому	1,29	1,41	1,40	1,38	0,15	0,17	0,18	0,17	щоквартальні дані
2	м.Заліщики, вхід в область	1,41	1,40	1,38	1,41	0,16	0,17	0,19	0,17	-“-
3	с.Неполоківці, в/з, кордон Ів.Франк. і Чернів.обл.	1,28	1,28	1,32	1,34	0,17	0,18	0,17	0,18	-“-
4	с.Костичани, кордон з Румунією та Молдовою	1,31	1,34	1,37	1,36	0,16	0,16	0,15	0,18	-“-

Продовження таблиці

№ п/ п	Пункти спостереження	Цезій-137, Бк/л	Стронцій-90, Бк/л	Примітка
р. Дністер				
1	Заставнівський р-н, смт. Кострижівка, створ №21	0,3-05	0,3-0,5	за звітний рік
2	Заставнівський р-н, с. Митків, створ №22	0,3-05	0,-04	-“-
3	Хотинський р-н, с. Пригородок, створ №23	0,3-0,5	0,2-0,6	-“-
4	Сокирянський р-н, с. Кормань	0,3-0,5	0,2-0,5	-“-
5	Сокирянський р-н, м. Новодністровськ, верхній б'єф	0,3-0,6	0,2-0,5	-“-
6	Сокирянський р-н, м. Новодністровськ, нижній б'єф	0,3-0,5	0,-0,5	-“-
р. Прут				
7	м. Чернівці, ВНС “Біла”	0,3-0,4	0,2-0,4	-“-
8	м. Чернівці, ВНС “Шипинці”	0,3	0,5	-“-
9	м. Чернівці, ВНС “Магала”	0,4-0,5	0,4-0,5	-“-
р. Сірет				
10	Глибочький р-н, с.Йорданешти	0,4-0,5	0,3-0,4	-“-

Продовження таблиці

11	Глибоцький р-н, с.Петричанка	0,-0,5	0,2-0,4	-“-
12	Глибоцький р-н, с.Черепківка	0,3	0,2-0,4	-“-
р. Черемош				
13	м. Вижниця	0,3	0,3-0,6	-“-
14	р. Виженка, Винницький р-н, с.Виженка	0,3-0,5	0,2-0,4	-“-

4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення

Басейн р. Дністер.

Питні водозабори

Таблиця 4.15

№ п/ п	Назва пункту спостережен ня	Кількі сть відборів у 2013 році	Одиничні перевищення ГДК на протязі року	Порівняння з 2012 роком	Клас якості (за усередненими показниками)
1	с. Митків, 900 км	12	Перевищень не зафіксовано.	Якісний стан покращився по всім групам показників	II клас “чисті, слабо- забруднені”
2	с. Кормань, 708 км	12	Перевищень не зафіксовано.	Якісний стан не змінився по всім групам показників	II клас “слабо забруднені”
3	м. Хотин, 826 км	4	Перевищень не зафіксовано.	Якісний стан не змінився по всім групам показників	II клас “слабо забруднені”

Водозабір “Митків”. Дослідження якісного складу поверхневих вод здійснювалися щомісячно. Перевищень ГДК у пробах не визначено. Вміст “завислих речовин” коливався в межах 0,0-0,2 мг/дм³; “сухий залишок” 307,0-493,0 мг/дм³; “розчинений кисень” 8,0-13,40 мгО₂/дм³; параметр “жорсткість” змінювався в межах від 3,7 до 7,0 мг-екв/дм³; БСК₅ 1,2-2,9 мг/дм³. Загалом, вода відповідала нормативам встановленим для води водойм загальногосподарського призначення. В порівнянні з аналогічним періодом минулого року відмічається покращення якісних характеристик. Віднесена до II класу якості.

Водозабір “Кормань”. Дослідження проводились щомісяця. Перевищень ГДК у пробах не визначено. Хімічний склад води Дністровського водосховища визначається регіональними факторами, внутрішніми процесами, а також надходженням стоків з водозбірної площі. Суттєве значення у формуванні хімічного складу вод водосховища відіграють великі та малі притоки. Частина забруднення потрапляє до Дністра з таких приток, як Стрий, Бистриця, Тисмениця, Збруч. “Завислі речовини” коливались у межах 4,0-14,0 мг/дм³; “сухий залишок” 182,0-298,0 мг/дм³; “розчинений кисень” 8,19-13,90

мгО₂/дм³; параметр “лужність” змінювався в межах від 2,0 до 4,0 мг-екв/дм³; БСК₅ 2,1-2,7 мг/дм³. Віднесена до II класу якості.

Водозабір “Хотин”. Спостереження велися щоквартально. Перевищень ГДК у пробах не визначено. Діапазон коливання значень концентрацій досліджуваних речовин – не значний. “Завислі речовини” коливались у межах 9,0-22,0 мг/дм³; “сухий залишок” 331,0-383,0 мг/дм³; “розчинений кисень” 9,36-13,00 мгО₂/дм³; параметр “жорсткість” змінювався в межах від 3,0 до 5,0 мг-екв/дм³; БСК₅ 1,8-2,8 мг/дм³. Хімічний склад характеризується відносною стійкістю. Віднесена до II класу якості.

Басейн р. Дунай.

Питні водозабори

Таблиця 4.16

№ п/п	Назва пункту спостереження	Кількість відборів у 2013 році	Одиничні перевищення ГДК на протязі року	Порівняння з 2012 роком	Клас якості (за усередненими показниками)
1	с. Неполоківці, 790км	4	Перевищень не зафіксовано.	Якісний стан стабільно “добрий”.	II клас, чиста
2	м. Сторожинець, 448 км	4	Перевищень не зафіксовано.	Якісний стан стабільно “добрий”.	II клас, чиста

Водозабір “Неполоківці”. Якісний стан стабільно добрий. Віднесена до II класу якості.

Водозабір “Сторожинець”. Якісний стан стабільно добрий. Віднесена до II класу якості.

Як видно з аналізу перевищень нормативів ГДК, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року спостерігається тенденція до покращення якісного стану в місцях питних водозаборів на річках Дністер, Прут та Сірет.

Відповідно до Інтегральної оцінки якості води за найгіршими показниками, найбільш забрудненими водними об'єктами області, що використовується для питного водопостачання є р. Бистриця та р. Серет за ступенем чистоти “забруднені”; з переважаючим типом трофності “евтрофні”.

Якість питної води та вплив на здоров'я людини, 2013 рік

Таблиця 4.17

№ п/п	Найменування показника	Кількість	% до загальної кількості	+/- до 2012
1	Проби води з систем централізованого водопостачання, що не відповідали санітарно-гігієнічним нормативам за показниками:			
1.1	Комунальні			
	санітарно-хімічними	4	0,36	-0,06
	Бактеріологічними	26	2,25	+1,62
	радіологічними	0	0	0
1.2	Відомчі			

Продовження таблиці

	санітарно-хімічними	0	0	0
	бактеріологічним	4	8,3	+8,3
	радіологічними	0	0	0
1.3	<i>Сільські</i>			
	санітарно-хімічними	0	0	0
	бактеріологічним	0	0	0
	радіологічними	0	0	0
1.4	<i>Міжрайонні</i>			
	санітарно-хімічними	-	-	-
	бактеріологічним	-	-	-
	радіологічними	0	0	0
2	Проби води з водопровідних мереж, що не відповідали санітарно-гігієнічним нормативам за показниками			
2.1	<i>Санітарно-хімічними</i>	1	0,15	+0,31
	Всього	1		
	органолептичними	1		
	загальною мінералізацією	-	-	-
	санітарно-токсичними	-	-	-
2.2	<i>Мікробіологічними</i>			
	Всього			
	колі-індексом			
	колі-індексом 20 і більше			
2.3	<i>Радіологічними</i>	0	0	0
3	Спалахи гострих кишкових інфекцій з водним шляхом	0	0	0
	Всього			
	постраждало, чол.			
3.1	<i>Вірусний гепатит А</i>	0	0	0
	Всього			
	постраждало, чол.			
3.2	<i>Ентеровіруси</i>	0	0	0
	Всього			
	постраждало, чол.			
3.3	<i>Дизентерія</i>	0	0	0
	Всього			
	постраждало, чол.			
3.4	<i>Черевний тиф</i>	0	0	0
	Всього			
	постраждало, чол.			
3.6	<i>Іерсиніоз</i>	0	0	0
	Всього			
	постраждало, чол.			
3.7	<i>Рота віруси</i>	0	0	0
	Всього			
	постраждало, чол.			
4	Населені пункти, в яких питна вода не відповідала санітарно-гігієнічним вимогам	Глибока, Герца, Кіцмань, Новоселиця, Путила, Чернівці	21,4	0
5	Наявність акредитованих лабораторій на підприємствах - виробниках питної води	3	0	0

По мережі моніторингу Держсанепідслужби у Чернівецької області у звітному році було відібрано 597 відборів проб у питних водозаборах,

перевищень ГДК впродовж року у пробах не визначено (у попередньому році – 19).

*Якість питної води та вплив на здоров'я людини
Динаміка зміни якості води джерел питного водопостачання за роками*

Таблиця 4.18

№ п/п	Найменування показника	% до загальної кількості за роками
		2013
1	Проби води з джерел централізованого водопостачання, що не відповідали санітарно-гігієнічним нормативам за показниками:	
	Санітарно-хімічними	0,28
	Бактеріологічним	2,36
	Радіологічними	0
2	Проби води з джерел децентралізованого водопостачання, що не відповідали санітарно-гігієнічним нормативам за показниками:	
	Санітарно-хімічними	0,35
	Бактеріологічним	2,82
	Радіологічними	0
3	Водозабори підземних вод, де вода не відповідала санітарно-гігієнічним нормативам	-

За бактеріологічними показниками не відповідало санітарно-гігієнічним нормам 26 проб, які відбирались у комунальних водопроводах (2,25% від загальної кількості проб, відібраних у комунальних водопроводах), у відомчих – 4 (8,3% від загальної кількості проб, відібраних у відомчих водопроводах).

Контрольні точки на мережі, РЧВ, джерела водопостачання – щоквартально визначались органолептичні показники (запах, смак, присмак, забарвленість, каламутність), водневий показник, амоній, нітрати, нітрити, загально жорсткість, сухий залишок, сульфати, хлориди, перманганат на окислюваність, лужність та бактеріологічні показники (індекс БГКП, ЗМЧ). Один раз на рік проводились лабораторні дослідження із вищевказаних точок на солі важких металів – залізо, мідь, цинк, свинець, марганець, кадмій.

З джерел водопостачання в 2003 – 2013 роках вода переважно не відповідала нормативам по органолептиці, БСК, перманганатної окислюваності, розчиненому кисню, загальній жорсткості, загальному залізу, амонію, нітратах, марганцю. Перевищень ГДК на вміст пестицидів та солей важких металів за звітний період не виявлено.

Населені пункти, в яких питна вода у 2013 році не відповідала санітарно-гігієнічним вимогам м.Новоселиця, смт.Глибока, смт.Путила; м. Кіцмань, м.Чернівці.

Контроль за якістю води здійснюють 8 відомчих лабораторій на комунальних водопроводах. Лише 3 (КП “Чернівціводоканал”, водовід “Дністер-Чернівці”, КП “Хотинтепломережа”) з 8 лабораторій здійснюють контроль згідно ДсанПіНу 2.2.4-171-10 “Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання Людиною”, за винятком цинку, кадмію, ртуті,

молібдену, свинцю, хлороформу, миш'яку, паразитологічних та вірусологічних досліджень; 2 лабораторії (Глибоцьке ВУЖКГ, Новодністровське управління "Тепловодоканал") досліджують лише органолептичні показники, інші лабораторії (Кіцманське ВУЖКГ, Заставнівське ВУЖКГ, КП "Сторожинецьке ЖКГ") визначають тільки залишковий хлор.

Баклабораторії є лише на 3 комунальних водопроводах. На сільських та відомчих водопроводах лабораторії відсутні.

Протягом останніх років проблемним питанням залишається відсутність виробничо-лабораторного контролю на більшості комунальних, відомчих та сільських водопроводах та централізованої служби експлуатації сільських водопроводів, перебої в роботі підприємств, де є відомчі водопроводи, тому вони практично залишились безгосподарськими і з кожним роком їх санітарно-технічний стан тільки погіршується.

На сільських водопроводах лабораторії відсутні. Санепідслужбою були заключні угоди з відомствами, які мають у своєму підпорядкуванні водопроводи (в т. ч. з ВУЖКГ), де відсутні відомчі лабораторії, на проведення лабораторних досліджень відповідно до вимог ДСанПіНу.

4.6. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

Аналіз антропогенного навантаження та екологічного стану річок Дністер, Прут та Сірет на основі проведених вимірів згідно з Державною програмою моніторингу вод, здійснення моніторингу транскордонних вод, експедицій, а також інспекторських перевірок з дотримання вимог Водного законодавства України, дав можливість виявити актуальні проблеми, які потребують вирішення. Серед цих проблем основними є такі:

1) береги річок (в тому числі берегова лінія Дністровського водосховища) забруднені сміттям (пластик);

2) існує стала тенденція щодо більшого забруднення водних об'єктів внаслідок неупорядкованого водовідведення стічних вод населених пунктів та господарських об'єктів (є велика кількість застарілих очисних споруд і технологічних схем очистки з амортизованих каналізаційних мереж, які знаходяться в аварійному стані; майже всі колектори та очисні споруди водопровідно-каналізаційного господарства потребують капітального ремонту та реконструкцій - прикладом можуть бути очисні споруди м. Новодністровськ). Це призводить до погіршення якості води, навіть в умовах значного спаду виробництва;

3) скорочення мережі і програм спостережень на водних об'єктах, відсутність автоматизованої постійно діючої системи моніторингу екологічного стану водних об'єктів і якості води;

4) заростання прибережної акваторії Дністровського водосховища синьо-зеленими водоростями та відсутність захисних лісонасаджень, закріплення меж прибережно-захисних смуг;

5) недостатнє фінансування для проведення ефективного контролю за здійсненням моніторингу вод, а також технічно-застарілі засоби вимірювальної техніки і їхня недостатність в лабораторіях моніторингу вод;

Для вирішення вищезазначених проблем необхідно провести ряд заходів для поліпшення стану якості води і використання водних ресурсів:

1) розробити технологічні норми споживання і використання водних ресурсів на водогосподарських об'єктах;

2) скоротити обсяги споживання і скидання забруднених стічних вод за рахунок удосконалення технологічних процесів у різних галузях промисловості;

3) удосконалити систему моніторингу та контролю за станом водних об'єктів;

4) придбати необхідні технічні засоби для очистки берегів та заток від сміття (пластикові пляшки);

5) провести необхідні водоохоронні заходи в прибережних смугах та природоохоронних зонах, а саме: закріплення їх меж, створення захисних лісонасаджень та травостою, здійснення постійного контролю за дотримання режиму їх використання, регламентованого законодавством;

6) виділити кошти на придбання сучасних засобів вимірювальної техніки.

Протягом 2013 року в сфері охорони та використання водних ресурсів здійснено 363 перевірки (124 перевірок по поверхневій воді та 239 по підземній воді). За виявленими порушеннями до адміністративної відповідальності притягнуто 263 особи на суму 31,331 тис. грн. Загальна сума розрахованих збитків у сфері охорони водних ресурсів становить 1019,870 тис. грн., пред'явлено 84 претензій та позовів на суму 1170,841 тис. грн., а стягнуто – 81 на суму 339,649 тис. грн.

За самовільний забір підземної води виставлено претензії ТОВ “Зелененьке” на суму 146558,70 грн, Герцаївська ЦРЛ на суму 14288,16 грн, Зеленецька сільська рада – 4412,52 грн. Ставчанський професійний ліцей – 6321,70 грн., ПП “Формула” - 2183,86 грн., ПАТ “Українська гірничо-металургійна компанія 2 - 1321,81 грн., ТзОВ “Злагода” - 2 413, 74 грн., КП Калиновський ринок - 12068,70 грн, ТзОВ “Буденецький завод мінеральних вод” - 7206,74 грн, ТзОВ “Агрофірма Калина” – 13965,21 грн, КП “Сокиряни Благоустрій” - 17723,75 грн, ТОВ “Сварог-Буковина” – 16953,65 грн., Лопушнянське форе́леве господарство виставлено збитки на загальну суму 621275,40 грн., ПП “Югро” - 1724 грн.

За самовільне використання поверхневої води – виставлено претензії ПСП “Мамаївське” с.Мамаївці, Кіцманського р-ну на суму 168526 грн., ФОП Захарюк І.Є – 1035 грн, “Пан Індик” с.Долиняни, Хотинського р-ну на суму 16 091,60 грн., яка сплачена в повному обсязі, ТОВ “Бізнес цент Буковина” на суму 2597,02 грн, Заставнівський райагробуд на суму 3045,91 грн, ТОВ СООК – 2991,36 грн.

Внаслідок скиду недостатньо очищених зворотній вод нараховані збитки Заставнівському ЖУТВЗ на суму 2802,41 грн., Кіцманському ВУЖКГ в розмірі 1142,10 грн. та КП “Хотинтепломережа” на суму 2302,67 грн.

5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

Чернівецькою обласною державною адміністрацією, екології та туризму спільно з місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, іншими природоохоронними організаціями області проводиться відповідна робота по формуванню екомережі. Працює координаційна рада з питань формування національної екологічної мережі області. Вимоги загальнодержавної програми формування національної екомережі України до 2015 року доведено до безпосередніх виконавців. Дане питання обговорено на розширеному засіданні колегії держуправління за участю представників районних державних адміністрацій, районних рад та обласних управлінь лісового і сільського господарства. На засіданнях координаційної ради розглянуті питання: “Про основні напрямки реалізації Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України в Чернівецькій області” та “Про звіт робочої групи по обґрунтуванню рекомендованих територій та об’єктів для заповідання”.

5.1.1. Загальна характеристика

Розвиток екомережі є одним з важливих пріоритетів в діяльності держуправління. В даний час площа природно-заповідного фонду області становить 12,9% її території (загальнодержавний показник 5,9%). Потрібно зазначити, що цей показник досягнутий в значній мірі завдяки спільній і цілеспрямованій діяльності держуправління і Департаменту екології та туризму, в першу чергу з Путильською, Сторожинецькою та Вижницькою районними державними адміністраціями. Відсоток заповідності території цих районів в 1,5-2,5 рази перевищує загальнообласний показник.

Протягом останніх 5 років площа природно-заповідного фонду Чернівецької області зросла на 20 тис.га. Понад 80% заповідних територій та об’єктів знаходиться на території державного лісового фонду.

Розподіл територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) за їх значенням, категоріями та типами (станом на 01.01.2013 року)

Таблиця 5.1

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ									% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом			
	кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га		
		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Природні заповідники	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00
Біосферні заповідники	0	0		0	0	0	0	0	0	0,00
Національні природні парки	3	27801,6	11356,1	0	0		3	27801,6	11356,1	25,13
Регіональні ландшафтні парки	0	0		2	36473,3		2	36473,3	0	36,06
Заказники, усього	10	1261,8	X	47	42875,1	X	57	44136,9	X	43,64
у тому числі:										
ландшафтні	5	836,5	X	15	5746,8	X	20	6583,3	X	6,51
лісові	2	276	X	6	860,6	X	8	1136,6	X	1,12
ботанічні	0	0	X	5	82,9	X	5	82,9	X	0,08
загальнозоологічні	0	0	X	1	27055,4	X	1	27055,4	X	26,75
орнітологічні	1	80	X	6	119,9	X	7	199,9	X	0,20
ентомологічні	0	0	X	1	20	X	1	20	X	0,02
іхтіологічні	0	0	X	12	8977,4	X	12	8977,4	X	8,88
гідрологічні	0	0	X	0	0	X	0	0	X	0,00
загальногеологічні	0	0	X	0	0	X	0	0	X	0,00
палеонтологічні	0	0	X	0	0	X	0	0	X	0,00
карстово-спелеологічні	2	69,3	X	1	12,1	X	3	81,4	X	0,08
Пам'ятки природи, усього	9	192,1	X	175	606,76	X	184	798,86	X	0,79
у тому числі:										
комплексні	1	20,4	X	6	26,6	X	7	47	X	0,05
ботанічні	4	125	X	67	125,7	X	71	250,7	X	0,25
зоологічні	0	0	X	0	0	X	0	0	X	0,00
гідрологічні	0	0	X	52	54,25	X	52	54,25	X	0,05
геологічні	4	46,7	X	50	400,21	X	54	446,91	X	0,44
Заповідні урочища	0	0	X	38	1072,5	X	38	1072,5	X	1,06
Ботанічні сади	1	3,5	0	0	0	0	1	3,5	0	0,00
Дендрологічні парки	2	22,3	0	4	41,2	0	6	63,5	0	0,06

Продовження таблиці

Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	0	0	0	40	243,9	0	40	243,9	0	0,24
Зоологічні парки	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00
РАЗОМ	25	29281,3	11356,1	306	81312,76	0	331	103598,3	11356,1	100,00

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

1. Основною проблемою при створенні нових об'єктів ПЗФ – відмова землекористувачів надавати погодження на створення нових заповідних об'єктів, навіть якщо при цьому не передбачається вилучення земельної ділянки та зміни її цільового призначення. Пояснюється це, насамперед, небажанням отримати нові проблеми у вигляді посилених вимог природоохоронного законодавства щодо утримання заповідної території.

2. Вплив процесу приватизації земель на розширення природно-заповідного фонду:

- приватизація негативно впливає на процес розширення ПЗФ. Як правило, для заповідання вибираються найкращі ділянки ландшафтів (саме для їх збереження і створений природно-заповідний фонд), але внаслідок їхньої естетичної цінності, саме вони і є найбільш привабливими для інвесторів в плані розвитку туристично-розважальної галузі.

3. Визначення в натурі (на місцевості) меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Відсутність державних актів іноді провокує територіальні претензії суміжних землекористувачів в процесі приватизації.

4. Практично відсутність фінансування на утримання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також на виготовлення державних актів та винесення меж на місцевості.

5. Складне економічне становище більшості землекористувачів, у віданні яких знаходяться об'єкти ПЗФ, не сприяє утриманню територій та об'єктів у належному стані. Методи адміністративного впливу на землекористувачів, як правило, позитивних результатів не дають. Це стосується підприємств, установ і організацій всіх форм власності, а також органів місцевого самоврядування (міських, сільських і селищних рад), в кошторисах (бюджетах) яких фінансування природоохоронних заходів (в т.ч. утримання об'єктів ПЗФ) не закладено. В результаті спостерігається погіршення стану територій та об'єктів, збіднення видового складу фауни та флори.

6. Відсутність фінансування наукових досліджень та пошукових робіт. Фактичне припинення (на даний час) науково-пошукових робіт є потенційною загрозою для повноцінного моніторингу загального стану природно-заповідного фонду (та його складових), а також створення екомережі.

Для зменшення техногенного і антропогенного впливу на ліси продовжена реалізація Програми розвитку лісового господарства Чернівецької області на 2007-2015 роки. За 2013 рік на землях Держлісагенства відтворено лісів на площі 1935,3 га, що на 11% більше, ніж у попередньому році. В тому числі, шляхом посадки лісу – 672,6 га, посіву – 1,0 га, природного поновлення

– 1261,7 га. Із загального обсягу лісових культур, нові ліси створено на площі 15,0 га (лісорозведення). Лісовідновлення – на площі 728,6 га, природне поновлення – 1258,6 га.

Зважаючи, що головною загрозою для збереження біорізноманіття є антропогенний вплив на лісові екосистеми і зниження їх біологічної стійкості, визнано, що для вдосконалення системи ведення лісового господарства необхідно провести експериментальну перевірку технологій організації рубок головного і проміжного користування, способів відтворення лісів, реалізацію принципів цілісного лісокористування, розвивати систему малих охоронних територій. Програмою встановлено, що найпильнішої уваги потребують гірські ліси, які є найбільшими осередками збереження біорізноманіття і, одночасно, найуразливішими лісовими екосистемами щодо екстремальних проявів клімату (селі, вітровали тощо) та головними чинниками зміцнення гірських схилів та регуляції вологообігу. Єдиним напрямком оптимізації системи ведення лісового господарства у горах є перехід на принципи оптимізації водозборів.

На території лісового фонду області застосування хімічних препаратів для захисту рослин від шкідників та хвороб лісу не здійснювалося, масового ураження лісових масивів не виявлено.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Проблемні питання формування екомережі на Буковині постійно розглядаються на семінарах, що проходять на базі еколого-просвітницького центру НПП “Вижницький” та міжнародних науково-практичних конференціях на базі ЧНУ ім. Ю. Федьковича, регулярно висвітлюються в теле- радіопередачах під рубриками “Природа і ми”, “Відповідаємо на Ваші запитання”, “З цілющих джерел” тощо. На сторінках місцевої преси публікуються статті з даної тематики. Видано інформаційно-довідкові ілюстровані журнали “Зелений пояс Чернівців” та “Буковина для всіх”, випущено плакати “Рослинний і тваринний світ Карпатського регіону” в рамках проекту “Популяризація Червоної книги”.

З врахуванням прикордонного розташування Буковини вивчається можливість організації транскордонних заповідних об’єктів — білатерального міждержавного природного українсько-румунського резервату на базі НПП “Черемоський” (Чернівецька обл.), прилеглого ландшафтного заказника “Чивчино-Гринявський” (Івано-Франківська область) та окремих територій національного парку “Родна” (Румунія).

Цілеспрямована практична робота щодо створення обласної кадастрової бази даних флори та фауни не здійснюється через відсутність відповідних інструкцій та фінансування. Вона ведеться на рівні окремих наукових розробок у ВУЗах області.

Розвиток природно-заповідного фонду, формування екомережі області є пріоритетними напрямками роботи держуправління охорони навколишнього

природного середовища в Чернівецькій області (Департаменту екології та туризму з травня 2013р.).

В сфері охорони, використання та відтворення природно – заповідного фонду протягом 2013 року згідно плану роботи здійснено 51 перевірку територій та об'єктів природо-заповідного фонду області місцевого та загальнодержавного значення. В результаті порушення вимог природоохоронного законодавства складено 88 протоколів, до адміністративної відповідальності притягнуто 87 осіб на суму 10,404тис.грн. Загальна сума розрахованих збитків становить 2 773,101тис.грн. Виставлено 6 претензії та позовів на загальну суму 67,725тис.грн.

Найбільш грубі порушення виявлені на території:

-НПП “Черемиський” - незаконна порубка дерев, скоєна невстановленими особами протягом 2013 року. Розмір відшкодування шкоди, заподіяної території природно - заповідного фонду загальнодержавного значення становить 26449 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в УДСБЕЗ УМВС України у Чернівецькій області.

- Ландшафтний заказник місцевого значення “Гарячий Уран” - незаконна порубка дерев, скоєна невідомими особами протягом 2013 року. Розмір шкоди заподіяної об'єкту ПЗФ становить 1897,5 грн. Матеріали для подальшого реагування та притягнення винних осіб до відповідальності передано до Першотравневої РВ УМВС у Чернівецькій області.

- Карпатський держспецлісгосп АПК Конятинське лісництво – незаконна порубка дерев, скоєна невідомими особами протягом 2011-2013 років. Розмір шкоди заподіяний лісу становить 198255 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в УСБУ у Чернівецькій області

- Парку-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення “Жовтневий” - самовільне використання земельної ділянки парку, внаслідок складування матеріалів (грунту) ПП Копчуком Ю.М. загальною площею 322м² . Розмір відшкодування шкоди, заподіяної території природно-заповідного фонду становить 10948 грн. Матеріали передано для подальшого реагування в прокуратуру м. Чернівці.

- Парку-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення “Жовтневий” (2 справи) - самовільне використання земельної ділянки парку (складування матеріалів ,зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту)). Розмір відшкодування шкоди, заподіяної території природно-заповідного фонду становить 628378 грн. Матеріали передано для подальшого реагування в правоохоронні органи.

- НПП “Винницький” - незаконна порубка дерев, скоєна невстановленими особами протягом 2013 року. Розмір відшкодування шкоди, заподіяної території природно-заповідного фонду загальнодержавного значення становить 84221 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в УБОЗ УМВС України у Чернівецькій області.

5.1.4. Формування національної екомережі

Складові структурних елементів екологічної мережі
в розрізі одиниць адміністративно-територіального устрою регіону

Таблиця 5.2

№ з/п	Одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Загальна площа, тис. га	Загальна площа екомережі, тис. га	Складові елементи екомережі, тис. га											
				об'єкти ПЗФ	водно-болотні угіддя	відкриті заболочені землі	водоохоронні зони	прибережні захисні смуги	ліси та інші лісовкриті площі	курортні та лікувально-оздоровчі території	рекреаційні території	землі під консервацією	відкриті землі рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	пасовища, сіножаті	раціонально заоруджені землі, що не використовуються в
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	м. Чернівці	15,2	0,6	0,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Вижницький р-н	90,3	13,2	13,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Глибоцький р-н	67,4	2,9	2,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Герцаївський р-н	30,9	0,1	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Заставнівський р-н	61,9	9,0	9,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Кіцманський р-н	60,9	4,3	4,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Кельменецький р-н	67,0	5,2	5,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Новоселицький р-н	73,8	1,0	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Хотинський р-н	71,6	2,6	2,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Сокирянський р-н	66,1	4,0	4,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Сторожинецький р-н	116,0	23,7	23,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Путильський р-н	87,8	26,0	26,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	РАЗОМ	809,6	103,6	103,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Надмірна розораність земель, лісорозробки ускладнюють забезпечення територіальної єдності ділянок з природними ландшафтами, а інтенсивна господарська діяльність призводить до великого навантаження на природне середовище і, відповідно, до зміни ландшафтів, збіднення рослинного і тваринного світу. Запобігти цьому можна в значній мірі шляхом заповідання, взяття цих об'єктів під спеціальну охорону держави. Проте не скрізь цьому надають практичного значення.

Розподіл земель об'єктів ПЗФ за угіддями

Таблиця 5.3

№ графі за формою б-зем	Угіддя	Площі угідь у межах земель, наданих установам ПЗФ у постійне користування		Площі угідь у межах земель, що знаходяться у користуванні інших землекористувачів та земель запасу		Разом	
		га	%	га	%	га	%
1	2	3	4	5	6	7	8
3	Сільськогосподарські землі, усього	112	1.36	167.7	0.19	279.7	0.29
4	з них: сільгоспугіддя	112	1.36	125.9	0.14	237.9	0.25
14-17 + 20	інші	0	0.00	41.8	0.05	41.8	0.04

Продовження таблиці

18	забруднені сільськогосподарські угіддя, які не використовуються в сільськогосподарському виробництві	0	0.00	0	0.00	0	0.00
5	із сільгоспугідь: рілля	3	0.04	0	0.00	3	0.00
6	перелоги	0	0.00	0	0.00	0	0.00
7	багаторічні насадження	0	0.00	25	0.03	25	0.03
11	сіножаті	96	1.16	100.9	0.11	196.9	0.20
12	пасовища	13	0.16	0	0.00	13	0.01
21	Ліси та інші лісовкриті площі, усього	11204.1	98.16	78658.4	88.33	89862.5	89.17
22	з них: лісові землі, усього	11204.1	98.16	78658.4	88.33	89862.5	89.17
28	чагарники	0	0.00	0	0.00	0	0.00
34	Забудовані землі, усього	4	0.05	525.4	0.60	529.4	0.55
63	Відкриті заболочені землі, усього	0	0.00	234.1	0.27	234.1	0.24
66	Сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом	0	0.00	108.8	0.12	108.8	0.11
67	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	15	0.18	116	0.13	131	0.14
68	з них: кам'янисті місця	0	0.00	35.7	0.04	35.7	0.04
69	піски (включаючи пляжі)	0	0.00	0	0.00	0	0.00
70	яри	0	0.00	0	0.00	0	0.00
71	інші	15	0.18	80.3	0.09	95.3	0.10
72	Води, усього	21	0.25	14810.3	10.36	14679.3	9.50
73	з них: природні водотоки	21	0.25	9177.2	10.22	9198.2	9.37
74	штучні водотоки	0	0.00	10.2	0.01	10.2	0.01
75	озера, лимани	0	0.00	55	0.06	55	0.06
76	ставки	0	0.00	57.9	0.07	57.9	0.06
77	водосховища	0	0.00	5510.0	0.00	5510.0	0.00
	Усього земель	8246.2	100.00	88284.5	100.00	96530.7	100.00
	Крім того, моря	0	0.00	0	0.00	0	0.00
	РАЗОМ	8246.2	100.00	88284.5	100.00	96530.7	100.00

Розподіл земель об'єктів ПЗФ за землекористувачами, власниками землі

Таблиця 5.4

№ рядка за формою 6-зем	Власники землі, землекористувачі та землі державної власності, не надані у власність або користування	Площа	
		га	%
1	2	3	4
1.	Сільськогосподарські підприємства (усього земель у власності та користуванні)	41,8	0,04
2.	Громадяни, яким надані землі у власність і користування	0,1	0,00
3+4+5+6	Заклади, установи, організації; промислові та інші підприємства; підприємства та організації транспорту, зв'язку; частини, підприємства, організації, установи, навчальні заклади оборони	179,2	0,19
7.1	Природоохоронні установи (об'єкти ПЗФ), землі надані в постійне користування	8246,2	8,55
7.2+7.3	Підприємства, установи, організації оздоровчого, рекреаційного призначення	58,5	0,06
7.4	Підприємства, установи, організації історико-культурного призначення	22	0,02
8	Лісгосподарські підприємства	81768,3	77,2
9	Водогосподарські підприємства	5900	5,5
10+11	Підприємства іноземних інвесторів та спільних підприємств		

Продовження таблиці

12	Землі запасу та землі, що не надані у власність та постійне користування в межах населеного пункту	9725	10,08
	РАЗОМ	105941,1	100,00

Розподіл лісових земель об'єктів ПЗФ за їх категоріями

Таблиця 5.5

№ графи за формою №1 Державного лісового кадастру	Категорії лісових земель	Площа в межах земель, наданих установам ПЗФ у постійне користування		Площа в межах земель, що знаходяться у користуванні інших землекористувачів та земель запасу		Разом	
		га	%	га	%	га	%
1	2	3	4	5	6	7	8
2	Вкриті лісовою рослинністю, усього	11060,1	98,22	75538,2	96,00	86598,3	96,21
3	у тому числі лісові культури	1172	14,48	6316,7	8,10	7488,7	8,70
4	Незамкнуті лісові культури	9	0,11	467,9	0,60	476,9	0,55
5	Лісові розсадники, плантації	16	0,20	156	0,20	172	0,20
10	Не вкриті лісовою рослинністю, усього	50	0,62	1091,7	1,40	1141,7	1,33
6	у тому числі: рідколісся	2	0,02	155,9	0,20	157,9	0,18
7	згарища	0	0,00	0	0,00	0	0,00
8	зруби	0	0,00	545,9	0,70	545,9	0,63
9	галявини	48	0,59	389,9	0,50	437,9	0,51
11	Лісові шляхи, просіки тощо	69	0,85	1403,7	1,80	1472,7	1,71
12	Усього лісових земель	8094,2	100,00	77984,1	100,00	86078,3	100,00

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

На базі вірусологічної лабораторії відділу досліджень біологічних факторів ДУ “Чернівецький обласний лабораторний центр Держсанепідслужби України” минулоріч впроваджено дослідження продуктів харчування та продовольчої сировини на вміст генетично модифікованих організмів якісним та кількісним методами. Зокрема, у 2013 році досліджено на вміст генномодифікованих організмів та ДНК – 150 проб харчових продуктів та продовольчої сировини, невідповідності не виявлено.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу**5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу**

Природа Чернівецької області відрізняється від сусідньої Івано-Франківщини та Закарпаття, що накладає певну специфіку і на систему природоохоронних заходів. Це пояснюється різними кліматичними й геоморфологічними умовами та дещо іншими шляхами розвитку рослинності у по льодовиковий період. Давній інтенсивний вплив виробничої діяльності людини значною мірою позначився на природному стані ландшафтів.

На підвищених ділянках Прут-Дністровського межиріччя - масиви букових та буково-дубових лісів, у сх. частині - дубово-грабові. На товтрових пасмах, дністровських схилах, у карстових западинах - остепнені луки/чагарники. У річкових долинах - заплавні та болотні луки, на схилах - суходільні луки. На межиріччях передгірної частини (26 % площі області) збереглися масиви букових та буково-ялицевих лісів. У горах простежуються висотні пояси: де 800-950 м - букові, буково-ялицеві, 950 - 1100 м - ялицево-ялинові, 1100 -1400 - ялинові ліси, вище - високогірні субальп. луки (полонини) та чагарники.

Між Прутом і Дністром, куди надходять теплі повітряні течії з південного сходу, сформувалась остепнена лучна рослинність. У Прут-Сіретському межиріччі дуб скельний має зональне поширення і утворює мішані з буком та зрідка чисті фітоценози. Його супроводять такі теплолюбні види, як граб, клен польовий, дикі плодові — черешня, яблуня, груша, а іноді й берека. Темно-хвойні деревні породи — смерека, ялиця, тис — зростають у північній Буковині набагато нижче, ніж, наприклад, у Закарпатті. Смерека в басейні Черемошу межує навіть з дубом скельним, а ялиця біла утворює, подібно як і на Івано-Франківщині, мішані ялицево-дубові й дубово-ялицеві лісостани в рослинній смузі дуба звичайного.

В минулому ліси тут інтенсивно експлуатувалися, що вплинуло навіть на сучасний характер їх висотної поясності. Охорона лісових фітоценозів природного складу як еталонів первинних лісів вкрай необхідна. Це стосується і охорони рештків степової і лісостепової рослинності.

5.2.2. Лісові ресурси

Держуправління охорони навколишнього природного середовища в Чернівецькій області першочергову увагу приділяє стабілізації стану лісів внаслідок техногенного і антропогенного впливу на їх екосистеми. На виконання державної програми “Ліси України” на 2002–2015 роки в області продовжується впровадження нових природозберігаючих технологій лісозаготівель, перехід до водозбірно-ландшафтних принципів господарювання, систем ведення лісового господарства на зонально-типологічній основі.

В гірських та передгірських районах області здійснюються 2-3-х прийомні рубки головного користування. За 2013 рік – близько 70% рубок головного користування в лісгосподарських підприємствах області – рівномірно-поступові рубки. Це має позитивний ефект, оскільки на площах кінцевих прийомів рівномірно-поступових рубок забезпечується природне лісовідновлення, що дає можливість значно знизити вплив суцільних рубок на навколишнє природне середовище, зменшити витрати на створення нових насаджень, скоротити терміни вирощування деревостанів тощо. Рубки головного користування у 2013 році (фактично зрубано) 357,8 тис м³, при затвердженій розрахунковій лісосіці – 363,4 м³.

В Путильському держлісгоспі впроваджуються канатно-підвісні установки для спуску деревини з гір, а в Берегометському лісомисливському

господарстві – колісні трактори, що дає значний не тільки екологічний, але і економічний ефект.

*Землі лісогосподарського призначення регіону
Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства
(станом на 01.01.2014 року)*

Таблица 5.6

№ з/п	Землі лісогосподарського призначення регіону	Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	2	3	4	5
1.	Загальна площа земель лісового фонду	тис. га	167,8	
	у тому числі:			
1.1	лісогосподарські підприємства Державного агентства лісових ресурсів	тис. га	167,8	
1.2	державні спеціалізовані лісогосподарські підприємства агропромислового комплексу	тис. га	-	
1.3	площа земель лісогосподарського призначення власників лісів	тис. га	-	
1.4	площа земель лісогосподарського призначення, що не надана у користування	тис. га	-	
2.	Площа земель лісогосподарського призначення, що вкрита лісовою рослинністю	тис. га	153,6	
3.	Загальний запас деревини за звітний період	млн. м ³	46,0	
4.	Запас деревини у розрахунку на один гектар земель лісогосподарського призначення	м ³	299,5	
5.	Площа лісів у розрахунку на одну особу (с/г угідь)	га	0,17	
6.	Запас деревини у розрахунку на одну особу	м ³	50,6	
7.	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі регіону)	%	29,2	

Запас деревини в лісах області становить 46,0 млн. м³. Середній запас на 1 га стиглих та перестиглих деревостанів становить 450 і більше м³/га проти середнього показника в Україні 237 м³/га, що створює можливість рівномірного користування на перспективу.

Лісокористування в області та ведення лісового господарства лісокористувачами здійснюється згідно рекомендацій лісовпорядкування та відповідних нормативних документів. Рубки головного користування проводяться в межах затверджених розрахункових лісосік та встановлених лімітів лісосічного фонду. Аналіз цих даних свідчить, що розрахункова лісосіка по головному користуванню щорічно недоосвоюється.

*Динаміка спеціального використання лісових ресурсів державного значення по
Чернівецькому ОУ ЛМГ*

Таблица 5.7

Рік	Затверджено розрахунок лісосіка, тис. м ³	Фактично зрубано разом, тис. м ³	Зрубано по господарствах					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			розрахункова лісосіка, тис. м ³	фактично зрубано, тис. м ³	розрахункова лісосіка, тис. м ³	фактично зрубано, тис. м ³	розрахункова лісосіка, тис. м ³	фактично зрубано, тис. м ³
Рубки головного користування								

Продовження таблиці

2011	374,0	368,6	246,1	246,1	123,5	120,7	4,1	1,7
2012	363,4	356,8	236,6	234,4	123,5	120,7	3,3	1,7
2013	363,4	357,8	236,6	235,7	123,5	120,0	3,3	2,1

*Динаміка проведення лісогосподарських заходів, пов'язаних
із вирубуванням деревини*

Таблиця 5.8

Рік	Загальна площа, тис, га	Фактично зрубано, тис, м ³	Зрубано по господарствах					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			розрахункова лісосіка, тис, м ³	фактично зрубано, га/тис, м ³	розрахункова лісосіка, тис, м ³	фактично зрубано, га/тис, м ³	розрахункова лісосіка, тис, м ³	фактично зрубано, га/тис, м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Усього рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства								
2011	7,5	339,4	-	-	-	-	-	-
2012	7,8	372,0	-	-	-	-	-	-
2013	7,92	385,9	-	-	-	-	-	-
у тому числі: 1. Рубки догляду								
2011	3,2	68,0	-	-	-	-	-	-
2012	3,5	42,4	-	-	-	-	-	-
2013	3,587	64,9	-	-	-	-	-	-
2. Лісовідновні рубки								
2011	0,2	36,5	-	-	-	-	-	-
2012	2,2	49,0	-	-	-	-	-	-
2013	0,146	27,2	-	-	-	-	-	-
3. Суцільні санітарні рубки								
2009	0,3	76,8	-	-	-	-	-	-
2010	0,4	100,5	-	-	-	-	-	-
2011	0,6	143,6	-	-	-	-	-	-
2012	8,1	194,4	-	-	-	-	-	-
2013	0,745	190,5	-	-	-	-	-	-

*Непридатні для використання в сільському господарстві, деградовані і
малопродуктивні землі, можливі для лісорозведення
(станом на 01.01.2014 року)*

Таблиця 5.9

	Види деградованих і малопродуктивних земель					
	яри	еродовані і балки	круто- схили	піски	пустирі, галявини	кар'єри
Загальна площа, га	173,0	72,6	453,91	75,0	116,0	7,15

*Землі лісогосподарського призначення регіону в розрізі категорій земель
по Чернівецькому ОУ ЛМГ (станом на 01.01.2014 року)*

Таблиця 5.10

№ з/п	Міністерства, відомства (постійні лісокористувачі, власники лісів), інші	Землі лісогосподарського призначення (усього), тис. га	Лісові землі, тис. га						Нелісові землі, тис. га					
			вкриті лісовою рослинністю		не вкриті лісовою рослинністю			усього лісових земель	у тому числі сільськогосподарські угіддя				інші нелісові землі	усього нелісових земель
			усього	у тому числі лісові культури	не зімкнуті лісові культури	інші не вкриті лісовою рослинністю	вкритих лісовою рослинністю		сіножаті	рілля	пасовища	разом с/г угідь		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Чернівецьке ОУЛГ	167,8	153,6	50,6	4,7	6,5	11,1	164,7	1,9	0,2	0,5	2,6	1,7	4,3

Станом на 01.01.2014 р. загальна площа земель лісового фонду складає 167,8 тис. га.

На території 11 районів області та м.Чернівці знаходиться 6 державних лісогосподарських підприємств: ДП “Берегометське ЛМГ”, ДП “Путильське ЛГ”, ДП “Сокирянське ЛГ”, ДП “Сторожинецьке ЛГ”, ДП “Хотинське ЛГ”, ДП “Чернівецьке ЛГ”. Крім того 68,03 тис. га земель лісового фонду бувших колективних сільськогосподарських підприємств надані у постійне користування 10 спеціалізованим лісогосподарським підприємствам АПК.

Всього по Чернівецькому ОУ ЛМГ 48 лісництв, 164 майстерських ділень, 234 обходів.

Лісосічний фонд в окремих районах використовується не повністю і не рівномірно внаслідок недостатньо розвинутої матеріально-технічної бази. В гірській та передгірській частині має місце невжиття заходів з боку тимчасових та постійних лісокористувачів при розробці лісосік по запобіганню розмиву волоків (установлення фашин, загорож, обладнання водовідводу), по очищенню водотоків та лісосік від порубкових залишків, а також під’їзних шляхів та лісогосподарських доріг.

Основні показники ведення лісогосподарської діяльності в Чернівецькій області наступні:

- державними підприємствами лісового господарства за 2013 рік створено всього 2002,2 га лісових насаджень;
- заготовлено деревини 1011,3 тис. м³ (ліквідної деревини), у т.ч. від рубок головного користування 1003,7 тис. м³;
- відтворено лісів на площі 2,9 тис. га;
- обсяги продукції, робіт та послуг лісового господарства у 2013р. склали 291,3 млн. грн. (99,3% до 2012р.).

5.2.3. Стан використання природних недревних рослинних ресурсів

Заготівля недревних рослинних ресурсів здійснюється в межах доведених лімітів, затверджених рішенням Чернівецької обласної ради.

Промисловою заготівлею лікарської сировини дикорослих видів рослин на території Чернівецької області займаються 6 юридичних осіб. Два постійні користувачі – це ДП “Чернівецький лісгосп” та Чернівецька обласна спілка споживчих товариств “Облспоживспілка”, і кілька підприємств, які недавно почали займатися заготівлею: ТзОВ “Італобоніфіка” (м.Вижниця), ТзОВ “Фіто-Фабрика” (с.мт.Путила) а також приватні підприємці І.Сеньківський (с.Іспас Вижницького району) і М.Томашевський (с. Селятин Путильського району).

На цей рік встановлені ліміти збору 9 лікарських рослин всього 3,39 т. Фактично заготовлено 1,486 т у перерахунку на суху сировину.

Перевищень доведеного ліміту по заготівлі окремих лікарських рослин не встановлено. Слід відмітити, що в області внаслідок належного екологічного контролю, спостерігається тенденція до зменшення обсягів заготівлі недревних рослинних ресурсів, що забезпечує стабілізацію та збагачення трав’яних екосистем.

Відповідно до реалізації III етапу Програми розвитку лісового господарства Чернівецької області на 2007 – 2015 роки передбачено заготівля, проміжна переробка та реалізація щорічно 870 ц лікарської сировини Чернівецьким обласним управлінням лісового господарства, 95 ц Головним управлінням агропромислового розвитку облдержадміністрації, 15 ц Чернівецьким військовим лісгоспом.

Динаміка заготівлі лікарської сировини

Таблиця 5.11

Рік	Вид рослин	Обсяги заготівлі, т	
		встановлені ліміти	фактично заготовлено
2010	53	39,34	6,3
2011	57	387,54	7,38
2012	56	106,54	В плані роботи
2013	Бузина чорна (суцвіття)	0,25	0,125*
	Глід (суцвіття)	0,10	0,020*
	Глід (плоди)	0,20	0,140*
	Горобина звичайна (плоди)	0,30	0,300*
	Деревій (трава)	0,04	0,125*
	Кропива дводомна (листя)	0,50	0,260*
	Липа (квіти)	0,25	0,056*
	Підбіл (мати-й-мачуха) (трава)	0,50	0,020*
	Шипшина (плоди)	1,00	0,200*
	Чистотіл	0,25	0,240*

* - у перерахунку на суху сировину

5.2.4. Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів України

Таблиця 5.12

Район	Усього видів рослин, занесених до Червоної книги України, екз.	Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.	Кількість видів рослин, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, екз., назва	Кількість популяцій видів рослин, занесених до Червоної книги України, які зникли, од., назва
Чернівецька область	76	8	...	...

Види флори, що охороняються

Таблиця 5.13

Показник	2013 рік
Загальна кількість видів флори на території регіону, од.	1600
% до загальної чисельності видів України	35,00
Види флори, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі, од.	2
Види флори, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од.	34

Перелік видів судинних рослин, водоростей, грибів та лишайників, яким загрожує небезпека

Таблиця 5.14

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека			
		2011	2012	2013	2014
Судинні рослини	1600	108	108	108	108
Гриби	-	-	-	-	-
Водорості	-	-	-	-	-
Лишайники	-	-	-	-	-
Разом:	-	-	-	-	-

Перелік видів флори, що охороняється, в регіоні (станом на 01.01.2014оку)

Таблиця 5.15

Назва виду (звичайна і наукова)	Червона книга України	Бериська конвенція	CITES	Європейський червоний список
1	2	3	4	5
Модрина польська (Larix polonica (R))	+			
Надбородник безлистий (Eripogium aphyllum (F.))	+		+	
Плаун річний, (Lycopodium annotinum L)	+			
Лікоподієлла заплавна (Licopodiella inundata (L.))	+			
Баранець звичайний (Huperzia selago (L.))	+			
Гронянка півмісяцева, (Botrychium lunaria (L.))	+			

Тис ягідний, (<i>Taxus baccata</i> (L.))	+			
Аконіт Бессера (<i>Aconitum besseranum</i> (A.))				
Сосна кедрова європейська, (<i>Pinus cembra</i> (L.))	+			
Орлики чорніючі (<i>Aquilegia nigricans</i> (B.))	+			
Орлики трансільванські (<i>Aquilegia transsilvanica</i> (S.))	+			
Сон великий, (<i>Pulsatilla grandis</i> (W.))	+	+		
Сон чорніючий, (<i>Pulsatilla nigricans</i> (S.))	+			
Мачок жовтий, (<i>Glaucium flavum</i> (C.))	+			
Гвоздика граціанополітанська (<i>Dianthus gratianopolitanus</i> (V.))	+			+
Лешиця дністровська (<i>Gypsophilla thyraica</i> (K.))	+			
Елізанта Завадського, (<i>Elisanthe zawadzki</i> (H.))	+			+
Смілька сумнівна (<i>Silene dubia</i> Herbach)	+			+
Фіалка біла (<i>Viola alba</i> (B.))	+			
Лунарія оживаюча (<i>Lunaria rediviva</i> (L.))	+			
Шивереція подільська (<i>Schivereckia podolica</i> (A.))	+	+		+
Первоцвіт полонинський (<i>Primula poloninensis</i> Fed.)	+			+
Молочай волинський (<i>Euphorbia volhynica</i> (B.))	+			
Очиток застарілий (<i>Sedum antiquum</i> (O.))	+			+
Таволга польська (<i>Spiraea polonica</i> (B.))	+			
Зіновать біла, (<i>Chamaecytisus albus</i> (H.))	+			
Зіновать подільська, (<i>Chamaecytisus podolicus</i> (B.))	+			+
Зіновать Рошеля, (<i>Chamaecytisus rochellii</i> (W.))	+			
Дрочок крилатий, (<i>Genistella sagittalis</i> (L.))	+			
Водяний горіх плаваючий (<i>Trapa natans</i> (L.))	+			
Ясенець білий (<i>Dictamnus albus</i> (L.))	+			
Клокичка периста (<i>Staphylea pinnata</i> (L.))	+			
Астранція велика (<i>Astrantia ajor</i> (L.))	+			
Бруслина карликова (<i>Euonymus nana</i> (B.))	+			
Жостір фарбувальний (<i>Rhamnus tinctoria</i> (W.))	+			
Валеріана дводомна (<i>Valeriana dioica</i> (L.))	+			
Тирлич безстебловий, (<i>Gentiana acaulis</i> (L.))	+			
Сверція багаторічна, (<i>Swertia perennis</i> (L.))	+			
Медунка Філярського, (<i>Pulmonaria filarszkyana</i> Jav.)	+			+
Беладона звичайна (<i>Atropa belladonna</i> (L.))	+			
Скополія карніолійська (<i>Scopolia carniolica</i> (J.))	+			
Шолудивник королівський (<i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i> (L.))	+			
Товстянка альпійська (<i>Pinguicula alpina</i> (L.))	+			
Шоломниця весняна (<i>Scutellaria verna</i> (B.))	+			
Арніка гірська (<i>Arnica montana</i> (L.))	+			
Волошка карпатська (<i>Centaurea carpatica</i> (P.))	+			
Білотка альпійська, (<i>Leontopodium alpinum</i> (C.))	+			
Язичник буковинський (<i>Ligularia bukovinensis</i> (N.))	+			
Брандушка різноколірна (<i>Bulbocodium versicolor</i> (K-G.))	+			
Пізньоцвіт осінній (<i>Colchicum autumnale</i> (L.))	+			
Рябчик шаховий (<i>Fritillaria meleagris</i> (L.))	+			
Рябчик гірський (<i>Fritillaria Montana</i> (H.))	+		+	
Лілія лісова, (<i>Lilium martagon</i> (L.))	+			
Цибуля ведмежа, (<i>Allium ursinum</i> (L.))	+			
Соссюрея різноколірна (<i>Saussurea discolor</i> (W.))	+			
Підсніжник білосніжний, (<i>Galanthus nivalis</i> (L.))	+			
Білоцвіт весняний (<i>Leucojum vernum</i> (L.))	+			
Шафран Гейфелів, (<i>Crocus heuffelianus</i> (H.))	+			
Півники несправжньосмикавцеві (<i>Iris pseudocyperus</i> (S.))	+			
Булатка великоквіткова (<i>Cephalanthera damasonium</i> (M.))	+			+
Булатка довголиста (<i>Cephalanthera longifolia</i> (L.))	+			+
Булатка червона (<i>Cephalanthera rubra</i> (V.))	+			+
Язичок зелений (<i>Coeloglossum viride</i> (L.))	+		+	
Коральковець тричі надрізаний (<i>Corallorhiza trifida</i> (C.))	+		+	
Зозуліні черевички справжні, (<i>Cypripedium calceolus</i> (L.))	+		+	

Продовження таблиці

Пальчатокорінник серценосний (Dactylorhiza cordigera (F.))	+		+	
Пальчатокорінник Фукса (Dactylorhiza fuchsii (D.))	+		+	
Пальчатокорінник м'ясочервоний (Dactylorhiza incarnata (L.))	+		+	
Пальчатокорінник плямистий (Dactylorhiza maculata (L.))	+		+	
Пальчатокорінник травневий (Dactylorhiza majalis (R.))	+		+	
Пальчатокорінник бузиновий (Dactylorhiza sambucina (L.))	+		+	
Коручка темно-червона (Epipactis atrorubens (H.))	+		+	
Коручка чемерникова, (Epipactis palustris (L.))	+		+	
Коручка болотна (Epipactis palustris (L.))	+		+	
Коручка пурпурова (Epipactis purpurata (S.))	+		+	
Коручка чемерникова, ()	+		+	
Гудайєра повзуча (Goodyera repens (L.))	+		+	
Билинець довгоногий (Gymnadenia conopsea (L.))	+		+	
Бровник однобульбовий (Herminium monorchis (L.))	+		+	
Левкорхіс білуватий, (Leucorchis albida (L.))	+		+	
Жировик Лезеля (Liparis loeselii (L.))	+			
Зозулині сльози серцелисті (Listera cordata (L.))	+		+	
Зозулині сльози яйцевидні (Listera ovata (L.))	+		+	
Малаксис однолистий (Malaxis monophyllos (L.))	+		+	
Гніздівка звичайна (Neottia nidus-avis (L.))	+		+	
Нігритела карпатська (Nigritella carpatica (Z.))	+		+	
Обрис комахоносна (Ophrys insectifera (L.))	+		+	
Зозулинець блощичний (Orchis coriophora (L.))	+		+	
Зозулинець шоломоносний (Orchis militaris (L.))	+		+	
Зозулинець салеїв (Orchis morio (L.))	+		+	
Зозулинець болотний (Orchis palustris (J.))	+		+	
Зозулинець пурпуровий (Orchis purpurea (H.))	+		+	
Зозулинець обпалений (Orchis ustulata (L.))	+		+	
Любка дволиста (Platanthera bifolia (L.))	+		+	
Любка зеленоквіткова (Platanthera chlorantha (C.))	+		+	
Траунштейнера куляста (Traunsteinera globosa (L.))	+			
Ситник вузлуватий (Juncus subnodulosus (S.))	+			
Осока затінкова (Carex umbrosa (H.))	+			
Меч-трава болотна (Cladium mariscus (L.))	+			
Костриця Порціїуса (Festuca porcii (H.))	+			
Тонконіг Ремана (Poa rehmannii (Asch.)Woloszcz)	+		+	
Тонконіг різнобарвний (Poa versicolor (B.))	+			
Ковила дніпровська (Stipa boristhenica (L.))	+			
Ковила волосиста (Stipa capillata (L.))	+			
Ковила пірчаста, (Stipa pennata (L.))	+			
Ковила вузьколиста (Stipa tirsia (S.))	+			
Дифазіаструм сплюснутий (Diphazastrum complanatum (L.))	+			
Усього:	106	2	35	11

5.2.5. Адвентивні види рослин

Співвідношення географо-генетичних груп адвентивних видів флори

Таблиця 5.16

Географо-генетичні групи антропофітів	Число антропофітів	% від всіх антропофітів	Число ксенофітів	% від всіх ксенофітів
Європейська	-	-	-	-
Південноєвропейсько-азіатська	-	-	-	-

Продовження таблиці

Східноєвропейсько-азіатська	-	-	-	-
Азіатська	-	-	-	-
Американська	-	-	-	-
Африканська	-	-	-	-
Невизначеного походження	-	-	-	-

Дана інформація в управлінні відсутня. Питання вимагає спеціального вивчення.

5.2.6. Стан зелених насаджень

У населених пунктах області нараховується 6105,6 га зелених насаджень, в т.ч. загального користування (парки, сквери, бульвари та ін) – 1601,3 га.

Озеленення населених пунктів, га*

Таблиця 5.17

Заходи	Рік		
	2011	2012	2013
Створено нових зелених насаджень, га	1,1	-	-
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	-	-	0,13
Проведено догляд за насадженнями, га	152,0	152,0	152,0

* За даними Треста зеленого господарства,

5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду

Важливим завданням для лісогосподарського комплексу є лісовідновлення. Основні показники по лісорозведенню в області виконані. Динаміка лісовідновлення, лісорозведення та створення захисних лісонасаджень за останні роки наведена в таблиці.

Лісовідновлення, лісорозведення та створення захисних насаджень у 2013 році)

Таблиця 5.18

	Відтворення лісів			Переведення у вкриті лісовою рослинністю землі	Переведення ділянок з природним поновленням у вкриті лісовою рослинністю землі
	Усього	Садіння і висівання лісу	Природне поновлення лісу		
1	2	3	4	5	6
Всі органи управління	2893,3	1178,0	1715,3	1138,4	946,9
Міністерство аграрної політики України	891,1	434,4	456,7	447,4	173,9

Продовження таблиці

Міністерство охорони навколишнього природного середовища України	-	-	-	-	-
Державне агентство лісових ресурсів України	2002,2	743,6	1258,6	691,0	773,0

З метою посилення контролю за виконанням Закону України “Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону” та забезпечення сталого розвитку лісового господарства, вдосконалення державного управління у сфері охорони, захисту та відтворення лісів, збереження цінних природних ландшафтів, умов відтворення високопродуктивних стійких насаджень, екологічних і рекреаційних властивостей Буковинських Карпат, посилення екологічного контролю за заготівлею деревини лісокористувачами області за поданням держуправління було прийнято відповідне розпорядження облдержадміністрації.

Протягом звітної періоду Державною екологічною інспекцією на території області здійснено 60 перевірок щодо дотримання вимог Лісового кодексу України, Земельного кодексу України, Законів України “Про охорону навколишнього природного середовища” та ін. В результаті порушення вимог природоохоронного законодавства до адміністративної відповідальності притягнуто 441 особа на суму 50,558тис.грн. Виставлено 46 претензії та позовів в розмірі 2065,393тис.грн. Загальна сума розрахованих збитків становить 2297,870тис.грн. Найбільш грубі порушення чинного природоохоронного законодавства виявлені на території:

-ДП “Хотинське держспецлісництво АПК” - незаконна порубка дерев, скоєна невідомими особами. Розмір шкоди заподіяний лісу становить 40509,5 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в УБОЗ УМВС України у Чернівецькій області

-ДП “Чернівецьке лісове господарство” Валя-Кузьмінське лісництво - незаконна порубка дерев, скоєна невідомими особами. Розмір шкоди заподіяний лісу становить 29065 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в Глибоцький РВ УМВС України в Чернівецькій області.

-Карпатський ДСЛ АПК - незаконна порубка дерев, скоєна невідомими особами. Розмір шкоди заподіяний лісу становить 67097,73 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в УСБУ в Чернівецькій області

-ДП “Берегометське ЛМГ” Вашківцеве лісництво – незаконна порубка дерев, скоєна невідомими особами протягом 2011-2013 років. Розмір шкоди заподіяний лісу становить 284774 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в Вижницький РВУМВС в Чернівецькій області;

- ДП “Путильський ЛГ” Путильське лісництво – незаконна порубка дерев, скоєна невідомими особами протягом 2011-2013 років. Розмір шкоди заподіяний лісу становить 450539 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені УСБУ в Чернівецькій області;

-ДП “Хотинське ЛГ” - незаконні порубки дерев. Розмір шкоди заподіяної лісу становить – 74,182 тис. грн. Матеріали для подальшого реагування та притягнення винних осіб передано УМВС України в Чернівецькій області;

- Служба автодоріг у Чернівецькій області – незаконна порубка дерев в смугах відводу автомобільних доріг, скоєна невідомими особами протягом 2013 року. Розмір шкоди заподіяний лісу становить 361345 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в Чернівецької міжрайонної прокуратури за додержанням законів у природоохоронній сфері.

-ДП “Путильський ЛГ” Шепітське лісництво - незаконна порубка дерев, скоєна працівниками лісництва. Розмір шкоди заподіяний лісу становить 510125 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в УБОЗ УМВС України у Чернівецькій області.

-Вижницький держспецлісгосп АПК (2 справи) - незаконна порубка дерев, скоєна невідомими особами. Розмір шкоди заподіяний лісу становить 117717 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені п правоохоронні органи.

-Карапчівська сільська рада Вижницького району – незаконна порубка дерев за межами населеного пункту, скоєна невідомими особами. Розмір шкоди заподіяний лісу становить 86094 грн.

-ДП “Сторожинецький ЛГ” В.Петрівецьке лісництво - незаконна порубка дерев, скоєна працівниками лісгоспу в ході проведення лісозаготівельних робіт при проведенні санітарно-вибіркової рубки 2013 року. Розмір шкоди заподіяний лісу становить 84926,17 грн. Матеріали для подальшого реагування направлені в прокуратуру Чернівецької області

Відповідно до вимог законів України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про рослинний світ” та “Про червону книгу України” на території області з 11 лютого по 15 червня 2013 року організовано проведення операції “Первоцвіт-2013”. З цією метою Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області видано 11.02.2013 року наказ за №35 згідно якого розроблено план-графік проведення спільних рейдових перевірок в якому, в обов’язковому порядку залучені працівники УМВС в Чернівецькій області, лісової охорони, засобів масової інформації та громадськості. Організовано рейдові бригади для перевірки місць зростання та ймовірної торгівлі ранньоквітучими рослинами згідно затвердженого графіку. Підготовлено та направлено до місцевих органів виконавчої влади відповідні листи щодо прийняття рішень по охороні дикоростучих, декоративних рослин, заборони торгівлі на ринках та поза їх межами. Спільно з працівниками органів УМВС в Чернівецькій області, лісової охорони здійснено 23 перевірки території лісового фонду на предмет виявлення фактів незаконного вилучення об’єктів рослинного світу та місць їх реалізації, за виявлені порушення складено 2 протоколи. Матеріали про проведення операції “Первоцвіт-2013” направленні в засоби масової інформації для інформування населення і попередження випадків вилучення та реалізації первоцвітів.

Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області вжито ряд заходів щодо ефективної організації проведення у передноворічний період перевірок здійснення державного контролю щодо охорони хвойних насаджень від самовільних рубок на територіях селекційних плантаціях, ділянках

особливо-цінних і інтродуктивних хвойних порід, лісових масивах, які примикають до населених пунктів, автодоріг, залізниць та на територіях природно заповідного фонду. З цією метою, інспекцією, виданий наказ “Про організацію та проведення операції “Новорічна ялинка” у передноворічний період 2014 року” та підготовлено Комплексний план оперативних рейдових перевірок при здійсненні операції “Новорічна ялинка” представниками Держекоінспекції у Чернівецькій області, УМВС України у Чернівецькій області, Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства, засобів масової інформації.

Належна природоохоронна робота здійснена в місцях збору, шляхах перевезення, ринках збуту, пунктах пропуску на державному кордоні. На авто- та залізничних станціях, ринках міст та населених пунктах, організовано, спільно з працівниками УМВС, цільові перевірки на предмет виявлення фактів перевезення та реалізації рідкісних видів ранньоквітучих, ендемічних і реліктових рослин, а також рослин, що знаходяться під загрозою знищення і занесених до Червоної книги України. Для недопущення торгівлі на ринках області ранньоквітучими “червонокнижними” видами рослин адміністраціям торгових закладів видано відповідні зобов’язуючі приписи. Спільно з працівниками лісової охорони здійснювались рейдові перевірки території лісового фонду в нічний час та вихідні дні на предмет виявлення фактів незаконного вилучення об’єктів рослинного світу.

Матеріали про проведення операції “Первоцвіт-2012” направлені в засоби масової інформації з метою інформування населення і попередження випадків вилучення та реалізації первоцвітів. Проведені відповідні агітаційно-пропагандистські та просвітницькі заходи в початкових, середніх та вищих навчальних закладах із залученням профільних фахівців-освітян.

З метою охорони та недопущення незаконного знищення хвойних дерев під час проведення новорічних свят та встановлення належного контролю за заготівлею, перевезенням і реалізацією новорічних ялинок, в передноворічний період 2012р., здійснено ряд відповідних заходів щодо організації та проведення операції “Новорічна ялинка”.

З метою попередження скоєння та вчасного виявлення порушень природоохоронного законодавства, в частині збереження та охорони молодих хвойних насаджень в передноворічний період 2013року через засоби масової інформації (преса, радіомовлення, телебачення) постійно інформувалось населення щодо проведення перевірок, використання штучних ялинок під час проведення новорічних свят, відповідальність за незаконне придбання чи реалізацію новорічних ялинок тощо.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Тваринний світ області різноманітний. Всього налічується 359 видів, у т. ч. ссавців - 70, птахів - 205, плазунів - 12, земноводних - 16, риб - 56.

У горах поширені благородний олень, козуля, свиня дика, ведмідь, рись, куниця лісова, горностай, білка карпатська, з птахів - глухар, тетерев, рябчик, дятли, сови та ін., з плазунів - плямиста саламандра, карпатський і альпійський тритони, гадюка, в річках - форель, харіус, лосось дунайський. Для перед гір'я характерні лісовий кіт, лисиця, заєць-русак, вовк, тхір, сліпак буковинський, білий лелека, європ. клінтух та іволга. На рівнині - ховрах, сліпак, хом'як, тхір та ін., з птахів - сиворакша, з земноводних - черепаха, з риб - сом, щука, окунь, лящ та ін. Акліматизовані ондатра, нутрія, фазан. Інтродуковані товстолобик, білий амур; реакліматизовані зубр, сіра куріпка.

5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарства

Ведення мисливського господарства здійснюється у відповідності до Законів України “Про тваринний світ”, “Про мисливське господарство та полювання”. Згідно рішення Чернівецької обласної ради мисливські угіддя загальною площею 634,8 тис. га надані 17 користувачам терміном на 15 років.

Користувачів мисливських угідь зобов'язано привести організацію території угідь у відповідність до внесених змін в матеріали упорядкування, створити спеціалізовані підрозділи для ведення мисливського господарства та укласти з обласним управлінням лісового та мисливського господарства договори про умови ведення мисливського господарства. Для поліпшення ведення мисливського господарства користувачів мисливських угідь зобов'язано створити сприятливі умови для збереження, відтворення та раціонального використання мисливської фауни, забезпечити належну охорону мисливських угідь. З цією метою в області здійснюється ряд заходів по оптимізації ведення мисливського господарства.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (голів)

Таблиця 5.19

Види мисливських тварин	2011 рік на 01.01.2012	2012 рік на 01.01.2013	2013 рік на 01.01.2014
1	2	3	4
Ведмідь	23	23	26
Заєць	14806	15349	15393
Зубр	32	32	31
Кабан	1419	1399	1405
Козуля	4857	5036	5176
Олень	669	647	652

Зокрема, впорядкування мисливських угідь області здійснено Київською лісовпорядкувальною експедицією одночасно з лісовпорядкуванням.

З метою підвищення оптимальної чисельності мисливських тварин в області здійснено комплекс біотехнічних заходів по двох напрямках: забезпечення якісного поліпшення мисливських угідь і росту поголів'я диких тварин та підвищення кормових та захисних властивостей угідь. Задіяно понад 100 га кормових біополів (з конюшини, вівса, кукурудзи, топінамбура).

Добування основних видів мисливських тварин

Таблиця 5.20

Рік	Види мисливських тварин	Затверджений ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано ліцензій	Причина невикористання
1	2	3	4	5	6	7
2010	Олень	34	59	21	2	
	Кабан	269	420	158	18	
	Козуля	270	417	228	17	
2011	Олень	36	49	24	2	нереалізовано
	Кабан	288	432	182	5	нереалізовано
	Козуля	301	470	250	1	нереалізовано
2012	Олень	36	43	20	1	нереалізовано
	Кабан	260	365	159	16	нереалізовано
	Козуля	318	498	243	7	нереалізовано
2013	Олень	30	46	21	-	
	Кабан	264	386	160	12	нереалізовано
	Козуля	326	510	270	1	нереалізовано
	Заєць			1533		

Основними факторами, що негативно впливають на стан відтворення та перебування диких тварин, є:

- погіршення умов перебування мисливських тварин у зв'язку зі значним посиленням антропогенного фактору, паювання сільськогосподарських угідь, знищення місць відтворення диких птахів та звірів (повсюдне випалювання очерету, торішніх трав у весняний період, випас худоби в сезон тиші), недостатня площа захисних реміз тощо.

- погіршення фінансово-економічного стану населення, економічна нестабільність в суспільстві, які різко вплинули на охорону мисливських угідь та значне поширення такого явища, як браконьєрство, особливо в нічний час.

Протягом 2013 року на території Чернівецької області селекційного та діагностично-вибіркового відстрілу не проводилось, немає також перевищення лімітів добування диких тварин.

В області планується робота по розповсюдженню неаборигенних видів тварин та створення відповідних умов для мешкання рідкісних, зникаючих видів тварин.

Органами рибоохорони неодноразово порушувалось питання про складні умови для відтворення водних живих ресурсів, які склались на Дністровському водосховищі. Погані умови для відтворення фітофілів, а саме: відсутність нерестових площ та коливання рівня води в нерестовий період, призводять до зменшення чисельності ляща, коропа. Щодо відтворення білизни, клепця, рибця то нерестилища цих видів знаходяться за межами водосховища, де коливання рівня води не є відчутними.

Динаміка вилову риби

Таблиця 5.21

Рік	Водний об'єкт	Затверджений ліміт вилов, (т)	Фактичний вилов, (т)
1	2	3	4
2010	Дністровське водосховище	50* (19,75)**	-
2011	-“-	65* (43,68)***	-
2012	-“-	20,450	4,973
2013	-“-	21,7	11,907

* - загальний ліміт затверджений на Дністровське водосховище наказом Мінагрополітики та Мінекології

** - квота виділена користувачу СТЗОВ “Дністрівське” у 2010р. Інформація щодо виділення квот іншим користувачам у Чернівцідержрибоохорона відсутня;

*** - квоти видані користувачам на Дністровському водосховищі по всіх областях (всього 5 користувачів: 1 – Вінницька обл., 3 – Хмельницька обл., 1- Чернівецька обл.).

Загальний ліміт розподіляється між користувачами на квоти та в будь-якому випадку залишається резерв ліміту, який може розподілятися при необхідності виділення додаткової квоти користувачам.

У 2011 році згідно наказу Державного агентства рибного господарства України (далі – Держрибагенство України) від 12.07.2011 №105 на Чернівцірибоохорону покладено обов'язки по збору та узагальненню інформації по промислових показниках користувачів на Дністровському водосховищі.

Обласною екологічною інспекцією розроблений, затверджений та виконаний план-графік у 2013 році проведення спільних перевірок по охороні та збереженню рибних запасів, під час проведення акції “Нерест”.

За період 2005-2013 років проведено відповідну роботу в плані штучного відтворення водних живих ресурсів у водоймах області.

Кількість виявлених фактів браконьєрства

Таблиця 5.22

Кількість виявлених фактів браконьєрства	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Виявлено фактів браконьєрства, од.	820*	5	573 **

*За даними обласного управління лісового та мисливського господарства, обласної державної екологічної.

**За даними обласної державної екологічної та управління Чернівцірибоохорони.

Відповідно до наказу Головного Державного управління рибоохорони та регулювання рибальства у Чернівецькій області квітень, травень, червень 2012 року були оголошені місяцями охорони нерестуючої риби. Було заборонено проведення у рибогосподарських водних об'єктах Чернівецької області та в їх прибережних захисних смугах днопоглиблювальних, вибухових, бурових, сейсмологічних робіт, видобуток гравію та піщано-гравійної суміші та інших робіт, що можуть негативно впливати на проходження нересту водних біоресурсів. Затверджений перелік ділянок, що визначені нерестилищами у нерестовий період 2012 року. Заборонено на вказаних ділянках пересування

всіх плавзасобів, окрім суден спеціально уповноважених органів, які здійснюють охорону водних живих ресурсів та рятувальних служб на місцях, за винятком установлених суднових ходів.

5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів України

Види фауни, що охороняються

Таблиця 5.23

	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Загальна чисельність видів фауни , од,	10500	10500	10500	10500
% до загальної чисельності видів України	23,00	23,00	23,00	23,00
Види фауни, занесені до Червоної книги України, од,	118	118	118	118
Види фауни, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од,	16	16	16	16
Види фауни, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од,	69	69	69	69
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од,	0	0	0	0
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од,	0	0	0	0
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження кажанів в Європі (EUROBATS), од,	10	10	10	10

Перелік видів фауни, що охороняються, в регіоні (станом на 01.01.2014 року)

Таблиця 5.24

Назва виду (звичайна і наукова)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейський червоний список
1	2	3	4	5	6	7	8
П'явка медична (<i>Hirudo medicinalis</i> (L.))	+	+	+				+
Широкопалий рак (<i>Astacus astacus</i> (L.))	+	+					+
Красуня-діва (<i>Calopteryx virgo</i> (L.))	+						
Дозорець-імператор (<i>Anax imperator</i> (L.))	+						
Пилкохвіст український (<i>Poecilimon ukraineus</i> (Bey-Bienko))	+						
Дибка степова (<i>Saga Pedo</i> (Pallas))	+	+					+
Веснянка велика (<i>Perla maxima</i> (S.))	+						
Кошеніль польська (<i>Porphyrophora polonica</i> (L.))	+						
Красотіл пахучий (<i>Calosoma sycophanta</i> (L.))	+						+
Жук-самітник (<i>Osmoderma eremita</i> (Scopoli.))	+	+					+
Жук-олень (<i>Lucanus cervus</i> (L.))	+	+					
Вусач великий дубовий західний (<i>Cerambyx cerdo cerdo</i> (L.))	+	+					+
Розалія альпійська (<i>Rosalia alpina</i> (L.))	+	+					+
Вусач мускусний (<i>Aromia moschata</i> (L.))	+						
Морімум темний (<i>Morimus funereus</i> (Mulsant.))	+						+
Вусач-червонокрил Келлера (<i>Purpuricenus kaehleri</i> (L.))	+						
Вусач земляний хрестоносець (<i>Dorcadion equestre</i> (Laxm.))	+						

Махаон (Papilio machaon (L.))	+					
Подалірій (Iphiclides podalirius (L.))	+					
Поліксена (Zerynthia polixena (D., Schifer))	+	+				+
Аполлон (Parnassius Apollo (L.))	+	+	+			+
Мнемозина (Parnassius mnemosyne (L.))	+	+				+
Стрічкарка тополева (Limenitis populi (L.))	+					
Райдужниця велика (Apatura iris (L.))	+					
Ванесса чорно-руда (Nymphalis xanthomelas (E.))	+					
Ванесса фая-біле (Nymphalis l-album (Esper.))	+					
Люцина (Hamearis lucina (L.))	+					
Чорнушка Манта, (Erebia manto (D.))	+					
Сінниця Геро (Coenonympha hero (L.))	+	+				+
Синявель мелеагр (Polymnatus daphnis (D., Sch.))	+					
Бражник Мертва голова (Acherontia atropos (L.))	+					
Бражник скабіозо вий (Nemaris tityus (L.))	+					
Бражник олеандровий (Daphnis nerii (L.))	+					
Бражник Прозерпіна (Proserpinus Proserpina (Pall.))	+	+				+
Сатурнія мала, (Eudia pavonia (L.))	+					
Сатурнія середня (Eudia spini (D., Schiff.))	+					
Сатурнія руда, (Aglia tau (L.))	+					
Стрічкарка блакитна (Catocala fraxini (L.))	+					
Стрічкарка орденська малинова (Catocala sponsa (L.))	+					
Совка сокиркова (Periphanes delphinii (L.))	+					
Пістрянка весела (Zygaena laeta (Hubn.))	+					
Ведмедиця велика (Pieris matronula (L.))	+					
Ведмедиця Гера, (Callimorpha quadripunctata (P.))	+					
Ведмедиця-хазяйка (Callimorpha dominula (L.))	+					
Ведмедиця червонокрапкова ((Utetheisa pulchella (L.)))	+					
Орусус паразитичний (Orussus abietinus (Scopoli))	+					
Каламеута жовта (Calameuta idolon (Rossi))	+					
Сіобла бальзамінова ((Siobla sturmi (Klug)))	+					
Сколія-гігант (Scolia maculate (Drury))	+					
Сколія степова (Scolia hirta (Schränk))	+					
Мелітурга булавовуса (Melitturga clavicornis (Latreil))	+					
Родітоїдес сірий (Rhopitoides canus (Eversm.))	+					
Бджола-листоріз округла ((Megachile rotundata (F.)))	+					
Ксилокопа фіолетова ((Xylocopa violacea (L.)))	+					
Ксилокопа звичайна (Xylocopa valga (G.))	+					
Джміль моховий ((Bombus muscorum (F.)))	+					
Джміль пахучий ((B. fragrans (Pall.)))	+					
Джміль глинистий ((B. argillaceus (Scop.)))	+					
Джміль пластинчастозубий ((B. Serrisquama F. Morawitz))	+					
Джміль вірменський ((B. armeniacus (Radoszkowski)))	+					
Джміль яскравий ((B. pomorum (Panzer)))	+					
Джміль лезус ((B. laesus F. Morawitz))	+					
Хондріна вів'яна (Chondrina avenacea (B.))	+					
Мінога угорська ((Eudontomyzon danfordi (Regan)))	+					
Мінога Українська (Eudontomyzon mariae (B.))	+	+				+
Стерлядь ((Acipenser ruthenus L.))	+					
Пічкур дунайський довговусий ((Gobio uranoscopus (Agassiz)))	+					
Вирезуб ((Rutilus frisii (Nordm.)))	+					
Умбра ((Umbra krameri Walbaum))	+					
Лосось дунайський (Hucho hucho (L.))	+	+				+
Харіус європейський ((Thymallus thymallus (L.)))	+					
Йорж смугастий ((G. schraetser (L.)))	+					
Чоп малий (Zingel streber streber (S.))	+	+				+
Чоп великий ((Z. zingel (L.)))	+					
Тритон карпатський (Triturus montandoni (B.))	+	+				
Тритон гірський, (Triturus alpestris (L.))	+	+				
Саламандра плямиста (Salamandra salamandra (L.))	+	+				
Жаба прудка ((Rana dalmatina Bonap.))	+					
Полоз лісовий, (Elaphe longissima (L.))	+	+				
Мідянка (Coronella austriaca (L.))	+	+				
Гадюка степова ((Vipera ursini (Bonap.)))	+	+				
Лелека чорний (Plegadis falcinellus (L.))	+	+	+			
Шуліка рудий (Milvus milvus (L.))	+	+	+			+
Лунь польовий ((C. macrourus (S. G. Gm.)))	+	+	+			
Зміїд, крачун (Circus gallicus (G.))	+	+	+			
Орел-карлик (Hieraeetus pennatus (G.))	+	+	+			
Підорлик малий (Aquila pomarina (C.L.))	+	+	+			
Беркут, (Aquila chrysaetos (L.))	+	+	+			
Балабан ((Falco cherrug Gray))	+	+	+			
Глухар, (Tetrao urogallus (L.))	+	+				
Журавель сірий (Grus grus (L.))	+	+				
Пугач (Bubo bubo (L.))	+	+	+			

Продовження таблиці

Сич волохатий (<i>Aegolius funereus</i> (L))	+	+	+				
Сичик-горобець (<i>Glaucidium passerinum</i> (L))	+	+	+				
Сова довгохвоста (<i>Strix uralensis</i> (P))	+	+	+				
Сорокопуд сірий, (<i>Lanius excubitor</i> (L))	+	+					
Корольок червоноголовий (<i>Regulus ignicapillus</i> (T))	+						
Бурозубка альпійська (<i>Sorex alpinus</i> (S))	+	+					
Мідиця альпійська (<i>Sorex alpinus</i> Schinz))	+	+					
Кутора мала, (<i>Neomys anomalus</i> (C))	+	+					
Підковоніс великий ((<i>Rhinolophus ferrumequinum</i> (Schreb.)))	+	+					
Підорлик малий (<i>Aquila pomarina</i> (C.L.))	+	+					
Нічниця довговуха ((<i>M. bechsteini</i> (Kuhl)))	+	+					
Нічниця триколірна ((<i>M. emarginatus</i> (E. Geoffroy)))	+	+					
Нічниця Наттерера, (<i>Myotis nattereri</i> (K))	+	+					+
Вухань звичайний ((<i>Plecotus auritus</i> (L.)))		+					+
Вухань австрійський ((<i>P. austriacus</i> (Fischer)))		+					+
Вечірниця дозріла ((<i>Nyctalus noctula</i> (Schreber)))		+					
Негопир карликовий ((<i>Pipistrellus pipistrellus</i> (Schreber)))		+					
Кажан пізній ((<i>Eptesicus serotinus</i> (Schreber)))		+					
Широковух європейський ((<i>Barbastella barbastellus</i> (Schreb.)))	+	+					
Водяна полівка мала (<i>Arvicola terrestris shermani</i> (S))	+						
Вовк ((<i>Canis lupus</i> L.))		+					+
Ведмідь бурий ((<i>Ursus arctos</i> L.))		+					+
Горностай (<i>Mustela erminea</i> (L))	+	+					
Норка європейська, (<i>Mustela (Lutreola) lutreola</i> (L))	+	+					
Тхір степовий ((<i>M. eversmanni</i> Lesson))	+	+					
Борсук (<i>Meles meles</i> (L))	+	+					
Видра річкова (<i>Lutra lutra</i> (L))	+	+	+				+
Кіт лісовий (<i>Felis silvestris</i> (S))	+	+	+				
Рись звичайна (<i>Lynx lynx</i> (L))	+	+	+				+
Білка ((<i>Sciurus vulgaris</i> L.))		+					
Ховрах європейський ((<i>Spermophilus citellus</i> (L.)))	+	+					
Ховрах крапчастий ((<i>S. suslicus</i> (Güld.)))		+					
Вовчок лісовий ((<i>Dryomys nitedula</i> (Pall.)))		+					
Вовчок сірий ((<i>Myoxus glis</i> (L.)))		+					
Сліпак буковинський ((<i>Spalax graecus</i> Nehr.))	+	+					+
Хом'як ((<i>Cricetus cricetus</i> (L.)))		+					
Зубр (<i>Dison bonasus</i> (L))	+	+					+
Лунь степовий ((<i>C. macrourus</i> (S. G. Gm.)))	+	+	+				
Усього:	118	68	18	0	0	0	26

5.3.4. Інвазивні види тварин та їх вплив на аборигенне біорізноманіття

На території області відсутні інвазивні види тварин.

5.3.5. Заходи, щодо збереження тваринного світу

В сфері охорони, використання та відтворення тваринного світу Інспекцією проведено 35 перевірок територій мисливських господарств області щодо дотримання вимог Закону України «Про мисливське господарство та полювання», «Про тваринний світ». В результаті порушення вимог природоохоронного законодавства до адміністративної відповідальності притягнуто 26 осіб на суму 3,077 тис. грн. У 2012 році було проведено лише 13 перевірок, до адмінвідповідальності притягнуто 10 осіб на суму 1,020 тис. грн.

Найбільш грубі порушення чинного природоохоронного законодавства виявлені на території:

1. ДП “Берегометське ЛМГ” - добування без спеціального дозволу двох оленів благородних (територія зоологічного заказника місцевого значення “Зубровиця”. Розмір відшкодування шкоди заповідної території природно-

заповідного фонду становить 4,000 тис. грн. Інспекцією направлено лісомисливському господарству претензію для добровільного відшкодування заподіяної шкоди.

За порушення вимог природоохоронного законодавства в частині використання та відтворення водних живих ресурсів проведено 35 перевірки, з них 27 рейдових перевірок в частині вжиття заходів недопущення браконьєрства на водоймах області. До адміністративної відповідальності притягнуто 36 осіб та накладено адміністративних стягнень на суму 4,697 тис. грн. За виявлені порушення в частині незаконного добування риби Інспекцією підготовлено та направлено 7 претензій для добровільного відшкодування заподіяної шкоди на суму 9,673 тис. грн.

З метою посилення державного контролю за станом охорони, використання і відтворення рибних та інших живих водних ресурсів Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області у ході реалізації операції “Нерест – 2013” розроблено та затверджено план-графік проведення спільних рейдових перевірок із органами УМВС області, рибінспекції, обласної ради УТМР та громадськості. Створено оперативні групи, які належним чином забезпечено транспортними та плавучими засобами, паливно-мастильними матеріалами, форменим одягом, тощо. Встановлено постійний контроль за використанням водних живих ресурсів, в тому числі за проведенням контрольних, науково-дослідних та науково-промислових ловів. Через засоби масової інформації населення області проінформовано про встановлення весняно-літньої заборони та обмеження на вилов риби та інших водних живих ресурсів. За період нересту 2013 року інспекцією в межах своїх повноважень виявлено та вилучено 27 незаконних знарядь лову водних живих ресурсів (сітки, перемети) загальною протяжністю біля 3 км.

23 серпня 2013 року на території Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області відбулася прес-конференція по підсумках роботи Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області в частині екологічного контролю за охороною, використанням та відтворенням водних живих ресурсів.

В рамках прес-конференції було проведено утилізацію 3 000 м незаконних знарядь лову вилучених в ході проведення перевірок на водоймах області.

5.4. Природоохоронні території та об'єкти

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

Сьогодні до проблем розвитку природно-заповідної справи привернута серйозна увага на всіх рівнях законодавчої та виконавчої влади. Стратегічним завданням є підвищення ступеня заповідності до екологічно обґрунтованих показників. Особливої актуальності питання збільшення заповідності території Чернівецької області набувають у контексті “Конвенції про захист довкілля та сталий розвиток у Карпатському регіоні”, де основний наголос зроблено на скороченні обсягів втрат біотичного та ландшафтного різноманіття. Територія Буковини, як складова Карпатської системи, входить до ланки європейської

екологічної мережі, а тому на неї поширюються всі міжнародні зобов'язання України з цього питання.

Впровадження положень Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, передбачаючи створення та підтримання Карпатської мережі природоохоронних територій. У Буковинських Карпатах та Передкарпатті, що мають значний потенціал цінних та унікальних територій, тому питання особливо актуальне.

В межах області нараховується 331 заповідна територія та об'єкт, загальною площею понад 103 тис. га, що складає 12,8% території області (загальний показник по Україні – 5,9 % територій) із них - 25 об'єктів мають загальнодержавне значення, а саме: національні природні парки «Вижницький», «Черемоський» та «Хотинський», 10 заказників, 9 пам'яток природи, 2 дендропарки та Чернівецький ботанічний сад.

Держу правлінням та Департаментом екології та туризму у звітному році велась постійна робота з розширення площі природно-заповідного фонду та удосконалення роботи вже створених національних природних парків.

Зокрема, враховуючи прикордонне розміщення Чернівецької області, на сьогоднішній день вивчається можливість створення білатерального заповідника на базі національного природного парку «Черемоський», прилеглого ландшафтного заказника «Чивчино-Гринявський» Івано-Франківської області й окремих територій національного парку «Родна» Румунії. Крім цього є перспектива розширення НПП «Хотинський» за рахунок акваторії Дністровського водосховища та р.Дністер в Заставнівському районі, а також низки об'єктів та територій місцевого значення. Розширення НПП «Черемоський» буде здійснюватись за рахунок РЛП «Черемошський» та лісів Карпатського ДСЛГ АПК Путильського району. Також вивчається можливість створення на базі зоологічного заказника місцевого значення «Зубровиця» національного природного парку або приєднання його до НПП «Вижницький».

Досить актуальним є розвиток на території НПП центрів екологічної освіти та виховання. Для цього є вже певні напрацювання, зокрема створення еколого-просвітницького центру в НПП «Вижницький». Перспективним є створення в НПП «Хотинський» експозиції іхтіофауни басейну річки Дністер та музею дикої природи під відкритим небом на Путильщині.

Динаміка структури природно-заповідного фонду (Чернівецька область)

Таблиця 5.25

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2012 року		На 01.01.2013 року		На 01.01.2014 року	
	Кількість, од,	площа, га	Кількість, од,	площа, га	Кількість, од,	площа, га
1	2	3	4	5	6	7
Природні заповідники	0	0	0	0	0	0
Біосферні заповідники	0	0	0	0	0	0
Національні природні парки	3	27801,6	3	27801,6	3	27801,6
Регіональні ландшафтні парки	2	36473,3	2	36473,3	2	36473,3
Заказники загальнодержавного значення	10	1261,8	10	1261,8	10	1261,8

Продовження таблиці

Заказники місцевого значення	47	42875,1	47	42875,1	47	42875,1
Пам'ятки природи загальнодержавного значення	9	192,1	9	192,1	9	192,1
Пам'ятки природи місцевого значення	175	606,76	175	606,76	175	606,76
Заповідні урочища	38	1072,5	38	1072,5	38	1072,5
Ботанічні сади загальнодержавного значення	1	3,5	1	3,5	1	3,5
Ботанічні сади місцевого значення	0	0	0	0	0	0
Дендрологічні парки загальнодержавного значення	2	22,3	2	22,3	2	22,3
Дендрологічні парки місцевого значення	4	41,2	4	41,2	4	41,2
Зоологічні парки загальнодержавного значення	0	0	0	0	0	0
Зоологічні парки місцевого значення	0	0	0	0	0	0
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	0	0	0	0	0	0
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	40	243,9	40	243,9	40	243,9
РАЗОМ	331	110594,06	331	110594,06	331	110594,06
Фактична площа ПЗФ *	-	103598,3	-	103598,3	-	103598,3
% фактичної площі ПЗФ від площі АТО	-	12,8	-	12,8	-	12,8

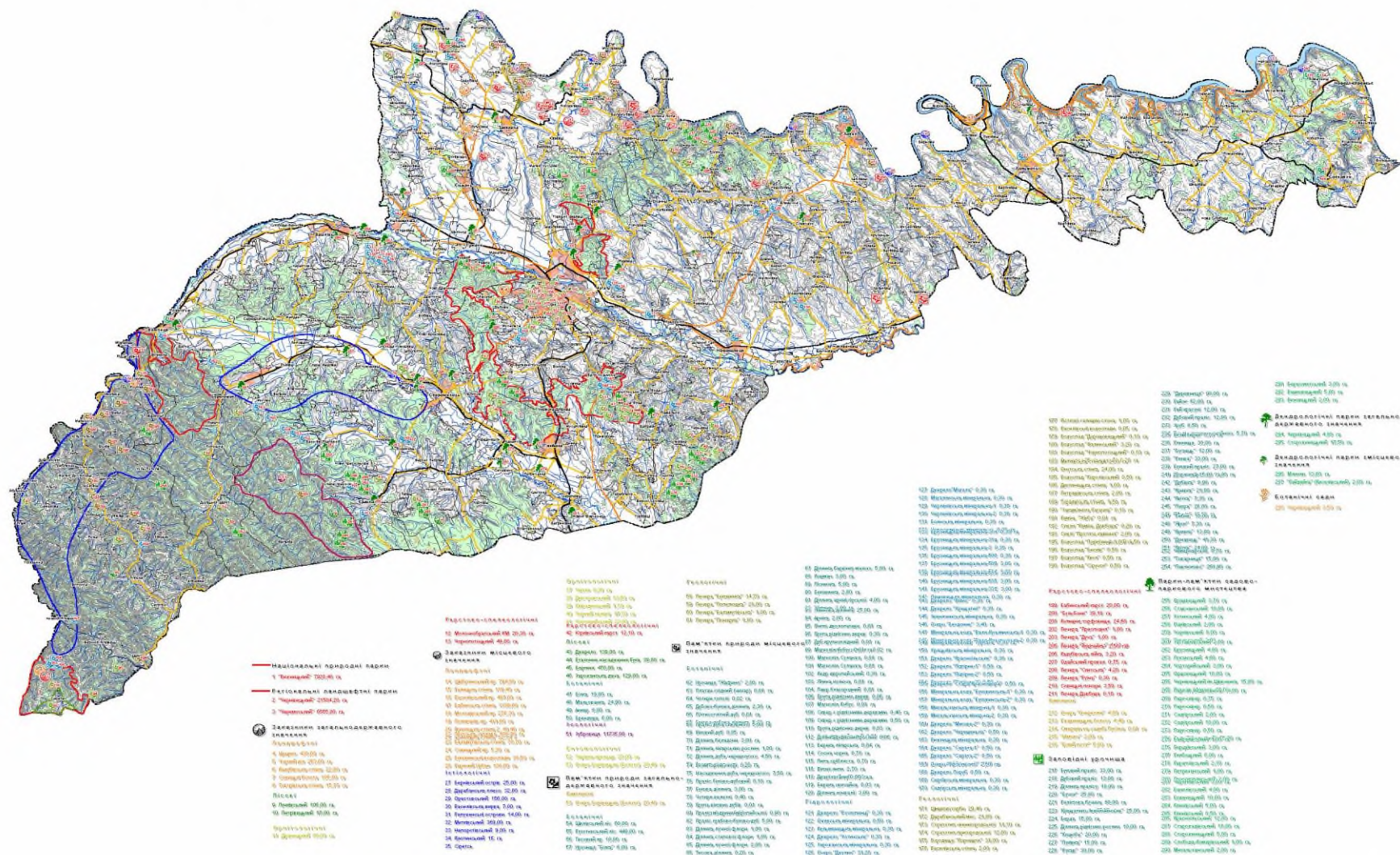
Для забезпечення виконання Закону України “Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки”, Указу Президента України від 23.05.2005 року № 838 “Про заходи щодо подальшого розвитку природно-заповідної справи в Україні” у 2008 році проведена інвентаризація об'єктів ПЗФ області і рішенням Чернівецької обласної ради від 24.09.2008 р. №230-22/08 затверджено реєстр територій та об'єктів природно-заповідного фонду Чернівецької області. Відповідно до Положення про Департамент екології та туризму та на виконання вищезазначених документів, з метою створення реєстру територій та об'єктів природно-заповідного фонду Чернівецької області згідно наказу від 03.06.2013 р. № 9 проводиться інвентаризація об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення Чернівецької області.

З метою збереження рідкісних видів рослинного світу, відповідно до вимог законів України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про рослинний світ” та “Про червону книгу України” на території області з 11 лютого по 15 червня 2013 року організовано проведення операції “Первоцвіт-2013”. З цією метою Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області видано 11.02.2013 року наказ за №35 згідно якого розроблено план-графік проведення спільних рейдових перевірок в якому, в обов'язковому порядку залучені працівники УМВС в Чернівецькій області, лісової охорони, засобів масової інформації та громадськості. Організовано рейдові бригади для перевірки місць зростання та ймовірної торгівлі

ранньоквітучими рослинами згідно затвердженого графіку. Підготовлено та направлено до місцевих органів виконавчої влади відповідні листи щодо прийняття рішень по охороні дикоростучих, декоративних рослин, заборони торгівлі на ринках та поза їх межами. Спільно з працівниками органів УМВС в Чернівецькій області, лісової охорони здійснено 23 перевірки території лісового фонду на предмет виявлення фактів незаконного вилучення об'єктів рослинного світу та місць їх реалізації, за виявлені порушення складено 2 протоколи. Матеріали про проведення операції “Первоцвіт-2013” направленні в засоби масової інформації для інформування населення і попередження випадків вилучення та реалізації первоцвітів. держуправлінням та держекоінспекцією організовано та проведено операцію “Первоцвіт-2013”. Відповідна оперативна робота здійснювалася в місцях збору, шляхах перевезення та ринках збуту, пунктах пропуску на державному кордоні.

Хід та результати проведення операції “Первоцвіт” висвітлювалися обласними телерадіокомпаніями, місцевою пресою. Проведені відповідні агітаційно-пропагандистські та просвітницькі заходи в початкових, середніх та вищих учбових закладах із залученням профільних фахівців-освітян.

До участі в заходах в рамках операції “Первоцвіт” залучалися студенти Чернівецького національного університету, природоохоронна дружина Чернівецького факультету Національного технічного університету “Харківський політехнічний університет”, члени громадських екологічних організацій “Паросток”, “Зелений світ Буковини”, буковинської філії Національного екоцентру “Крона”, екотурклубу “Сталкер”, “Буквиця” та ін.

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

В межах Чернівецької області відсутні водно-болотні угіддя міжнародного значення.

5.4.3. Біосферні резервати та об'єкт Всесвітньої природної спадщини

На даний час на території регіону відсутні біосферні резервати та об'єкти Всесвітньої спадщини.

5.4.4. Формування української частини Смарагдової мережі Європи

Смарагдові об'єкти, це такі території, на яких мешкають види рослин, мешкають або перебувають тимчасово види тварин та знаходяться оселища (біотопи), що охороняються Бернською конвенцією, та відповідають іншим умовам, щоб територія могла отримати статус Смарагдового об'єкта. Тобто це ті види і оселища, які мають дуже високу міжнародну цінність, підтверджену урядами 49 країн та Європейським Союзом, які підписали конвенцію.

Екологічна мережа є комплексною, багатофункціональною природною системою, до основних функцій якої належить збереження біорізноманіття, стабілізація екологічної рівноваги, підвищення продуктивності ландшафтів, покращення стану довкілля, перехід до збалансованого сталого розвитку регіону.

Об'єктами екомережі є території, які багаті на природне, генетичне, популяційне, видове, ценотичне та екосистемне різноманіття, прилеглі до них території з рідкісними видами та угрупованнями, заповідні території різних рангів, потенціальні до заповідання території, озера, річки, прибережні зони морів, самобутні культури землеробства і утворені ними ландшафти, історична і культурна спадщина, головні міграційні шляхи, місця масового розселення видів, території з різного ступеня зміненою рослинністю і навіть знищеною, що придатні для з'єднання центрів різноманіття.

Основними принципами дослідження біорізноманіття при формуванні екомережі є цілісність території, пріоритетність об'єктів дослідження, рівнева неперервність, єдність. Принцип цілісності території передбачає дослідження біорізноманіття всієї сукупності географічних комплексів різних рівнів, від ландшафтів до груп ландшафтів, які є складовими фізико-географічних областей. Принцип пріоритетності передбачає відбір об'єктів з позицій рідкісності, унікальності, типовості, потреб збереження і відновлення, запобігання загрози зникнення. Принцип рівневої неперервності передбачає вивчення біорізноманіття на всіх рівнях її організації. Принцип єдності орієнтує на дослідження біорізноманітності за єдиними методами з урахуванням факторів ризику.

5.5. Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон

Одним із стратегічних напрямків розвитку регіону є пріоритетне освоєння його рекреаційного потенціалу. Для підтвердження обґрунтованості такого вибору можна навести наступні основні аргументи.

Карпати мають потужний потенціал для розвитку різних видів туризму. Мальовничі ландшафти, рельєф створюють сприятливі умови для короткотривалого відпочинку. Карпати не мають альтернативи на Україні щодо розвитку гірськолижного спорту на рівні світових стандартів.

Екологічний феномен території. З одного боку, природа Карпат у порівнянні з іншими регіонами зазнала менших втрат і в багатьох місцях зберегла свій первісний стан, однак враховуючи винятково важливе клімато- і водорегулююче значення Карпат як для України, так і для сусідніх європейських держав, гостро стоїть питання збереження унікальної природи цього краю. З іншого боку, звичайно, при забезпеченні екологічної безпеки Карпат, необхідно створювати туристичну інфраструктуру, будувати дороги, мости, гірськолижні підйомники та ін., що дозволить залучити велику кількість гостей в регіон для відпочинку та лікування.

Чернівецька область володіє багатьма структурними компонентами рекреаційних ресурсів, являючи собою рекреаційний регіон багатопрофільного літнього і зимового, гірсько-спортивного, масового пізнавально-оздоровчого відпочинку та бальнеологічного лікування. Область має сприятливі кліматичні умови, а також високий природно-рекреаційний і курортний потенціал, який багато в чому визначає соціально-економічний профіль краю та привабливість його як для українських туристів, так і для іноземців.

Кліматичні умови сприяють використанню рекреаційних можливостей краю протягом 9-10 місяців на рік. В цілому клімат помірно континентальний, м'який, вологий. Середня кількість днів зі сніговим покривом від 80 (у рівнинній частині) до 120 (в горах), тому термін можливого користування лижними маршрутами досить тривалий. Аналіз температур свідчить, що з квітня по жовтень на території Буковини встановлюється так званий "період комфорту", найбільш сприятливий для відпочинку, протягом якого на курортах використовується кліматотерапія.

Ландшафтні ресурси Чернівецької області утворюються з особливостей гірського рельєфу і займають 600 тис. га. Площа, придатна для організації відпочинку і лікування, досягає 299 тис. га, проте на даний момент використовується менше ніж 1/5 її частина. За особливостями рельєфу область поділяється на три частини: рівнинну, передгірську та гірську. Північна рівнинна частина займає Прут-Дністровське межиріччя і лежить у межах Подільської та Хотинської височин. Поверхня прорізана мальовничими каньйоноподібними долинами річок, ярами та балками. В середній смузі, на півдні від Пруту, виділяється Чернівецька височина Цецино (537 м).

Гірська частина - Покутсько-Буковинські Карпати, які займають близько 25 % території.

Геологічні утворення Північної Буковини мають велике пізнавальне та естетичне значення. Серед них виділяються: урочище "Протяте Каміння",

печера Довбуша, скелі “Кам’яна Багачка” та “Чорний Діл”, дністровські стінки біля сіл Василів та Звенячин. Гірські масиви Буковинських Карпат створюють сприятливі можливості для розвитку альпінізму, гірськолижного, пішохідного і спортивного кваліфікаційного туризму. Унікальні гіпсові печери “Буковинка-1” та “Буковинка-2” можуть використовуватись для спелеотуризму. Поблизу села Подвірне Новоселицького району знаходиться карстова печера ”Попелюшка“, яка є третьою за величиною у Європі і добре відома фахівцям та спелеоспортсменам.

Серед природних рекреаційних угідь нашого краю чільне місце посідають водні ресурси. Глибокі долини, звивистість русел, швидка течія, нестійкий водний режим, наявність бистрин і перекатів надають особливу своєрідність річкам Буковини, і хоча, в основному, вони малосприятливі для масового відпочинку, існують широкі невикористані можливості для організації індивідуальних туристичних маршрутів та нетрадиційного екстремального туризму.

Мінералогічні ресурси Чернівецької області включають родовища мінеральних вод та грязей. З геологічною будовою (особливо в Північній Буковині) пов'язані практично невичерпні запаси лікувальних мінеральних вод найрізноманітнішого хімічного складу, що використовуються для лікування багатьох захворювань.

На сьогодні відомо понад 60 родовищ мінеральних вод, але вони недостатньо досліджені і слабо використовуються.

Здійснюється промисловий розлив столових і лікувально-столових вод - “Буковинська”, “Брусницька”, “Кельменецька”, “Валя-Кузьминська”, “Новоселицька”, “Зеленчанська” та ін. Особливо цінною вважається вода Брусницького родовища, яка містить сірчано-водневі та содові гідрокарбонатно-хлоридно-натрієві компоненти, які визначають її лікувальні властивості та профіль курорту.

Перспективними для рекреаційного використання є запаси лікувальних грязей, які характеризуються високими лікувальними властивостями.

Одним із найважливіших природних рекреаційних ресурсів Буковини є багата і різноманітна рослинність, яку представляють ліси, де переважають цінні деревостої з дуба, бука, липи. У передгір'ї розповсюджені широколистяні та змішані породи.

Таким чином, Чернівецька область має достатньо високий природно-рекреаційний потенціал, необхідний для створення вискоєфективних рекреаційно-туристичних зон. У цілому забезпеченість природними рекреаційними ресурсами 1-го кв. км території та 1-го жителя відповідно в 1,4 та 1,8 раза вищі, ніж по Україні, що знову підтверджує можливості розвитку сфери лікування та відпочинку. В таблиці нижче подані показники забезпеченості краю деякими видами цих ресурсів.

5.6. Туризм

Туристичний потенціал Буковини формується також за рахунок інших складових - історичних та архітектурних пам'яток, релігійних споруд,

пам'яток культури та мистецтва, традиційних народних промислів та ремесел тощо. Чернівецька область - одна з небагатьох областей України, яка володіє архітектурно-містобудівною спадщиною, вельми різноманітною як в етнічному, так і в хронологічному, стилістичному й типологічному відношеннях. До найцінніших належать середньовічні фортеці, муровані та дерев'яні храми унікального “хатнього” типу, окремі будівлі та їх комплекси. В області взято на державний облік 631 пам'ятку архітектури і містобудування, з яких близько 200 - загальнодержавного значення. Відомо понад 300 нововиявлених пам'яток. Пам'ятники археології включають слов'янські городища IX-X століть та древньоруські поселення XII-XIII століть. Споруди культового паломництва представлені чи не найдовершенішими зразками.

Геологічні утворення Північної Буковини мають велике пізнавальне й естетичне значення. Серед них виділяються печера Довбуша, скелі “Кам'яна багачка” та “Чорний Діл”, дністровські “стілки” біля сіл Василів і Звенячин. Гірські масиви Буковинських Карпат створюють сприятливі можливості для розвитку альпінізму, гірсько-пішохідного і спортивного кваліфікаційного туризму. Виняткові гіпсові печери “Попелюшка”, “Буковинка-1” та “Буковинка-2” можуть використовуватись для спелеотуризму.

До списку історичних міст і селищ увійшли: Вижниця, Кіцмань, Лужани, Путила, Сторожинець, Усть-Путила, Хотин, Чернівці. Найбільший інтерес в екскурсантів викликає саме обласний центр, де сконцентровані найбільш цікаві об'єкти екскурсійного огляду. Головну увагу привертає старе місто, тобто центральна частина; тут виділяється архітектурний ансамбль Чернівецького національного університету (який 28 червня 2011 був включений до найпрестижнішого списку світового надбання – Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО), муздрамтеатр, палац текстильників, приміщення міської ради та облдержадміністрації, собор Святого Духа та костюл "Серце Ісуса", церква св. Параскеви, римо-католицький храм, будівлі залізничного вокзалу та поштамту і багато інших, не менш цікавих прикладів таланту австрійських, румунських, українських майстрів. Крім того, в місті діє велика кількість музеїв та меморіальних місць, пов'язаних з життям і творчістю видатних людей Буковини та Західної Європи.

В регіоні до цього часу існують художні промисли з виробництва килимів, вишивання та виготовлення виробів з дерева. Ці промисли розвинені у центральній, південно-західній і західній частинах Чернівецької області.

Окрім природних, культурно-історичних та релігійно-мистецьких умов, туристично-рекреаційний потенціал краю визначають наступні особливості:

- зручне та вигідне географічно-транспортне положення, оскільки для України Буковина є воротами до країн Південно-Східної Європи - через регіон проходять важливі автомобільні та залізничні шляхи як державного, так і міжнародного значення. Туристи, які рухаються транзитом, досить часто зупиняються в Чернівцях для отримання різноманітних послуг - харчування, короткочасного проживання, оглядових екскурсій і т.п.

- національно-етнографічна особливість регіону, яка проявляється у своєрідній етнографічній культурі. Крім української, тут збереглась румунська, російська, польська, молдовська, вірменська, австрійська культури, відбулося

змішування народів. Це забезпечує певні переваги при встановленні економічних та культурних відносин з відповідними країнами;

- сприятлива екологічна ситуація, оскільки Чернівецька область характеризується незначною забрудненістю внаслідок Чорнобильської катастрофи та діяльності промислових підприємств;

- соціально-економічні особливості - край має порівняно низький рівень індустріалізації території, що може сприяти розширенню потенційних можливостей розвитку туристичної індустрії;

- невелика площа території, що дає змогу влаштовувати туристичні поїздки в межах 1-2 діб із врахуванням виїзду в сусідні області, які, до речі, багаті на місця культового паломництва та пам'ятки природи.

- 12,5% території Чернівецької області складає заповідний фонд, що дає можливість розвитку екологічного туризму;

- Чернівецька область розташована трьох природних зонах: гірській, передгірській та рівнинній, що є передумовою для розвитку різних видів туризму, таких як водний, пішохідний, гірський тощо.

Крім вищеперерахованих переваг, варто відзначити і той факт, що протягом останніх трьох років у Чернівцях та області спостерігається значне покращення криміногенної ситуації - за цим показником Буковина займає лідируючу позицію, як найменш криміналізований регіон України. До того ж, значно підвищився рівень розвитку ринкової інфраструктури краю, завдяки чому зростає його інвестиційна привабливість.

Аналізуючи кількісні та якісні показники рекреаційно-туристичного потенціалу, можна констатувати той факт, що Чернівецька область має потужну базу для функціонування всіх видів туризму та санаторно-курортного оздоровлення.

Всього за січень – листопад 2013 року обсяг реалізованих послуг туристичної діяльності склав 3774 тис.грн. (включаючи ПДВ).

6. Земельні ресурси і ґрунти

6.1. Структура та використання земельних ресурсів

6.1.1. Структура та динаміка змін земельного фонду

Ґрунт - основний компонент наземних екосистем, що утворився протягом геологічних епох в результаті постійної взаємодії біотичних і абіотичних факторів. Як складний біоорганомінеральний комплекс ґрунти є природною основою функціонування екологічних систем біосфери.

Важливою властивістю ґрунтів є їх родючість. Завдяки їй ґрунти є основним засобом виробництва в сільському та лісовому господарствах, головним джерелом сільськогосподарських продуктів та інших рослинних ресурсів, основою забезпечення добробуту населення. Тому охорона ґрунтів, раціональне використання, збереження та підвищення їх родючості - неодмінна умова подальшого економічного прогресу суспільства.

Земля є не тільки основним засобом виробництва у сільському господарстві, але й базисом розміщення та розвитку всіх галузей економіки. В сучасних умовах земельні ресурси зазнають все більшого техногенного впливу, посилюються ерозійні процеси та збільшується рівень їх забрудненості.

Грунти у Чернівецькій області можна об'єднати в такі основні типи та підтипи: 1) дерново-підзолисті (поверхнево-оглеєні і сильноглейові); 2) сірі опідзолені (ясно-сірі, сірі та темно-сірі); 3) чорноземи (опідзолені, глибокі та неглибокі малогумусні); 4) гідроморфні (лучні, лучно-болотні та болотні); 5) дернові; 6) гірські (буроземно-підзолисті, бурі та дерново-буроземні).

Географічне розміщення окремих ґрунтових типів і підтипів зумовлене природними ландшафтами, які на території Чернівецької області утворюють три добре виявлені зони: Карпатську гірсько-лісову, Передкарпатську височинну лісолучну і Прут-Дністровську височину лісостепову. Кожна зі згаданих зон відзначається своїм специфічним спектром ґрунтів. Наприклад, у Карпатах поширені ґрунти буроземного типу, Передкарпатті переважно ґрунти підзолистого типу, на Прут-Дністровській височині — здебільшого ґрунти чорноземного типу. У згаданій послідовності розглядаємо ґрунтовий покрив Чернівецької області.

На 1 січня 2014 р. земельний фонд області становив 809,6 тис.га, з них землі сільськогосподарського призначення - 470,1 тис, ліси та лісовкриті площі - 257,9 тис, забудовані землі -39,9 тис. га, відкриті заболочені землі 1,2 тис. га, вкрито поверхневими водами – 18,8 тис. га. Рівень розораності території становив 41,8 ,0%. Найбільший цей показник у рівнинних районах, зокрема, у Кельменецькому, Новоселицькому, Заставнівському та Кіцманському — 58,9-66,7%, тоді як у гірському Путильському - тільки 1,4%. Така відмінність пов'язана із впливом географічних чинників, зокрема, висотної поясності.

Структура земельного фонду регіону

Таблиця 6.1

Основні види земель та угідь	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2012 рік
	усього, тис, га	усього, тис, га	усього, тис, га	усього, тис, га
1	2	3	4	5
Загальна територія	809,6	809,6	809,6	809,6
у тому числі:				
Сільськогосподарські угіддя	470,6	470,4	470,2	470,1
з них:				
рілля	333,0	331,7	331,4	330,9
багаторічні насадження	28,2	29,4	29,6	30,0
перелоги	-	-	-	-
сіножаті і пасовища	109,4	109,3	109,2	109,2

Ліси і інші лісо-вкриті площі	257,9	257,9	257,9	257,9
Забудовані землі	39,4	39,6	39,7	39,9
Відкриті заболочені землі	1,2	1,2	1,2	1,2
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	9,8	9,8	9,8	9,8
Території, що покриті поверхневими водами	18,8	18,8	18,9	18,8
Інші землі	11,9	11,9	11,9	11,9

У ході здійснення земельної реформи в області сформовано 2 форми власності – державна і приватна. В державній власності перебувають 56% земель, в приватній власності – 44 % від загальної площі.

Виконуючи Указ Президента “Про проведення суцільної агроекологічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення” центр Чернівецька філія ДУ “Держгрунтохорона” провів цю роботу в усіх районах області.

6.1.2. Господарська освоєність земельних угідь

Структура земельного фонду чернівецької області по основних видах угідь станом на 01.01.2014 року

Таблиця 6.2

№ п/п	Райони	Площа земель в межах району, міста, тис. га	С/г угіддя тис. га		3 них							
					рілля тис. га		багаторічні насадження тис. га		сіножаті тис. га		пасовища тис. га	
1	Вижницький район	89,7	30,6	34,1	20,2	22,5	1,2	1,4	3,7	4,1	5,5	6,1
2	Герцаївський район	30,9	23,4	75,7	16,1	52,1	0,5	1,6	1,4	4,5	5,4	17,5
3	Глибоцький район	67,4	37	54,9	29,2	43,3	1,4	2,1	1,1	1,6	5,3	7,9
4	Заставнівський район	61,9	45,8	74,0	37,4	60,4	2,1	3,4	1,4	2,3	4,9	7,9
5	Кельменецький район	67,0	52,6	78,5	44,5	66,4	1,7	2,5	1,3	2,0	5,1	7,6
6	Кіцманський район	60,9	44,8	73,6	35,9	58,9	1,8	3,0	3,1	5,1	4,0	6,6
7	Новоселицький район	73,8	61,2	82,9	45,2	61,2	4,5	6,1	4,2	5,7	7,3	9,9
8	Путильський район	88,4	25,7	29,1	1,2	1,4	0,3	0,3	13,8	15,6	10,4	11,8
9	Сокирянський район	66,1	43,7	66,1	34,7	52,5	4,7	7,1	1,0	1,5	3,3	5,0
10	Сторожинецький район	116,0	53,1	45,8	32,3	27,8	1,5	1,3	8,2	7,1	11,1	9,6
11	Хотинський район	71,6	46,4	64,8	30,4	42,5	8,8	12,3	1,6	2,2	5,6	7,8
12	м. Чернівці	15,2	5,6	36,8	3,7	24,3	1,4	9,2	0,3	2,0	0,2	1,3

13	м. Новодністровськ	0,7	0,2	28,6	0,1	14,3	0,1	14,3	0,0	0,0	0,0	0,0
	Всього по області	809,6	470,1	58,1	330,9	40,9	30,0	3,7	41,1	5,1	68,1	8,4

продовження таблиці

№ п, п	Райони	Ліси та інші лісовкриті площі		Забудовані		Під водою		Інші землі		Припадає чоловік на 1 км ²	Припадає на душу населення	
				тис.га	%	тис. га	%	тис га	%		с/г	ріллі
		тис.га	%									
1	Вижницький район	52,2	58,2	3,2	3,6	1,3	1,4	2,4	2,7	62	0,55	0,36
2	Герцаївський	4,8	15,5	1,2	3,9	0,7	2,3	0,8	2,6	105	0,72	0,50
3	Глибоцький район	23,4	34,7	3,5	5,2	0,9	1,3	2,6	3,9	109	0,51	0,40
4	Заставнівський	9,7	15,7	2,5	4,0	1,6	2,6	2,3	3,7	83	0,89	0,73
5	Кельменецький	6,0	9,0	3,1	4,6	3,1	4,6	2,2	3,3	64	1,23	1,04
6	Кіцманський	8,2	13,5	3,3	5,4	2,2	3,6	2,4	3,9	115	0,64	0,51
7	Новоселицький	3,8	5,2	4,4	6,0	1,8	2,4	2,6	3,5	109	0,76	0,56
8	Путильський район	59,9	67,8	0,9	1,0	0,7	0,8	1,2	1,3	29	1,00	0,05
9	Сокирянський	13,8	20,9	2,7	4,1	3,2	4,8	2,6	3,9	67	0,98	0,78
10	Сторожинецький	55,3	47,6	4,5	3,8	1,0	0,9	2,1	1,8	84	0,54	0,33
11	Хотинський район	18,1	25,3	3,8	5,3	1,8	2,5	1,5	2,1	90	0,72	0,47
12	м. Чернівці	2,5	16,5	6,4	42,1	0,6	3,9	0,1	0,7	1682	0,02	0,01
13	м. Новодністровськ	0,2	28,6	0,2	28,6	-	-	0,1	14,2	1517	0,02	0,01
	Всього по області	257,9	31,9	39,7	4,9	18,9	2,3	22,9	2,8	112	0,52	0,37

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси

Земельний фонд області складає – 809,6 тис. га, або 2 % території України. Освоєність території області досить висока. На рівнині переважають сірі лісові та темно-сірі опідзолені ґрунти (близько 55 % рівнинної частини області), чорноземи опідзолені (близько 25%), у долинах річок – дерново-лучні і черноземно-лучні ґрунти. У передгір'ї домінують дерново-підзолисті поверхнево оглеєні ґрунти, біля підніжжя гір – буроземнопідзолисті сильно оглеєні. В горах – бурі гірсько-лісові ґрунти (70 %), на низькогір'ї та улоговинах – дернові буроземні (23 %), в долинах – дернові та лучні ґрунти.

Землі низької якості четвертої групи 7-8 класів займають в області 52 % площі с/г угідь і без внесення добрив не здатні давати урожай зернових більше 12 ц/га.

Геолого-геоморфологічні і кліматичні умови області сприяють розвитку ерозійних процесів змиву та розмиву ґрунтів, особливо на орних землях. Еродованість орних земель сягає від 18,2 до 66 %. Всього такі землі займають 59,7 % від загальної площі с/г угідь області.

Інтенсивний розвиток сільського господарства у попередні роки, призвів до значної ерозії ґрунтів: з 92,3 тис. га в 1959 р. та понад 250 тис. га в останні роки. Це більше половини всіх сільськогосподарських угідь області. При відсутності застосування ґрунтозахисних заходів прогресують ерозійні

процеси. В середньому в області щорічно змивається майже 32 тонни ґрунтів з гектара, а під час злив високої інтенсивності (1,8-2,0 м/хв) на схилах 5°, зайнятих просапними культурами, змив ґрунту сягає 400-500 т/га.

На території області виявлено 1612 проявів зсувонебезпечних ділянок площею 732,147 км², (процент ураженості території – 9,42), з яких 240 площею 260,4 км² (35,6%) знаходяться в своїй активній формі, 1,8 тис. карсто-небезпечних ділянок.

6.3. Стан і якість ґрунтів

6.3.1. Якість ґрунтів сільськогосподарського призначення

Земельний фонд області становить низьку частку від території України. При цьому на загальноукраїнському фоні область вирізняє велика кількість сільськогосподарських угідь, особливо ріллі, що пов'язано з високою якістю земель, великою питомою вагою в їхньому складі чорноземів. Якщо брати по Україні в цілому, то розораність сільськогосподарських угідь є найвищою у світі. Вона досягла 78% в середньому по Україні, а в Чернівецькій області – близько 72%. До обробітку залучені малопродуктивні угіддя, включаючи водоохоронні зони і схиліві землі. Водночас слід зазначити, що ефективність використання земель в області є нижчою, ніж в середньому по Європі, але вищою ніж в середньому по Україні.

Від 809,6 тис. га адміністративної одиниці понад половину – 470,1 тис. га або 58,1%, за станом на 1.01.2014 року, займають землі сільськогосподарського призначення.

Лабораторно аналітичний аналіз ґрунтів сільськогосподарського призначення проводиться один раз на 5 років (2009-2013рр), обстежена площа 241789,3 га. Згідно з даними останнього дослідження виявлено, що 66,0% ґрунтів або 159585,6 га мають середній вміст гумусу, це 2,1-3,0 мг/кг ґрунту. 17,4% або 42122,2 га – низький, це 1,1-2,0 мг/кг. 13,3% або 7325,7 га – підвищений, це 4,1-5,0 мг/кг. Середньозважений показник – 2,6 мг/кг.

49,3% ґрунтів або 119279,6 га мають низький вміст азоту, що легко гідролізується, це 101-150 мг/кг. 44,6% або 107726,0 га – дуже низький, це <100 мг/кг. Середньозважений показник - 104 мг/кг.

34,5% ґрунтів або 83382,3 га мають середній вміст рухомих сполук фосфору, це 51-100 мг/кг. 28,2% або 68224,0 га – низький, це 21-50 мг/кг. Середньозважений показник - 73 мг/кг.

28,6% або 69052,2 га мають підвищений вміст рухомих сполук калію, це 81-120 мг/кг. 24,6% або 59527,3 га - середній, це 41-80 мг/кг. Середньозважений показник - 106 мг/кг.

За результатами проведеної Чернівецьким центром “Облдержродючість” суцільної паспортизації земель виявлено, що землі області в розрізі районів по якості відносяться до 3-4 груп та від 5 до 8 класів з 47-29 балами по шкалі бонітету.

Більш родючі середньоякісні землі третьої групи, 6 класу з потенційною ґрунтовою родючістю 18 ц/га зернових займають 133 тис. га орних земель, 48% площі. Найбільше таких земель у Кельменецькому -34,0 тис. га, бонітет 47

балів; Новоселицькому - 40,0 тис. га, 42 бали; Кіцманському - 29,0 тис. га, 44 бали; Заставнівському районах -30,0 тис. га, 40 балів.

Землі низької якості четвертої групи 7-8 класів займають в області 52% площі с/г угідь і без внесення добрив не здатні давати урожай зернових більше 12 ц/га.

По області нараховується 1,2 тис. га або 0,2% до загальної площі відкритих заболочених земель. 9,8 тис. га або 1,2% до загальної площі відкритих незаболочених земель (піски, яри, землі під зсувами, щебенем, галькою, голими скелями). Поверхневі води суходолу складають 18,8 тис. га, або 2,3% до загальної площі. інші – 11,9 тис. га або 1,5% до загальної площі. Останнім часом припинено будівництво та реконструкцію осушувальних систем, не проводиться глибоке розпушування їх. Все це впливає негативно на продуктивність сільськогосподарських угідь. Особливо це помітно в передгірній та гірській зонах. За умовами рельєфу, ґрунтового покриття та клімату ці зони одні з найскладніших в області.

6.3.2. Забруднення ґрунтів

Найбільш поширеними порушеннями у Чернівецькій області є забруднення та засмічення земельних ділянок промисловими та побутовими відходами, використання земель місцевими органами самоврядування без набуття на це спеціального права, вибірка гравійно-піщаної суміші із заплав та русел річок.

Чернівецькою міською СЕС у звітному році проводився відбір проб та аналіз ґрунту у контрольних точках м. Чернівці. Перевищень ГДК в пробах не визначено.

Проводився також контроль якості ґрунтів держекоінспекцією. Відібрано 73 проби ґрунту на 21 об'єктах та проведено 238 визначення.

В липні місяці згідно плану роботи проведено перевірки ПрАТ “Мамалигівський гіпсовий завод” та КП “Чернівціводоканал”, які відносяться до високого ступеня ризику та входить до переліку 100 найбільших забруднювачів довкілля в Україні. В ході перевірки на підприємствах працівниками Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області було виявлено порушення вимог природоохоронного законодавства, а саме:

-ПрАТ “Мамалигівський гіпсовий завод” - порушення правил водокористування та перевищення встановленого нормативу у вихлопних газах автотранспорту. Винних осіб притягнуто до адмінвідповідальності;

-КП “Чернівціводоканал” - порушення водоохоронного режиму на водозаборах, порушення правил первинного обліку відходів та правил розміщення відходів. Винних осіб притягнуто до адмінвідповідальності.

6.3.3. Деградація ґрунтів

Порушені, відпрацьовані землі та їх рекультивація

Таблиця 6.3

Землі	2011 рік	2012 рік	2013 рік
1	2	3	4
Порушені, тис, га	0,005	0,0051	0,106
% до загальної площі території	0,0006	0,0006	0,01
Відпрацьовані, тис, га	0	-	0,022
% до загальної площі території	0	-	0,03
Рекультивовані, тис, га	0,007	-	0,007
% до загальної площі території	0,001	-	0,001

Переважає кількість ґрунтів передгірної та гірської зон мають кислу реакцію ґрунтового розчину. Еродованість орних земель сягає від 18,2 до 66%.

Якщо в 1990 році на гектар ріллі вносили по 12,7 т органічних добрив, то в останні роки в 3-3,5 разів менше, мінеральних добрив - у 8 -10 разів менше.

Через вказані причини в ґрунтах області має місце від'ємний баланс гумусу, розвиваються деградаційні процеси. Особливо це помітно на схилових землях, а їх в області налічується більше 70%.

Консервація деградованих і малопродуктивних земель за 2013 рік

Таблиця 6.4

Види земель	Усього на початок року		Проведено консервацію		Потребують консервації	
	тис., га	% до загальної площі території	тис., га	% до загальної площі території	тис., га	% до загальної площі території
1	2	3	4	5	6	7
Рілля малопродуктивна та деградована	30,05	3,7	-	-	30,5	3,7

При відсутності застосування ґрунтозахисних заходів ерозійні процеси прогресують. В середньому в області щорічно змивається майже 32 тонни ґрунтів з гектара, а під час злив високої інтенсивності (1,8-2,0 м/хв) на схилах 5°, зайнятих просапними культурами, змив ґрунту сягає 400-500 т/га.

На змитих ґрунтах порівняно з незмитими вміст гумусу зменшується на 20-40%, відповідно знижується врожайність сільськогосподарських культур на 20-60%.

6.4. Оптимізація використання та охорона земель

Площа осушених земель Чернівецької області по основних видах угідь станом на 01.01.2014 року

Таблиця 6.5

№ з/п	Адміністративні утворення	Загальна площа, тис га	С/г угіддя тис га	з них:				Інші, тис га
				рілля тис га	б. р. насадження тис га	сіножаті тис га	пасовища тис га	
1	Вижницький район	11,2	11,1	10,0	-	0,3	0,8	0,1
2	Герцаївський район	4,6	4,6	4,1	0,1	0,1	0,3	-
3	Глибоцький район	13,9	13,7	13,2	0,1	-	0,4	0,2
4	Заставнівський район	7,2	7,2	6,7	-	0,2	0,3	-
5	Кельменецький район	16,9	16,8	16,5	0,1	-	0,2	0,1
6	Кіцманський район	8,2	8,1	7,3	-	0,5	0,3	0,1
7	Новоселицький район	19,4	19,2	17,1	0,3	0,6	1,2	0,2
8	Путильський район	0,1	0,1	-	-	0,1	-	-
9	Сокирянський район	8,7	8,7	8,0	0,1	0,2	0,4	-
10	Сторожинецький район	18,9	18,5	17,2	-	0,4	0,9	0,4
11	Хотинський район	12,4	12,3	11,0	1,0	0,2	0,1	0,1
12	м. Чернівці	0,3	0,3	0,3	-	-	-	-
13	м. Новодністровськ	-	-	-	-	-	-	-
	Всього по області	121,8	120,6	111,4	1,7	2,6	4,9	1,2

Порушення чинного законодавства допускаються органами місцевого самоврядування. Основними з них є надання земельних ділянок в оренду без виготовлення кадастрових планів та визначення грошової оцінки для

встановлення розміру орендної плати; надання земельної ділянки в постійне користування землекористувачам, які відповідно до законодавства не мають на це права (релігійні громади); перевищення повноважень місцевими радами (надаються, вилучаються земельні ділянки за межами населених пунктів), надання земельних ділянок новим власникам будівель чи споруд без вилучення її у попереднього користувача.

Основу ґрунтового покриву Чернівецької області складають опідзолені, кислі, в тій чи іншій мірі оглеєні ґрунти. З цього випливає, що переважна більшість ґрунтів сільськогосподарських угідь потребує вапнування і внесення лужних форм мінеральних добрив, а оглеєні відміни ще й гідромеліоративного втручання — осушення гончарним дренажем.

Геолого-геоморфологічні і кліматичні умови області в більшій або меншій мірі сприяють розвитку ерозійних процесів змиву та розмиву ґрунтів, особливо на орних землях Передкарпаття, Наддністров'я та Хотинській височині. Тому заходам протиерозійного характеру треба приділяти особливу увагу (протиерозійній агротехніці, фітомеліорації, гідротехнічним спорудам тощо).

З початку 2013 року Держекоінспекцією проведено 507 перевірок щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства на території області у сфері охорони і використання земельних ресурсів та земель водного фонду. До адміністративної відповідальності 334 особи на суму 77,911 тис.грн.

Згідно доручення Чернівецької обласної державної адміністрації від 19.02.2013р. №35-П відділом екологічного контролю земельних ресурсів здійснюється посилений контроль за проведенням робіт на землях водного фонду області з метою запобігання незаконного видобування гравійно-піщаної суміші.

За звітний період здійснено 86 перевірок. Притягнуто 91 осіб до адміністративної відповідальності за ст. 47 КУпАП на загальну суму 25,857тис.грн.. Виставлено 38 претензії та позовів на суму 785,277тис.грн. За незаконне видобування гравійно-піщаної суміші підраховано збитки завдані державі на суму 6 343,176 тис. грн. В правоохоронні органи передано 19 матеріалів для подальшого реагування. Винесене рішення про тимчасову заборону видобування гравійно-піщаної суміші на території Стрілецько-Кутської сільської ради Кіцманського р-ну. В УСБУ України в Чернівецькій області передано матеріали перевірки філії “Вижницький райавтодор” ДП «Чернівецький облавтодор» щодо незаконного видобування гравійно-піщаної суміші на землях водного фонду на території Вижницького району впродовж останніх років з підрахованими збитками на суму 751 180 грн. До Чернівецької міжрайонної прокуратури з нагляду за додержанням законів у природоохоронній сфері направлено матеріали щодо незаконної вибірки гравійно-піщаної суміші в адміністративних межах м. Чернівці на землях водного фонду р. Прут біля ринку “Добробут” на загальну суму 3 676,254тис.грн.

Передано матеріали в Новоселицький РВ УМВС України в Чернівецькій області щодо виявленого місця незаконного видобування піску будівельного скоєне невідомими особами – підраховані збитки на суму 133 538 грн. та до Герцаївського РВ УМВС України в Чернівецькій області щодо незаконного видобування гравійно-піщаної сировини скоєне невідомими особами в

адміністративних межах Острицької сільської ради Герцаївського р-ну на землях водного фонду р. Прут на суму 1 430 074 грн.

Направлено до прокуратури Чернівецької області матеріали щодо забруднення невстановленими особами земельної ділянки відпрацьованими нафтопродуктами, розмір шкоди становить 31 689, 75 грн.

7. Надра

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

Територія Чернівецької області має досить складну і різноманітну геологічну будову. У структурно-тектонічному відношенні вона поділяється на три частини: північну рівнину – Прут-Дністровську, що є південно-західною окраїною Руської платформи (Волино-Подільська плита), центральну - Передгірську, розташовану між рікою Прут і зовнішнім краєм Буковинських Карпат, що складає південно-східне закінчення Передкарпатського передового прогину, і, нарешті, південно-західну - Гірську, яка входить до складчастої області Карпат.

Рівнинна частина території в межах області представлена Прут-Дністровським межиріччям, що складене масивними товщами осадових порід - палеозою, мезозою і кайнозою, що лежать на глибоко зануреному кристалічному фундаменті.

Передкарпатський прогин, який розділяє складчасту будову Карпат і окраїну рівнинної платформи, за геологічною будовою і геоструктурними особливостями поділяється на дві зони: приплатформну і передгірну.

Приплатформна зона складається з відкладів неогену, предгірна - неогену, палеогену та відкладів верхньокрейдяного флішу. У фундаменті прогину залягають породи палеозою і мезозою.

Гірська складчаста область Карпат складається з кристалічних палеозойських порід та флішових відкладів крейдяного та палеогенового віків.

Найбільш давніми породами в області є палеозойські. У Карпатах вони представлені слюдистими сланцями, вапняками і кварцитами, а на рівнинній платформі - аркозовими пісковиками, глинистими сланцями, вапняками, мергелями, доломітами, глинами, алевролітами.

Мезозойська група - це тріасові, юрські та крейдяні породи. Породи тріасового віку поширені на незначній площі в Чивчинських горах і залягають безпосередньо на кристалічних породах. Вони представлені конгломератами, пісковиками, слюдистими сланцями, доломітами, вапняками. Юрські породи поширені також в Чивчинських горах. Юрські відклади складені вапняками, яшмоподібними породами, діабазами, діабаз-порфіритами і туфо-брекчіями. Відклади крейдяного періоду в області виявлені в Придністров'ї на рівнинній платформі і в Карпатах. На платформі вони представлені пісками, пісковиками, опоками, вапняками, мергелем, а в Карпатах - флішовими утвореннями. Палеогенові відклади розвинуті в межах Передкарпатського прогину та

складчастого пояса Карпат у вигляді пісковиків, мергелів, бітумінозних сланців тощо.

Неогенові відклади зустрічаються в Передкарпатському регіоні та в Прут-Дністровському межиріччі. У передгірній зоні прогину неоген представлений пісковиками, конгломератами, алевролітами, глинами, пісками вапнистих відкладів з прошарками і лінзами кам'яної солі та гіпсу.

У платформній зоні прогину і на рівнинній платформі неоген представлений вапняками еолітовими і літотамнієвими, пісками, пісковиками та глинами: у передгірній зоні - пісковиками гіпсо-ангідритами, мергелями, глинами.

Породи попередніх геологічних періодів на території області вкриті наймолодшими серед осадних утворів земної кори четвертинними відкладами, які займають всю територію області (виняток становить скельні виступи, урвища гірських ущелин в Карпатах). Ці відклади переважно континентального походження - алювіальні і делювіальні наноси, лесовидні суглинки, глини.

Область багата природними ресурсами. На території Буковини виявлено 4 нафтогазоносних родовища (Лопушнянське, Черногузське, Красноільське, Шереметівське).

У надрах є досить багато цінних будівельних матеріалів. У Придністров'ї і в басейні р. Лозина знаходяться значні поклади гіпсу і ангідриду. Північні і східні райони області багаті мергелем і вапняками. У смт. Красноільськ є перспективне родовище мармuru. На території області також є поклади кварцитів, сланців, кухонної солі.

Розробка родовищ здійснюється переважно відкритим методом, тому головним в охороні надр є забезпечення раціонального використання родовищ. Розроблені надра відносяться до невідновлених природних ресурсів. Основні заходи по усуненню негативного впливу на довкілля є:

- комплексне геологічне вивчення території та удосконалення вивчення родовищ з метою підвищення якості і достовірності підготовки запасів надр;
- раціональний видобуток надр та використання відходів від їх переробки;
- вдосконалення технологій видобутку та переробки надр.

Хвостосховища, шламонакопичувачі, промислові амбари, відвали промислових відходів на території області відсутні. Відходи від буріння та експлуатації бурових нафтових установок вивозяться на територію Івано-Франківської області в м. Надвірна.

У Чернівецькій області (за період із 1947р. по 01.07.2011р.) розвідано 162 родовища у т.ч. комплексні (дві і більше корисних копалин), які обліковані Державним фондом родовищ України.

Корисні копалини загальнодержавного значення

Таблиця 7.1

№ п/п	Вид корисної копалини	Кількість розвіданих родовищ	Кількість родовищ, які експлуатуютьс я (отримано дозвіл	Списано видобутком (як повністю відпрацьовані)	Резерв родовищ (ділянок)
1	Вуглеводні: нафта, газ	4	4	0	0

2	Цементна сировина: (вапняк,	1	1	0	0
3	Вапняк пиляний	4	3	0	1
4	Гіпс (облицювальний)	1	0	0	1
5	Пісок (кварцовий для виробництва скла)	1	1	0	0
6	Вода: (прісна, мінеральна, лікувальна)	22	12	0	10

Гринявське нафтогазове родовище, яке віднесене до загальнодержавного значення, не розвідане і не експлуатується.

ДП НАК “Надра України” “Західукргеологія” володіє спеціальним дозволом на користування надрами Волосянської площі з метою геологічного вивчення, яка частково розташована на території Чернівецької області. В межах цієї площі була пробурена свердловина №1-Гринява, яка відкрила газовий поклад та була ліквідована у зв’язку з відсутністю інфраструктури та необхідністю проведення розвідки, а також відсутністю держбюджетних коштів.

Корисні копалини місцевого значення

Таблиця 7.2

№ п/п	Вид корисної копалини	Кількість розвіданих родовищ	Кількість родовищ, які експлуатуються (отримано дозвіл на видобування)	Списано видобутком (як повністю відпрацьовано)	Резерв родовищ (ділянок)
1	Гіпс будівельний	7	5	2	0
2	Вапняк будівельний (камінь на щебінь, бут, вапно, карбонатна сировина)	6	3	0	3
3	Пісковик будівельний (камінь на щебінь, бут)	5	4	1	0
4	Пісок будівельний	8	7	1	0
5	Піщано-гравійна суміш	16	9	2	5
6	Керамічна сировина (аргіліт для виробництва фасадної і керамічної плитки)	1	0	0	1
7	Керамзитова сировина (суглинки для виробництва гравію керамзитового)	1	0	0	1
8	Цегельно-черепична сировина (глини, суглинки, супісок, пісок)	92	31	6	55

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

Надра Чернівецької області багаті також на мінеральні води, поширення яких пов'язано з певними структурно-гідрологічними зонами. За хімічним складом це, в основному, хлоридно-натрієвого, гідрокарбонатно-натрієво-магнієво-кальцієвого, сірководнево-хлоридно-натрієвого і бромно-хлоридно-кальцієвого складу з дебетом від 15 тис. л на добу до 900 тис. л на добу. Згідно з проведеною паспортизацією мінеральних джерел складений каталог, в якому описано 43 джерела, які за дебетом і якістю придатні для промислового освоєння. На базі мінеральних джерел побудовані і працюють близько 40 цехів з розливу столової води та Будинецький завод мінводи в Сторожинецькому районі.

Брусницьке родовище мінеральних вод представлене сірководневими водами типу “Мацеста” з загальною концентрацією сірководню від 50 до 300 мг/л та лікувально-питною содовою водою типу “Єсентуки – 4” з мінералізацією в межах 2,4-6,6 мг/л.

Мінеральні і питні води Буковини з їхнім хімічним складом та мінералізацією займають провідне місце в Україні.

За даними перевірок спецводокористування стан підземних вод можна вважати як задовільний, виключення складають локальні осередки забруднення перших від поверхні водоносних горизонтів в межах сільських селітебних зон та промислових об'єктів. Особливо слід звернути увагу на санітарний стан територій міських та сільських сміттєзвалищ, невідповідність яких в кінцевому результаті призводить до хімічного і бактеріологічного забруднення підземних вод.

Ресурси питних підземних вод Чернівецької області становлять 405,3 тис. м³/добу, у тому числі розвідані запаси становлять 173,78 тис. м³/добу.

Прогнозні ресурси підземних вод згідно довідникових матеріалів становлять 120 млн.м³, а затверджені ДКЗ – 58.7 млн.м³. Вони повністю зв'язані із поверхневим стоком. Підземні води області використовуються для промислового та господарсько-питного водопостачання. У 2012 році згідно державної статистичної звітності по формі 2-ТП (водгосп) на ці потреби було забрано 21,56 млн.м³, що на 0,32 млн.м³ більше попереднього року.

Режимні спостереження за станом підземних на території Чернівецької області раніше проводились по 16 спостережних свердловинах: пост №4 (св. №№1, 2 – Чернівці), пост №24 (св. №12 - Герца), пост №85 (св. №№ 9311, 9312 – Вашківці), пост №10 (св. №9023), пост №43 (св. №38), пост №38 (св. №№ 9105, 9110), пост №61 (св. №№ 345, 348, 8801, 8802), пост №7 (св. №№8808, 8807), які обладнані на четвертинний водоносний горизонт. У зв'язку з відсутністю фінансування і скоренням спостерігачів спостереження по Чернівецькій області у 2012-2013 роках не проводились.

Використання підземних вод за 2013 рік

Таблиця 7.3

	Використано млн. м ³		
	підземні		
	2011	2012	2013
Всього по області, вт.ч.:	17,87	17,99	20,58
промисловість	0,414	0,413	0,950
сільське госп.	13,48	13,80	13,34
житл-комун. і побут. обсл.	3,384	3,248	5,991

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

В Чернівецькій області зафіксовано 1467 зсувних ділянок, більшість з яких є тимчасово-стабілізованими давніми зсувами загальною площею 1,57 тис.м², 70 сільських водотоків. Останні катастрофічні активізації зсувів відбувалися в 1969, 1979 році, навесні 1996 та літом 2008 року та в червні-липні 2010 року. Активність розвитку селів, донної та бокової ерозії контролювалася екстремальними значеннями метеорологічних показників в межах гірської частини області.

Територія Чернівецької області, як і Передкарпаття та Карпати в цілому миттєво відреагувала на екстремальні умови, які склалися під час і після злив наприкінці червня – початку липня 2010 року. Як результат повені стала значна активізація зсувних процесів. Так, в цілому по області, в межах населених пунктів зафіксовано 155 осередки активізації зсувних процесів.

На території області в 2011 та 2012 році спостерігалась подальша стабілізація зсувних процесів, які були активізовані у 2008 та 2010 роках. В 2012 році спостерігалась незначна активізація зсувних процесів викликаних техногенними факторами лише в с. Біла Кіцманського району.

Зсувонебезпечні ділянки Путильського, Глибоцького, Вижницького, Заставнівського, Сторожинецького, Хотинського, Герцаївського, Новоселицького, Кіцманського районів стабілізовані.

В 2012 та поточному році розвиток ЕГП фіксується в межах фону, а місцями значно нижче фонових показників. Така тенденція розвитку процесів пояснюється аномально-низькими кількостями атмосферних опадів, які пройшли в осінній період 2010-го та весняно-осінній період 2011-2013 років.

На основі результатів проведених робіт по вивченню шкідливого впливу ЕГП на навколишнє середовище, надаємо порайонний перелік населених пунктів та прилеглих територій уражених небезпечними процесами (зсувами, карстами, селями), активізація яких можлива при подальшій зміні природно-кліматичних чинників, таких, як сніготанення, надмірне випадіння дощів, гідрогеологічних та гідрологічних умов, а також в наслідок негативного впливу техногенних факторів на геологічне середовище.

Розповсюдження зсувів по території області

Таблиця 7.4

№ п/п	Назва адміністративного району	Кількість зсувів (об'єкт)		Загальна площа зсувів, км ²		Активні зсуви		Кількість зсувів, які загрожують об'єктам економіки
		По рай- центру та смт.	Всього по району	По рай- центру та смт.	Всього по району	К-сть зсувів	Площа зсувів (га)	
1	Вижницький	1	118	0,03	53,40	12	520	4
2	Герцаївський	9	78	0,95	163,88	43	9500	13
3	Глибоцький	4	85	0,65	118,80	22	2300	6
4	Заставнянський	2	38	0,13	20,124	8	300	1
5	Кельменецький	7	179	0,38	20,36	21	950	-
6	Кіманський	10	108	0,98	60,20	36	1200	2
7	Новоселицький	-	183	-	97,493	15	4100	1
8	Путильський	-	83	-	5,80	26	430	3
9	Сокирянський	6	127	1,0	5,42	8	210	1
10	Сторожинецький	13	297	1,75	134,59	27	5500	3
11	Хотинський	11	166	2,18	52,08	13	870	1
12	м. Чернівці	66	66			9	160	6
	Всього по області	129	1612	8,05	732,147	240	26040	41

Розвиток карстового процесу, який відмічено на великій території, пов'язаний з широким розповсюдженням легкорозчинних порід (сульфатних, карбонатних та галогенних). По своїй природі цей процес підступний, так як візуально проявляється тільки при швидкому утворенні западин та провалів земної поверхні, які відмічаються на території області 1 раз в 2-3 роки, підготовчі періоди до нього довготривалі та практично не помітні. Найбільш небезпечна активізація карсту можлива на ділянках, де техногенне порушені існуючі гідрогеологічні умови, це в зонах впливу водовідборів (відкачка води з кар'єрів, водозабори та ін.), при порушенні шляхів природного стоку (заглиблення русел рік та струмків, будівництво ставків тощо).

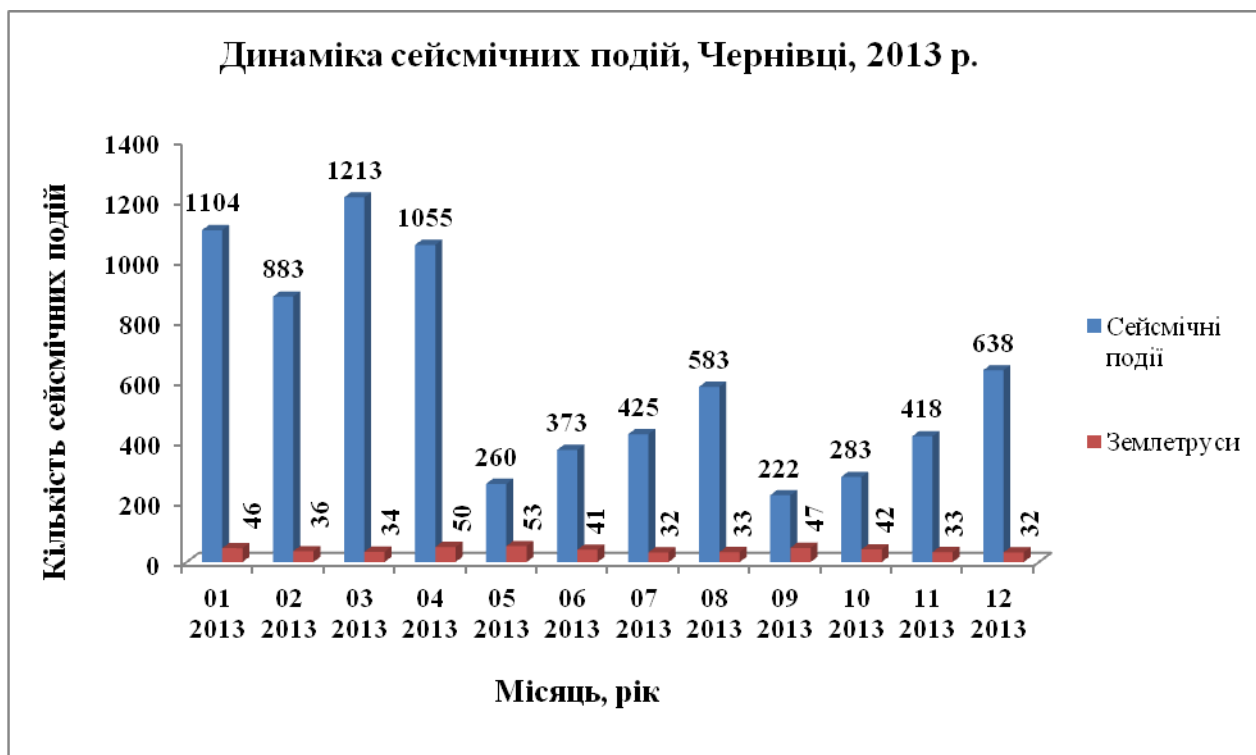
Остання катастрофічна активізація сільових процесів, яка супроводжувалась масовими виносом кам'яного матеріалу в Карпатах, була зафіксована в 1969-1970рр. Відсутність регіональної активізації селів на протязі 25-30 років призвела до значного накопичення кам'яного матеріалу в руслах середніх та малих потоків, який був втягнутий в сільові потоки, що і спостерігались в липневу повінь 2008 та 2010 років. В період 2013 року можливе проходження водокам'яних сільових потоків ерозійно транспортного типу в басейнах річок Путила, Сірет, та Серетель. Паводки сільового типу в цих місцях відмічались в 1997, 1999, 2002, 2005, 2008 та 2010 роках.

Найбільш ймовірною є активізація зсувів у місцях значного впливу на них техногенного чинника. Подібне явище можливе в межах правих схилів ріки Прут (вул. 28 Червня, Нікітіна, Бережанська), стр. Клокучка (вул. Рахімова,

Нагірна), Фастівська а також схилів стр. Мольниця (вул. Орловська, частково вул. Сагайдачного), Одеська-Барбюса в межах міста Чернівці. Дренажний колектор по вул. 28 Червня потребує термінового ремонту.

Роботи з моніторингу поширення та розвитку інженерно-геологічних процесів та явищ в межах території Чернівецької області та протизсувних заходів, запланованих пооб'єктним планом, у 2013 року з держбюджету не профінансовані і тому не проводились.

Контроль за сейсмічними подіями здійснювався ННГФ обсерваторією Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. На рисунку нижче представлена діаграма з даними щомісячної сейсмічної активності в м. Чернівці у 2013 році.

Найбільш небезпечний для області епіцентральный район – гори Вранча, південно-східні Карпати. Всього за 2013 рік було зафіксовано 7457 сейсмічних подій з яких 479 ідентифіковані як землетруси. Інтенсивність сейсмічних подій та землетрусів не перевищувала 1 бал зп 12-бальною шкалою MSK-64.

7.3. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

Відповідно до плану роботи посилено природоохоронний контроль щодо законності видобування гравійно-піщаної суміші та проведення робіт на землях водного фонду річок області. Протягом 2013 року працівниками Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області за незаконне видобування гравійно-піщаної суміші підраховано збитки завдані державі на суму 6 343,176 тис. грн. В правоохоронні органи передано 19 матеріалів для подальшого реагування. Винесене рішення про тимчасову заборону видобування гравійно-піщаної суміші на території Стрілецько-Кутської

сільської ради Кіцманського р-ну. В УСБУ України в Чернівецькій області передано матеріали перевірки філії “Вижницький райавтодор” ДП “Чернівецький облавтодор” щодо незаконного видобування гравійно-піщаної суміші на землях водного фонду на території Вижницького району впродовж останніх років з підрахованими збитками на суму 751 180 грн. До Чернівецької міжрайонної прокуратури з нагляду за додержанням законів у природоохоронній сфері направлено матеріали щодо незаконної вибірки гравійно-піщаної суміші в адміністративних межах м. Чернівці на землях водного фонду р. Прут біля ринку “Добробут” на загальну суму 3 676,254 тис. грн.

Передано матеріали в Новоселицький РВ УМВС України в Чернівецькій області щодо виявленого місця незаконного видобування піску будівельного скоєне невідомими особами – підраховані збитки на суму 133 538 грн. та до Герцаївського РВ УМВС України в Чернівецькій області щодо незаконного видобування гравійно-піщаної сировини скоєне невідомими особами в адміністративних межах Острицької сільської ради Герцаївського р-ну на землях водного фонду р. Прут на суму 1 430 074 грн.

Протягом 2013 року в сфері охорони здійснено 239 *перевірок по підземній воді*. За виявленими порушеннями до адміністративної відповідальності притягнуто 263 особи на суму 31,331 тис. грн.

За самовільний забір підземної води виставлено претензії ТОВ “Зелененьке” на суму 146558,70 грн, Герцаївська ЦРЛ на суму 14288,16 грн, Зеленецька сільська рада – 4412,52 грн. Ставчанський професійний ліцей – 6321,70 грн., ПП “Формула” - 2183,86 грн., ПАТ “Українська гірничо-металургійна компанія” - 1321,81 грн., ТзОВ “Злагода” - 2 413, 74 грн., КП Калиновський ринок - 12068,70 грн, ТзОВ “Буденецький завод мінеральних вод” - 7206,74 грн, ТзОВ “Агрофірма Калина” – 13965,21 грн, КП “Сокиряни Благоустрій” - 17723,75 грн, ТОВ “Сварог-Буковина” – 16953,65 грн., Лопушнянське форелеве господарство виставлено збитки на загальну суму 621275,40 грн., ПП “Югро” - 1724 грн, а за самовільне використання поверхневої води – виставлено претензії ПСП “Мамаївське” с.Мамаївці, Кіцманського р-ну на суму 168526 грн., ФОП Захарюк І.Є – 1035 грн, “Пан Індик” с.Долиняни, Хотинського р-ну на суму 16 091,60 грн., яка сплачена в повному обсязі, ТОВ “Бізнес цент Буковина” на суму 2597,02 грн, Заставнівський райагробуд на суму 3045,91 грн, ТОВ СООК – 2991,36 грн.

Деравною екологічною інспекцією узгоджено 8 екологічних карток на отримання дозволів (ліцензій) на пошук (розвідку) родовищ корисних копалин та їх видобування.

7.4. Дозвільна діяльність у сфері використання надр

Станом на 01.01.2014р. державним управлінням ОНПС в Чернівецькій області було попередньо погоджено 31 екологічна картка на отримання спеціального дозволу на користування надрами, в тому числі 8 на видобування корисних копалин

8. Відходи

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

Станом на кінець 2013 року в області утворилось 415911,1 т. відходів I – IV класів небезпеки (з урахуванням обсягів відходів, утворених у домогосподарствах), це становить 75,5% до 2012р. У т.ч. 104,3 т I-III класів небезпеки (116,8% до 21012р.). Переважна більшість відходів (47,7%) була утворена на підприємствах м. Чернівців. Серед районів найбільшим цей показник був у Глибоцькому, Кіцманському та Новоселицькому районах (76568,1 т, 41094,7 т, та 31655,1 т відповідно, що разом становило 35,9% від загального обсягу утворених відходів.

За групами відходів за основним небезпечним складником у загальному обсязі утворених відходів у 2013 році найбільшу питому вагу (17,6%) займала група відходів медичного, ветеринарного, сільськогосподарського походження, фармацевтичної продукції та від лікування людей чи тварин – 73209,9 т, що на 7,8% менше, ніж у 2012р.

Утворення відходів, що містять метали та їхні сполуки, у 2013р. зменшилось на 20,6% (2980,6 т), відходи, що містять неметали та їхні сполуки також зменшилось на 8,1% (3076,7 т). У загальному обсязі утворених відходів ці групи відходів разом склали 1,5%.

Особливо складна проблема поводження з відходами для Буковини, через високу щільність населення, густу річкову сітку та високі ґрунтові води - дуже складно знайти місце для розміщення сміттєзвалищ, а тим більше великі площі.

Основні показники утворення та поводження з відходами на підприємствах Чернівецької області у 2013 році

Таблиця 8.1

	Всього	У тому числі I-III класів небезпеки
Утворилося ¹	270100,0	104,3
Отримано зі сторони	428425,4	19,2
у тому числі		
від виробничої сфери	10401,8	11,1
від домогосподарств	145811,1	—
зі сфери послуг	272211,3	8,1
з інших країн	1,2	—
Спалено	16737,0	4,4
Утилізовано, оброблено (перероблено)	90802,5	36,0
Передано на сторону	382706,1	82,5
Видалено у спеціально відведені місця та об'єкти	202881,6	—
Видалено у місця неорганізованого зберігання	—	—

Вилучено з інших причин, включаючи уточнення класу небезпеки	—	—
у тому числі внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	—	—
Наявність на 1.01.2014р.	2416522,3	41,0

¹ Утворення відходів відображене від економічної діяльності підприємств, організацій (без урахування відходів, утворених у домогосподарствах).

*Накопичення відходів (станом на 01.01.2014 року)
(за формою статзвітності I-нв)*

Таблиця 8.2

Показник	Одиниця виміру	Кількість	Примітка
Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням небезпечних відходів	од.	276	
Наявність відходів, усього	т	2416522,3	
у тому числі:			
відходи 1 класу небезпеки	т	18,0	
відходи 2 класу небезпеки	т	19,4	
відходи 3 класу небезпеки	т	3,6	
відходи 4 класу небезпеки	т	2416481,3	

Динаміка утворення відходів I-III класів небезпеки

Таблиця 8.3

	2011 рік	2012 рік	2013 рік
Утворення відходів I-III класів небезпеки у розрахунку на 1 км ² , т	0,01	0,01	0,01
Утворення відходів I-III класів небезпеки у розрахунку на 1 особу, кг	0,12	0,098	0,11

*Утворення¹ відходів за основними групами небезпечних відходів
у 2013 році*

Таблиця 8.4

	Тонн	У % до підсумку
Усього	415911,1	100,0
Відходи, що містять метали та їхні сполуки	2980,6	0,7
Відходи, що містять неметали та їхні сполуки	3076,7	0,8
Відходи виробництва та застосування органічної хімії чи такі, що містять органічні сполуки інші	55,2	0,0
Відходи медичного, ветеринарного чи сільсько-господарського походження, фармацевтичної продукції та від лікування людей чи тварин	73209,9	17,6
Відпрацьовані нафтопродукти, продукти нафтопереробки	43,4	0,0

Відходи пилогазоочишувальних споруд та установок	–	–
Відходи від очищення промислових та комунальних стічних вод	168,3	0,0
Відходи, що містять тару з-під хімічних речовин	–	–
Відходи гірничої промисловості і розроблення кар'єрів при добуванні та збагаченні руд і мінеральної сировини	–	–
Інші відходи	336377,0	80,9

¹ З урахуванням відходів, утворених у домогосподарствах.

Утворення відходів за категоріями матеріалами у 2013 році

Таблиця 8.5

	Тонн	У % до підсумку
Усього	415911,1	100,0
Використані розчинники	0,3	0,0
Відходи кислот, лугів чи солей	0,2	0,0
Відпрацьовані оливи	42,5	0,0
Відпрацьовані хімічні каталізатори	0,1	0,0
Відходи хімічних препаратів	–	–
Хімічні осади та залишки	0,4	0,0
Осад промислових стоків	110,0	0,0
Відходи від медичної допомоги та біологічні	4,2	0,0
Металічні відходи	2923,6	0,7
Скляні відходи	690,6	0,2
Паперові та картонні відходи	1401,2	0,3
Гумові відходи	174,0	0,1
Пластикові відходи	76,6	0,0
Деревні відходи	16858,9	4,1
Текстильні відходи	19,9	0,0
Відходи, що містять поліхлордифеніли	–	–
Непридатне обладнання	6,1	0,0
Непридатні транспортні засоби	–	–
Відходи акумуляторів та батарей	50,5	0,0
Тваринні та рослинні відходи	85630,0	20,6
Тваринні відходи, отриманні при виготовленні харчових препаратів і продуктів	2224,8	0,5
Тваринні екскременти, сеча та гній	134597,8	32,4
Побутові та подібні відходи	166760,8	40,1
Змішані та недиференційовані матеріали	57,5	0,0
Залишки сортування	19,8	0,0
Звичайний осад	75,4	0,0
Пуста порода від днопоглиблювальних робіт	–	–
Мінеральні відходи	2966,4	0,7
Відходи згоряння	1219,5	0,3

Забруднений ґрунт та забруднена пуста порода від днопоглиблювання	—	—
Затверділі, стабілізовані або засклянілі відходи	—	—

¹ Див. виноску до табл. 8.4.

Основні утворювачі відходів у 2013р. (т)
(за даними статзвітності 1-нв)

Таблиця 8.6

№ з/п	Назва підприємства	Код за Державним класифікатором (ДК 005-96) та найменування відходу	Клас небезпеки	Наявність відходів станом на 1.01.2014р., т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2013 рік (звітний), т	Наявність відходів станом на к, т	Місце накопичення відходів
1	СВК "Гуцульські візерунки" (ІК 5398467)	1910.2.6.01 – Шлами, які містять хром	I	8,8	—	8,8	Путильський район
2	ВАТ "Чернівецький радіотехнічний завод" (ІК 14314682)	2820.2.9.01 – Розчини хромовмісні, що не містять органічних сполук та фтор-іонів, відпрацьовані у гальванічних процесах	I	3,7	—	3,7	м.Чернівці
3	МППП "Еколог Буковини" (ІК 21416265)	7710.3.1.26 – лампи люмінесцентні та відходи, які містять ртуть, інші зіпсовані або відпрацьовані	I	1,5	—	4,3	м.Чернівці
4	Філія "Дирекція з будівництва Дністровської ГАЕС" ВАТ "Укргідро-енерго" (ІК 33764708)	6000.2.8.15 – Масла ізоляційні та масла теплопередавання мінеральні зіпсовані або відпрацьовані	II	2,9	—	2,9	Сокирянський район

5	Філія "Дністровська ГЕС" ПАТ "Укргідро-енерго" (ІК 116889)	6000.2.8.10 – Масла та мастила моторні, трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	1,6	0,1	1,7	м.Ново- дністровськ
		6000.2.9.04 – Батареї свинцеві зіпсовані або відпрацьовані		0,2	17,2	0,1	
6	ТзОВ "Богдан авто Чернівці" (ІК 37722415)	6000.2.8.10 – Масла та мастила моторні, трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	1,5	0,8	2,1	м.Чернівці
7	Відокремлений підрозділ "Локомотивне депо Чернівці" ДТГО "Львівська залізниця" (ІК 1071048)	6000.2.8.10 – Масла та мастила моторні, трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	–	13,6	–	м.Чернівці
		6000.2.9.05 – Батареї нікелево- кадмієві зіпсовані або відпрацьовані		–	2,7	–	
		6000.2.9.04 – Батареї свинцеві зіпсовані або відпрацьовані		–	3,3	–	
8	Чернівецька філія ПАТ "Укртелеком" (ІК 22838086)	6000.2.9.04 – Батареї свинцеві зіпсовані або відпрацьовані	II	–	12,2	–	м.Чернівці
9	Товариство з обмеженою відповідальністю "Граніт" (ІК 14260331)	6000.2.8.10 – Масла та мастила моторні, трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	–	2,0	–	Заставнівський район
10	Товариство з обмеженою відповідальністю "Агрофірма імені Суворова" (ІК 35453632)	6000.2.8.10 – Масла та мастила моторні, трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	–	2,5	–	Новоселицький район
11	Мале приватне підприємство "Медтехніка – Сервіс" (ІК 30844130)	7710.3.1.24 – Фотохімікати зіпсовані або відпрацьовані, їх залишки, що не можуть бути використані за призначенням	III	2,2	–	3,0	м.Чернівці

12	Обласна комунальна установа "Чернівецька обласна клінічна лікарня"(ІК 2005734)	8510.2.9.03 – Прилади медичного призначення (у т.ч. шприци, термометри, набори для діагностичних аналізів, медичні інструменти тощо), що не відповідають установленим вимогам, відповідним чином не марковані, зіпсовані або використані	III	–	1,3	–	м.Чернівці
13	Комунальна медична установа "Міська клінічна лікарня №3" (ІК 2005763), м.Чернівці	8510.2.9.03 – Прилади медичного призначення (у т.ч. шприци, термометри, набори для діагностичних аналізів, медичні інструменти тощо), що не відповідають установленим вимогам, відповідним чином не марковані, зіпсовані або використані	III	–	1,3	–	м.Чернівці
		8510.2.9.02 – обладнання та інструменти медичні одноразові зіпсовані або використані		–	1,0	–	
14	Приватне акціонерне товариство "Чернівецька птахофабрика" (ІК 31462059)	0124.2.6.03 – Послід пташиний	IV	337,0	46453,0	3208,9	Глибоцький район
15	Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю "Колосок – 2" (ІК 31898957)	0121.2.6.03 – Екскременти, сечовина та гній (включно струхлявіле сіно та солома) від худоби	IV	–	21032,0	–	Глибоцький район

16	Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю "Котелеве" (ІК 32895240)	0121.2.6.03 – Екскременти, сечовина та гній (включно струхлявіле сіно та солома) від худоби	IV	–	29300,0	–	Новоселицький район
17	Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю "Котелеве" (ІК 32895240)	0121.2.6.03 – Екскременти, сечовина та гній (включно струхлявіле сіно та солома) від худоби	IV	–	12300,0	–	Герцаївський район
18	Публічне акціонерне товариство "Чернівецький олійно-жировий комбінат" (ІК 373959)	1541.2.9.02 – Лушпиння соняшникове	IV	–	16905,0	–	м.Чернівці
		1541.2.9.06 – Макуха та залишки тверді інші від перероблення сировини рослинної		849,1	50095,0	1293,5	
19	Департамент житлово-комунального господарства Чернівецької міської ради" (ІК 25082708)	7720.3.1.01 – Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	IV	1724253,2	–	1880670,6	м.Чернівці
20	Товариство з обмеженою відповідальністю "Цукровий комбінат "Хрещатик" (ІК 33108794)	1583.2.9.03 – Дефекат	IV	11800,0	–	11800,0	Заставнівський район
21	Глибоцьке виробниче управління житлово-комунального господарства (ІК 3357553)	7720.3.1.01 – Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	IV	17598,9	–	21932,2	Глибоцький район
22	Комунальне підприємство "Новодністровський житловик" (ІК 33971001)	7720.3.1.01 – Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	IV	14695,0	–	19676,0	Сокирянський район
23	Комунальне підприємство "Сторожинецьке житлово-комунальне господарство" (ІК 35221651)	7720.3.1.01 – Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	IV	15658,0	–	21530,0	Сторожинецький район

24	Комунальне підприємство "Хотинблогоустрій" (ІК 36748453)	7720.3.1.01 – Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	IV	11789,9	–	17574,2	Хотинський район
----	--	---	----	---------	---	---------	------------------

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

У 2013р. було утилізовано, оброблено (перероблено) 90,8 тис. т відходів I – IV класів небезпеки, що на 22,9% менше, ніж у 2012р. У загальному обсязі утворених у 2013р. відходів частка утилізованих, оброблених (перероблених) становила 33,6%, що більше показника 2012р. (21,4%).

У тринадцяти підприємств області були в наявності 25 установок для спалювання відходів загальною потужністю 18,8 тис.т/рік. На чотирьох підприємствах області також були в наявності 6 установок для утилізації та перероблення відходів загальною потужністю 461 т/рік та на одному підприємстві – 20 установок для зберігання відходів (395 т/рік).

Відносно низький відсоток утилізованих та перероблених відходів призводить до надмірного розміщення їх у навколишньому природному середовищі, що в комплексі з необлаштованістю загальносільських сміттєзвалищ відповідно до вимог санітарно-екологічної безпеки приводить до засмічення та забруднення землі і водних ресурсів.

Виходячи із ситуації, що склалася в зазначеній сфері, одним із пріоритетних напрямів природоохоронної роботи держуправління є налагодження діяльності щодо лімітування утворення, розміщення та знешкодження відходів. Окремий розділ з цієї діяльності включено до обласної комплексної програми охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів "Екологія" на 2007-2014 роки.

Загальна кількість місць та об'єктів видалення відходів у Чернівецькій області становила 247 одиниці загальною проектною площею 2,6 км² (2549003 м³), з неї 244 одиниць – кількість місць та об'єктів видалення побутових відходів.

Суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють діяльність у сфері поведінки з небезпечними відходами на території регіону (за інформацією держуправління)

Таблиця 8.7

№ з/п	Назва	Місце знаходження	Номер та строк дії ліцензії	Спеціалізація (операції та види небезпечних відходів)
1.	ТОВ "Вторпром"	58000, м.Чернівці, вул. Прутська,6	АВ 487742 28.12.2009-28.12.2014	Збирання, зберігання відпрацьованих батарей свинцевих акумуляторів

Продовження таблиць

2.	МППП “Еколог Буковини”	58009, м.Чернівці, вул.Винниченка, 46	AB 527566 13.08.2010- 13.08.2015	Збирання, зберігання відходів що містять як складові або забруднювачі ртуть, сполуки ртуті (відпрацьовані прилади, що містять ртуть)
----	------------------------	--	--	--

*Стан обліку та паспортизації місць видалення відходів (МВВ)
(на 01.01.2014 року)*

Таблиця 8.8

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону (район)	Кількість МВВ, од.	Кількість внесених у реєстр МВВ, од.	Кількість паспортизованих МВВ, од.	Внесено у реєстр МВВ за звітний період, од.	Паспортизовано за звітний період, од.
1	Вижницький район	14	14	14	-	-
2	Герцаївський район	24	-	-	-	-
3	Глибоцький район	38	38	38	-	-
4	Заставнівський район	32	32	16	-	1
5	Кіцманський район	31	31	31	-	-
6	Кельменецький район	25	25	25	-	-
7	Новоселицький район	28	28	28	-	-
8	Путильський район	14	14	14	-	-
9	Сокирянський район	21	21	-	-	-
10	Сторожинецький район	24	14	14	-	-
11	Хотинський район	39	39	39	-	-
12	м. Чернівці	3	3	3	-	-
	Усього	293	259	222	-	-

*Основні показники поводження з відходами I-IV класів небезпеки (т)
(за формою статзвітності 1-нв)*

Таблиця 8.9

	Всього	У тому числі I-III класів небезпеки
Утворилося ¹	270100,0	104,3
Отримано зі сторони	428425,4	19,2
у тому числі		
від виробничої сфери	10401,8	11,1
від домогосподарств	145811,1	—
зі сфери послуг	272211,3	8,1
з інших країн	1,2	—

Продовження таблиці

Спалено	16737,0	4,4
Утилізовано, оброблено (перероблено)	90802,5	36,0
Передано на сторону	382706,1	82,5
Видалено у спеціально відведені місця та об'єкти	202881,6	—
Видалено у місця неорганізованого зберігання	—	—
Вилучено з інших причин, включаючи уточнення класу небезпеки	—	—
у тому числі внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	—	—
Наявність на 1.01.2014р.	2416522,3	41,0

¹ Утворення відходів відображене від економічної діяльності підприємств, організацій (без урахування відходів, утворених у домогосподарствах).

Інформація про площі сміттєзвалищ (полігонів)

Таблиця 8.10

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Площі під твердими побутовими відходами, га
1	2	3
1	Вижницький район	15,96
2	Герцаївський район	10,3
3	Глибоцький район	28,17
4	Заставнівський район	23,5
5	Кельменецький район	23,27
6	Кіцманський район	23,6
7	Новоселицький район	17,7
8	Путильський район	2,7
9	Сокирянський район	19,72
10	Сторожинецький район	17,2
11	Хотинський район	43
12	м. Чернівці	50,9
	Усього	276,02

8.3. Використання відходів як вторинної сировини

В області проводиться відповідна робота щодо зменшення кількості утворення відходів та використання відходів, як вторинної сировини та енергоресурсів.

*Суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють збирання, заготівлю окремих видів відходів як вторинної сировини (за інформацією ДЕІ у Чернівецької області *)*

Таблиця 8.11

№ з/п	Назва	Місце знаходження	Номер та строк дії ліцензії	Спеціалізація (операції та види небезпечних відходів)
1	2	3	4	5
1.	ТОВ "Віза-Вторма"	58008 м. Чернівці, вул. Севастопольська, 50-б	АД № 075507, 356 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних, використаної металевої тари.
2.	ТОВ "Чернівцівторсировина"	58000 м. Чернівці, вул. Севастопольська, 4	АЕ №263945, 15.05.2013 №197 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних, використаної металевої тари.
3.	Фірма Альфа тер Чернівці з 100% іноземним капіталом	58023 м. Чернівці, вул. Лесина, 4	АЕ №263911, 15.04.2013 №167 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних, використаної металевої тари.
4.	ТОВ "Вторма-Чернівці"	58000 м. Чернівці вул. Коломийська, 9-а	АВ № 487654 26.11.2009-26.11.2014 №636	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
5.	МКП "Чернівціспецкомунтранс"	58000 м. Чернівці, вул. Жасмінна, 4	АВ № 391090, 17.05.2010 №212 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
6.	ФОП Кантемір В. В.	58000 м. Чернівці вул. Узбецька, 27, кв. 34	АВ № 487839, 25.02.2010 №99 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
7.	ФОП Качинська Н.М.	58000 м. Чернівці вул. Комарова, 23-25, кв. 65	АВ №527634, 13.08.2010 №338 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
8.	ПП "Західекогруп"	58000 м. Чернівці вул. Мусоргського, 4	АВ №527728, 14.10.2010 №456 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних, використаної металевої тари.

9.	КП Сторожинецької міської ради "Карп еко 2010"	59000 Чернівецька обл., м.Сторожинець, вул. Б. Хмельницького, 18	АД №041536, 08.06.2012 №308 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
10.	Хотинська районна спілка споживчих товарів	59000 Чернівецька обл., м.. Хотин, вул. Свято-Покровська, 40-а	АГ №507085, 08.06.2012 №308 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
11.	Чернівецьке учбово-виробниче підприємство №2 "реабілітант" Чернівецького учбово-виробничого об'єднання українського товариства сліпих	58000 м. Чернівці, пров. Ентузіастів, 5	АД №075563, 20.11.2012 №594 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних.

* - суб'єкти підприємницької діяльності, які були перевірені період з 01.01.2012 по 01.07.2013 року, та які на даний час здійснюють свою діяльність

8.4. Транскордонне перевезення небезпечних відходів

Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області за 2013 рік здійснено екологічний контроль 276780,311 тонн, радіологічний контроль 2198372,07 тонн вантажів, перевірено 138063 автомобілів, 20924 залізничних вагонів та 5597 контейнерів, а також вантаж на 297 літаків. На осіб, що вчинили адмінпорушення складено 379 протоколів, винесено постанов на загальну суму 22865 грн.

На посту екологічного контролю "Порубне-автомобільний" було затримано два вантажі: автошини які були у вжитку, в кількості 3,5 тонн, та склобій в кількості 10 тонн, у перевізників були відсутні відповідні супровідні документи щодо того, чи підпадає даний вантаж під дію пунктів 6-33 Положення про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів (ПКМ України № 1120 від 13..07.2000р. п. 4). Після надання висновку Мінекоресурсів України, вантаж відправлено за місцем надходження.

На посту екологічного контролю "Сокиряни-автомобільний" було затримано наступний вантаж: брухт та відходи чорних металів в кількості 0,5 тонн. У власника відсутні товаросупровідні документи на імпорту відходів згідно з вищезазначеною постановою. Із-за неможливості усунення даного порушення вантаж повернуто до Республіки Молдова.

На посту екологічного контролю "Мамалига-автомобільний" було затримано три вантажі, а саме: брухт та відходи алюмінію, міді та свинцю у відпрацьованих акумуляторних батареях, в кількості 0,080 тонн, обрізки та інші відходи натуральної шкіри, в кількості 2,861 тонн. У власників вантажів також були відсутні документи на імпорту відходів згідно з вищезазначеною постановою. Із-за неможливості усунення даного порушення вантаж повернуто до Республіки Молдова.

8.5. Державне регулювання в сфері поводження з відходами

На сьогодні не задовільним є вирішення територіальними органами самоврядування області питань збирання, транспортування, утилізації і знешкодження побутових відходів, знешкодження і захоронення трупів тварин, визначення території для складування, зберігання та розміщення відходів.

Особливе занепокоєння викликає те, що в області через низьку культуру окремої частини населення часто створюють несанкціоновані звалища побутових відходів (смітники), а худобомогильники функціонують лише в кожному третьому населеному пункті. Це може призвести до виникнення надзвичайних епідемічних ситуацій. Органам місцевого самоврядування, особливо Кіцманського, Новоселицького, Вижницького, Герцаївського і Глибоцького районів, необхідно вжити термінових практичних заходів щодо вирішення проблем, як цього вимагає чинне законодавство, а контролюючим природоохоронним і санітарним службам посилити вимоги до суб'єктів господарювання за дотриманням природоохоронного законодавства у сфері поводження з відходами, вживати до порушників дієвих заходів впливу.

З метою впорядкування поводження з відходами в області двічі на рік проводяться місячники по благоустрою населених пунктів та їх санітарної очистки, прийнято ряд розпоряджень щодо упорядкування діючих звалищ побутових відходів та ліквідації несанкціонованих звалищ відходів. Працівниками ДЕІ в Чернівецькій області здійснено перевірки населених пунктів області на предмет дотримання природоохоронного законодавства органами місцевого самоврядування і місцевої влади при поводженні з відходами.

У даному питанні неможливо йти екстенсивним методом постійно розширюючи площі сміттєзвалищ. Одним із шляхів досягнення необхідного результату є – роздільний збір, сортування та переробка відходів. На території області перші спроби вже були, однак вони не дали належних результатів. Причин є багато, бо органи, які відповідають за цей напрямок роботи не проводять достатньої роботи з населенням. І все таки є декілька позитивних прикладів по окремих житлово-комунальних господарствах, як приклад Глибоцьке ВУЖКГ де впроваджується проект по роздільному збиранню відходів, а у перспективі планується будівництво сміттєпереробного заводу. У рамках впровадження національного проекту “Чисте місто” Чернівецькою міською радою спільно з державним агентством України з інвестицій та управління національними проектами побудовано сміттєпереробний комплекс в м. Чернівці, потужність 120 тис. тонн на рік. Зазначеним заводом буде організовано сортування та переробку відходів 3 і 4 класу небезпеки, у тому числі і батарейок. На сьогоднішній день завод введений в експлуатацію.

У відповідності до вимог чинного природоохоронного законодавства, держуправлінням, в межах своєї компетенції, постійно ведеться робота з ведення реєстру місць видалення відходів, реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів, ведеться робота по видачі дозволів та лімітів на утворення та розміщення відходів в навколишньому природному

середовищі суб'єктам господарювання області, перелік яких визначається місцевими державними адміністраціями. При цьому ведеться електронна база даних підприємств, що отримують вищезазначені дозволи з зазначенням кількості утворюваних відходів з урахуванням класів небезпеки (I-III класу, IV класу, побутових, люмінесцентних ламп.).

Особлива увага приділяється небезпечним відходам віднесенням до розділу А Жовтого Переліку відходів (постанова КМУ від 13.07.2000 року № 1120). На території Чернівецької області це в основному відпрацьовані люмінесцентні лампи, акумуляторні батареї та відпрацьовані нафтопродукти. Збір люмінесцентних ламп, ртутьвмістних приладів вирішено МППП “Еколог Буковини”. Збір відпрацьованих акумуляторних батарей здійснюється ліцензованими ТОВ „Комплексі поставки”, ТОВ “Екосистеми” та ін. На території області є невирішеним питання щодо утилізації відпрацьованих нафтопродуктів. Згідно Жовтого Переліку, затвердженого постановою КМУ від 13.07.2000р. №1120 це є небезпечні відходи, поводження з якими є ліцензованим видом діяльності. На сьогоднішній день найближчі суб'єкти господарської діяльності в яких є ліцензія на вищезазначений вид діяльності знаходяться в Дрогобичі, Львові. Беручи до уваги те, що в Чернівецькій області основною масою є дрібні підприємства, на яких утворюється до 0,5 т. відпрацьованих мастил постає проблема високої затратності передачі на утилізацію цих відходів через транспортні витрати. Проте в загальному в області щорічно утворюється близько 75-80 т., відпрацьованих масел, що створює загрозу надмірного накопичення відпрацьованих нафтопродуктів на території підприємств та забруднення довкілля (спалювання, зливання в водні об'єкти тощо). Для вирішення даного питання потрібно вирішити питання про створення підприємства для приймання відпрацьованих мастил на території Чернівецької обл.

Побутові відходи в області розміщуються на 1 полігоні м. Чернівці, 10 міських, 9 селищних та 293 сільських організованих сміттєзвалищ. Незважаючи на те, що майже всі сільські ради визначились з місцями організованого захоронення відходів (виділені для цього земельні ділянки) кількість стихійних смітників не зменшуються. Основними причинами, як показує вивчення ситуації, є відсутність чіткої системи (організації) збору і захоронення відходів, недотримання вимог екологічної безпеки і санітарних правил при облаштуванні і експлуатації організованих полігонів і сміттєзвалищ (відсушення обваловка, огорожа, несвоєчасне компостування, незручні під'їзні шляхи, не призначено відповідального за їх експлуатацію, а якщо і призначено то тільки на папері і т.д.).

Площа спеціально відведених місць та об'єктів видалення відходів (проектна) по області становила всього 2573803 м², у тому числі для побутових відходів - 2549003 м². Основні заходи по санітарній очистці населених пунктів проводяться в період місячників (квітень, вересень) санітарної очистки і благоустрою населених пунктів області. План заходів затверджується головою обласної державної адміністрації. Крім того в більшості населених пунктів області (більше 70 %) організоване централізоване збирання твердих побутових відходів від помешкань громадян.

Згідно комплексної програми з охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів “Екологія” на 2011-2015 рр., яка затверджена IV сесією обласної ради VI скликання №10-4/11 від 29.03.2011 року, якою в частині поводження з виробничими та побутовими відходами передбачені заходи з облаштування 84 звалищ, паспортизація 97 сміттєзвалищ області, а також щорічна переробка відходів, як вторинної сировини. Приблизна вартість заходів складає 3555 тис. грн., із них більше половини припадає на власні кошти підприємств та місцеві бюджети районів області.

В м. Чернівці організоване роздільне збирання поліетиленових, поліпропіленових відходів та пляшок. В с. Стрілецький Кут Кіцманського району організовано збирання склобою. На території області організована переробка поліетиленової плівки, поліетиленових, поліпропіленових, полістирольних відходів шляхом вилучення з ТПВ на сміттєзвалищах та у населення. В результаті проведених перевірок зафіксовані наступні суб’єкти господарювання, які на території області переробляють побутові відходи поліетилену, поліпропілену, полістиролу, а саме:

ПП “Кулікович Д.В.” с. Мамаївці Кіцманського району – (відходи поліетиленової плівки).

ПП “Гнатів Р.Г.” с. Лужани Кіцманського району – (відходи поліетилену та поліпропілену).

ТОВ “Арго” м. Чернівці – (відходи поліетиленової плівки).

АТ “Розма” – м. Чернівці (відходи поліпропілену).

ТОВ “Еко баланс сервіс” – м. Чернівці (відходи пет-пляшки).

З метою запобігання забруднення навколишнього середовища та виконання заходів по впорядкуванню діючих сміттєзвалищ, своєчасній ліквідації безхазяйних сміттєзвалищ фахівцями інспекції проведено перевірки територій населених пунктів області де виявлені наступні порушення в галузі поводження з відходами:

- відсутність обваловки на сміттєзвалищах;
- незадовільні або незручні під’їзні шляхи;
- відсутність дозволів та лімітів на утворення та розміщення відходів;
- засмічення земельних ділянок за межами діючих сміттєзвалищ;
- невиконання попередніх приписів інспекції;
- використання земельних ділянок не за цільовим призначенням.

Протягом звітного періоду у сфері поводження з відходами працівниками інспекції здійснено 732 перевірки. За порушення вимог природоохоронного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 730 осіб на суму 248,353 тис.грн., а стягнуто – на суму 213,656 тис.грн.

Згідно плану роботи протягом звітного періоду здійснювався державний контроль за додержанням місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування вимог природоохоронного законодавства в частині здійснення делегованих їм повноважень. За виявлені порушення відповідальні особи та голови сільських рад в кількості 112 осіб притягнуто до

відповідальності на загальну суму 27,727 тис.грн. На території сільських рад в ході перевірок виявлено ряд порушень в галузі поводження з відходами:

- відсутність обваловки на сміттєзвалищах;
- незадовільні або незручні під'їзні шляхи;
- відсутність дозволів та лімітів на утворення та розміщення відходів;
- засмічення земельних ділянок за межами діючих сміттєзвалищ;
- невиконання попередніх приписів інспекції
- використання земельних ділянок не за цільовим призначенням.

Однією з серйозних проблем забруднення довкілля є неправильне поводження з промисловими небезпечними відходами. Метали та їх сполуки, радіоактивні елементи, пестициди є основними забруднювачами ґрунтів.

Ефективне вирішення екологічних проблем пов'язаних з ліквідацією чи обмеженням негативного впливу твердих відходів на довкілля та здоров'я людей можливе тільки на основі послідовної реалізації Законів України. "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про відходи", "Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення", Постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження порядку розроблення, затвердження і перегляду лімітів на утворення та розміщення відходів" та інших нормативно-правових актів, державних стандартів України з охорони навколишнього природного середовища, санітарних норм і правил та інших документів.

9. Екологічна безпека

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

Природоохоронна робота в області спрямовується насамперед на забезпечення екологічної безпеки для життєдіяльності населення, яка здійснюється з врахуванням конкретної екологічної обстановки, техногенного навантаження на природні ресурси.

Екологічна безпека в області розглядається як невід'ємна складова її національно-економічного розвитку. Ситуація в області в 2012 р., в порівнянні з попередніми роками, дещо поліпшилася, але викликає стурбованість. Причиною є моральна і фізична зношеність обладнання техногенних об'єктів та відсутність необхідних коштів для їх модернізації.

Найбільшими техногенними забруднювачами навколишнього природного середовища в області є підприємства житлово-комунального господарства та переробної промисловості, зокрема харчової. Основна причина — відсутність на ряді цих підприємств необхідних очисних споруд, незадовільний стан експлуатації наявних очисних споруд, їх перевантаження та повний вихід окремих з них з ладу. У зв'язку з відсутністю фінансування будівництво нових, реконструкція та розширення існуючих здійснюється повільно.

Через неефективно працюючі очисні споруди в містах Новоселиця, Сторожинець, Глибока, Вижиця, Сокиряни, стічні води попадають в транскордонні річки Черемош, Сірет і Дністер.

Серед наявних небезпечних відходів значну частку зайняли відходи, що містять метали та їхні сполуки – 3734,8 т, відпрацьовані продукти нафтопереробки – 85,3 т, відходи медичного, ветеринарного чи сільськогосподарського походження, фармацевтичної продукції та від лікування людей чи тварин -79443,3 т.

З метою забезпечення екологічної безпеки при поводженні з небезпечними хімічними речовинами проводилось лімітування господарської діяльності підприємств, пов'язаної з використанням небезпечних хімічних речовин. Регулярно здійснювались перевірки з питань дотримання встановлених правил поводження з ними, видавались приписи щодо усунення виявлених недоліків. Аварій під час поводження з небезпечними хімічними речовинами та відходами протягом 2012 року не було.

В 2010 році за межі області було вивезено 15,94 тонн непридатних до використання пестицидів та агрохімікатів, на що з Держбюджету виділено 300 тис. грн., таким чином на даний час непридатні до використання пестициди та агрохімікати на території області відсутні.

На погіршення стану екологічної обстановки в області в значній мірі впливають зростання контрастності гідрометеорологічних умов. Сильні похолодання і значні снігопади та хуртовини в зимовий період, налипання мокрого снігу, ожеледь, дощові паводки на річках Прут, Черемош і Дністер у весняну і осінню пори року, можливість лісових пожеж протягом літа породжують напружену ситуацію і негативні екологічні явища.

9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку

Для мінімізації негативного впливу екологічно-небезпечних об'єктів на довкілля та здоров'я населення, посилюється державний екологічний контроль за діяльністю цих об'єктів. Двічі на рік, а при необхідності і частіше, здійснюються перевірки дотримання на цих об'єктах вимог природоохоронного законодавства з відповідним впровадженням конкретних практичних заходів для попередження забруднення.

Однак одними адмінзаходами становище в екологічній сфері корінним чином не поліпшити. Для цього потрібні відповідні інвестиції.

Перелік екологічно небезпечних об'єктів

Таблиця 9.1

№ з/п	Назва екологічно небезпечного об'єкту	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітка
1.	Дністровське водосховище	Вироблення електроенергії, водозабезпечення Одеської області, республіки Молдова, риборозведення	Держводгосп України та Міністерство енергетики України	

2.	ДКП “Чернівціводоканал”	Очищення стічних вод м, Чернівці	Державне підприємство житлово-комунального господарства	
3.	Полігон твердих побутових відходів м, Чернівці	Розміщення твердих побутових відходів від промислових підприємств та житлового сектору м.Чернівці	Державне підприємство житлово-комунального господарства	
4.	Газопровід Угерсько-Івано-Франківськ-Чернівці	Транспортування природного газу	Державна компанія “Укртрансгаз”	

9.3. Радіаційна безпека

9.3.1. Радіаційне забруднення територій

В екологічному стані об’єктів, розміщених на території області, особливих змін в 2012 році не відбулося. Морально і фізично зношене обладнання, відсутність коштів на здійснення природоохоронних заходів продовжують визначати ситуацію на цих об’єктах. Випадків радіаційної небезпеки та порушень правил поводження з небезпечними речовинами на об’єктах в 2013 р. не виявлено.

До зони радіаційного забруднення, що постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, віднесені 14 населених пунктів Чернівецької області: Кіцманського району та Заставнівського району. Дані про радіаційний фон територій у цих населених пунктах наведений нижче після таблиці 9.2.

У 1999-2000 років були обстежені на забруднення ґрунтів радіонуклідами цезію-137 та стронцію-90 сільськогосподарських угідь Заставнівського та Кіцманського районів Чернівецької області, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

Обстеження луків та пасовищ господарств показало, що вміст цезію-137 та стронцію-90 в ґрунтах значно не змінився в порівнянні з минулими роками. Вміст радіонуклідів в рослинах не перевищує допустимих рівнів. Сільськогосподарські роботи на цих угіддях можна проводити без обмежень.

За 2013 рік лабораторією фізичних факторів відділу досліджень фізичних та хімічних факторів ДУ “Чернівецький обласний лабораторний центр Держсанепідслужби України” було досліджено на вміст цезію-137 - 884 проби харчових продуктів, перевищень допустимих рівнів не було.

За даними Центральної геофізичної обсерваторії Держкомгідромету України середньорічні концентрації радіонуклідів у приземній смугі повітря становлять $2,3 \text{ Бк/м}^2$ при середньому гамма-фоні 14 мкР/год .

У відібраних пробах води з річок Дністер, Прут, Сірет вміст радіонуклідів цезію 137 за останні роки істотно не змінився.

Узагальнюючи стан радіаційної безпеки в Чернівецькій області, можна зробити наступний висновок:

– протягом 2013 року загальний радіаційний стан області не погіршився, про що свідчать висновки обстежень відповідно до програми регіонального радіомоніторингу.

Забруднення території техногенними та техногенно-підсиленими джерелами природного походження

Таблиця 9.2

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість населення, чол. *	Радіаційний фон на території, мкЗв/год	Питома активність забруднюючих радіонуклідів, Бк/кг земель				
				цезій-137 (техногенний)	стронцій-90 (техногенний)	радій (природний)	торій (природний)	Калій (природний)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Сокирянський район, с. Коболчин	2355	0,10	7,3	3,39	-	-	-
2.	Сокирянський район, с.Коболчин	2355	0,10	5,85	5,56	-	-	-
3.	Сокирянський район, с.Романківці	5066	0,11	4,99	3,55	-	-	-
4.	Кельменецький район, с.Бузовиця	1642	0,12	11,7	3,43	-	-	-
5.	Кельменецький район, с.Бузовиця	1642	0,10	13,4	2,54	-	-	-
6.	Кельменецький район, с.Вартиківці	1457	0,10	5,15	3,45	-	-	-
7.	Хотинський район, с.Недобоївці	3168	0,11	13,0	4,02	-	-	-
8.	Хотинський район, с.Каплівка	1461	0,13	10,9	3,27	-	-	-
9.	Хотинський район, с.Колінківці	5245	0,10	14,1	4,01	-	-	-
10.	Новоселицький район, с.Магала	2552	0,10	8,73	3,14	-	-	-
11.	Новоселицький район, с.Магала	2552	0,10	4,80	3,03	-	-	-
12.	Новоселицький район, с.Динівці	5211	0,12	4,97	3,55	-	-	-
13.	Новоселицький район, с.Динівці	5211	0,12	13,1	3,13	-	-	-
14.	Новоселицький район, с.Топорівці	4425	0,10	4,9	3,15	-	-	-
15.	Заставнівський район, с.Васловівці	1374	0,13	13,9	3,94	-	-	-
16.	Заставнівський район, с.Васловівці	1374	0,14	9,27	4,02	-	-	-
17.	Заставнівський район, с.Онуг	624	0,12	27,9	3,24	-	-	-
18.	Заставнівський район, с.Баламутівка	1786	0,13	9,98	3,16	-	-	-

19.	Заставнівський район, с.Веренчанка	3701	0,16	118,0	5,63	-	-	-
20.	Кіцманський район, с.Брусниця	1987	0,10	23,1	3,81	-	-	-
21.	Кіцманський район, с.Кліводин	1704	0,12	25,2	4,32	-	-	-
22.	Кіцманський район, с.Шишківці	1598	0,19	273,0	7,03	-	-	-
23.	Кіцманський район, с.Шишківці	1598	0,21	298,0	7,50	-	-	-
24.	Кіцманський район, с.Киселів	2873	0,19	201,0	6,60	-	-	-
25.	Глибоцький район, с.Тарашани	987	0,10	4,9	2,67	-	-	-
26.	Глибоцький район, с.Тарашани	987	0,10	25,1	2,70	-	-	-
27.	Глибоцький район, с.Коровія	2992	0,10	5,53	3,57	-	-	-
28.	Глибоцький район, с.Коровія	2992	0,10	4,84	3,25	-	-	-
29.	Сторожинецький район, с.Панка	2469	0,10	4,66	2,39	-	-	-
30.	Вижницький район, с.Лукавці	2608	0,11	13,5	2,81	-	-	-
31.	Вижницький район, с.Мілієве	2071	0,12	9,91	3,36	-	-	-
32.	Путильський район, с.Плоска	827	0,12	13,5	4,82	-	-	-
33.	Путильський район, с.Дихтинець	1003	0,13	54,1	4,35	-	-	-

- за даними перепису населення 2001 року.

До зони радіаційного забруднення, що постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, віднесені 14 населених пунктів Чернівецької області Кіцманського та Заставнівського районів. Радіаційний фон на території цих сіл наступний.

Кіцманський район: с. Киселів (0,15 мкЗв/год), с. Борівці (0,14 мкЗв/год), с. Шишкіні (0,16 мкЗв/год), с. Южинець (0,13 мкЗв/год), с. Малятинці (0,12 мкЗв/год), с. Став чани (0,13 мкЗв/год), Хлівище (0,12 мкЗв/год).

Заставнівський район: с. Веренчанка (0,13 мкЗв/год), с. Звенячин (0,14 мкЗв/год), с. Йосипівна (0,14 мкЗв/год), с. Кадубівці (0,13 мкЗв/год), с. Бабино (0,12 мкЗв/год), с. Вимушів (0,14 мкЗв/год), с. Рудка (0,14 мкЗв/год).

За 2013 рік потужність експозиційної дози гамма-випромінювання на контрольних точках не перевищувала 14 мкР/год.

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

На території Чернівецької області радіаційно-небезпечних об'єктів (атомні електростанції, підприємства з виготовлення і переробки ядерного палива,

підприємства поховання радіоактивних відходів, науково-дослідні організації, які працюють з ядерними реакторами, ядерні енергетичні установи на об'єктах транспорту та ін.), тобто які використовують джерела іонізуючого випромінювання, немає.

В сфері поводження з джерелами іонізуючого випромінювання екологічний контроль Держекоінспекцією у звітному році не проводився.

*Експлуатація атомних електростанцій та пунктів захоронення
радіоактивних відходів (ПЗРВ)*

Таблиця 9.3

№ з/п	Назва одиниці адміністративно- територіального устрою регіону, назва АЕС та підприємства	Кількість ядерних та радіаційн о-небез- печних об'єктів (усього), од,	АЕС		Підприємства, що здійснюють захоронення радіоактивних відходів (РАВ)		
			кількість реакторів, од,	радіаційний фон в 30-ти км зоні АЕС, мкЗв/год	кількість ПЗРВ, од,	кількість РАВ, м³ загальна активність, Бк	радіаційн ий фон на території ПЗРВ, мкЗв/год
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Чернівецька область	0	0	-	0	0	-

10. Промисловість та її вплив на довкілля

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

Промисловість області включає діяльність 3994 підприємств.

Аналіз розвитку промисловості області свідчить про стабілізацію ситуації у промисловому комплексі.

Індекс промислової продукції області за 2013р. порівняно з 2012р. становив 103,7%.

Темп зростання обсягів виробництва у 2013р. порівняно з 2012р. в **добувній та переробній промисловості** становив 99,3%, у т.ч. в добувній промисловості і розробленні кар'єрів – 88,7%, у переробній промисловості – 99,7%.

Серед підприємств переробної промисловості збільшення обсягів промислової продукції відбулося у машинобудуванні на 33,5%, у текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів – на 6,5%, у виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції – на 1,4%. Зменшились обсяги промислової продукції у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції, у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, у металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування, у виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності.

Обсяги постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у 2013р. порівняно з 2012р. зросли на 16,5%.

*Індекси промислової продукції за основними видами діяльності за 2013 рік
(у відсотках)*

Таблиця 10.1

	Грудень 2013р. до грудня 2012р.	2013р. до 2012р.
Промисловість	97,5	103,7
Добувна та переробна промисловість	99,7	99,5
добувна промисловість і розроблення кар'єрів	55,3	87,3
переробна промисловість	100,2	99,9
з неї		
виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	85,7	84,6
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	104,3	106,5
виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	104,8	92,8
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	—	—
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	17,2	65,4
виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	—	—
виробництво гумових і пластмасових виробів; іншої неметалевої мінеральної продукції	112,0	100,7
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	185,5	97,8
машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	109,6	131,9
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	93,2	116,5

Індекс промислової продукції добувної та переробної промисловості області за 2013 р. порівняно з 2012р. становив 99,5%, індекс промислової продукції області в цілому (з урахуванням обсягів виробництва та розподілення електроенергії, газу та води) становив 103,7%. У грудні 2013р. порівняно з груднем 2012р. індекс промислової продукції області становив 97,5%.

Виробництво промислової продукції за видами діяльності у 2013році

Таблиця 10.2

	Вироблено за 2013р.	2013р. до 2012р. у %
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів		
Мармур і камінь вапняковий інший декоративний чи будівельний, тис.м ³	28,3	60,6

Вапняк і гіпс, тис.т	43,4	43,1
Піски природні, тис.м ³	124,4	120,1
Гранули, щебінь (камінь дроблений), крихта та порошок; галька, гравій, тис.м ³	351,3	127,7
Глини інші, андалузит, кіаніт та силіманіт; муліт; землі шамотні або динасові, тис.т	219,4	76,0
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів		
М'ясо великої рогатої худоби свіже чи охолоджене, т	1764	125,4
М'ясо свиней свіже чи охолоджене, т	4560	99,2
Баранина (включаючи м'ясо ягнят), свіжа чи охолоджена туші, напівтуші та відруби, т	26	136,8
М'ясо великої рогатої худоби заморожене, т	... ¹	... ¹
М'ясо свиней заморожене, т	... ¹	... ¹
М'ясо свійської птиці свіже чи охолоджене, т	8433	89,9
Вироби ковбасні, т	4541	71,7
Риба сушена і в'ялена, т	21	525,0
Оселедці солоні, т	123	128,1
Риба солена, крім оселедців, т	... ¹	... ¹
Риба, у т.ч. філе, копчена, т	290	111,1
Риба, перероблена чи консервована в інший спосіб, крім готових страв із риби, т	287	129,9
Соки фруктові та овочеві, т	7863	65,1
Овочі (крім картоплі), фрукти, горіхи, гриби та інші їстівні частини рослин, приготовані чи консервовані з доданням оцту чи оцтової кислоти, т	... ¹	... ¹
Джеми, желе фруктові, пюре та пасти фруктові чи горіхові, т	... ¹	... ¹
Олія соняшникова нерафінована та її фракції, крім фракцій зі зміненним хімічним складом, т	46222	77,9
Сири жирні, т	37	52,1
Борошно, т	18735	77,1
Крупи, т	... ¹	... ¹
Продукти готові харчові з зернових культур, отримані здуванням або смаженням зерен, т	... ¹	... ¹
Хліб та вироби хлібобулочні, нетривалого зберігання, т	26133	95,3
Торти, т	93	93,0
Тістечка, т	66	100,0
Вироби здобні (булочки підвищеної калорійності, листкові, рулети з маком рогалики, тощо), т	388	109,9
Пироги, пиріжки, пончики, т	... ¹	... ¹
Солодощі східні борошняні, т	... ¹	... ¹

Хлібці хрусткі, сухарі, грінки та вироби подібні підсмажені, т	162	89,0
Пряники та вироби аналогічні, т	58	90,6
Вироби макаронні, локшина та вироби борошняні подібні, т	... ¹	... ¹
Шоколад та готові харчові продукти, що містять какао (крім какао-порошку підсолодженого), у пакуваннях масою менше 2 кг, т	... ¹	... ¹
Вироби кондитерські цукрові (у т.ч. шоколад білий), що не містять какао, т	174	92,1
Корми готові для тварин, що утримують на фермах, крім борошна та гранул із люцерни, т	12086	57,6
Корми готові для домашніх тварин, т	349	102,6
Води натуральні мінеральні газовані, тис.дал	219,1	79,6
Води непідсолоджені й неароматизовані інші; лід та сніг (крім мінеральних та газованих вод), тис.дал	445,3	87,2
Напої безалкогольні, тис.дал	851,5	87,5
у тому числі		
води, включаючи мінеральні і газовані, з доданням цукру і речовин підсоложувальних чи ароматизуючих інших, тобто напої безалкогольні типу лимонаду, оранжаду, тис.дал	833,2	86,2
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів		
Ковдри та пледи дорожні, крім електроковдр, тис.шт.	... ¹	... ¹
Білизна постільна, тис.шт.	936,1	112,8
Комплекти і костюми чоловічі та хлопчачі, з тканини бавовняної або з волокон синтетичних, виробничі та професійні, тис.шт.	5,5	117,0
Куртки, піджаки та блейзери чоловічі та хлопчачі, з тканини бавовняної або з волокон синтетичних, виробничі та професійні, тис.шт.	6,8	212,5
Пальта, напівпальта, плащі, накидки тощо (крім з бавовни та із синтетичних або штучних волокон, з масою одного виробу не більше 1 кг), чоловічі та хлопчачі, тис.шт.	24,4	129,8
Анораки, лижні куртки, плащі та куртки вітроза-хисні та аналогічні вироби (крім трикотажних, просочених, з покриттям, ламінованих або гумованих), чоловічі та хлопчачі, тис.шт.	... ¹	... ¹
Костюми, крім трикотажних, чоловічі та хлопчачі, тис.шт.	... ¹	... ¹
Піджаки, блейзери, крім трикотажних, чоловічі та хлопчачі, тис.шт.	... ¹	... ¹
Брюки та бриджі та шорти вовняні або з волосу тварин тонкого (крім трикотажних, виробничих та професійних), чоловічі та хлопчачі, тис.шт.	153,0	114,8

Пальта, напівпальта, плащі, накидки тощо (крім з бавовни та із синтетичних або штучних волокон, з масою одного виробу не більше 1 кг), жіночі та дівчачі, тис.шт.	... ¹	... ¹
Анораки, лижні куртки, плащі та куртки вітрозахисні та аналогічні вироби (крім трикотажних, просочених, з покриттям, ламінованих або гумових), жіночі та дівчачі, тис.шт.	... ¹	... ¹
Костюми, крім трикотажних, жіночі та дівчачі, тис.шт.	0,5	83,3
Сукні, крім трикотажних, жіночі та дівчачі, тис.шт.	2,8	107,7
Рукавички, рукавиці, мітенки трикотажні машинного або ручного в'язання, тис. пар	... ¹	... ¹
Бюстгальтери, пояси, корсети, підтяжки, підв'язки й вироби подібні та їх частини, з будь-якого текстильного матеріалу, у тому числі трикотажні, тис.шт.	... ¹	... ¹
Трикотаж спідній, тис.шт.	1370,0	130,3
Колготки, панчохи, шкарпетки та вироби панчішно-шкарпеткові інші, трикотажні машинного та ручного в'язання, тис. пар	... ¹	... ¹
Светри, пуловери, кардигани, жилети та вироби подібні, трикотажні та в'язані, тис.шт.	... ¹	... ¹
Взуття, тис. пар	1709,3	98,5
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність		
Деревина уздовж розпиляна чи розколота, розділена на частини чи лущена, завтовшки більше 6 мм, тис.м ³	85,0	99,5
Бруски, планки та фризидля паркетного або дерев'яного покриття підлоги, профільовані, незібрані, з деревини листяних порід, тис.м ²	89,1	80,3
Фанера клеєна, панелі фанеровані та матеріали шаруваті подібні, з деревини, м ³	1449	163,4
Шпон струганий, м ³	103	171,7
Вікна та їх рами, двері балконні та їх рами, двері та їх коробки та пороги, з деревини, м ²	3197	63,6
Вироби столярні та конструкції будівельні, з деревини, м ³	830	92,0
Споруди збірні з деревини, шт.	930	59,3
Піддони, ящиківі піддони та інші вантажні щити, з деревини, тис.шт.	13,4	243,6
Тара дерев'яна інша та її частини, м ³	2510	78,9
Паливні брикети та гранули з деревини та іншої природної сировини, т	14995	101,8
Журнали реєстраційні, книги бухгалтерські, швидкозшивачі (папки), формуляри і бланки, вироби канцелярські інші, з паперу чи картону, т	799	98,5

Етикетки з паперу чи картону, т	72	133,3
Газети, які виходять менше чотирьох разів на тиждень, віддруковані, млн. примірників 4-шпальтових газет формату А2	99,2	72,3
Книги, брошури, листівки та подібна продукція, віддруковані, тис. аркушів-відбитків приведених до формату 60х90	1341,1	64,4
Календарі усіх видів, уключаючи блокові календарі, віддруковані, тис. аркушів-відбитків приведених до формату 60х90	... ¹	... ¹
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції		
Фарби та лаки на основі акрилових або вінілових полімерів, у водному середовищі, т	... ¹	... ¹
Фарби та лаки на основі поліефірів, акрилових і вінілових полімерів, у неводному середовищі; розчини, т	... ¹	... ¹
Фарби та лаки, інші; сикативи готові, т	... ¹	... ¹
Рідини гальмівні гідравлічні; антифризи й антиобліднювачі готові, т	... ¹	... ¹
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції		
Оболонки штучні із затверділих протеїнів або целюлозних матеріалів; труби, трубки та шланги, жорсткі, з пластмас, т	... ¹	... ¹
Плити, листи, плівка, фольга і стрічки з пластмас, неармовані або нез'єднані з іншими матеріалами, т	... ¹	... ¹
Мішки та пакети (у тому числі конусоподібні), з полімерів етилену (не включаючи із синтетичних текстильних матеріалів), т	96	98,0
Вікна та їх рами, двері та їх коробки і пороги, з пластмас, тис.шт.	127,7	122,0
Плитки та плити, керамічні, тис.м ²	3,7	74,0
Цегла невогнетривка керамічна будівельна (крім виробів з борошна кам'яного кремнеземистого чи ґрунтів діатомітових), млн.шт.умов.цегл	80,7	87,8
Блоки та цегла з цементу, бетону або каменю штучного для будівництва, млн.шт.умов.цегл	... ¹	... ¹
Вапно, тис.т	... ¹	... ¹
Плитки, плити, черепиця та вироби подібні з цементу, бетону або каменю штучного, тис.м ²	... ¹	... ¹
Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного, тис.м ³	13,3	113,7

Розчини бетонні, готові для використання, тис.т	197,5	148,5
Суміші бітумінозні на основі природних і штучних заповнювачів та з асфальтом природним і бітумом як зв'язувальними речовинами, т	... ¹	... ¹
Суміші асфальтові для дорожнього покриття, тис.т	19,8	62,7
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування		
Конструкції інші та їх частини, плити, прутки, кутики, профілі та вироби подібні, з металів чорних або алюмінію, т	109	126,7
Двері, вікна і рами для них, пороги для дверей, з алюмінію, тис.шт.	2,9	54,7
Двері, вікна і рами для них, пороги для дверей, з металів чорних, тис.шт.	9,1	107,1
Радіатори центрального опалення без електричного підігріву, їх частини, з металів чорних, т	... ¹	... ¹
Цистерни, бочки, барабани, каністри, ящики та контейнери подібні для різних речовин (крім газів), з металів чорних, місткістю 50-300 л, не оснащені механічним або тепловим устаткуванням, тис.шт.	... ¹	... ¹
Тканини, ґрати, сітки й огорожі з дроту сталевого або мідного; сітка металева з металів чорних або міді, під штукатурку, т	... ¹	... ¹
Цвяхи, кнопки (уключаючи креслярські), скоби і вироби подібні, т	... ¹	... ¹
Ланцюги (крім ланцюгів шарнірних) та їх частини, т	... ¹	... ¹
Вироби кріпильні різенарізні з металів чорних, т	153	93,9
Вироби кріпильні ненарізні з металів чорних, т	14	26,9
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування		
Прилади електричні сигналізаційні для захисту від крадіжки або пожежі та апаратура подібна для використання в будівлях, тис.шт.	1804,0	96,3
Машини для сортування, подріблення, змішування та подібних видів оброблення ґрунту, каменю, руд і речовин мінеральних інших, шт.	... ¹	... ¹
Виробництво меблів, іншої продукції, ремонт і монтаж машин і устаткування		
Меблі для сидіння переважно з дерев'яним каркасом, тис.шт.	113,5	68,0
Меблі для офісів і підприємств торгівлі, тис.шт	3,9	79,8
Меблі кухонні, тис.шт.	8,9	77,9
Матраци, крім каркасів матрацних, тис.шт.	0,9	7,4
Меблі для спалень, їдалень і віталень дерев'яні, тис.шт.	22,1	173,4

Труни для поховання, шт.	... ¹	... ¹
--------------------------	------------------	------------------

¹ Інформація конфіденційна відповідно до Закону України "Про державну статистику".

10.2. Вплив на довкілля

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення усього за 2013 рік мали 113 підприємств якими було викинуто 2735,1 т забруднюючих речовин, що склало 93,6% до попереднього року. У розрахунку на одне підприємство було викинуто 24,2 т. Нижче наведені дані за окремими видами економічної діяльності.

10.2.1. Гірничодобувна промисловість

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в добувній промисловості у 2013 році

Таблиця 10.3

	Кількість підприємств, які мали викиди	Обсяги викидів забруднюючих речовин		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		т	відсотків до 2012р.	
Добувна промисловість	5	115,2	111,7	23,0
добування паливно-енергетичних корисних копалин	3	63,1	97,8	21,0
добування корисних копалин, крім паливно-енергетичних	2	52,1	135,0	26,0

У порівнянні з попереднім роком збільшились обсяги викидів від стаціонарних джерел на підприємствах добування корисних копалин (крім паливно-енергетичних).

10.2.2. Металургійна промисловість

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в металургійному виробництві у 2013 році

Таблиця 10.4

	Кількість підприємств, які мали викиди	Обсяги викидів забруднюючих речовин		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		т	відсотків до 2012р.	
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	2	3,6	17,6	1,8

По металургійній промисловості обсяги викидів зменшилися за рахунок зменшення кількості підприємств.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в хімічній та нафтохімічній промисловості у 2013 році

Таблиця 10.5

	Кількість підприємств, які мали викиди	Обсяги викидів забруднюючих речовин		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		т	відсотків до 2012р.	
Хімічна та нафтохімічна промисловість	1	7,1	92,9	7,1

10.2.4. Харчова промисловість

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в харчовій промисловості у 2013 році

Таблиця 10.6

	Кількість підприємств, які мали викиди	Обсяги викидів забруднюючих речовин		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		т	відсотків до 2012 р.	
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	15	661,5	98,9	44,1

За 2013 рік по Чернівецькій області установами Держсанепідемслужби досліджено на визначення питомої активності радіонуклідів цезію -137 та стронцію – 90 у харчових продуктах. Перевищень допустимих рівнів не було.

10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва

Економічна криза обумовила спад промислового виробництва, що спричинило за собою скорочення обсягів споживання ресурсів і зменшення викидів шкідливих речовин. Але темпи зниження споживання ресурсів у порівнянні з темпами спаду обсягів виробництва промислової продукції значно менші. Це зв'язано з експлуатацією застарілого устаткування, його зносом, із загальним технологічним руйнуванням виробництва.

Зростаюча інтенсивність експлуатації природних ресурсів і криза в економіці, що супроводжуються підвищенням частки застарілих технологій і устаткування, зниженням рівня модернізації і відновлення основних фондів,

збільшують ризик виникнення техногенних катастроф, вимагають розробки оптимальної еколого-економічної стратегії подальшого розвитку господарства, що розширить можливості керування рівнем техногенно-екологічної безпеки.

Не дивлячись на обмеженість у фінансових ресурсах окремими промисловими підприємствами області впроваджуються у виробництво нові технології, наукові розробки. У 2013р. загальний обсяг фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт склав 37,8 млн. грн., що дещо менше, ніж у 2012р. (у 2012р. – 33,9 млн.грн). Більше половини, 56,3% від загального фінансування було з держбюджету, але частка фінансування наукових та науково-технічних робіт за рахунок держбюджету у 2013 році порівняно з 2012р. скоротилась на 4,6 відсоткового пункту.

Найбільша частка виконаних власними силами наукових та науково-технічних робіт припадала на технічні (51,6%) та природничі (30,6%) науки, найменша – на суспільні науки (4,6%). Всього 1,0% від загального обсягу наукових та науково-технічних робіт виконано власними силами на підприємствах заводського сектору. Ними у 2013р., як і у 2012р., було виконано наукових та науково-технічних робіт на суму 0,4 млн. грн., що становить 6,6% від загального обсягу наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами наукових організацій області.

Проводиться технічне переоснащення виробництва, які враховують сучасні вимоги щодо мінімізації впливу процесів виробництва на довкілля. Так по області у загальному обсязі будівельних робіт частка робіт з нового будівництва, реконструкції та технічного переоснащення становила 88,1%, з капітального та поточного ремонтів – 8,5% та 3,4% відповідно.

Відповідно до Програми економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2013 рік в агропромисловому секторі у 2013 році було проведено

технічне переоснащення галузі, сільськогосподарськими підприємствами у І кварталі 2013р. закуплено техніки і обладнання на 81,1 млн. грн. У житлово-комунальній сфері обсяги капіталовкладень на виконання заходів з технічного переоснащення підприємств галузі у цьому ж кварталі склали 21,6 млн. гривень.

По м.Чернівці промисловий комплекс у 2013 році був представлений 111 підприємствами (Шевченківський район – 30, Першотравневий район – 54, Садгірський район – 27), які за основними видами промислової діяльності поділяються на 10 галузей. Пріоритетними напрямками в роботі промислових підприємств є проведення модернізації виробничих процесів та освоєння нових видів продукції. Так, у вересні 2013 року в рамках проекту Федерального Уряду Німеччини з експортної підтримки українських підприємств провідні промислові підприємства міста взяли участь у проведенні засідання круглого столу на тему: “Розширення експортного потенціалу регіонів через виставкові заходи”.

По житлово-комунальному господарству області станом на 01.10.2013р. була проведена переоснащеність мереж зовнішнього освітлення вулиць райцентрів та малих міст – 0,08 тис.км. Проведена реконструйованих вулиць райцентрів та малих міст – 125,1 тис. км. Переоснащені та реконструйовані дитячі майданчики у містах – 200 од. Придбана 1 нова прибиральна машина, 4

нових смітєвозів, придбано 395 нових контейнерів для вивезення сміття. В той же час технічного переоснащення житлово-комунального господарства потребує 0,28 об'єктів житлового фонду, які віднесені до ветхих та аварійних, 20,7% (у загальній кількості) ветхих і аварійних теплових мереж.

Для більш ефективного використання коштів на технічне переоснащення об'єктів теплопостачання Чернівецька міська рада замовила інституту „УкрНДІнжпроект” м. Київ Схему реконструкції системи теплопостачання м.Чернівці, яка затверджена рішенням 23 сесії Чернівецької міської ради V скликання від 27.12.2007р. № 493.

В схемі відображено технічний стан існуючої системи теплопостачання з урахуванням котелень, теплових мереж, теплових пунктів та споживачів, розрахована потреба міста в тепловій енергії на 2007-2010 роки та 2011-2015 роки. Розроблені першочергові (невідкладні) заходи щодо оптимальної роботи котелень, теплових мереж та їх модернізації і реконструкції, визначені необхідні капіталовкладення в реконструкцію системи теплопостачання міста на основі енергозберігаючих принципів.

11. Сільське господарство та його вплив на довкілля

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

У сфері агропромислового комплексу основна робота була спрямована на забезпечення виконання завдань щодо розвитку сільськогосподарського виробництва, завершення реформування аграрного сектора, створення ринкової інфраструктури на селі, стабільного забезпечення населення необхідними продуктами харчування.

Підсумовуючи результати роботи агропромислового комплексу області за останні три роки потрібно відзначити, що в галузі відбулися позитивні зрушення щодо нарощування обсягів виробництва валової продукції сільського господарства та окремих її видів, вдосконалення соціально-економічних відносин, модернізації технологічних процесів.

Індекс сільськогосподарського виробництва, за попередніми розрахунками, у 2013р. порівняно з 2012р. становив 103,5%, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах – 99,5%, у господарствах населення – 104,8%.

Індекс виробництва продукції рослинництва, за попередніми розрахунками, у 2013р. порівняно з 2012р. становив 106,9%, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах – 107,8%, у господарствах населення – 106,7%. Під урожай 2013р. сільгоспвиробниками області було відведено 307,0 тис.га, з них в агропідприємствах – 128,1 тис.га (41,7% від загальної площі), у господарствах населення – 178,9 тис.га (58,3%). Порівняно з 2012р. посівна площа під сільськогосподарськими культурами збільшилась на 0,9 тис.га (на 0,3%), в т.ч. у господарствах населення – на 5,1 тис.га (на 2,9%), в сільськогосподарських підприємствах – зменшилась на 4,2 тис.га (на 3,2%).

У 2013 році всіма категоріями господарств зібрано (за попередніми даними) 625,5 тис.тонн зернових та зернобобових культур (включаючи

кукурудзу), що на 2,2% більше рівня 2012. Збільшено виробництво соняшнику 16,8 тис. т (108,0% до 2012р.), ріпака 29,8 тис. т (184,7% до 2012р.), сої 1035,5 тис. т (126,1% до 2012р.), овочів 232,1 тис. т (101,7 до 2012р.), плодів та ягідів 162,9 тис. т (116,0 до 2012р.). Дещо менше зібрано пшениці - 164,0 тис.тонн (93,4% до 2012 року) та ячменю - 48,6 тис.тонн (80,1%). Урожайність зернових та зернобобових культур становила в середньому 46,0 ц/га, збільшення до 2012р. – 1,4 ц/га.

Валовий збір цукрових буряків (фабричних) у 2013р. склав 9,3 тис.т, що в 10,2 раза менше, ніж у 2012р., при середній урожайності 311 ц/га. Зменшення обсягу виробництва цукросировини зумовлено як скороченням площ збирання цієї культури в 7,1 раза, так і зменшенням урожайності на 137 ц/га. Майже весь обсяг цукрових буряків (99,8%) зібрано господарствами населення.

Картоплі у 2013р. одержано 597,1 тис.т, що на 0,8% менше, ніж у 2012р., при середній урожайності 177 ц/га проти 179 ц/га у 2012р. Майже весь обсяг картоплі та овочів отримано господарствами населення.

У структурі реалізації худоби та птиці на забій у сільськогосподарських підприємствах (крім малих) переважала частка м'яса птиці – 54,0% від загального обсягу та свинини – 38,9% (у 2012р. – відповідно 60,4% і 31,5%). У 2013р. обсяг вирощування худоби та птиці в сільгосппідприємствах (крім малих) зменшився порівняно з 2012р. на 9,6%, у т.ч. великої рогатої худоби – на 17,7%, свиней – на 10,2%, птиці – на 8,2%.

Станом на 01.01.2014р. в області для зберігання плодової продукції налічується 26 фруктосховищ загальною ємкістю 28,3 тис.тонн, з них 16 з регульованим газовим середовищем, 9 овочесховищ ємкістю 3,2 тис.тонн та 9 картоплесховищ ємністю 3,9 тис.тонн, 111 зерносховищ ємністю 371,2 тис.тонн.

Впродовж 2013 року проводились виставкові заходи агропромислових виробів (насіння, саджанці, мінеральні та органічні добрива). В цілому виставки-ярмарки представляли 10-13 регіонів України.

11.2. Вплив на довкілля

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювальні землі та під багаторічні насадження

Внесення мінеральних та органічних добрив під урожай сільськогосподарських культур 2013 року у сільськогосподарських підприємствах області

Таблиця 11.1

Назва району	Внесено мінер, добрив, (у перерахунку на 100% поживних речовин)				
	у тому числі				на 1 га посівної площі, кг
	всього	N	P	K	
Чернівецька область	112428	67267	22246	22915	92

Продовження таблиці

м. Чернівці	246	114	127	5	41
райони					
Вижницький	6529	5818	356	355	107
Герцаївський	3741	1575	356	355	109
Глибоцький	8464	6097	1184	1183	126
Заставнівський	21559	16296	2493	2770	100
Кельменецький	27704	11282	8047	8375	124
Кіцманський	12087	6847	2495	2745	62
Новоселицький	13210	7553	2827	2830	78
Сокирянський	10684	5070	2862	2752	89
Сторожинецький	4084	3985	50	49	111
Хотинський	4120	2630	722	768	44

Продовження таблиці

Назва району	Внесено органічних, т		Удобрена площа			
	Усього	на 1 га посівної площі	мінеральними добривами		органічними добривами	
			усього, га	частка удобреної площі, %	усього, га	частка удобреної площі, %
Чернівецька область	88480	0,7	68617	80,5	2449	2,0
м. Чернівці	514	0,9	278	46,1	321	53,2
райони						
Вижницький	-	-	5861	96,2	-	-
Герцаївський	-	-	2575	75,1	-	-
Глибоцький	1500	0,2	6405	95,2	214	3,2
Заставнівський	-	-	19998	92,5	-	-
Кельменецький	-	-	17413	78,1	-	-
Кіцманський	60183	3,1	16166	82,8	1107	5,7
Новоселицький	7688	0,5	10669	62,6	446	2,6
Сокирянський	18595	1,5	10094	83,7	361	3,0
Сторожинецький	-	-	3323	90,7	-	-
Хотинський	-	-	5835	61,7	-	-

Під урожай 2014 року в с/г підприємствах внесено 88480 т органічних добрив, мінеральними добривами удобрена площа 98617 га (80,5% всієї удобреної площі), органічними добривами – 2449 га (2,0% всієї удобреної площі).

Для покращення родючості ґрунтів та забезпечення їх органічними добривами після збирання ранніх зернових культур висіваються сидеральні культури.

Серйозну потенціальну небезпеку навколишньому середовищу, передусім землям, культурним рослинам, а через них і людям завдає інтенсивна хімізація землеробства, в тому числі широке застосування сільськогосподарськими підприємствами пестицидів.

Шкідники та хвороби загрожують культурним рослинам протягом усього періоду їхнього росту і розвитку. Великих втрат врожаю завдають бур'яни, які краще пристосовуються до виживання у конкуренції за життєвий простір, ніж культурні рослини.

Система захисту сільськогосподарських культур від шкідливих організмів становить досить складний технологічний процес і здійснюється послідовним проведенням комплексу заходів направленим на створення необхідних умов для росту і розвитку рослин. Агротехнічні заходи мають профілактичне значення і є першочерговими, обов'язковими в системі, які проводяться незалежно від прогнозованого ступеня загрози поширення шкідників, хвороб та бур'янів. Не слід забувати про використання стійких проти шкідників і хвороб сортів, а також виконання інших організаційних заходів. При масових розмноженнях шкідників та для попередження ураження рослин хворобами слід застосовувати дозволені хімічні чи біологічні засоби захисту.

Щорічно сільськогосподарськими товаровиробниками області усіх форм власності та господарювання проводиться цілий ряд заходів, спрямованих на недопущення поширення та розвитку шкідливих організмів, збереження і підвищення ефективності природних популяцій корисних організмів. Серед них - ведення правильних сівозмін, використання приваблюючих посівів, стійких сортів, систем обробітку ґрунту, удобрення, тощо.

Питання безпеки рослинної продукції, зокрема плодів та овочів, перебуває на постійному контролі спеціалістів Головного управління агропромислового розвитку облдержадміністрації та підвідомчих спеціалізованих установ. В системі державної служби захисту рослин якість продукції на залишкову кількість пестицидів контролює Тернопільська міжобласна контрольно-токсикологічна лабораторія та лабораторія Чернівецької філії ДУ "Держґрунтоохорона" ДУ "Інститут охорони ґрунтів України". Спеціалістами обласної та районних інспекцій захисту рослин постійно відбираються на направляються на дослідження зразки овочів, фруктів, а також робочого розчину пестицидів, яким обробляються плодовоовочеві культури та ґрунту з оброблених площ.

11.2.2. Використання пестицидів

В грудні місяці 2010 року підприємством ДП "Національний центр поводження з небезпечними відходами" здійснено перезатарення та вивіз за межі області на знешкодження останні 14,91 тонн непридатних хімічних засобів захисту рослин (пестицидів), які були накопичені в Кельменецькому, Сторожинецькому та Сокирянському районах.

11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель

Меліорація земель разом з іншими агротехнічними і науково-обґрунтованими заходами відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні населення продуктами сільськогосподарського виробництва та підвищенні його загального добробуту. Особливо це актуально для Чернівецької області, де на душу населення в середньому припадає лише 0,53га сільгоспугідь, в тому числі 0,38га орної землі. Зокрема, це стосується Буковинського Передкарпаття, що характеризується розвитком горбисто-грядового, структурно-ерозійного рельєфу з активними сучасними екзогенними процесами. Також, використання земель в умовах передгір'я Чернівецької області ускладнюється ще й дрібноконтурністю полів, густою гідрографічною сіткою та перезволоженням ґрунтів.

За підрахунками спеціалістів в області близько 190 тис.га перезволожених земель, або майже третина сільськогосподарських угідь краю. Заболоченість земель в області складає майже 22%. Потребують осушенню 77 тис. га. Припинення будівництва та реконструкції осушувальних систем негативно впливає на продуктивність сільськогосподарських угідь, що особливо помітно в передгірній та гірській зонах. За умовами рельєфу, ґрунтового покриття та клімату ці зони одні з найскладніших в області.

Слід мати на увазі, що разом з дренажними водами, які скидаються в меліоративні системи, при водовідведенні виносяться біогенні речовини, пестициди та інші хімічні сполуки, які надають шкідливий вплив на природні води, конструктивно впливають на якість вод. Після проведення осушення в річковому стоці підвищується частка підземного живлення.

Меліоровані землі являються регулятором вологи. Після меліорації збільшується акумулятивна здатність осушувальних земель. Зниження рівнів ґрунтовних вод приводить до росту зони аерації, яка і є акумулятором вологи. Важливими природоохоронними заходами під час проведення меліоративних робіт є регулювання водно-повітряного режиму ґрунтів на осушувальних землях, водозахисні заходи, охорона підземних та поверхневих вод від забруднення, ґрунтозахисні протиерозійні та лісозахисні заходи, охорона флори та фауни.

11.2.3. Тенденції в тваринництві

Ніяка інша галузь громадського виробництва не пов'язана так з використанням природних ресурсів, як сільське господарство. Адже праця хлібороба і тваринника - це по суті використання природи, навколишнього природного середовища для задоволення потреб людини. Тваринницький комплекс у сучасних умовах продовжує бути основним забруднювачем земель та інших елементів навколишнього середовища, а саме відходи та стічні води тваринницьких комплексів і ферм та птахофабрик.

Індекс обсягів сільськогосподарського виробництва 2013р. по відношенню до 2012р. склав 103,5%, у тому числі тваринництва 98,4%.

Впродовж 2013 року господарствами всіх категорій фактично вироблено 66,3 тис.т м'яса (реалізація худоби та птиці на забій у живій вазі), 297,9 тис.т молока, 375,3 млн.шт. яєць. Темпи зростання у 2013 році по відношенню до 2012 року склали для м'яса птиці та худоби 98,1%, молоко 99,9%, яйця 87,1%.

За попередніми розрахунками у сільськогосподарських підприємствах обсяг виробництва м'яса у 2013 р. порівнянні з 2012р. збільшився на 25,5%.

Висока концентрація поголів'я худоби на обмежених площах, використання гідравлічних систем збирання і видалення екскрементів тварин призводять до утворення величезних обсягів рідкого гною, а також пов'язаних з експлуатацією виробничих приміщень значних кількостей шкідливих летючих хімічних речовин, неприємних запахів, інтенсивного шуму та інше. На кінець 2013 року в усіх категоріях господарств поголів'я великої рогатої худоби склало 121,9 тис. голів (по відношенню до 2012 року – 103,3%), у т. ч. корови – 67,5 тис. голів (по відношенню до 2012 року – 100,0%), свині – 172,8 тис. голів (по відношенню до 2012 року – 103,9%), вівці та кози – 51,4 тис. голів (по відношенню до 2012 року – 101,4%).

Тобто, в усіх категоріях сільськогосподарських господарств порівняно з 2012р. відбулося збільшення чисельності великої рогатої худоби на 3,3%, свиней на 3,9%, вівців та кіз – на 1,4%.

Якщо брати тільки сільськогосподарські підприємства, то падіж великої рогатої худоби склав – 0,3% до обороту стада, свині - відповідно 2,4 %, вівців та кіз – 1,1%.

При вирішенні питань розміщення тваринницьких комплексів, вибору систем обробки та використання відходів тваринництва фахівці виходили з того, що провідні компоненти навколишнього середовища - атмосферне повітря, ґрунт, водойми - практично невичерпні з екологічної точки зору. Проте досвід експлуатації перших побудованих тваринницьких комплексів свідчив про інтенсивне забруднення об'єктів навколишнього середовища та несприятливому їх впливі на умови проживання населення. У зв'язку з цим охорона навколишнього середовища від забруднення, профілактика інфекційних, інвазійних та інших захворювань людей та тварин пов'язані з реалізацією заходів щодо створення ефективних систем збору, видалення, зберігання, знезараження і використання гною і гнойових стоків, удосконаленням та ефективною роботою повітряочисних систем, правильним розміщенням тваринницьких комплексів і споруд обробки гною по відношенню до населених пунктів, джерел господарсько-питного водопостачання та іншим об'єктам, тобто з комплексом заходів гігієнічного, технологічного, сільськогосподарського та архітектурно-будівельного профілів.

Розвиток тваринництва на промисловій основі, створення міцної кормової бази, розширення відгінних пасовищ, велика концентрація поголів'я худоби на обмеженій площі, зміна традиційних форм його змісту зумовлюють необхідність використання великої кількості води з річок, озер та інших водних об'єктів, що істотно впливають на стан самих водойм і навколишнього середовища в цілому. Як відомо, промислове тваринництво - один із самих великих водоспоживачів. Санітарно-гігієнічні умови на фермах також в основному підтримуються за допомогою води: для миття тварин, очищення

приміщень та їх дезінфекцій, підготовки кормів, миття посуду і апаратури, гідрозмиву гною і т.д. Разом з тим із зростанням споживання води для потреб тваринництва збільшується скидання стічних вод у водойми, в результаті чого вони забруднюються. Навіть скидання невеликих доз неочищених стічних вод від тваринницьких ферм і комплексів викликає масові замори риби і завдає значної економічної шкоди. Тому інтенсивну і різносторонню дію сільського господарства на навколишнє середовище пояснюється не тільки зростаючим споживанням природних ресурсів, необхідних для безперервного зростання аграрного виробництва, але й утворенням значних відходів і стічних вод від тваринницьких ферм, комплексів, птахофабрик та інших сільськогосподарських об'єктів.

Скоротились обсяги викидів на підприємствах сільського господарства (разом з мисливством та пов'язаними з ними послугами): на 7 підприємствах галузі викиди у 2013 році склали 548,7 т або 95,2% по відношенню до попереднього року. Одним підприємством викинуто в середньому 78,4 т.

Хімічному і біологічному забрудненню атмосферного повітря в значній мірі сприяють також недостатньо відпрацьовані технології на промислово-тваринницьких комплексах і птахофабриках. Джерелами забруднення атмосфери є приміщення для утримання худоби, відгодівельні майданчики, гноєсховища, біологічні ставки, ставки-накопичувачі стічних вод, поля фільтрації, поля зрошення. У зоні тваринницьких комплексів та птахофабрик атмосферне повітря забруднене мікроорганізмами, пилом, аміаком та іншими продуктами життєдіяльності тварин, часто володіють неприємними запахами (понад 45 різних речовин). Ці запахи можуть поширюватися на значній відстані (до 10 км), особливо від свинокомплексів.

Тваринницькі ферми і комплекси, підприємства, що переробляють сільськогосподарську продукцію, повинні мати необхідні санітарно-захисні зони і очисні споруди, що виключають забруднення ґрунтів, поверхневих і підземних вод, поверхні водозборів водойм і атмосферного повітря. Порушення зазначених вимог призведе до обмежень, призупинення або припинення екологічно шкідливої діяльності сільськогосподарських та інших об'єктів за розпорядженням спеціально уповноважених на те державних органів.

11.3. Органічне сільське господарство

Внесення мінеральних та органічних добрив під багаторічні насадження (сади, ягідники, виноградники)

У Чернівецькій області є дві організації, які сертифіковані, як виробники органічної продукції. Це підприємство “Верміхаус” (м. Новоселиця), яке є найбільшим виробником біогумусу та БіоВіту в СНД та підприємство ТОВ “Галс ЛТД”, що займається виробництвом соків та плодово-овочевої продукції і отримало сертифікат на виробництво органічного березового соку.

Розвиток органічного сільського господарства в Чернівецькій області гальмується:

- недостатнім асортиментом та обсягом продукції готових органічних продуктів;
- недостатнім рівнем обізнаності споживачів;
- складнощами при вирощуванні сільськогосподарської органічної продукції – вузьким колом дозволених засобів;
- недостатньої кількості точок збуту;
- недостатнього інвестування в органічне виробництво;
- низьким рівнем переробки українських органічних продуктів.

Фахівці з Чернівецької області в минулому році прийняли участь у дискусії “Органічне сільське господарство в Україні: можливості та перспективи розвитку”, яка відбулась 13 лютого 2013 р., 14:00 - 15:30 год, у Виставковому центрі Нюрнберга, Конгрес-Центр.

12. Енергетика та її вплив на довкілля

12.1. Структура виробництва та використання енергії

Основним постачальником електроенергії в області є ПАТ ЕК “Чернівціобленерго”, яке здійснює експлуатацію та технічне обслуговування обладнання, передавальних пристроїв, споруд, машин та механізмів. На балансі компанії знаходиться: 16675 км повітряних ліній електропередач, 381 км кабельних ліній, 72 підстанції 35-110 кВ, 3282 од. трансформаторних підстанцій 10-0,4 кВ, 242 од. транспортних засобів та механізмів.

Капітальні інвестиції в постання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у 2013р. становили 77435 тис. грн. (освоєно), що на 30,2% ніж у 2012р.

У сфері виробництва електроенергії Буковина представлена такими потужними підприємствами, як філія “Дністровська ГЕС” ПАТ “Укргідроенерго”, ВАТ “Дністровська ГАЕС” та філія “Дирекції з будівництва Дністровської ГАЕС” ПАТ “Укргідроенерго”.

19 липня 2009 року перший гідроагрегат Дністровської ГАЕС включено в об’єднану енергосистему України та переведено у насосний режим, де проведено всі попередні випробування. На даний час у результаті роботи гідроагрегату в насосному режимі, верхнє водоймище Дністровської ГАЕС заповнено водою до відмітки 212,4 м (перший етап випробувань верхнього водоймища). Досягнута номінальна потужність 325 МВт. За інформацією ВАТ “Укргідроенерго”, запуск гідроагрегату у генераторному режимі дає змогу ввести у дослідно-експериментальну експлуатацію найпотужніший в Європі гідроагрегат.

На сьогоднішній день гідроагрегат №1 знаходиться у стадії завершення дослідно-промислової експлуатації та початку етапу здачі в промислову експлуатацію.

Ведеться активний пошук інвесторів, які бажають взяти участь у відновленні каскаду малих ГЕС, які діяли на території області у минулому та будівництві нових.

За січень–листопад 2013р. підприємства з виробництва, передачі та розподілення електроенергії збільшили обсяги виробництва електроенергії на 21,4%.

*Структура споживання енергетичних матеріалів
та продуктів перероблення нафти
(відсотків)*

Таблиця 12.1

	2011	2012	2013
Усього	100,0	100,0	100,0
у тому числі			
вугілля	2,6	2,4	2,1
брикети вугільні	0,0	0,0	0,0
газ природний	60,6	62,4	61,6
бензин моторний	11,9	10,9	10,3
газойлі(паливо дизельне) ¹	17,1	16,6	17,7
мазути топкові важкі	0,0	0,0	0,0
Гас	0,0	0,0	0,0
дрова для опалення	4,8	4,8	5,2

¹ З урахуванням обсягів продажу населенню через автозаправні станції,

Із загальної кількості використаних видів енергетичних матеріалів 61,6% припадає на природний газ, 17,7% на дизельне паливо, 10,3% на бензин моторний, 2,1% вугілля.

*Питомі витрати енергоресурсів на окремі види продукції (робіт)
за 2013 рік*

Таблиця 12.2

	Паливо в умовному обчисленні, кг		Теплоенергія, Мкал		Електроенергія, кВт·год	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Відпуск теплоенергії, виробленої і відпущеної котельними, Гкал	163,3	162,3	–	–	23,0	24,0
Виробництво цегли невогнетривкої керамічної будівельної (крім виробів з кам'яного борошна кремнеземистого або земель діатомитових), тис.шт.умов.цегли	167,5	167,7	–	–	71,6	74,8
Виробництво ковбаси та продуктів подібних з м'яса, субпродуктів м'ясних або крові, т	–	–	552,4	550,9	399,6	448,8
Виробництво хліба та виробів хлібобулочних, нетривалого зберігання, т	74,8	75,0	116,6	–	37,9	37,7

Виробництво олій: соєвої, арахісової, оливкової, соняшникової, сафлорової, бавовняної, ріпакової, свиріпової, гірчичної, нерафінованих, крім фракцій із зміненим хімічним складом, т	—	—	606,6	590,3	143,0	151,9
Виробництво олій: соєвої, арахісової, оливкової, соняшникової, сафлорової, бавовняної, ріпакової, свиріпової, гірчичної, рафінованих, але не підданих хімічній модифікації, т	—	—	533,1	536,0	101,6	109,3
Надання послуг пасажирського наземного транспорту міського та приміського сполучення, інших	—	—	—	—	241,6	233,6

Питома вага області в загальнодержавному обсязі використання паливно-енергетичних ресурсів складає лише 0,2%. Серед інших областей Чернівецька витрачає найменшу кількість цих ресурсів.

Питомі витрати електроенергії на виробництво окремих видів продукції зросли або залишились практично на рівні попереднього року по більшості показників. Найбільш суттєвий ріст у 2013 році припадав на виробництво продуктів харчування.

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

Всього за 2013 рік вироблено електроенергії 1387 млн. кВт/год, що складає 157,3% до 2012 року.

Використання енергетичних матеріалів у грудні 2013 року було наступним: кам'яного вугілля - 2,9 тис.т, по відношенню до грудня 2012 р. відбулось збільшення на 7,7%; газу природного - 77,3 млн м³, відбулось зменшення - 12,7%; бензину моторного (без урахування обсягів продажу населенню через АЗС) - 0,8 тис. т, відбулось зменшення -14,3%; палива дизельного - 3,0 тис. т, зменшення -3,6%.

Питанням енергозбереження в регіоні приділяється велика увага, впровадження державної політики у сфері енергозберігання, надання рекомендацій, нагляд та ін. покладено на Територіальне управління державної інспекції з енергозбереження по Чернівецькій області.

Для економіки регіону важливими заходами щодо енергозбереження на підприємствах є:

—масштабне використання високоякісних енергоекономних освітлювальних ламп;

—створення умов і стимулів для повторного використання деталей машин, за належного рівня стандартизації цей потенціал може становити 60-80% деталей;

—обладнання електричних двигунів в устаткуванні перетворювачами частоти для економного споживання електроенергії в період неповного завантаження приводу, економія електроенергії може становити 20-30%;

—оптимізація теплопостачання міст за рахунок використання теплонасосних станцій для вилучення теплової енергії з вторинних низькопотенційних енергоресурсів (теплових викидів промисловості та комунального господарства) і з природного середовища (озер, рік, морів, ґрунту, повітря);

— налагодження випуску електричних лічильників для погодинного обліку і запровадження диференційованих тарифів;

Економія тепла і електроенергії населенням — важливий фактор ефективності енергоспоживання та енергозбереження. Важливими заходами в цьому напрямку є:

- використання високоякісних енергоекономних освітлювальних ламп;
- використання дво- трьохтарифних електричних лічильників;
- встановлення нових мателопластикових або дерев'яних вікон з багатокамерними склопакетами
- заміна чавунних радіаторів на алюмінієві.

За даними Державного комітету з енергозбереження України Чернівецька область посідає третє місце за загальним гідроенергетичним потенціалом малих річок. Малі ГЕС можуть стати джерелом повного само енергозабезпечення в області.

У Чернівецькому тролейбусному управлінні приділяється велика увага питанням ефективності електроспоживання. Був проведений облік енергетичних витрат і встановлені точніші лічильники. Загалом по управлінню це дало економії на 400 тисяч кіловат - більш ніж півмісячні витрати струму. На трансформаторах була зроблена заміна непродуктивних масляних вимикачів на досконаліші - вакуумні, котрі при зменшенні енергетичного навантаження дозволяють навіть за відсутності додаткового обслуговування відключати зайві агрегати, аби вони не працювали в холосту. Це дозволило щомісячно економити ще до 8-10% струму, а це - близько трьох тисяч гривень. До кінця року реконструкція охопить вісім підстанцій. Воно дозволило торік додатково заощадити по управлінню 300 тисяч кіловат, тобто 90 тисяч гривень. У майбутньому ж передбачається досягти в такий спосіб до 500 тисяч кіловат щорічної економії елек-троенергії (по 100 тисяч на кожний агрегат).

В рамках реалізації другої фази проекту ЄК/ПРООН “Місцевий розвиток, орієнтований на громаду” в Чернівецькій області громадськими організаціями розроблено проектно-кошторисні документації та написано мікро проекти за наступними напрямками:

- енергозберігаючі заходи в загально-освітніх школах, Розроблено 24 мікропроекти, з них 8 вже отримали фінансування на енергозберігаючі заходи та покращення водопостачання, 5 — завершено;
- започатковано нові напрями реалізації мікропроектів: “енергоефективність” (заміна технічно застарілого обладнання на об’єктах

соціальної інфраструктури на сучасне енергоефективне) із співфінансуванням ПРООН в сумі 960 тис.грн.

Вже традиційними стали в Чернівцях виставки, на яких пропонується енергозберігаючі технології. Так у червні минулого року було у Чернівцях відбудуться два спеціалізовані виставкові заходи “Енергозбереження. Будівництво” та “Інтер’єр сучасного дому”. З метою реалізації сучасних та енергозберігаючих архітектурно-будівельних рішень та розвитку соціальної інфраструктури населених пунктів Чернівецької області згідно з рішенням сесії обласної ради від 24.12.2011 № 128-8/11 затверджено “Комплексну програму будівництва, реконструкції та модернізації об’єктів соціальної інфраструктури до 2015 року” і відповідно кошти капітальних субвенцій у першу чергу спрямовуються на завершення об’єктів, включених до зазначеної програми.

12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля

Аналізуючи динаміку викидів можна констатувати, що порівнюючи з попереднім роком обсяги викидів зменшились як від автотранспорту, так і від стаціонарних джерел, що пояснюється ростом цін на паливе, зменшенням виробництва промислової продукції.

Вивчаючи вплив споживання енергетичних матеріалів на зменшення викидів, можна зробити висновок із динаміки споживання енергетичних матеріалів з наведеної нижче таблиці.

Споживання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти за окремими видами економічної діяльності у 2013 році

Таблиця 12.3

	Спожито ¹		Частка споживання за окремими видами економічної діяльності, відсотків				
	усього	відсотків до 2012р.	сільське, лісове та рибне господарство	промисловість	будівництво	транспорт, складське господарство, та кур'єрська діяльність	підприємства та організації інших видів діяльності
Усього, тис.т умовного палива	896,7	97,9	3,0	14,7	0,8	3,4	7,7
Вугілля, тис.т	24,6	83,4	7,6	41,8	0,5	7,2	40,2
Газ природний, млн.м ³	476,4	95,9	0,5	18,3	0,0	0,4	5,9
Бензин моторний, тис.т	62,0	92,9	2,8	3,3	0,6	2,1	6,4
Газойлі (паливо дизельне), тис.т	109,3	104,2	9,3	4,8	3,7	14,6	3,9
Мазути паливні важкі, тис.т	0,1	75,5	—	61,9	—	38,1	—

Гас, т	2,7	96,4	–	100,0	–	–	–
Пропан і бутан скраплені, тис.т	7,0	135,1	2,3	8,5	0,2	0,2	1,1
Оливи та мастила нафтові, тис.т	0,7	73,9	20,2	13,3	9,8	52,5	4,1
Брикети вугільні,	4,1	51,3	–	–	–	–	100,0
Дрова для опалення, тис.м ³ щільних	175,9	105,7	4,4	2,1	0,0	0,3	13,4

¹Включаючи обсяги енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти, реалізованих населенню.

По видах економічної діяльності найбільша частка споживання енергетичних матеріалів припадає на промисловість (14,7%) та на підприємства та організації інших видів діяльності (7,7%). Сільське господарство (3,0%), транспорт та зв'язок (3,4%), будівництво (0,8%).

З метою економії енергетичних ресурсів та впровадження заходів зі збереження довкілля здійснено наступні заходи:

- заміну застарілих котлів на сучасні з модернізованими пальниками;
- використання промислових відходів в якості палива;
- ремонт та заміну пошкодженої теплоізоляції мереж;
- ущільнення вікон та заміну на металопластикові;
- заміну освітлювальних приладів на енергоефективні;
- заміну ліхтарів зовнішнього освітлення з лампами розжарювання на перспективні з натрієвими лампами;
- відключення котелень при підвищенні температури зовнішнього повітря вище +8⁰ С;
- заміну теплових мереж на попередньо ізольовані;
- ремонт і реконструкцію мереж електрообладнання;
- встановлення електрорічильників і лічильників холодної води;
- впровадження елементів енергозберігаючих технологій вирощування сільгоспкультур,

Для зменшення енергоспоживання розробляються та погоджуються питомі витрати паливно-енергетичних ресурсів для усіх сфер діяльності та частково проводяться енергетичні аудити.

12.4. Використання відновлюваних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Скорочення використання природного газу – одна з найактуальніших завдань для промисловості Чернівецької області. Відсутність власних торфових

ресурсів, незначні запаси інших органічних видів палива, їх шкідливий вплив на довкілля – приділяється все більше уваги розвитку нетрадиційних відновлюваних джерел енергії, до яких в першу чергу відносяться сонячна енергія, енергія вітру, твердої біомаси, газу з біомаси, рідкі біопалива та енергія, яка отримується з відновлюваних муніципальних відходів.

Власний енергетичний потенціал біомаси Чернівецької області незначний: потенціал сільського господарства 0,0338 мтне (мільйонів тонн нафтового еквіваленту), потенціал гною – 0,0144 мтне, потенціал деревини 0,0534 мтне, загальний потенціал біомаси – 0,1017 мтне.

Найбільш актуальною для регіону є будівництво малих гідроелектростанцій та використання для отримання енергії з твердої біомаси.

У березні минулого року в Чернівцях відбувся семінар, на якому фахівці міжнародних компаній презентували енергозберігаючі технології, можна було отримати консультації провідних фахівців із енергозберігаючих технологій. Пропонувались різні енергозберігаючі технології та обладнання. Перш за все – це теплові насоси, які використовують тепло з землі або повітря і сонячні теплові системи. Іншим важливим напрямком є розвиток гібридних систем. Вони поєднують у собі поновлювані джерела енергії з різними приладами опалення. Велике значення компанія приділяє газовим котлам, а особливо, конденсаційним газовим котлам, які дозволяють використовувати природний газ максимально ефективно, а також суттєво скоротити викиди вуглецю.

Розвивається виробництво альтернативних видів палива. Починаючи з 2012 року розпочали виробничу діяльність нові підприємства з виробництва твердого біопалива з деревних відходів (паливних брикетів, гранул і пелет) “Грін Планет” та ТОВ “Здоровий сон”.

За кошти інвесторів було відновлено роботу малої ГЕС на території Чернівецької області в селі Яблуниця Путильського району. Усього ж на території Буковини протікає 4 тис. 240 річок загальною довжиною 8 тис. 966 кілометрів, що є основою для розвитку малої енергетики в регіоні.

Крім того, з вересня 2012 року розпочало господарську діяльність ТОВ “Здоровий сон”, яке спеціалізується на виробництві альтернативного виду палива – пелет. У розвиток даного виробництва вкладено 8,8 млн.грн. інвестицій у вигляді відповідного деревообробного обладнання.

13. Транспорт та його вплив на довкілля

13.1. Транспортна мережа області

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

Чернівецька область займає вигідне транспортно-географічне положення, має досить щільну мережу залізниць і автомобільних доріг, трубопроводів і ліній електропередач. Обласний центр має зручне залізничне сполучення з європейськими столицями: Бухарестом, Софією, Белградом, Москвою.

Щільність залізничних колій становить 51 км на 1000 км² території (по Україні – 35,8 км). За цим показником область посідає третє місце серед регіонів України після Донецької та Львівської областей. Щільність автомобільних доріг з твердим покриттям по області становить 355,5 км на 1000 км² території і також є одним з найвищих показників серед регіонів України після Львівської і Тернопільської областей.

Область має розвинену мережу автомобільних доріг загального користування області, довжина яких становить 2885,5 км, у тому числі з твердим покриттям 2879,7 км. Міжнародні -95,6км, державного значення – 117,3км, місцевого значення – 201 км. Головна автомагістраль - Тернопіль-Чернівці-Порубне (клас Е).

В області проводиться робота, спрямована на покращення транспортного обслуговування населення та забезпечення належного рівня безпеки.

Транспортна мережа області(км)

Таблиця 13.1

	2011	2012	2013
Експлуатаційна довжина залізничних колій загального користування, км	412,9	412,9	412,9
Автомобільні дороги загального користування, км	2885,5	2885,5	2885,5
у тому числі з твердим покриттям, км	2879,7	2879,7	2879,2
Тролейбусні шляхи загального користування (в однопутному обчисленні)	86,8	86,8	86,8

Робота міського електротранспорту безпосередньо залежить від якісного стану рухомого складу, який продовжує зношуватись і зменшуватись в кількості. На кінець 2013р. тролейбусний парк уключав 87 машин, що на 2,2% менше, ніж на кінець 2012р. За минулий рік було списано 2 старі машини і не придбано жодної нової. При цьому 80,5% тролейбусів є морально застарілими і фізично зношеними, які працюють з понаднормативним терміном експлуатації (більше 15 років). Такий технічний стан рухомого складу призводить до зменшення його випуску на лінію, а це, в свою чергу, знижує перевізні можливості, веде до перевантаження ліній, що зумовлює часті поломки та вихід з ладу машин.

Лише 53,4% автомобільних доріг – це дороги з удосконаленими типами покриття (цементобетонне, асфальтобетонне, чорне шосе і чорне гравійне). Ще велику частину (46,0%) в структурі автодоріг загального користування займають дороги, у яких тип покриття біле шосе (щебеневе, шлакове і гравійне) – це покриття перехідного типу, яке потребує вдосконалення, і 0,6% складає частина доріг бруківок (уключаючи буличні) та ґрунтові дороги, оброблені чорними в'язучими матеріалами.

Основна частина автодоріг (майже 79,8% від загальної їх протяжності) відноситься до четвертої та п'ятої (найнижчих) категорій і лише невелика їх частина (8,3%) – до першої та другої категорій.

Обсяги транспортних перевезень

Таблиця 13.2

	2013	Відсотків до 2012 р.
Перевезення вантажів автомобільним транспортом (включаючи перевезення для власних потреб) ¹ , тис.т	1464,5	105,1
Вантажооборот автомобільного транспорту ¹ , млн.ткм	1043,1	104,2
Перевезення вантажів автотранспортними підприємствами ¹ , тис.т	1464,5	105,1
Вантажооборот автотранспортних підприємств ¹ , млн.ткм	1043,1	104,2
Перевезення пасажирів автобусами ¹ , тис.	43131,1	104,3
Пасажирооборот автобусів ¹ , млн.пас.км	1291,8	105,8
Відправлення пасажирів залізничним транспортом, тис.	-	-

¹ З урахуванням перевезень фізичними особами—підприємцями,

Збільшили обсяг вантажоперевезень автоперевізники м.Новодністровська та 8 районів області. Найвищі темпи зростання цього показника спостерігалися у м.Новодністровську, а серед районів – у Вижицькому, Герцаївському та Сторожинецькому. Збільшення вантажообороту забезпечили суб'єкти малого бізнесу, які виконують міжобласні та міжнародні комерційні перевезення.

Пасажирським автотранспортом було перевезено 43,1 млн. пасажирів, що на 4,3% перевищувало аналогічний показник 2012р. Обсяг пасажирської роботи зріс на 5,8% і становив 1291,8 млн.пас.км.

Найбільші обсяги пасажирських перевезень було виконано автоперевізниками м.Чернівців, Новоселицького, Глибоцького, Кіцманського та Вижицького районів.

Із загального обсягу пасажирських перевезень автомобільним транспортом 56,7% було виконано фізичними особами-підприємцями.

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Наявність автотранспортних засобів
на 1 січня 2014 року

Таблиця 13.3

	2012			2013		
	Усього ¹	У тому числі		Усього ¹	У тому числі	
		на підприємствах (в організаціях)	в особистій власності		на підприємствах (в організаціях)	в особистій власності
Усього автотранспортних засобів	11530	—	—	10617	—	—
Автомобілі	11530	—	—	10617	—	—
у тому числі	—	—	—	—	—	—
вантажні бортові автомобілі	—	—	—	—	—	—
самоскиди	—	—	—	—	—	—
сідлові тягачі	—	—	—	—	—	—
спеціалізовані вантажні автомобілі	1967	—	—	1226	—	—
з них	—	—	—	—	—	—

фургони на шасі вантажних автомобілів	—	—	—	—	—	—
цистерни для перевезення харчів	—	—	—	—	—	—
рефрежератори	—	—	—	—	—	—
пожежні	—	—	—	—	—	—
поливні	—	—	—	—	—	—
автокрани	—	—	—	—	—	—
паливні заправки	—	—	—	—	—	—
легкові автомобілі	3748	—	—	3798	—	—
автобуси	1049	—	—	1023	—	—
транспортні засоби на шасі вантажних автомобілів для постійного перевезення	—	—	—	—	—	—
автомобілі швидкої медичної допомоги	—	—	—	—	—	—
пікапи та фургони на базі легкових автомобілів	—	—	—	—	—	—
Причепи та напівпричепи	—	—	—	—	—	—
Мототранспорт	—	—	—	—	—	—
у тому числі	—	—	—	—	—	—
моторолери та мотоколяски	—	—	—	—	—	—

¹ Вантажні автомобілі, включаючи пікапи і фургони на шасі легкових автомобілів у 2012 році становили 4766 одиниць, а у 2013 році – 4570 одиниць.

*Розподіл автомобілів за часом експлуатації
станом на 01.01.2013р.¹(%)*

Таблиця 13.4

Типи автомобіля (кузова)	Усього	У тому числі, які перебували в експлуатації з моменту випуску заводом-виготовлювачем			
		до 3 років включно	від 3,1 до 5 років Включно	від 5,1 до 10 років включно	більше 10 років
Автомобілі - усього	100,0	13,8	13,6	26,9	45,7
у тому числі					
легкові автомобілі	-	-	-	-	-
вантажні бортові	-	-	-	-	-
самоскиди	-	-	-	-	-
сідлові тягачі	-	-	-	-	-
спеціальні автомобілі	-	-	-	-	-
пасажирські автобуси	-	-	-	-	-
інші транспортні засоби	-	-	-	-	-

¹ За даними державтоінспекції УМВС України в Чернівецькій області у 2013р.

13.2. Вплив транспорту на довкілля

Великий вплив на забруднення атмосфери здійснюють автомобілі. Автомобільний транспорт дає 70-90% забруднень у містах. Якщо врахувати, що в містах мешкає більше половини населення Землі, то стане зрозумілим вирішальне значення автотранспорту щодо безпосереднього впливу на людину.

У викидних газах автомобілів переважають оксид вуглецю, діоксид азоту, свинець, токсичні вуглеводні. Взаємодія вуглеводнів та оксидів азоту при високій температурі призводить до утворення озону (O₃). Якщо в шарі атмосфери на висоті 25 км. достатньо високий вміст озону необхідний для захисту органічного життя від жорстокого ультрафіолетового випромінювання то біля земної поверхні підвищений вміст озону викликає пригнічення рослинності, подразнення дихальних шляхів й ураження легень.

Динаміка викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря пересувними джерелами забруднення від використання окремих видів палива

Таблиця 13.5

Рік	Обсяги викидів - всього, тис.т	У тому числі від використання			Частка викидів шкідливих речовин від використання бензину у загальних обсягах викидів, %
		бензину	дизельного палива	зрідженого та стисненого газу	
2011	41,6	28,5	11,0	2,1	68,6
2012	38,2	25,7	10,5	2,0	67,3
2013	36,4	23,7	10,8	1,9	65,3

Значний вплив на кількість викидів, відповідно і на споживання паливно-мастильних матеріалів має вік парку транспортних засобів. У порівнянні з попередніми роками спостерігається зменшення загальних обсягів викидів шкідливих речовин пересувними джерелами, за виключенням незначного росту від використання дизельного палива, що пояснюється економічними чинниками.

13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Контроль за дотриманням природоохоронного законодавства у сфері автомобільного транспорту в 2013 році Держекоінспекцією не здійснювався.

14. Збалансоване виробництво та споживання

Поступове зростання реальних доходів населення, відновлення кредитування зумовили позитивні зміни у сфері споживчого ринку. Номінальні доходи населення області за 2013р. збільшились на 1,8%, реальний дохід з урахуванням цінового фактору – на 5,9%.

Наявний дохід у розрахунку на одну особу склав 18740,9 грн або на 4,5%

більше, ніж у 2012р.

Витрати населення на придбання товарів та послуг за 2013р. порівняно з 2012р. збільшились на 5,5%.

Так, обсяг реалізованої продукції промислової продукції (товарів, послуг) склав 3553,9 млн. грн. (у попередньому році - 3923,5 млн. грн.), виробництво харчових продуктів (у тому числі напоїв та тютюнових виробів) – 753,0 млн. грн. (2012 р. – 896, млн. грн.).

Сьогодні торгівля є однією із сфер економіки, яка динамічно розвивається, її вплив на розвиток економіки Буковини стає більш вагомим. Це підтверджується зростанням чисельності приватних підприємців, що займаються торговельною діяльністю, значним внеском торгівлі у формування валової доданої вартості та бюджетних надходжень, створенням нових робочих місць.

Динамічно розвивається сфера послуг. підприємствами-суб'єктами підприємницької діяльності та відокремленими структурними підрозділами сфери послуг було реалізовано послуг (у ринкових цінах) на 137,7 млн.грн., що в порівнянних цінах на 0,1% більше, ніж у грудні 2012р. У 2013р. обсяг реалізованих послуг становив 1528,5 млн.грн., що в порівнянних цінах на 4,6% менше, ніж у 2012р. Крім цього, було одержано доходу від здавання під найм (в оренду) виробничих нежитлових приміщень на 11,4 млн.грн

Найбільші обсяги послуг було реалізовано в сфері пошти та зв'язку – на 498,416 млн.грн., перевезено пасажирів автомобільним транспортом 43,131 млн. осіб, що складає 104,3% до 2012 року.

У 2013 році продовжувалась робота, спрямована на розвиток внутрішнього ринку, забезпечення стабільного функціонування товарних ринків, вживались заходи щодо запобігання реалізації недоброякісної продукції тощо.

З метою забезпечення споживачів основними соціально значущими продуктами харчування на ринках області у вихідні дні постійно проводяться ярмарки продажу сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів за цінами виробників із залученням безпосередньо сільськогосподарських виробників і переробних підприємств.

Вагоме місце у забезпеченні населення області товарами, особливо продуктами харчування, продовжують займати ринки з продажу продовольчих та непродовольчих товарів.

У регіонах області проведено інвентаризацію ринків та створено відповідний реєстр, згідно з яким ринкова діяльність здійснюється на 60 ринках та мікроринках різних форм власності, із кількістю торговельних місць майже 22405. За товарною спеціалізацією 2920 з них є продовольчими, 15519 – непродовольчими.

Торгова площа магазинів проти 1 січня 2013р. становила 795174 м².

Область багата на природні ресурси. На території Буковини виявлено 4 нафтогазоносні родовища. В останні роки відкрито більше десяти нафтогазоперспективних площ у Вижницькому, Сторожинецькому і Путильському районах.

У надрах знаходяться досить багато цінних будівельних матеріалів. У Наддністрянщині в басейні р. Прут знаходяться значні поклади гіпсу й

ангідриду. Північні і східні райони області багаті на мергелі і вапняки. У смт. Красноільськ знаходиться перспективне родовище мармуру. Північні і східні райони області багаті на мергелі та вапняки.

Для цегельно - черепичного і гончарного виробництва використовуються суглинки, на які багаті села Вижницького району. Для будівництва доріг та облицювання стін будівель застосовують червоно-бурі та сірі пісковики. Різні види пісків добувають у селах Заставнівського району. На території області також є родовища кварцитів, сланців, кухонної солі.

Важливе значення в економічному і соціальному розвитку області відіграють ліси, загальна площа яких складає більше 258 тис. га. Основними лісоутворюючими породами є ялина, бук, ялиця і дуб. Ліс є постійно відновлювальним природним ресурсом, у 2013 році по Чернівецькому ОУ ЛМГ було заготовлено 360 тис. м³ деревини, рубки головного користування (хвойні, твердолистяні та м'яколистяні).

Збережено позитивну динаміку розвитку лісової галузі в регіоні. У 2013р. роботи з відтворення лісів були проведені на площі 2927 га лісового фонду, з них садіння і висівання лісу здійснені на площі 1191 га, природне поновлення – на 1736 га. Переведено 1113 га лісових культур та 956 га ділянок з природним поновленням у вкриті лісовою рослинністю землі. Залишки деревини на лісосіках на кінець 2013р. становили 54,4 тис.м³ залишки неочищених площ – 34 га У 2013р. розрахункову лісосіку використано на 96,0%. Із 445,6 тис.м³ заготовленої ліквідної деревини в порядку рубок головного користування 62,0% належало до хвойного господарства (276,2 тис.м³), 35,7% – твердолистяного (159,1 тис.м³), 2,3% – м'яколистяного (10,3 тис.м³).

Заготовлено ліквідної деревини 951,1 тис м³ (97,9% до 2012р.).

Впродовж 2013р. заготовлено 25 тис.шт. новорічних ялинок, 56,3 т лікарських рослин, сіна 402 т, деревних соків 360,955 т, дикорослих плодів 56,3 т.

Внаслідок порушення лісового законодавства знищено або пошкоджено 740 м³ деревини, а шкода, заподіяна лісовому господарству, склала 2,2 млн.грн. га нових осередків шкідників і хвороб лісу. Для боротьби з осередками шкідників та хвороб лісу у 2013р. на 120 га проведені лісозахисні заходи. В результаті їх проведення та під впливом природних факторів осередки шкідників та хвороб лісу ліквідовані на площі 1542 га. Таким чином, на кінець 2013р. залишилось 976 га пошкодженого лісу, з яких 285 га (29,2%) потребують вжиття негайних заходів.

На території області також є поклади кварцитів, сланців, кухонної солі; джерела мінеральної води типу “Іжевська”, “Мацеста”, “Боржомі” і “Нафтуса”.

До складу заказників державного значення входять ландшафтні заказники в Лужках, Стебнику, Цецино, орнітологічний заказник Дарницький, лісові заказники Лунківський і Петрівецький. До пам'яток природи державного значення належать урочище Білка, печери Буковинка, Попелюшка, Баламутівська, Шилівський ліс, Тисовий яр.

Мінералогічні ресурси Чернівецької області включають родовища мінеральних вод та грязей. Відомо понад 60 родовищ мінеральних вод типу “Іжевська”, “Мацеста”, “Боржомі”.

Область дає сьогодні майже 100% загальноукраїнського виробництва нафтоапаратури. У структурі виробництва товарів народного споживання частка продовольчих товарів складає понад 60%.

Високими темпами розвивається машинобудування, ремонт та монтаж машин і устаткування. Галузь представлена 13 підприємствами, які переважно спеціалізуються у виробництві машин та устаткування, електричного та електронного устаткування, обладнання для нафтогазової, нафтохімічної та хімічної промисловості.

У машинобудуванні провідним є виробництво нафтогазопереробного устаткування; у лісовій і деревообробній промисловості - виробництво пиломатеріалів, фанери, меблів; у промисловості будівельних матеріалів - виробництво цегли, толі, кераміки, залізобетонних конструкцій; у легкій промисловості - виробництво швейних і трикотажних виробів, бавовняних тканин; у харчовій промисловості - виробництво цукру, хлібобулочних виробів, спирту, соняшникової олії, м'яса, молока, плодоовочевих консервів.

Володіючи значною сировинною базою, особливого розвитку набула харчова промисловість, де зайнято майже чверть всіх штатних працівників промисловості та зосереджена п'ята частина основних фондів.

Вагомою складовою промислового комплексу області є легка промисловість, яка посідає третє місце в структурі галузей промисловості і формує внутрішній споживчий ринок. Галузь представлена 23 підприємствами. Пріоритетне місце в легкій промисловості області мають підприємства з пошиву готового одягу, виробництва взуття та текстильної промисловості.

14.1 Тенденції та характеристика споживання

Індекс споживчих цін для Чернівецької області на продукти харчування у грудні 2013 року становив 99,9%. На хліб та хлібопродукти 98,4%, м'ясо 96,1%, риба та продукти з риби 91,3%, молоко, сир та яйця 108,8%, олія та жири 98,5%, цукор 118,1%, безалкогольні напої 102,7%.

Тютюнові вироби зросли в цілому на 10,4%, алкогольні напої – на 4,4%.

У сфері охорони здоров'я вартість фармацевтичної продукції, медичних товарів та обладнання подорожчала зросла на 3,2%. Амбулаторні послуги - на 1,1%.

Вартість послуг ресторанів та готелів зросла на 1,5%.

Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива стали дорожчими на 0,2%.

Індекс споживчих цін у сфері відпочинку і культури 99,1%.

Разом з цим, ціни на транспорт в цілому підвищились на 4,0%, що, в першу чергу, викликане подорожанням транспортних послуг на 13,8%.

14.2. Структурна перебудова та екологізація економіки

Висока енергоємність є наслідком незадовільної галузевої структури регіональної економіки, де наявні енергоємні виробництва (Чернівецький Машзавод, ПАТ “ГРАВІТОН”), зношеності основних фондів підприємств та великих понаднормативних втрат енергоносіїв, використання застарілих технологій у більшості галузей економіки і проблем із залученням інвестицій та кредитних ресурсів.

Директивне, а не економічно обґрунтоване ціноутворення у поєднанні з недосконалістю обліку споживання енергоресурсів призвело до перехресного субсидування споживачів та до енергетичного марнотратства. Значні втрати енергоресурсів відбуваються під час їх транспортування і розподілу. Саме тому Чернівецька область є дотаційною областю.

У 2013 році в економіку області вкладено 7434,1 тис. дол. США прямих інвестицій. Загальний обсяг внесених з початку інвестування в область прямих іноземних інвестицій станом на 31 грудня 2013р. становив 69794,9 тис. дол. США, що на 8,6% більше обсягів інвестицій на початок 2013р.

Значні обсяги інвестицій зосереджено на підприємствах промисловості – 29755,4 тис. дол. США, у т.ч. переробної – 29234,6 тис. дол. США. Серед підприємств переробної промисловості суттєві обсяги внесено в підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв, та тютюнових виробів – 20064,2 тис. дол. США, виготовлення виробів з деревини, виробництва паперу та поліграфічної діяльності – 4321,7 тис. дол. США та виробництва мебелі, з ремонту і монтажу машин і устаткування – 2192,9 тис. дол. США.

Провідне місце за обсягами інвестицій утримували підприємства м. Чернівців – 28557,6 тис. дол. США або 40% від обсягу іноземного капіталу, вкладеного в економіку області

14.3. Впровадження елементів “більш чистого виробництва”

У виробничих процесах стратегія “більш чистого виробництва” спрямована на більш ефективне використання сировини і енергії, на виключення токсичних та шкідливих матеріалів, профілактику виникнення відходів та забруднень в їх джерелі.

У відповідності з Програмою економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2013 рік передбачено сприяння широкому впровадженню у виробництво наукових розробок, нових технологій та технічному переоснащенню виробництва по принципу “більш чистого виробництва” на провідних промислових підприємствах області (ТДВ “Трембіта”, ТОВ “Машзавод”, ДП “Чернівецький облавтодор”, ТОВ “Техно плюс”, ТОВ “Галс ЛТД”, ПП “Буряк”, ПП “Труд”, Глибоцький держспецлісгосп АПК, ДП “Чернівецький лісгосп”, Глибоцька районна друкарня, ПП “Колос”, ТОВ “Бук Екс по”, ТОВ “УПГ-Інвест” та ін.).

Не дивлячись на обмеженість у фінансових ресурсах окремими промисловими підприємствами області впроваджуються у виробництво нові

технології, наукові розробки та проводиться технічне переоснащення виробництва, зокрема:

-будівельними підприємствами міст Чернівців та Новодністровська виконано відповідно 49,8% та 27,3% будівельних робіт від загальнообласного показника. У 2013р. підприємствами області здійснювалось будівництво Дністровської ГАЕС, мостів, шкіл, об'єктів торгівлі та громадського харчування, офісних приміщень, багатоквартирних та індивідуальних житлових будинків. У загальному обсязі будівельних робіт частка робіт з нового будівництва, реконструкції та технічного переоснащення становила 88,1%, з капітального та поточного ремонтів – 8,5% та 3,4% відповідно;

-у 2013 р. ПАТ “Чернівцігаз” провело значну модернізацію та заміну газорегуляторних пунктів у Чернівецькій області. Загальна вартість обладнання та робіт з його встановлення склала 3 мільйони 739 тисяч гривень. Як повідомляють у прес-службі Чернівецької міськради, встановлене обладнання відповідає всім сучасним стандартам надійності та безпеки. Підприємство замінило 13 шафних газорегуляторних пунктів (ШРП) на суму 492 тис. грн., 9 з яких знаходяться у м. Чернівці. Це дозволило забезпечити підтримання сталого тиску в мережах, а відтак підвищило рівень безпеки використання газових приладів мешканцями обласного центру.

У відповідності з Стратегією розвитку зеленої економіки в Чернівецькій області передбачені, зокрема, наступні заходи щодо диверсифікації економіки:

- залучення інноваційних зелених технологій відповідно до потреб виробництва;
- удосконалення схем підтримки МСП (зокрема новоутворених) та підприємців, бажаючих використовувати зелені технології
- імплементація новітніх технологій у будівництво - зелене будівництво – широке використання енергозберігаючих технологій та матеріалів, вироблених із мінімальною шкодою для навколишнього природного середовища;
- використання альтернативних джерел енергетики.

14.4 Ефективність використання природних ресурсів

Для забезпечення економного ресурсоспоживання станом на 01.01.2014 в області нараховувалось газових лічильників, встановлених в квартирах 191519 од. (у 2012р. було 185206 од.).

На 01.01.2013р. встановлено 1019 побудинкових лічильників холодного водопостачання та теплової енергії.

В області діє Комплексна програма з охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів “Екологія” у Чернівецькій області на 2011 – 2015 роки, згідно якої в 2012 році виділялись кошти на охорону і раціональне використання водних ресурсів, раціональне використання і збереження відходів виробництва і побутових відходів, на наукові дослідження, інформація, освіта, видавнича діяльність, розвиток системи екологічного моніторингу, охорону, раціональне використання та відтворення

рослинного світу, охорону і раціональне використання земель, збереження природно-заповідного фонду.

Поточні витрати на очищення зворотніх вод у 2013р. становили 26859,3 тис. грн (36,6% до 2012р.), захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод 1283,7 тис. грн. (2,3% до 2012р).

15. Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища

15.1. Регіональна екологічна політика області

Регіональна екологічна політика виконувалась відповідно до Програми соціально-економічного розвитку Чернівецької області на 2013 рік.

Проведено комплекс заходів з утвердження екологічної політики в області, забезпечення раціонального використання природних ресурсів та стабілізації екологічної ситуації.

На сьогоднішній день в області нараховується 331 заповідна територія та об'єкти, загальною площею понад 103,0 тис.га, що складає 12,8% території області (загальнодержавний показник 5,9%). На протязі 2010-2013 років проведено роботу з розбудови регіональної екомережі, а саме:

- у січні 2010 року президентом підписано указ “Про створення національного природного парку “Хотинський” на території Хотинського, Кельменецького та Сокирянського районів загальною площею 9446,1 га;

- на виконання плану заходів по збереженню Буковинської субпопуляції зубра європейського, прийнято рішення про розширення території зоологічного заказника місцевого значення “Зубровиця”, площа якого становить понад 27 тис.га.

За останні 5 років площа природно-заповідного фонду Чернівецької області зросла на 20 тис.га. Понад 80% заповідних територій та об'єктів знаходиться на території державного лісового фонду.

Обсяг фактичних видатків з обласного фонду ОНПС в 2013р. 2486,581 тис. грн., у тому числі на будівництво очисних споруд Будівництво очисних споруд “BIOTAL” у Хотинському психоневрологічному будинку-інтернаті 124,643 тис. грн.; реконструкція водопроводу м.Вижниця (погашення заборгованості за виконані роботи у 2012 році) 50,0 тис. грн.; будівництво каналізаційної системи Шубранецького центру розвитку дитини (у тому числі 24,218 тис.грн. на погашення заборгованості за виконані роботи у 2012 році) 100,0 тис.грн.; розчистка русла річки на території Лукавецької сільської ради Вижницького району (погашення заборгованості за виконані роботи у 2012 році) 15,0 тис.грн.; облаштування сміттєзвалища в с.Росошани Кельменецького району (погашення заборгованості за виконані роботи у 2012 році) 25,0 тис.грн.; облаштування сміттєзвалища с.Остриця Герцаївського району (погашення заборгованості за виконані роботи у 2012 році) 15,0 тис.грн. та інші.

Впроваджується проект “Реалізація транскордонного екологічного зв'язку в Українських Карпатах”, який фінансується Урядом Нідерландів.

Продовжувалось співробітництво з природоохоронними органами Сучавського і Ботошанського повітів Румунії з ведення спільного моніторингу якості води в прикордонних річках Прут і Сірет.

Визначальним для екологічної політики області є реалізація великомасштабного проекту “Попередження повеней, захист від шкідливої дії вод і аварійних забруднень у верхній частині басейнів річок Сірет та Прут шляхом впровадження сучасної системи моніторингу з автоматичними станціями”. Проект попередньо погоджений спільною робочою групою спільної операційної програми “Румунія-Україна-Молдова” на 2007-2013 роки з обсягом фінансування 5,2 млн.євро. Зазначений проектний напрямок також включений до Позиційного документу України щодо Дунайської стратегії ЄС.

15.2. Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки

У 2013 році продовжувалась діяльність з удосконалення управління в галузі охорони довкілля.

Відбулося ряд нарад в обласній та районних державних адміністраціях, в підготовці та проведенні яких активну участь взяли представники держуправління.

Одним з важливих засобів забезпечення координації дій відіграє колегія держуправління охорони навколишнього природного середовища, яка представлена керівниками різних сфер природоохоронної діяльності та головою громадської екологічної ради при держуправлінні. Розгляд питань дозволяє співставляти різні позиції у вирішенні конкретних справ. Ввійшло в практику проведення виїзних колегій спільно з районними державними адміністраціями за участю сільських, селищних та міських голів, представників природоохоронних та правоохоронних органів.

В організації природоохоронної діяльності забезпечувалась міжвідомча координація, зокрема, проведення нарад керівників органів, які здійснюють державний екологічний контроль в обласній та міжрайонній природоохоронній прокуратурах, в обласній державній адміністрації.

В межах наданих повноважень держуправлінням спрямовувалась діяльність на:

- реалізацію пріоритетів природоохоронної роботи;
- розробку, реалізацію та контроль за виконанням місцевих екологічних програм;
- організацію моніторингу навколишнього природного;
- регулювання природокористування та впровадження екологічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища;
- забезпечення еколого-просвітницьких заходів та посиленням зв'язків з громадськістю;
- продовження міжнародного співробітництва у сфері екології.

У ході формування та утвердження засад екологічної політики в області, управлінням розроблялись і подавались відповідні проекти організаційних

заходів та пропозиції обласній та районним державним адміністраціям, обласній та місцевим радам, органам прокуратури, міністерству екології та природних ресурсів з питань вдосконалення управління лісами агропромислового комплексу, розвитку природно-заповідної справи, формування та використання фондів охорони навколишнього природного середовища та інші. Зокрема, розроблялись проекти і приймались розпорядження обласною та районними держадміністраціями щодо поводження з відходами, лісокористування, заготівлі лікарських рослин тощо.

Проводився контроль за виконанням прийнятих рішень та розпоряджень місцевих органів влади, постанов Кабінету Міністрів, Указів Президента та законів України з екологічних питань.

15.3. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства

Діяльність Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області протягом 2013 року здійснювалась у відповідності до планової, позапланової роботи та була спрямована на здійснення державного контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки на території області.

Протягом звітнього періоду працівниками Держекоінспекції проведено 2130 ресурсних перевірок (1727 – планових та 403 позапланових перевірок) щодо додержання вимог природоохоронного законодавства України суб'єктами господарювання та громадянами області.

В результаті перевірок за виявлені порушення до адміністративної відповідальності притягнуто 2506 осіб. Сума накладених штрафів склала 492,971 тис.грн., з яких стягнуто 446,845 тис.грн.

Загальна сума розрахованих збитків протягом 2013 року становить 17 239,729 тис.грн, що на 9 748,623 тис.грн. більше ніж протягом 2012 року. За нанесені екологічні збитки інспекцією та в її інтересах виставлено 239 претензій та позовів на суму 4215,382 тис.грн. Сплачено - 231 на суму 700,785 тис.грн.

В правоохоронні органи протягом звітнього періоду передано 105 матеріал, з яких 48 - в органи прокуратури та 57 – до інших правоохоронних структур (УСБУ, УМВС тощо). За результатами розгляду матеріалів, правоохоронними органами протягом 2013 року було порушено 36 кримінальних проваджень.

У результаті виявлення порушень природоохоронного законодавства діяльність 41 об'єкта була тимчасово заборонена (зупинена) до виконання відповідних природоохоронних заходів.

З початку року при контролі скидів зворотних вод виявлено перевищення нормативів ГДС на Глибоцькому ВУЖКГ (повторно), та Сторожинецькому ЖКГ, Кіцманському ВУЖКГ та Новосельській міській тепломережі, Заставнівське ВУЖКГ, Тарасовецькій птахофабриці, Герцаївській центральній районній лікарні, КП Чернівціводоканал, КП Кельменецьке ВУЖКГ, КП Хотинтепломережа, ТОВ “СООК”, КП “Сокиряни благоустрій”, Сокирянська виправна колонія №7, “Буковина продукт”. За звітний період працівниками

відділу відібрано відібрано 162 проби води та проведено 2220 визначень забруднюючих речовин.

Систематично проводиться контроль промвипусків в атмосферу від підприємств області. З початку року відібрано відібрано 684 проб та проведено 6243 визначень забруднюючих речовин в них. Це зокрема: ТОВ Рома, ПП ВКТФ Золотий колосок, ПФ Полярис, Квартирно-експлуатаційний відділ м.Чернівці та 2 стрілецька рота військової частини 1241 ВВ МВС України, ринок “Нижній”, ПП “Буряк”, МКП “Газкомплектприлад”, ТОВ “Квадро” ринок “Господар”, ТОВ КВП “Ліна”, ГРК “Кайзер”, ЧРФ ПАТ “Тіриччо металургійна компанія”, ТДВ “Біла акація”, ТОВ АТН ЛТД, МПП фірма Веселка, ТОВ Універсам, ПП Брікс . На ТОВ “Патрія нова”, ПП “Черленівський цегельний завод”, НВП “Мім”, ТзОВ “Оксана-М”, ВК “Карат” виявлено перевищення гранично допустимого викиду по оксиду вуглецю.

Проведено контроль на вміст забруднюючих речовин в 205 пересувних джерелах викиду, з яких на 30 виявлено перевищення нормативів (ТОВ “Клас і К”, Чернівецький цегельний завод №3, ПАТ Дністровська ГАЕС, ПКП Денисівка плюс, ТДВ ПМК 76, ТОВ ПБФ “Ріка”, ПрАТ “Мамалигівський гіпсовий завод”, КП “Чернівецький трест зелене господарство та ПЗФ”, АТ “Ощадбанк”, КП “Чернівецьке міське ШЕП” Сокирянська виправна колонія №67).

Проводився також контроль якості ґрунтів, відібрано 73 проби ґрунту на 21 об'єктах та проведено 238 визначення.

В липні місяці згідно плану роботи проведено перевірки ПрАТ “Мамалигівський гіпсовий завод” та КП “Чернівціводоканал”, які відносяться до високого ступеня ризику та входять до переліку 100 найбільших забруднювачів довкілля в Україні. В ході перевірки на підприємствах працівниками Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області було виявлено порушення вимог природоохоронного законодавства, а саме:

-ПрАТ “Мамалигівський гіпсовий завод” - порушення правил водокористування та перевищення встановленого нормативу у вихлопних газах автотранспорту. Винних осіб притягнуто до адмінвідповідальності;

-КП “Чернівціводоканал” - порушення водоохоронного режиму на водозаборах, порушення правил первинного обліку відходів та правил розміщення відходів. Винних осіб притягнуто до адмінвідповідальності.

Основні показники природоохоронного контролю

Таблиця 15.1

№ п/п	Назва заходу	Одиниця виміру	Роки		
			2011	2012	2013
1	Кількість перевірених об'єктів	од	2650		2130
2	Кількість складено актів перевірок	од	-	1900	
3	Кількість складених протоколів про адміністративне правопорушення	од	2917	-	2509
4	Притягнуто до адміністративної відповідальності	чол/тис. грн	2917/484,882	2478/444,822	2506/492,971
5	Стягнуто адміністративних штрафів	тис. грн	452,064	393,873	446,845
6	Пред'явлено претензійно-позовних матеріалів	од/грн	483/3558,769	16,/4336,191	239/4215,382

7	Стягнуто претензійно-позовних матеріалів	од/грн	452/676,892	181/678,346	231/700785
8	Прийнято рішень про обмеження, тимчасову заборону (зупинення) господарської діяльності	од	125	113	41
13	Кількість матеріалів про порушення, що містили ознаки злочину, переданих на розгляд в правоохоронні органи (прокуратури, внутрішніх справ, СБУ)	од	70	64	105

15.4. Виконання державних цільових програм

В рамках реалізації Закону України “Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 р.р.” в області впроваджується регіональна схема формування екологічної мережі Буковини. Утворено регіональну Координаційну раду з питань формування національної екологічної мережі області, розроблено і затверджено відповідне положення.

Спеціалістами держуправління охорони навколишнього природного середовища спільно з науковцями краю з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного та рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу на території області проведено обстеження природних територій та об’єктів, які мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну та рекреаційну цінність. Матеріали роботи з даного питання узагальнено і подано на розгляд сесії обласної ради.

Особливості рельєфу області, дефіцит сільськогосподарських угідь призводить до надмірного навантаження на земельні ресурси, а відповідно до ерозії ґрунтів. Для поліпшення стану земельних ресурсів в області в ході земельної реформи розроблено програму захисту земель від ерозії та інших видів деградації.

Цілеспрямованої практичної роботи по веденню кадастрів рослинного і тваринного світу не здійснюється через відсутність необхідного методичного та фінансового забезпечення. Дана робота, як і раніше, ведеться на рівні окремих наукових розробок у ВУЗах області.

До основних проблем формування екомережі необхідно віднести: невизначеність природоохоронного законодавства в умовах приватизації земель; протидія, пряма чи прихована, землекористувачів; відсутність компенсаційних стимулів для землекористувачів – донорів природно-заповідного фонду; слабе матеріально-технічне та фінансове забезпечення досліджень при проведенні робіт у цій сфері; відсутність картографічних матеріалів (топокарт відповідного масштабу); ігнорування місцевого наукового потенціалу з боку центральних органів в частині надання грантів під виконання тематичних проектів по створенню екомережі; відсутність механізму залучення сторонніх спеціалістів до співпраці з держуправлінням екоресурсів.

Діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування спрямовувалась на виконання природоохоронних заходів, передбачених обласною комплексною програмою охорони довкілля та раціонального

використання природних ресурсів “Екологія” на 2011-2015 рр. Програмою ставиться за мету, виходячи з економіко-географічної характеристики області та назрілих екологічних проблем, об’єднання фінансових та матеріально-технічних можливостей державних органів влади, місцевого самоврядування, підприємств, організацій, установ та громадськості на виконання пріоритетних природоохоронних заходів:

- з охорони земельних ресурсів та використання надр;
- з охорони і раціонального використання водних ресурсів та здійснення протиаварійних робіт;
- по захисту атмосферного повітря;
- з охорони і раціонального використання лісових ресурсів;
- щодо розвитку природно-заповідної справи та раціонального використання рекреаційних ресурсів області;
- розміщення побутових та виробничих і утилізації токсичних відходів.

В рамках цієї Програми зокрема:

- проведені перевірки в галузі поводження з промисловими та побутовими відходами, в результаті яких виявлено 72 несанкціоновані сміттєзвалища, які ліквідовані;
- впроваджені заходи щодо зменшення викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами підприємств шляхом обладнання джерел викидів пилоочисними установками, зміцнення діючих циклонів, переведенням котелень на газоподібне паливо;
- проведені експертизи щодо несанкціонованого використання природних ресурсів.

На запобігання накопиченню токсичних відходів і обмеження їх шкідливого впливу на навколишнє середовище та здоров’я людей направлена Програма поводження з токсичними відходами у Чернівецькій області.

В 2013 році підготовлено та направлено до Мінприроди ряд запитів на фінансування реконструкції очисних споруд в райцентрах області по Державній цільовій програмі “Очистка стічних вод”. Фінансування природоохоронних заходів з Державного бюджету не здійснювалось.

15.5. Моніторинг навколишнього природного середовища

Екологічний моніторинг навколишнього природного середовища в Чернівецькій області проводиться обласним державним управлінням охорони навколишнього природного середовища на виконання Постанови КМУ від 30.03.1998р. № 391 (із змінами від 1999р., 2003р. та 2004р.). та у відповідності з керівними документами Мінекоресурсів.

Роботи по удосконаленню та подальшому забезпеченню функціонування регіональної системи моніторингу довкілля (РСМД) ґрунтуються на Положення "Про обмін інформацією та взаємодію обласних органів в проведенні екологічного моніторингу", яке узгодили 9 організацій - суб’єктів

цієї системи і яке затверджене першим заступником голови Чернівецької облдержадміністрації 25.05.2001р.

Суб'єктами РСМД є наступні організації:

- державне управління охорони навколишнього природного середовища;
- державна екологічна інспекція;
- управління з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи;
- обласний державний проектно-технологічний центр охорони родючості ґрунтів;
- обласна санітарно-епідеміологічна станція;
- Дністровське басейнове водогосподарське відділення;
- управління житлово-комунального господарства;
- управління лісового господарства;
- ДГП "Західукргеологія";
- ННГФ обсерваторія Чернівецького національного університету;
- обласний центр з гідрометеорології;
- Чернівецька державна інспекція по відтворенню, охороні водних живих ресурсів та регулюванню рибальства.

Надання інформації по екологічним спостереженням в РСМД здійснюється на основі Угод між держуправлінням та іншими суб'єктами моніторингу навколишнього природного середовища та у відповідності з взаємоузгодженими графіками.

Основною метою роботи РСМД є постійне удосконалення системи екологічних спостережень в Чернівецькій області, ведення баз даних екологічних спостережень, узагальнення інформації про стан довкілля, що надходить, для забезпечення інформаційної підтримки органів виконавчої влади при прийнятті ними рішень, що стосуються навколишнього природного середовища та безпеки життєдіяльності населення.

Як і в минулому році основними напрямками спостережень були:

- моніторинг водних ресурсів (поверхневих, питних, стічних та ґрунтових вод);
- моніторинг промислових викидів основних підприємств – забруднювачів повітря в області та атмосферного повітря в м. Чернівці;
- моніторинг земельних ресурсів;
- моніторинг біоресурсів (чисельності основних видів мисливських тварин, стану сільськогосподарських рослин та продуктів харчування);
- моніторинг екзогенних процесів;
- екологічний моніторинг промислових підприємств, що мали значні обсяги виробництва в звітному році;
- надзвичайні екологічні ситуації.

Враховуючи те, що поверхневі води області є одним з головних її природних ресурсів, питанню їх екологічного моніторингу приділялася особлива увага. Ґрунтуючись на даних, які надходять від організацій - суб'єктів обласного екологічного моніторингу держуправління охорони навколишнього природного середовища щоквартально надає інформацію про стан поверхневих вод основних річок (Дністер, Прут, Сірет та Черемош) в

Мінекоресурсів для підготовки щомісячного екологічного вісника до якого увійшли розділи про стан атмосферного повітря, радіаційний стан, стан поверхневих вод та стан геологічного середовища в Україні.. Але у зв'язку з недостатнім фінансуванням цього напрямку діяльності екологічний вісник виходив нерегулярно.

Впродовж звітного року тривали роботи з подальшої інформаційної інтеграції суб'єктів РСМД, удосконалення регіональної нормативної бази. Так, проведена робота з підготовки нової редакції угоди з Державною установою “Чернівецькій обласний лабораторний центр Держсанепідслужби України”.

У зв'язку з процесами реорганізації та оптимізації, які проводились на регіональному рівні, поновлені роботи із створення регіональної комісії з питань моніторингу довкілля, підготовлений пакет документів знаходиться на затвердженні в обласній державній адміністрації.

В звітному році РСМД держуправлінням виконувались пункти регіональної довгострокової програми комплексного екологічного моніторингу навколишнього природного середовища “Еко-Моніторинг” на 2003-2015р.р. У зв'язку з недостатнім фінансування виконувались переважно пункти, за якими передбачено створення баз екологічних даних, моніторинг законодавства стосовно питань моніторингу довкілля та ін.

У звітному році було підготовлено 16 звітів в Мінекоресурсів – щомісячних, щоквартальних та річного, в яких зібрана інформація по стану всіх складових довкілля. Звіти складалися з інформаційно-аналітичної довідки та таблиць з результатами спостереження, які надійшли від суб'єктів РСМД.

З метою дотримання вимог законодавства щодо відкритості та широкого доступу громадськості до інформації про екологічний стан в Чернівецькій області інформація про екологічний моніторинг в області - друкувалися в мережі Інтернет на офіційному сайті інформаційно-аналітичного центру Мінекоресурсів.

Кількість точок спостережень, од,

[illegible]

*Створення регіональних (локальних) систем екологічного
Моніторингу*

Таблиця 15.3

№ п/п	Назва регіональної (локальної) системи екологічного моніторингу	Стадія розробки (технічне завдання, технічний проект, впровадження)	Джерела та обсяги фінансування, тис. грн,	Результати (впроваджені системи, підсистеми та їх назви)
1	2	3	4	5
1.	Регіональна система моніторингу довкілля в Чернівецькій області	впровадження	фонди охорони навколишнього природного середовища, за рахунок основної діяльності суб'єктів РСМД	впровадження системи

Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Чернівецькій області виконує або приймає участь в виконанні програм, спрямованих на здійснення регіонального екологічного моніторингу за міжнародними, обласними та міжобласними програмами.

*Здійснення екологічного моніторингу за регіональними (місцевими) програмами
природоохоронних заходів*

Таблиця 15.4

№ п/п	Назва регіональної (локальної) програми моніторингу довкілля	Суб'єкти моніторингу довкілля, що залучені до виконання програм	Основні рекомендації, що надаються за результатами впровадження регіональних програм
1.	“Декларація співробітництва придунайських держав з питання водогосподарського використання вод Дунаю і охорони вод ріки від забруднення” (Бухарест, 1985)	-Державне управління екології та природних ресурсів; -Ботошанське управління водного господарства, Румунія; -Сучавське управління водного господарства, Румунія	Взаємне інформування та обмін протоколами про результати екологічного моніторингу за транскордонними водними об'єктами рр, Прут та Серет,
2.	Програма екологічного моніторингу навколишнього природного середовища в Чернівецькій області на 2003-2015 рр, “Еко-Моніторинг”	- Державне управління екології та природних ресурсів; - Управління з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи; - Обласний державний проектно-технологічний центр охорони родючості ґрунтів і якості продукції; - Обласна державна санітарно-епідеміологічна станція; - Дністровське басейнове управління водними ресурсами річок Дністра, Пруту і Сірету; - Управління житлово-комунального господарства; - Обласне управління лісового господарства; - Чернівецька державна інспекція по відтворенню, охороні водних живих ресурсів та регулюванню рибальства; - ДГП "Західукргеологія"; - Обласне управління земельних ресурсів; - Обласний центр з гідрометеорології,	1, Інформування суб'єктів РСМД про екологічний стан поверхневих вод основних річок області; 2, Інформування обласної державної адміністрації про екологічний стан поверхневих вод основних річок області; 3, Інформування суб'єктів РСМД і органи державної влади про загальний екологічний стан в області по напрямкам, що контролюються

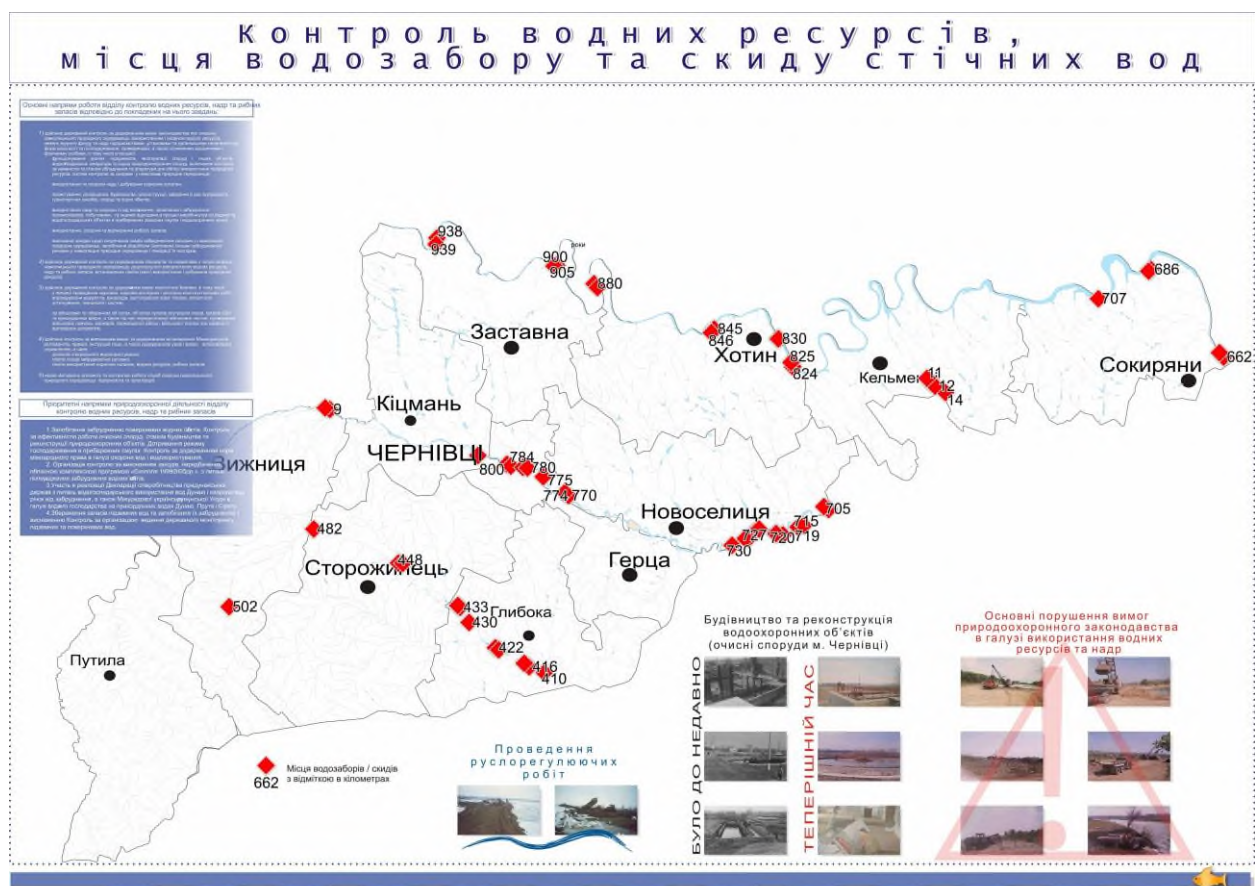
Взаємодія організацій - суб'єктів обласного екологічного моніторингу ґрунтується на взаємоузгодженому Положенні “Про обмін інформацією та взаємодію обласних органів в проведенні екологічного моніторингу”, яке затверджено першим заступником голови Чернівецької облдержадміністрації 25.05.2001р. Обмін інформацією між ними і держуправлінням екоресурсів відбувається на основі двосторонніх угод.

На даний час суб'єктами РСМД є 9 організацій обласного рівня і 17 промислових підприємств області.

Інформаційне забезпечення держуправлінням екоресурсів суб'єктів РСМД відбувається за рахунок:

- своєчасного надання суб'єктам РСМД, органам державної влади, ЗМІ узагальнених даних про екологічний стан природних ресурсів і загальний стан екології в Чернівецькій області за результатами аналітичних та інших даних, що надходять від членів РСМД;
- своєчасного інформування про зміни в державному законодавстві щодо моніторингу довкілля;
- розробки та впровадження документів регіонального рівня, направлених на удосконалення РСМД, подальшої організаційної інтеграції її суб'єктів.

Інформація про роботу РСМД, діяльність регіональної комісії з питань моніторингу довкілля, виконання обласної програми “Еко-Моніторинг” друкувалась на Інтернет-порталі Мінприроди в рубриці “Державний екологічний моніторинг” і висвітлювалась на Веб-сторінці держуправління.

Роботи з організації та впровадження регіонального моніторингу довкілля виявили ряд проблем, перелік найбільш гострих з них наданий нижче.

1. Низький рівень фінансового забезпечення з державного та обласного бюджетів регіональних програм з моніторингу довкілля.

2. Низький рівень технічного забезпечення організацій - суб'єктів обласного екологічного моніторингу, в тому числі сучасною комп'ютерною технікою, особливо в їх районних підрозділах.

3. Неврегульованість питання щодо отримання даних екологічних спостережень, особливо по мережі пунктів гідрометеорологічної служби, які носять комерційний характер.

4. Недостатній рівень оперативності в інформуванні територіальних органів про появу міжвідомчих документів з питань екологічного моніторингу.

5. Відсутність при Мінекоресурсів регулярних семінарів, або інших форм обміну досвідом та проведення навчання спеціалістів регіональних підрозділів, інформування про нові технології та підходи в здійсненні спостереження за станом навколишнього природного середовища та критеріїв оцінки його стану.

6. Згідно ст. 22 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" спостереження за станом довкілля, рівнем його забруднення здійснюється також промисловими підприємствами, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану навколишнього природного середовища, що передбачає наявність відповідних програм екологічного моніторингу об'єктового рівня. В той же час не визначена відповідальність за відсутність або небажання розробити таку програму.

Низький рівень відповідальності за надання інформації про стан складових природних ресурсів.

15.6. Державна екологічна експертиза

Державна екологічна експертиза здійснювалась тільки з екологічних питань щодо відповідності проектних матеріалів вимогам чинного природоохоронного законодавства, підзаконних актів, нормативно-технічних документів.

Одним з основних недоліків проектних матеріалів, як і в попередні роки, залишається недостатня якість та повнота виконання розділу оцінки впливу запланованої діяльності на стан навколишнього середовища.

Державна екологічна експертиза, яка проводилась у складі комплексної державної експертизи на договірних засадах з Чернівецькою обласною службою Укрінвестекспертизи.

В основному на державну екологічну експертизу надавались робочі проекти будівництва та реконструкції за такими видами діяльності:

- надання послуг автотранспортним засобам (АЗС, СТО, автостоянки, автомийки);
- переробка деревини (майстерні, цехи);
- торгівельні послуги (кафе, магазини, торгові центри та інші).

Держуправління охорони навколишнього природного середовища періодично повідомляло через засоби масової інформації про найбільш важливі об'єкти, проектна документація яких пройшла державну екологічну експертизу та отримала позитивний висновок.

15.7. Економічні засади природокористування

15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності

В межах наданих повноважень велась відповідна робота по зміцненню фондів охорони навколишнього природного середовища.

Екологічні платежі за забруднення навколишнього природного середовища

Таблиця 15.5

	2012	2013
Екологічні збори, пред'явлені підприємствам, організаціям та установам за забруднення навколишнього природного середовища, тис.грн.	1668,5	2033,6
у тому числі за:		
викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин	765,5	1109,3
скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти	345,2	428,3
розміщення відходів у спеціально відведених місцях чи об'єктах	557,8	496,0
Екологічні збори, фактично сплачені підприємствами, організаціями та установами за забруднення навколишнього природного середовища, тис.грн.	1648,2	1982,1

15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі

Відповідно до Положення про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища, затвердженого рішенням обласної ради "Про затвердження в новій редакції Положення про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища" від 25 грудня 2012 року №182-14/12, Департаментом екології та туризму обласної державної адміністрації здійснювався відбір запитів на фінансування природоохоронних заходів з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища в 2013 році, які в подальшому направлялись на розгляд постійній комісії Чернівецької обласної ради з питань охорони навколишнього природного середовища, природокористування та земельних відносин.

Як наслідок, рішеннями сесій обласної ради з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на проведення 33 природоохоронних заходів виділено коштів на загальну суму 2655,986 тис. грн., з них:

- 1499,586 тис. грн. за рахунок залишку коштів станом на 01.01.2013;
- 1156,400 тис. грн. за рахунок поточних надходжень до фонду (відповідно до орієнтовних обсягів фінансування, визначених Програмою).

Виконання вищезазначених заходів здійснюється відповідно до мети та основних напрямів діяльності Комплексної програми з охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів “Екологія” у Чернівецькій області на 2011-2015 роки (далі – Програма). Так, в 2013 році заходи фінансувались за такими напрямками:

1. Охорона та раціональне використання водних ресурсів. Виділено кошти на проведення 9 природоохоронних заходів на загальну суму 1179,432 тис. грн. Основні заходи: “Реконструкція очисних споруд у м. Сокиряни” (249,8 тис. грн.) та “Реконструкція очисних споруд в селищі Глибока” (300,0 тис. грн);

2. Раціональне використання і збереження відходів виробництва і побутових відходів. Виділено кошти на проведення 15 природоохоронних заходів на загальну суму 850,0 тис. грн. В даній сфері кошти спрямовувались на виконання першочергових заходів, а саме п. 7.3. Розділу VII Програми “Придбання обладнання та машин для збору, транспортування, складування та захоронення відходів” та відповідно до п.2 протоколу доручень, наданих головою обласної державної адміністрації за результатами апаратної наради від 15.04.2013 щодо придбання спецтехніки для обслуговування сміттєзвалищ населених пунктів області. На дані цілі виділено 590,0 тис. грн. На облаштування сміттєзвалищ населених пунктів області виділено 260,0 тис.грн;

3. Охорона, використання та відтворення рослинного світу. Проведено 1 природоохоронний захід на суму 23,156 тис. грн.;

4. Охорона атмосферного повітря. Виділено кошти на проведення 2 природоохоронних заходів на загальну суму 185,855 тис. грн.;

5. Збереження природно-заповідного фонду. Виділено кошти на проведення 3 природоохоронних заходів на загальну суму 104,5 тис. грн., серед яких погашення заборгованості за виконані роботи у 2012 році з облаштування рекреаційної інфраструктури на території Національного природного парку “Вижиницький” на суму 75,0 тис. грн.;

6. Наукові дослідження, інформація, освіта, видавнича діяльність, розвиток системи екологічного моніторингу. Виділено кошти на проведення 3 природоохоронних заходів на загальну суму 313,043 тис. грн.

Відповідно до Програми, частина природоохоронних заходів, кошти на які виділені за рахунок залишку станом на 01.01.2013, фінансувались та виконувались протягом 2011-2013 років. Проте, через затримку в операціях ГУ ДКС в Чернівецькій області, кошти не були вчасно освоєні виконавцями заходів, а перед підрядними організаціями виникла кредиторська заборгованість. Таким чином, в 2013 році на погашення заборгованості за виконані роботи в 2011-2012 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища виділено 494,143 тис. грн. на проведення 13 природоохоронних заходів, серед яких завершення будівництва очисних споруд “BIOTAL” у Хотинському психоневрологічному будинку-інтернаті на суму 124,643 тис. грн. та будівництво каналізаційної системи Шубранецького центру розвитку дитини на суму 100,0 тис. грн.

Згідно розпоряджень голови Чернівецької обласної ради з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища профінансовано 32 заходи на загальну суму 2625,986 тис. грн.

З метою забезпечення сталої екологічної політики в області та виходячи з взятого курсу на поетапне будівництво і реконструкцію очисних споруд в районних центрах області та на виконання п. 2.1. Розділу II Програми “Охорона і раціональне використання водних ресурсів”, Департаментом спільно з управлінням капітального будівництва облдержадміністрації, Сокирянською міською радою та Путильською селищною радою підготовлено та направлено до Міністерства екології та природних ресурсів України запити про виділення коштів з Державного фонду охорони навколишнього природного середовища в 2013 році на загальну суму 5827,822 тис. грн. Проте, дані заходи, на жаль, не були включені до планів та переліків фінансування загальнодержавних цільових програм з Держбюджету в 2013 році, що значно знизило загальний відсоток виконання Програми.

Також, відповідальні виконавці прозвітували перед Департаментом екології та природних ресурсів обласної державної адміністрації стосовно виконання Програми за рахунок інших місцевих бюджетів (районних, міських, селищних, сільських). З даних бюджетів області на природоохоронні заходи виділено 2456,746 тис. грн., з яких використано 1992,522 тис. грн.

*Виконання
регіональних (комплексних) програм у 2013 році*

Таблиця 15.6

Назва програми	Коли та яким документом затверджена програма	Потреба в коштах обласного бюджету на 2013 рік, згідно з Програмою, тис. грн.	Фактично передбачено в обласному бюджеті на 2013 рік, тис. грн.	Фактично профінансовано з обласного бюджету станом на 01.01.2014, тис. грн.	Фактично використано станом на 01.01.2014, тис. грн.
<i>Комплексна програма з охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів “Екологія” у Чернівецькій області на 2011-2015 роки</i>	<i>Рішення 4-ї сесії обласної ради VI скликання від 29.03.2011 №10-4/11</i>	1465,0	2655,986	2625,986	814,702

Охороні навколишнього природного середовища особлива увага приділялась у Програмі економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2013 р. В рамках даної програми було здійснено:

- активізовано діяльність у сфері поводження з відходами, забезпечено вторинну переробку відходів, здійснено облаштування сміттєзвалищ населених

пунктів області, забезпечено деякі райони та села області спецтехнікою та контейнерами для збирання твердих побутових відходів;

- продовжено роботи з будівництва та реконструкції очисних споруд і каналізаційних мереж населених пунктів області з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища. З Держбюджету фінансування не здійснювалось.

У 2013р. витрати на охорону навколишнього природного середовища становили 59,9 млн. грн. За рахунок усіх джерел фінансування було освоєно 3,9 млн. грн. капітальних інвестицій, що в 2,0 рази менше, ніж у попередньому році. На капітальний ремонт основних засобів природоохоронного призначення було витрачено 16,6% або 0,6 млн. грн. Поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища в 2013р. збільшились проти 2012р. на 8,4% та становили 56,0 млн. грн.

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони довкілля екологічної безпеки та раціонального природокористування

У 2013 році продовжувалась діяльність по удосконаленню управління в галузі охорони довкілля.

Відбулося ряд нарад в обласній та районних державних адміністраціях, в підготовці та проведенні яких активну участь взяли представники держуправління.

Одним з важливих засобів забезпечення координації дій відіграє колегія держуправління охорони навколишнього природного середовища, яка представлена керівниками різних сфер природоохоронної діяльності та головою громадської екологічної ради при держуправлінні. Розгляд питань дозволяє співставляти різні позиції у вирішенні конкретних справ. Ввійшло в практику проведення виїзних колегій спільно з районними державними адміністраціями за участю сільських, селищних та міських голів, представників природоохоронних та правоохоронних органів.

В організації природоохоронної діяльності забезпечувалась міжвідомча координація, зокрема, проведення нарад керівників органів, які здійснюють державний екологічний контроль в обласній та міжрайонній природоохоронній прокуратурах, в обласній державній адміністрації.

В межах наданих повноважень держуправлінням спрямовувалась діяльність на:

- реалізацію пріоритетів природоохоронної роботи;
- розробку, реалізацію та контроль за виконанням місцевих екологічних програм;
- організацію моніторингу навколишнього природного середовища та забезпечення діяльності регіональної системи моніторингу довкілля;
- регулювання природокористування та впровадження екологічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища;
- забезпечення еколого-просвітницьких заходів та посиленням зв'язків з громадськістю;
- продовження міжнародного співробітництва у сфері екології.

У ході формування та утвердження засад екологічної політики в області, управлінням розроблялись і подавались відповідні проекти організаційних заходів та пропозиції обласній та районним державним адміністраціям, обласній та місцевим радам, органам прокуратури, міністерству екології та природних ресурсів з питань вдосконалення управління лісами агропромислового комплексу, розвитку природно-заповідної справи, формування та використання фондів охорони навколишнього природного середовища та інші. Зокрема, розроблялись проекти і приймались розпорядження обласною та районними держадміністраціями щодо поводження з відходами, лісокористування, заготівлі лікарських рослин тощо.

Проводився контроль за виконанням прийнятих рішень та розпоряджень місцевих органів влади, постанов Кабінету Міністрів, Указів Президента та законів України з екологічних питань.

15.9. Дозвільна діяльність у сфері природокористування

Здійснюючи регулювання у сфері охорони природи управлінням у 2013 р. затверджено 26 проектів норм граничнодопустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, видано 256 дозволів на спеціальне водокористування, розглянуто 246 матеріалів на отримання дозволів на утворення та розміщення відходів, видано 223 дозволи. Видано дозволів на викиди – 394. Держекоінспекцією узгоджено 8 екологічних карток на отримання дозволів (ліцензій) на пошук (розвідку) родовищ корисних копалин та їх видобування. Затверджено 26 проектів норм гранично допустимого скидання, 173 регламента періодичного водовідводу (при вирощуванні риби).

В 2013 році за період до часу створення Департаменту екології та туризму було погоджено 5 проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок в межах прибережно захисних смуг загальної площею 0,8563 га.

У зв'язку із зміною законодавства та наданих повноважень, в 2013 році до компетенції Департаменту екології та туризму, як структурного підрозділу обласної державної адміністрації, належить розгляд проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок природно-заповідного та іншого природоохоронного значення, земельних ділянок розташованих на території чи в межах об'єкта природно-заповідного фонду або в межах прибережної захисної смуги згідно ст.186-1 Земельного кодексу України.

15.10. Екологічний аудит

Екологічний аудит як діяльність, направлена на визначення сучасного екологічного стану усіх складових навколишнього середовища, екологічного стану підприємства набуває все більшого значення. У Чернівецькій області створено 11 аудиторських фірм, але на даний час екологічний аудит проводиться переважно фахівцями наукових установ, зокрема Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. Так, у 2003 році був проведений геоекоекологічний аудит ландшафтних комплексів Прут-

Дністровського межиріччя (Покуття), що активно трансформуються під впливом господарської діяльності людини і природними процесами. Визначення проводилось по наступним напрямкам:

- екологічний стан ґрунтового покриву;
- екологічний стан поверхневих, ґрунтових і підземних вод;
- забруднення атмосферного повітря;
- екологічний стан рослинності і тваринницької продукції;
- екологічний стан демосфери;
- техногенне навантаження
- комплексна оцінка сучасного екологічного стану геосистем та прогноз їх можливих змін.

Про результати, які були отримані внаслідок визначення сучасного стану території Прут-Дністровського межиріччя, були проінформовані Міністерство екології та природних ресурсів України, Міністерство аграрної політики України, Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

15-17 жовтня 2013р. представники аудиторських фірм краю прийняли участь у Міжнародний форум “GREEN MIND” (Зелений розум) в Києві на якому, зокрема, були такі тематичні напрямки:

- реформування природоохоронного законодавства: тенденції розвитку та регуляторний вплив;
- екологічна та виробнича безпека в паливно-енергетичному комплексі, промисловості та будівництві;
- сталий розвиток агропромислового комплексу;
- енергозбереження та технології більш чистого виробництва, “зелені” інновації та інвестиції;
- корпоративно-соціальна відповідальність.

З метою підготовки спеціалістів з екологічного аудиту на факультеті біології, екології та біотехнології ЧНУ ім. Ю. Федьковича у 2013 році продовжувались викладатися наступні дисципліни: “Екологічний аудит”, “Екологічна експертиза”.

15.11. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Наукові дослідження з питань охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки ведуться в Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича (ЧНУ), Чернівецькому факультеті Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” (ЧФ НТУ “ХПІ”), державному підприємстві “Науково-дослідний інститут медико-екологічних проблем” (ДП НДІ МЕП), у Буковинському державному медичному університеті.

Останніми роками досліджувалися різні типи екосистем Чернівецької області. Особлива увага приділялася дослідженням слабоурбанізованих селітебних та пасторальних екосистем. Уперше на базі ієрархічної біоіндикації

створені геоінформаційні карти екологічного стану Чернівецької області. Запропонована оригінальна методика визначення внеску різних антропогенних факторів у загальну екологічну ситуацію.

Розробляються методики екологічних досліджень у штучних екосистемах – мікрокосмах. Удосконалена основоположна модель мікрокосму та розроблена автоматизована схема для керування екологічними факторами у штучних екосистемах.

Продовжена розробка наукових основ формування трансзональних екомереж як структурно-функціональної основи сталого розвитку та елемента національної екомережі.

Проводиться математичне моделювання процесів утворення дощових паводків на території Українських Карпат; досліджені руслові процеси річок, деградації річкових русел. Вперше розроблені картографічні моделі оцінки мінерального, водного, земельного, лісового, фауністичного, природно-рекреаційного, інтегрального природно-ресурсного потенціалу природних регіонів України на рівні фізико-географічних країв, зон, підзон, провінцій, областей, районів, картографічно оцінені компонентна структура, економічна та територіальна продуктивність природно-ресурсного потенціалу природних регіонів України.

Виявлені та обґрунтовані основні критерії оцінки природно-рекреаційних ресурсів, зокрема мінеральних вод та лікувальних грязей регіону; обґрунтовані основні напрями рекреаційного лісокористування; розроблені теоретико-методологічні основи екологічного туризму; виявлені та обґрунтовані основні напрями рекреаційного природокористування для потреб екологічного туризму.

Обсерваторією університету проводяться цілодобові метеорологічні спостереження та спостереження за станом геологічного середовища, результати яких регулярно передаються до Державного управління охорони навколишнього природного середовища у Чернівецькій області, Чернівецького обласного центру з гідрометеорології, Управління МНС у Чернівецькій області, Карпатського центру сейсмологічної інформації. В держуправління охорони навколишнього природного середовища у Чернівецькій області ці дані узагальнюються у вигляді щомісячних екологічних бюлетенів, які надаються організаціям – суб'єктам екологічного моніторингу в області та розміщуються на інформаційно-аналітичному сайті Мінекоресурсів для загального доступу.

Проведена картографічна оцінка природно ресурсного потенціалу області з метою виявлення територіальних закономірностей розвитку та розміщення мінерального, водного, земельного, лісового, фауністичного, природно-рекреаційних потенціалів для забезпечення оптимізації природокористування.

Обґрунтовувались заходи по вдосконаленню мережі заповідних територій з метою збереження рідкісних і зникаючих видів на території Заставнівського карстового природного району і Рухотинського лісництва Хотинського держлісгоспу.

Наукові дослідження екологічного спрямування на ЧФ НТУ “ХП” проводяться на двох кафедрах.

Кафедрою екології і права розроблялась тема “Дослідження впливу антропогенних та метеорологічних чинників на стан довкілля та

біорізноманіття урбанізованих і заповідних територій Карпатського регіону” за наступними напрямками:

- збереження, відтворення та раціональне використання біорізноманіття рослинного та тваринного світу Карпат, вивчення шляхів насінневого та вегетативного відтворення популяцій цінних лікарських рослин (родіола рожева, тирлич жовтий, перстач прямостоячий, стародуб альпійський, арніка гірська) Східних Карпат;
- метеорологічна та гідрологічна характеристика регіону: дослідження процесів тепло-водобалансу урбанізованих територій;
- аналіз екологічно залежної захворюваності в Карпатському регіоні; соціальні аспекти охорони довкілля в регіоні;
- розширення і вдосконалення природно-заповідного фонду та дослідження спелеокарстових об’єктів Буковини;
- лісове природокористування, екосистемний принцип в лісокористуванні;
- вивчення, вдосконалення та застосування нормативно-правової бази охорони навколишнього природного середовища.
- аналіз хімічного та радіологічного забруднення довкілля. Вивчення міграції радіонуклідів та важких металів в системі: ґрунт-рослина. Дослідження вмісту хімічних та радіологічних забруднювачів в продуктах харчування, напоях та питній воді;
- розроблення для Західного Лісостепу України технологій створення та використання пасовищних травостоїв та аналіз показників якості і безпеки різних типів ґрунтів;
- аналіз джерел та інтенсивності забруднення атмосфери від виробничої діяльності промислових підприємств. Дослідження можливості зменшення токсичності процесів гальванічного виробництва. Вивчення екологічного впливу джерел викидів забруднюючих речовин та можливості використання каталізаторів для зменшення викидів летких органічних сполук.

Географічним факультетом Чернівецького національного університету проведено наукові дослідження з гідрологічного обґрунтування перспектив оптимізації раціонального використання русел і заплав основних річок Чернівецької області.

Науковцями ДП НДІ МЕП спільно з вченими Інституту екогігієни і токсикології ім. Л.І. Медведя та Буковинської медичної академії продовжувались наукові дослідження по вивченню вмісту нітратів у питній воді та ґрунтових водах Чернівецької області, дослідження по виявленню прихованих метгемоглобінемій серед дитячого населення, брали участь в розробці регіональних стандартів фізичного розвитку дітей дошкільного віку. Виконувались науково – дослідні роботи “Показники здоров’я дітей в зонах різного еколого-мутаційного ризику”, “Еколого-біохімічні аспекти токсичності гігієнічно-значимих ксенобіотиків природного та техногенного походження”.

Крім того, інститут надавав висококваліфіковану консультативну допомогу та виконував випробування продукції (полімерні, лакофарбовані матеріали, харчова та косметична продукція, вода питна, вода насосних станцій до та після очистки) для зацікавлених служб та організацій.

Кафедрою гігієни та екології БДМУ, НДІ медико-екологічних проблем та обласною СЕС проведені дослідження щодо гігієнічної оцінки забруднення

повітряного середовища м. Чернівців згідно з “Державними санітарними правилами охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами)” затвердженими МОЗ України від 9.07.97 № 20).

Аналізувались середньорічні концентрації пилу, диоксиду сірки (SO_2), оксиду вуглецю (CO), оксиду азоту (NO), диоксиду азоту (NO_2), фенолу, фтористого водню, хлористого водню, формальдегіду, бенз(а)пірену в атмосферному повітрі м. Чернівців, а також вміст кадмію, заліза, свинцю, міді, марганцю, нікелю, хрому та цинку. В основному цей показник для вказаних домішок був нижчий відповідного нормативу, виключення становить тільки для хлористого водню, формальдегіду та бенз(а)пірену, середньорічні концентрації яких становили відповідно 1,05 ГДК, 1,67 ГДК, 1,1 ГДК.

Виявлений зв'язок між забрудненням атмосферного повітря м. Чернівців та ймовірністю виникнення хвороб окремих органів та систем. Зокрема встановлено достовірний зв'язок між вмістом оксидів сірки, вуглецю, азоту та хворобами органів дихання.

Встановлено достовірний взаємозв'язок між поширеністю захворювань органів травлення та концентрацією хрому. У меншій мірі на патологію органів травлення впливає концентрація свинцю, формальдегіду та хлористого водню.

Використання багатофакторного кореляційного аналізу показало, що в певній мірі на виникнення вроджених аномалій розвитку дітей м. Чернівців впливає вміст хрому, свинцю, фтористого водню.

15.12. Учасність громадськості у процесі прийняття екологічно значущих рішень

15.12.1. Діяльність громадських екологічних організацій

Спільно з державними природоохоронними установами, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування все повніше заявляють про себе громадські екологічні організації в справі оздоровлення довкілля та формування екологічної культури населення краю. Діяльність їх носить різнобічний характер: внесення пропозицій і участь в прийнятті рішень з питань екології в органах влади, організація та проведення конкретних природоохоронних заходів з охорони та примноження природних ресурсів, здійснення природоохоронного контролю, поширення екологічних знань, видавнича діяльність, розвиток міжнародного співробітництва тощо.

На Буковині широко відомі акції по створенню пам'ятних зелених насаджень, прибиранню населених пунктів, зокрема: “Зелена толока”, посадка дерев на алеї “Пам'яті жертв аварії на Чорнобильській АЕС” та в “Парку тисячоліть”, присвячена проведенню в області дня Довкілля, “Зелений пояс Чернівців” тощо, які проводяться спільно із громадськими організаціями “Зелений світ Буковини”, Буковинська філія національного екоцентру України “Крона”, обласна організація Українського товариства охорони природи, Всеукраїнська екологічна Ліга. Поряд з названими організаціями цікаві проекти з проблем захисту та оздоровлення довкілля виконують дитячі і

молодіжні організації області: “Паросток”, “Водограй”, “Буквиця”, “НЕО”, “В гармонії з природою”. Особливо відчутна їх активність в рамках проведення заходів Всеукраїнських та загальнообласних конкурсів “Мій рідний край, моя земля”, “Пізнай наш рідний край”, “До чистих джерел”, “Марш парків”, “Вчимося заповідати”, “Парки – легені міст і сіл”, “Птах року”, “Першоцвіт”, “Живи, ялинко”.

Громадськістю ведеться також спостереження за довкіллям. Наприклад, така громадська екологічна організація, як “АкваБук”, яка функціонує при хімічному факультеті Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, проводить велику дослідницьку роботу по виявленню і формуванню банку даних про джерела забруднення природних вод міста та області, зосереджує свою увагу на питаннях дії на організм радіоактивного випромінювання, хімічних речовин, що використовуються в побуті, на присадибних ділянках, миючих засобах, забрудненні довкілля кислотами з автомобільних акумуляторів, питної води механічними домішками тощо.

Відчутна роль громадськості в роботі по розвитку заповідної справи та збереженню біорізноманіття, формуванню екологічної мережі та її інтегруванню в Європейську екомережу.

Тема сталого розвитку починає домінувати в співпраці з багатьма організаціями. Наприклад, керівниками організацій “Зелений світ Буковини”, Буковинської філії національного екоцентру України “Крона” та іншими розроблена Концепція сталого екологічного розвитку м. Чернівців, яка активно обговорювалась і знайшла свою підтримку в держуправлінні та в органах влади міста.

Наполегливо домагається розвитку сільського зеленого туризму на Буковині Чернівецьке обласне громадсько-молодіжне об’єднання “Буквиця”, яке працює на базі Чернівецького педагогічного коледжу ім. Ю. Федьковича. З даних питань послідовно проводяться семінари – тренінги для населення Путильського, Вижницького та Сторожинецького районів.

До висвітлення природоохоронних проблем активно долучається і така громадська екологічна організація, як “Вежа”, очолювана журналістом з багаторічним досвідом, шеф-редактором незалежної газети “Версії” Л. Чередарик.

Держуправління постійно сприяє громадським екологічним організаціям у проведенні ними екологічних заходів, надаючи їм методичну, організаційно-практичну допомогу.

Про визнання налагодженої спільної і дієвої роботи державних та громадських екологічних організацій в досягненні конкретних результатів можна судити з того, що наша область визначена базовою для проведення проекту “Підтримка розвитку Національної екологічної мережі України у рамках формування Всеєвропейської екологічної мережі. Задум та втілення у пілотній зоні”. В якості експертів в проекті задіяні фахівці держуправління, вищих навчальних закладів області, представники ряду громадських екологічних організацій.

Досвід спільної з громадськістю екологічної діяльності засвідчує (всього в області діє 15 громадських організацій природоохоронного спрямування), що за умови об’єднання зусиль природоохоронних органів та активної підтримки

громадськості можна розв'язати складні природоохоронні проблеми, поліпшити екологічну ситуацію для нинішніх та майбутніх поколінь.

15.12.2. Діяльність громадських рад

Діяльність громадської ради при держуправлінні була спрямована на:

1. Розгляд питання щодо екологічної безпеки законсервованих звалищ ТПВ.
2. Вимоги чинного законодавства щодо контролю за місцями колишнього захоронення твердих побутових відходів і могильниками.
3. Інформування держуправління ОНПС у Чернівецькій області щодо екологічного стану полігонів ТПВ.
4. Опрацювання питання щодо можливих шляхів контролю за екостаном місць колишнього захоронення ТПВ.
5. Про доцільність будівництва малих ГЕС в Буковинських Карпатах.
6. Про заборону промислового вилову риби в Дністровському водосховищі.

Продовжувалась співпраця екологічних організацій і наукових установ Чернівецької області і Сучавського повіту Румунії, у 2012р. був проведений спільний семінар щодо транскордонного забруднення атмосферного повітря.

15.13. Екологічна освіта та інформування

У 2013 році установами освіти, громадськими екологічними організаціями, громадської ради державного управління охорони навколишнього природного середовища за підтримки держуправління продовжувалась робота по поліпшенню екологічної освіти та виховання широких верств населення області.

В організації екологічної освіти дотримувався підхід неперервного процесу, що охоплює всі вікові, соціальні та професійні групи населення. Зокрема, щорічно запроваджується курс за вибором “Основи екології” в основній та старшій школах, відпрацьована система позакласної та позашкільної роботи, інститутом післядипломної педагогічної освіти відрецензовано та схвалено ряд адаптованих і авторських програм з екології, проводяться семінари для відповідної категорії викладачів.

Екологічна освіта в старшій школі впроваджується через функціонування профільних класів хіміко-біологічного напрямку, де викладаються різноманітні спецкурси та факультативи. Учні старших класів залучені до роботи на хіміко-біологічному факультеті Буковинської малої академії наук.

Забезпечення екологічної освіти і виховання в позашкільних навчальних закладах, методичною літературою, здійснюється шляхом використання та розробки навчально-методичних матеріалів: посібників, довідників, пам'яток, розробок, сценаріїв та підготовки нових програм.

У 2013 році в позашкільній екологічній освіті і вихованні використовувались в основному програми затверджені і рекомендовані МОН України, а також авторські програмами розроблені і затверджені ОІППО.

Чернівецьким обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді за звітний рік випущено такі збірники та методичні розробки:

- “Методика проведення учнівських екологічних досліджень”;
- “Виховання екологічної культури засобами народознавства”;
- “Методичні рекомендації щодо впровадження в практику екологічного виховання з елементами енергозбереження”;
- “Дидактичні матеріали по використанню садочка запахів в екологічному вихованні”;
- “Інструктивно-методичні поради по організації роботи з учнями та юннатами в умовах закритого ґрунту”;
- “Питання та відповіді обласного заочного конкурсу «Екоерудит»”;
- “Методичні рекомендації з екологічного виховання і природоохоронної роботи в літніх таборах праці і відпочинку”;
- “Пам’ятка керівникові гуртка”;
- “Ботанічні дослід в кутку живої природи”;
- “Подорож по заповідних куточках Буковини”;
- “«Екологічні проблеми Буковини»”;
- “Методичні рекомендації по вирощуванню лікарських рослин та рослин радіопротекторної дії на шкільних дослідних ділянках”;
- “Квітень - місяць екологічний» (методичні рекомендації по проведенню екологічних заходів)”;
- “Рекомендації щодо внутрішнього озеленення навчального закладу”;
- “Інструктивно-методичні поради по організації роботи з учнями на НДЗД”;
- “Озеленення території навчального закладу”;
- “Основи здоров’я для дошкільнят”;
- “Використання екологічної стежини в екологічному вихованні школярів”;
- “Дослідницька робота в еколого-натуралістичних гуртках”;
- “На допомогу керівнику гуртків квітникарського профілю”.

Якісне забезпечення навчально-виховного процесу методичною літературою, а саме наявність навчальних програм, посібників є важливою і необхідною умовою реалізації змісту роботи гуртків. Коли еколого-натуралістичні гуртки забезпечені програмами, є можливість створювати авторські, але з підручниками, довідниками для педагогів-позашкільників набагато складніше, педагогічний процес залежить від ерудиції і педагогічної майстерності керівника гуртків.

Найкраще методична робота з проблем природоохоронного виховання проводиться в Заставнівському, Сторожинецькому, Новоселицькому районах та м. Чернівці.

2009-2013 рр. оголошено роками оптимізації озеленення та благоустрою закладів освіти. Цього року проводиться інвентаризація існуючих насаджень,

створення проектів ландшафтного дизайну територій навчальних закладів, закладання шкілок.

В області з грудня по січень щорічно проводиться акція “Живи ялинко” з метою збереження хвойних рослин краю і відновлення новорічних народних обрядів, формування екологічної, естетичної, трудової культури учнівської молоді, виховання національно свідомого громадянина нашої незалежної держави на багатовікових традиціях українського народу.

В більшості шкіл області на правах навчальних лабораторій під відкритим небом уже понад 20 років діють навчальні екологічні стежки, робота на яких набуває широких масштабів. Важливою складовою роботи на екостежках є дослідницька діяльність, на основі якої юннати пишуть наукові роботи, знайомляться з інформацією про рослини і тварини з Червоної книги, вивчають різні екосистеми, проводять велику практичну природоохоронну роботу, вивчають екологічний стан річок та джерел. На екостежках проводяться виховні та оргмасові заходи.

В екологічному вихованні особлива роль належить учнівським екологічним колективам (агітбригадам). Слово, пісня, підкріплені ділом, скоріше знаходить шлях до серця слухача і глядача. Мережа таких агітбригад широко розгалужена в Україні і у нас на Буковині.

В школах і позашкільних закладах нашої області діє, на даний час, 180 екологічних агітбригад, якими охоплено понад 2000 учнів. Найактивніше проводиться робота з цього напрямку в Новоселицькому, Сторожинецькому і Кіцманському районах.

Школярі і учнівська молодь Буковини щороку беруть активну участь у Всеукраїнському конкурсі “Мій рідний край, моя земля”, підсумки якого проводяться в двох номінаціях:

- обласний збір та виставка юних аграрників, тваринників, лісівників;
- обласний збір юних екологів.

Освітня газета “Крайова Освіта” постійно друкує матеріали щодо екологічного виховання учнів.

Чернівецька обласна організація “Всеукраїнська екологічна ліга” (ВЕЛ) започаткувала збирання, узагальнення досвіду природоохоронної освітнянської роботи, напрацьованого педагогами України: видає щомісячний прес-бюлетень, де подаються екологічні новини України і світу, висвітлюється кращий досвід природоохоронного руху, розповсюджує книги з “Бібліотеки Всеукраїнської екологічної ліги”, має випуски двох серій — “Екологічна освіта і виховання” та “Природоохоронні акції”, де подаються сценарні плани уроків з екології, позакласних заходів екологічної тематики, рекомендації щодо проведення практичних природоохоронних акцій. Журнал ВЕЛ „Екологічний вісник” теж збирає цікавий науковий та методичний матеріал в рубрику „Екологічна освіта та виховання».

Особливу увагу Всеукраїнська екологічна ліга приділяє вихованню екологічно свідомої особистості, виPLEканню потреби у підростаючого покоління до участі у конкретній роботі на захист довкілля. З цією метою ВЕЛ стала засновником Всеукраїнської дитячої спілки (ВДС) “Екологічна варта”, що об’єднує дітей і підлітків, та Національного молодіжного центру “Екологічні ініціативи”, що об’єднала студентів.

У пошуках нетрадиційних, високоефективних форм роботи з дітьми ВЕЛ створила навчально-тренінговий центр “Екологічна варта”, основна мета діяльності якого — забезпечення відпочинку та оздоровлення дітей, сприяння соціальному становленню учнівської молоді шляхом залучення до роботи Всеукраїнської дитячої спілки “Екологічна Варта”. Створення таборів відпочинку з екологічною направленістю для дітей і підлітків є однією із складових частин екологічного навчально-виховного процесу. Програма роботи навчально-тренінгового Центру “Екологічна варта” поєднує відпочинок з науковими дослідженнями, практичними природоохоронними заходами, творчою роботою дітей.

Чернівецький факультет Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” готує фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями “бакалавр”, “спеціаліст” та “магістр” за чотирма спрямуваннями, в т.ч. за напрямком – 0708 “Екологія”. За даним напрямком на кафедрі екології і права навчається 335 студентів денної та заочної форм навчання за трьома спеціалізаціями: “Екологічні проблеми хімічної промисловості”, “Екологія лісового і заповідного господарства”, “Прикордонний екологічний контроль”. Особлива увага при підготовці фахівців-екологів відводиться вивченню дисциплін управлінського, еколого-правничого характеру, заповідної та природоохоронної справи, що відповідає практичним потребам регіону у фахівців саме даного спрямування. При читанні цілого ряду фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін, таких, як “Екологія людини”, “Радіоекологія”, “Урбоекологія”, “Екологічне право”, “Ландшафтна екологія” та ін., широко використовується місцевий матеріал, здобутий співробітниками факультету в наукових дослідженнях, громадських слуханнях, екологічних експертизах тощо.

Справі екологічної освіти в регіоні сприяє також плідна видавнича праця науковців місцевих вузів та працівників держуправління

У Буковинському державному медичному університеті в процесі навчання студентам викладається методологія і загальні закономірності зв'язку здоров'я з факторами і умовами навколишнього середовища; походження, властивості та вплив основних природних та антропогенних факторів навколишнього середовища і соціальних умов на екологічну ситуацію та здоров'я населення. Вивчаються якісні та кількісні показники для гігієнічної діагностики навколишнього середовища і оцінки його впливу на здоров'я населення тощо.

Вагомий вклад в просвітницьку діяльність в галузі екології вносять співробітники науково-дослідного інституту медико-екологічних проблем. Науковці інституту виступають з доповідями перед головними санітарними лікарями районів, ознайомлюючи їх з еколого-гігієнічними проблемами, в місцевій пресі, висвітлюючи актуальні питання охорони довкілля. На базі інституту проводяться заняття гуртків з радіоекології та екологічної біохімії для учнів Чернівецьких шкіл та Малої учнівської Академії.

Післядипломна екологічна освіта забезпечує неперервність екологічної освіти та включає систему підвищення кваліфікації та перепідготовки державних службовців, керівного складу підприємств, організацій, установ, підприємств, а також підготовку фахівців-екологів найвищої кваліфікації —

кандидатів і докторів наук у галузі екології та охорони навколишнього середовища, на базі провідних ВНЗ.

Інформування населення області щодо стану навколишнього природного середовища забезпечувалось шляхом:

- публікацій матеріалів в пресі;
- виступів по радіо і телебаченню;
- участі в круглих столах, брифінгах, науково-практичних конференціях, сесіях обласної та місцевих рад;
- виступів з лекціями, бесідами в учнівських і студентських аудиторіях, серед населення;
- підготовки інформаційно-довідкових матеріалів та їх розміщення в громадських екологічних приймальнях;
- співучасті у випуску екологічного вісника Буковини — журналу “Зелена Буковина”.
- організації збору, підготовки та систематичного поповнення матеріалів Веб-сторінок держуправління та Мінприроди в мережі Інтернету.

В 2013 році щомісячно начальником та заступником начальника держуправління проводились виїзні прийоми громадян. Серед основних питань, що були порушені на зустрічах були питання облаштування сміттєзвалищ населених пунктів області, фінансування природоохоронних заходів, реконструкції очисних споруд, розширення та функціонування об’єктів природно-заповідного фонду області, питання санітарно-оздоровчих заходів у національних природних парках.

З метою забезпечення науково-технічної діяльності при держуправлінні діє Наукова рада, яка на своїх засіданнях постійно розглядає актуальні питання природоохоронної роботи в області.

15.14. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

Враховуючи прикордонне розміщення Чернівецької області, для розв’язання наявних екологічних проблем краю широко використовуються можливості міжнародного співробітництва.

Міжнародна діяльність в екологічній сфері проводиться на базі створеного Екоєврорегіону в складі Єврорегіону “Верхній Прут”, який об’єднує Чернівецьку область України, Сучавський і Ботошанський повіти Румунії, Бельцький і Єднінецький повіти Республіки Молдова. Загальна площа даного Єврорегіону понад 29 тис. км², в якому проживає більше 3 млн. чоловік. Його постійними партнерами в країнах ЄС є австрійська земля Карінтія і баварський округ Швабія.

Тут послідовно реалізуються міжнародні проекти: українсько-австрійська Концепція водозабезпечення м. Чернівці по програмі “Споріднені міста”; українсько-австрійсько-румунський “ECOPROFIT” по програмі “Прикордонне співробітництво”, метою якого було розширення можливостей застосування стандартів ISO та ГОСТ СНД управління поводження з відходами від деревообробки; “Міжнародна Екологічна Мережа Карпат” – збереження біологічного різноманіття та екосистем Карпатського регіону.

Фахівцями запропоновано понад два десятки проектів для реалізації на території Єврорегіону “Верхній Прут” з питань екологічної безпеки, охорони довкілля, сталого розвитку регіону за підтримки міжнародної технічної допомоги. Серед них:

- здійснення пілотного проекту управління водокористуванням та станом техногенно-екологічної безпеки в басейні річки Сірет;
- узгодження локальних проектів зі збереження біорізноманіття та охорони довкілля в Екоєврорегіоні;
- здійснення членами Єврорегіону спільних проектів і створення умов для розвитку “зеленого” туризму та спелеотуризму в Екоєврорегіоні. Дослідження і оцінка можливостей використання карстової печери “Еміл Раковіце” (с. Крива) та природних пам’ятників;
- відпрацювання з європейськими партнерами сучасних технологій лісокористування та лісозаготівлі для гірських умов Карпат;
- конструювання ерозійно-стійких агроландшафтів у басейнах річок та на гірських схилах з врахуванням ступеню небезпеки надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

У звітному періоді відбулось ряд міжнародних конференцій, семінарів та робочих зустрічей.

Згідно рішення Ради Єврорегіону “Верхній Прут” від 29 травня 2010 року “Про фінансування діяльності Єврорегіону “Верхній Прут” у 2010-2013 роках” в області проводиться відповідна робота щодо реалізації трьох великомасштабних українсько-румунсько-молдовських проектів, впровадження яких схвалено рядом галузевих міністерств, зокрема Держкомлісгоспом, Держводгоспом, Міністерством з питань житлово-комунального господарства, Мінприроди.

Перелік транскордонних проектів:

- “Транскордонна співпраця із запровадження ефективної системи поводження з промисловими і муніципальними відходами на основі їх сортування та застосування ВАТ (кращих доступних технологій)”. Мета проекту: забезпечення послідовної мінімізації відходів та більш ефективного використання ресурсів, як ключового чинника покращення стану довкілля і техногенно-екологічної безпеки, інноваційно-інвестиційної привабливості та конкурентноздатності у загальному контексті потреб сталого регіонального розвитку та наближення до стандартів ЄС.

В основу проекту було закладено добудову і оснащення сміттесортувального заводу в м. Чернівці ТОВ “Еко Баланс Сервіс”, робота якого поступово виходить на заплановані обсяги.

Ці пропозиції включено до Позиційного документу України щодо Стратегії ЄС для Дунайського регіону, а даний проект також відібрано для представлення українською стороною для представлення українською стороною до Спільної операційної програми ЄС «Румунія-Україна-Молдова» за рішенням наради в Мінекономіки 26.07.2010.

Погоджений проект фінансуватиметься коштами зазначеної програми ЄС (90% вартості). Співфінансування з українського боку погоджене листами Держводгоспу і МЖКГ України.

Ці напрацювання започатковують системне застосування можливостей Дунайської стратегії та Східного партнерства ЄС на 2007-2013 роки і обґрунтування наступних інноваційно-інвестиційних проектів. Йдеться про забезпечення сталого розвитку і техногенно-екологічної безпеки в Карпатсько-Дунайській зоні з подальшим поширенням на басейн Дністра у 2014-2020 роках із застосуванням трансферу кращих доступних технологій (ВАТ) згідно з ІЗЗС Директивою та сучасних кластерних підходів ЄС.

- “Попередження повеней, захист від шкідливої дії вод і аварійних забруднень у верхній частині басейнів річок Сірет та Прут шляхом впровадження сучасної системи моніторингу з автоматичними станціями”. Мета проекту: забезпечення послідовного моніторингу стану та управління водними ресурсами, як ключового чинника покращення стану довкілля і техногенно-екологічної безпеки, інноваційно-інвестиційної привабливості та конкурентноздатності у загальному контексті потреб сталого регіонального розвитку та наближення до стандартів ЄС.

- “Формування пілотного транскордонного лісо-деревообробного кластеру на базі співробітництва Карпатської та Альпійської конвенцій у Дунайському басейні”. Мета проекту: створення якісно нової системної та інфраструктурної основи для розвитку лісо-деревообробної галузі Буковини за кластерно-інноваційним підходом на базі Карпатсько-Альпійського співробітництва регіонів і країн у Дунайському басейні, як ключового чинника покращення стану довкілля і техногенно-екологічної безпеки, інноваційно-інвестиційної привабливості та конкурентноздатності у загальному контексті потреб сталого регіонального розвитку та послідовного наближення до стандартів ЄС.

Орієнтовна вартість кожного з проектів становить від 3 до 10 млн €, фінансування 90% вартості проектів передбачається за рахунок СОП “Румунія-Україна-Молдова” та “Румунія-Україна”.

Продовжувалось співробітництво з природоохоронними органами Сучавського і Ботошанського повітів Румунії по веденню спільного моніторингу якості води в прикордонних річках Прут і Сірет в рамках Міжнародної декларації з питань водогосподарського використання Дунаю і охорони ріки від забруднення. Щорічно складаються графіки і проводиться щомісячний відбір проб води і робляться аналізи на вміст забруднюючих речовин, здійснюється обмін інформацією. Це дає можливість володіти більш достовірною інформацією, розробляти і оперативно вживати відповідних заходів щодо покращення ситуації.

15.14.1. Європейська та євроатлантична інтеграція

Фахівці держуправління ОНПС в Чернівецькій області, представники екологічних організацій області прийняли участь у Міжнародному екологічному форумі “Довкілля для України”, який відбувся у 23-25 квітні 2013 року в м. Києві, у Міжнародній конференції “Проблеми та перспективи формування основ “зеленої” економіки в Україні: державна політика та

суспільна підтримка”, яка відбулась у м. Київ в жовтні 2013р.

Враховуючи зростання ролі електронних ЗМІ на офіційному сайті Чернівецької ОДА було розміщено старт-пакет інформаційних матеріалів про зовнішню політику України та її відносини з НАТО, зокрема законодавча база відносин з Альянсом. У рубриці “Євроатлантична інтеграція” розміщені останні статті провідних буковинських фахівців щодо транскордонного співробітництва та співпраці з європейськими інституціями, в тому числі у сфері охорони довкілля.

У Чернівцях створений Центр Європейської інформації, одним із завдань якого є інформування населення краю щодо реалізації та моніторингу здійснення політики Європейської інтеграції України та двосторонніх відносин між Україною та ЄС в тому числі у екологічній сфері.

15.14.2. Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм / проектів зовнішньої допомоги

На виконання завдання, передбаченого Програмою економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2013 рік щодо розробки та просування проектів, які можуть фінансуватись за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги, у звітному році у січні 2012 року на МАПП “Порубне” відбулася зустріч керівництва облдержадміністрації з делегацією Сучавського повіту Румунії. Досягнуті домовленості про якісно новий рівень співпраці, а також узгоджений перелік проектів, які будуть спільно підтримані під час другого конкурсного відбору за Програмою ЄС “Румунія-Україна-Республіка Молдова” 2007-2013.

На території області діють наступні міжнародні проекти з технічної допомоги при вирішенні питань охорони навколишнього природного середовища:

- Запобігання незаконному розповсюдженню ядерних та інших радіоактивних матеріалів, загальна вартість 60 млн. дол. США, термін виконання 2005-2015pp.;
- Покращення транскордонного управління твердими комунально-побутовими відходами в Україні, Республіці Молдова та Румунії, загальна вартість 80332євро, термін виконання 2014-2014pp.;
- Підвищення безпеки життєдіяльності населення в долині річки Прут, загальна вартість 1005334 євро, термін виконання 2014-2014pp.;
- Еко-Карпати: розвиток еко-бізнесу в прикордонних Карпатах як спосіб поліпшення конкурентоспроможності економіки, загальна вартість 538, термін виконання 2013-2015pp.;
- Попередження і захист від паводків в верхніх басейнах річок Сірет, Прут шляхом впровадження сучасної системи моніторингу з автоматичними станціями – EAST AVERT, загальна вартість проекту 3977564 євро, термін виконання проекту 2013-2015pp.;
- Використання європейського досвіду в боротьбі з ерозією ґрунтів, вартість проекту 1172387 євро, термін виконання проекту 2013-2016pp.;

- доступ до інформації про екологічно чисті продукти в транскордонному регіоні, загальна вартість проекту 94655 євро, термін виконання 2013-2014рр.;

- Транскордонна мережа екологічного землеробства “EcoAgriNet 2”, загальна вартість 21146,08 євро, термін виконання проекту 2013-2015рр.;

- Покращення екологічної ситуації в басейнах річок Прут і Дністер через покращення систем очистки стічних вод в Чернівцях і Дрокії, термін 2015р.

15.14.3. Двостороннє та багатостороннє співробітництво

Україна приєдналася до Європейської рамкової конвенції про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або владами 14 липня 1993 року. Цей дало можливість Україні брати участь у розвитку вищої еволюційної форми прикордонного співробітництва, а саме в розвитку єврорегіонів шляхом укладання багатосторонніх угод з країнами-сусідами. Одним з перших єврорегіонів 14 лютого 1993 року був єврорегіон “Карпати” (“Карпатський єврорегіон”) - , куди увійшла Чернівецька область (а також Львівська, Івано-Франківська, і Закарпатська).

22 вересня 2000 року був створений єврорегіон “Верхній Прут”: саме цього дня у м. Ботошани (Румунія) підписано Угоду про створення єврорегіону “Верхній Прут” з екоєврорегіоном в його складі та проведено засідання Ради Єврорегіону. До цього об'єднання увійшла Чернівецька область і Белцький та Єдинецький повіти Республіки Молдова, Ботошанський та Сучавський повіти Румунії.

Розроблена концепція створення МТК в Чернівецькій області (пропускні автомобільні та залізничні пункти Порубне, Вадул-Сірет та Мамалига), основні положення якої полягають у наступному: Чернівецька область знаходиться у надзвичайно важливому стратегічному місці, закриваючи виходи наземному транспорту між країнами Південної Європи, Близького Сходу, Азіатського континенту, СНД, Центральної і Північної Європи, Скандинавії, Балтії. Нині цей транспортний шлях використовується неефективно, так як основні вантажопотоки забезпечуються морським транспортом навколо Європи з різницею часу надходження вантажу в 7 - 15 діб.

Висновки

На основі аналізу екологічної ситуації та стану природоохоронної роботи в області можна зробити висновки:

1. Чернівецька область належить до найбільш чистих регіонів країни. Екологічна ситуація в області є керованою, аварій та надзвичайних ситуацій техногенного характеру, які привели б до суттєвого негативного впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людей не було.

2. Здійснюючи регулювання у сфері охорони природи управлінням у 2012 р. затверджено 21 проект норм граничнодопустимого скидання забруднюючих речовин до водних об'єктів, 98 регламентів періодичного водовідводу (при

виращуванні риби), видано 238 дозволів на спеціальне водокористування, розглянуто 537 матеріалів на отримання дозволів на утворення та розміщення відходів, узгоджено 31 матеріал на розвідку та експлуатацію родовищ корисних копалин.

Активно проводилась робота з будівництва і реконструкції очисних споруд, розширення мережі природно-заповідного фонду.

В межах наданих повноважень активно велась робота по зміцненню фондів охорони навколишнього природного середовища.

Капітальні інвестиції та поточні витрати за напрямками природоохоронних заходів у 2013р. склали усього 3859,0 тис. грн., у т.ч. на охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату – 85,9 тис. грн., очищення зворотних вод 1423,9 тис. грн., поводження з відходами 761,2 тис. грн., захист і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод 1161,9 тис. грн. Поточні витрати усього 56033,7 тис. грн. (100,0% до загальної суми). По наступних заходах поточні витрати склали: охорона атмосферного повітря і проблеми зміни клімату – 235,2 тис. грн. (0,4% до загального обсягу), очищення зворотних вод 26859,3 тис. грн. (47,9% до загального обсягу), поводження з відходами 20506,0 тис. грн. (36,6% до загального обсягу), захист і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод 1283,7 тис. грн. (2,3% до загального обсягу).

Впроваджувались заходи по поліпшенню системи управління та організації природоохоронної роботи, забезпечувалась її міжвідомча координація, ввійшло в практику проведення виїзних колегій спільно з районними державними адміністраціями за участю сільських, селищних та міських голів, представників природоохоронних та правоохоронних органів, що сприяло підвищенню результативності природоохоронної роботи.

Відповідно до положень Оргуської конвенції одним з важливих напрямів діяльності держуправління було забезпечення конституційних прав громадян щодо вільного доступу до екологічної інформації. Регулярно проводились пресконференції, круглі столи, виступи по телебаченню і радіо. Щоб наблизити екологічну інформацію до широкого загалу, а також з метою врахування думки громадян при держуправлінні та його структурних підрозділах працювали екологічні приймальні.

Більше уваги приділялось екологічній освіті та вихованню.

Більш відчутною була роль громадськості в екологічній сфері. Громадські екологічні організації спільно з державними природоохоронними установами, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування все повніше заявляли про себе в справі оздоровлення довкілля та формування екологічної культури населення краю, направляли своїх активістів до роботи у сфері природоохоронного контролю.

Продовжувались наукові дослідження з проблем екології.

В створеному Екоєврорегіоні в складі Єврорегіону “Верхній Прут” проводилось міжнародне співробітництво.

3. Виходячи з екологічної ситуації та особливостей природних умов краю, для Чернівецької області все актуальнішими постають питання переходу до сталого розвитку. Дедалі стає очевиднішим, що економічний розвиток не може

відбуватись сам по собі поза екологічною сферою. Екологічні та соціальні проблеми дуже тісно пов'язані та взаємно посилюють одна одну.

Ситуація, яка складається в нашому регіоні засвідчує значний потенціал для прискорення темпів переходу до сталого розвитку.

Перш за все, це наявність високоосвічених спеціалістів, в тому числі екологів, підготовка яких проводиться в ряді вищих та середніх навчальних закладів області.

Це і значна підтримка цього курсу громадськістю. Саме тема сталого розвитку починає домінувати в діяльності багатьох громадських екологічних організацій, які все більше впливають на прийняття владними структурами рішень з екологічних питань.

Дуже важливими є самобутність нашої області, багатство лісових і водних ресурсів, рекреаційні та курортні можливості тощо, зацікавленість країн Західної Європи значними незадіяними ресурсами (в тому числі і трудовими).

4. За останні три роки в області відмічається зниження екологічних зборів, пред'явлених підприємствам, організаціям та установам за забруднення навколишнього природного середовища.

5. Виходячи із окреслених вище позицій необхідно:

- домагатись, щоб розв'язання наявних екологічних та економічних проблем було єдиним процесом, не допускати, щоб за економічні проблеми вирішувалися за рахунок погіршення екологічної ситуації;

- повніше використовувати особливості регіону, розвивати екотуризм, розширювати мережу природно-заповідного фонду, недопускати скорочення видового складу рослинного і тваринного світу;

- тактовно впроваджувати природоохоронні заходи, які не потребують значних капітальних вкладень, таких наприклад, як утримання рослинних захисних смуг вздовж річок і потоків, які довели свою ефективність щодо нейтралізації забруднюючих речовин;

- спрямувати екологічну освіту та виховання і діяльність громадських екологічних організацій на усвідомлення кожною людиною свого місця і ролі в природному середовищі, прагнення своїми діями сприяти його оздоровленню, не допускаючи безвідповідальності та злочинного відношення до природи;

- забезпечувати дієвість природоохоронного контролю, зокрема на основі дотримання принципу беззворотності покарання за правопорушення, домагатись повного відшкодування заподіяних природі збитків;

- повсюдно впроваджувати економічний механізм забезпечення охорони навколишнього природного середовища, зміцнювати екологічні фонди, використовуючи їх тільки на першочергові природоохоронні заходи;

- забезпечувати комплексний підхід у вирішенні завдань раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля, об'єднувати фінансові та матеріально-технічні можливості підприємств, організацій і установ в розв'язанні актуальних екологічних проблем.